

**İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Çeviribilim Doktora Programı**

Doktora Tezi

**Çeviri Eğitiminde
Edinç Kavramının Değerlendirilmesi**

**Oktay ESER
2502080456**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Ayşe Nihal Akbulut**

İstanbul, 2013

T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
—1982— ENSTİTÜSÜ

DOKTORA

TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Oktay ESER

Numarası : 2502080456

Anabilim/Bilim Dalı : Çeviribilim Anabilim Dalı

Danışman Öğretim Üyesi: Doç. Dr. Ayşe Nihal
AKBULUT

Tez Savunma Tarihi : 20.06.2013

Tez Savunma Saati : 11:30

Tez Başlığı : “Çeviri Eğitiminde Edinç Kavramının Değerlendirilmesi”.

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Işın Bengi ÖNER		Kabul
2-Prof. Dr. Sakine ERUZ		Kabul
3-Prof. Dr. Mine YAZICI		Kabul
4- Doç. Dr. Ayşe Nihal AKBULUT		Kabul
5-Yrd. Doç. Dr. Şenay KARA		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof. Dr. Alev BULUT		
2- Doç. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ		

Çeviri Eğitiminde Edinç Kavramının Değerlendirilmesi

Oktay ESER

Öz

Çeviri edinci kavramı, son 10 yılda çeviri eğitimine yönelik program tasarımlarını ve sektör ihtiyaçlarına yönelik düzenlemeleri yönlendiren önemli terimlerden biri haline gelmiştir. Bu kavram, tez çalışmasında çok bileşenli çeviri edinci modelleri temelinde ele alınmıştır. Tezin literatür incelemesi, çeviri edincine çeviri eğitiminin ve çeviri sektörünün ihtiyaçlarına yönelik olarak iki aşama halinde yapılandırılmıştır. Çeviri edinci modelleri üzerine yapılan genel değerlendirmede bir çeviri edinci matrisi oluşturulmuş ve çeviri edincini oluşturan alt-edinçler bir arada gösterilmiştir. Çeviri edinci kavramının çeviri etkinliğini yerine getiren çevirmenin profesyonel çalışma ortamında görev tanımını ve kariyer planlamasını kapsamadığı düşüncesiyle bir çevirmen edinci modeli önerilmiştir. Çevirmen edinci modelinde, çeviri edinci bir alt kavram olarak gösterilmiştir. Diğer bir alt kavram ise önerilen bir alt edinç olarak yönetim edinci olmuştur.

Çeviri edinci modellerinde belirtilen ve çeviri edinci matrisi içinde gösterilen 8 alt edince yönelik olarak çeviri edinci ölçeği geliştirilmiş ve pilot uygulama ile geçerliği SPSS Statistics 17.0 programında test edilmiştir. Ölçek, iki aşamada uygulanmıştır. İlk olarak, Türkiye'deki devlet üniversiteleri çeviri bölümlerinde okuyan 4. sınıf öğrencilerinin bölüm programları sonunda edindikleri çeviri edinci algılamaları ölçülmüştür. İkinci olarak, çeviri sektöründe çeviri işletmeleri derneğine üye çeviri işletmelerinde uygulanmıştır. Böylece, çeviri eğitimi programlarının sektör ihtiyaçları ve beklentileri açısından işlevselliği belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler, tablolar ve şekiller halinde betimleyici istatistiklere dönüştürülmüş; araştırma hipotezi ve amaçları açısından sonuçlara, değerlendirmelere ulaşılmıştır.

Anahtar sözcükler: Çeviri eğitimi, çeviri edinci, çeviri edinci modelleri, çok bileşenli çeviri edinci, çevirmen edinci, yönetim edinci, çeviri edinci ölçeği, çeviribilimde nicel araştırma, çeviri sektörü, çeviri işletmeleri, işlevsellik, PACTE, TransComp, EMT, EN 15038 Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standartı, MYK.

Assessment of the Concept of Competence in Translation Pedagogy

Oktay ESER

Abstract

The concept of translation competence has been one of the fundamental terms governing both institutional program designs in translation pedagogy and regulations in the translation sector for the last 10 years. In this thesis, the concept was studied as a multi-componential concept based on the models of translation competence. The literature review of the thesis was structured in two stages in accordance with the needs arising from the translation pedagogy and the translation sector. A translation competence matrix was designed to show the translation sub-competences all together in the assessment part of the thesis as of the literature review. A model of translator's competence was proposed due to the fact that the already existing models of translation competence was not comprehensive enough to include the job description and the career expectations of a translator in a professional environment. The model of translator's competence divides mainly into two parts: Translation competence, and managerial competence, a newly proposed sub-competence.

The eight of the sub-competences as indicated in the translation competence matrix were used to design a translation competence scale the reliability analysis of which was tested through a pilot study using the SPSS Statistics 17.0. The scale was applied in two stages in the form of a questionnaire: Firstly, at the state universities where the perceptions of translation competence were measured as acquired by the final-year students of translation studies, and secondly, in the translation companies which are the members of the translation companies association. The aim was to figure out how functional the program designs in translation pedagogy were in terms of the needs/expectations in the translation sector. The data were converted into the descriptive statistics through tables and charts, thus making it possible to arrive at the conclusion/assessment with the research hypothesis and the objectives thereof.

Key words: Translation pedagogy, translator training, translation competence, models of translation competence, multi-componential translation competence, translator's competence, managerial competence, translation competence scale, quantitative research, translation sector, translation companies, functionality, PACTE, TransComp, EMT (European Master's in Translation), EN 15038 European Quality Standard for Translation Services, Vocational Qualifications Authority (MYK).

Önsöz

Çeviri eğitim kurumlarının program tasarımlarını yönlendiren temel kavramlardan biri olan edinç kavramının değerlendirilmesini konu alan bu çalışma, bütüncül ve görgül verilere dayalı araştırmalardan oluşan çeviri edinci modellerini esas almaktadır. Bu araştırmaların ağırlık noktasını, çeviri eğitimi ve çeviri sektörü ihtiyaçları oluşturmaktadır. 1990'lı yılların başından itibaren çeviribilim içinde çevirmen niteliklerini betimleyebilmek amacıyla kısmi araştırmaların yoğunlaştığını görmek mümkündür. Ancak, çeviri edincini belli yönleriyle inceleyen bu çalışmaların son 10 yıldır bütüncül araştırmaların yapıldığı çeviri edinci modellerine dönüştüğü gözlemlenmektedir. Bu çeviri edinci modelleri, ayrıntılı incelemeler sonunda çeviri eğitime ve çeviri sektörüne yönelik modeller olarak kurgulanmış ve ilgili bölümün sonuna bir değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca, bu modelleri bir bütün halinde ele alan genel bir değerlendirme ile çalışmanın birincil verilerinin elde edilmesinde veri toplam araçlarının geliştirilmesine çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde edinç kavramını incelerken genelden özele doğru bir yöntem izlenmiştir. Edinç kavramının disiplinlerarası bir kavram olduğunu ve psikoloji, eğitim bilimleri ve sosyoloji gibi farklı disiplinlerde ele alındığı görülmektedir. Edinç kavramı yerine nitelik, yeterlik, bilgi ve beceri gibi başka kavramların da kullanıldığı sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Edinç kavramına genel bir bakıştan sonra dilbilim ve çeviribilimde nasıl kavramsallaştığı incelenmiştir.

İkinci ve üçüncü bölümde çeviri edinci, modellerle ele alınmıştır. İkinci bölümde, çeviri eğitime yönelik çeviri edinci modelleri üzerinde durulmuştur. Bu çeviri edinci modelleri, çeviri araştırmacılarının bireysel araştırmaları ve araştırma projeleri şeklinde oluşturulmuş modellerdir. Ortak noktaları ise çeviri edincini bütüncül modeller olarak ele almalarıdır. Bireysel modeller arasında Neubert, Schäffner ve Yazıcı'nın modellerine yer verilmiştir ve Alves ve Gonçalves (2007)'in birlikte ele aldıkları çevirmenin bilişsel süreçlerini inceleyen modeller dışarıda bırakılmıştır. Araştırma projeleri ile geliştirilen çeviri edinci modellerinde PACTE ve TransComp gibi çeviri edinci modelleri incelenmiştir. Bilişsel süreçleri inceleyen araştırma projeleri literatür incelenmesi sürecinde çalışılmışsa da tezin kuramsal tabanına

alınmamıştır. Bu bölümün sonunda çeviri eğitimine yönelik çeviri edinci modelleri için bir değerlendirme yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise çeviri sektörüne yönelik çeviri edinci modelleri bulunmaktadır. Özellikle yeni üye ülkelerin katılması nedeniyle AB'nin genişlemesi sonucunda nitelikli çevirmen ihtiyacının çözüm gerektiren bir sorun olarak çıktığı görülmektedir. Bu ihtiyacı karşılayabilmek amacıyla iki proje gündemdedir. İlki, EMT (European Master's in Translation) projesidir. Bu proje ile yüksek lisans programları tasarlanmış ve çeviri sektörünün pazar ihtiyaçlarına çözüm bulunması hedeflenmiştir. EMT ağı ile üniversiteler üyeliğe kabul edilmekte ve AB değerleri ve ihtiyaçları doğrultusunda hareket edilmesi sağlanmıştır. Diğeri ise EN-15038 Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standartıdır. 2006 yılında çeviri sektörü paydaşları ile oluşturulmuş bu çeviri standartı, sektör odaklı bir projedir ve günümüz itibarıyla AB ile ilişkili ülkelere kabul görmektedir. Bu bölüm sonunda çeviri sektörüne yönelik çeviri edinci modelleri için bir değerlendirme yapılmıştır.

Dördüncü bölümde incelenen tüm çeviri edinci modellerine yönelik genel bir değerlendirme yapılmıştır. Çeviri edinci modellerindeki alt edinçlerden bir çeviri edinci matrisi oluşturulmuştur. Bu matris, çeviri edinci modelleri arası ilişkilerin kurulmasında ve çalışmanın birincil verilerinin elde edilmesi için öncelikli alt edinçlerin belirlenmesi ve veri toplama araçlarının geliştirilmesi olmak üzere üç şekilde işlevselleştirilmiştir.

Beşinci bölüm, araştırma tasarımına ayrılmış bir bölümdür. Çeviribilimde nicel bir araştırma öngörülmüştür. Bu araştırmanın amacı, içeri, kısıtları ve metodolojisi üzerinedir. Araştırmanın değişkenleri, örnekleme ve veri toplama yöntem ve araçları hakkında bilgi sunulmuştur.

Altıncı bölümde ve son bölümde birincil verilerin değerlendirilmesine yer verilmiştir. Altıncı bölümde SPSS Statistics 17 programı ile elde edilen verilerin tablo ve şekillerle betimleyici olarak yorumları bulunmaktadır. Son bölümde ise veriler araştırma hipotezi ile ilişkilendirilerek sonuç ve değerlendirmelerde bulunulmuştur. Sonuç bölümünde çeviri eğitimi bulguları çeviri sektörü bulguları ile

karşılaştırılmıştır. Değerlendirme bölümü iki aşamada ele ele alınmıştır. İlk aşamada çeviri edinci literatür incelemesine yönelik olarak çeviri edinci yerine çevirmen edinci kavramının gerekliliğine dikkat çekilerek öneri bir çevirmen edinci modeli sunulmuştur. Bu öneri model içinde öneri bir çeviri alt edinci olarak yönetim edincine yer verilmiştir. İkinci aşamada ise toplanan veriler ile elde edilen bulgular çerçevesinde çeviri bölümleri program tasarımlarına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

Bir tez, sosyal bir süreçtir. Bu tezin hazırlanmasında da başta hocalarım olmak üzere çok sayıda araştırmacıya bir teşekkür borcum vardır. Bu borcun bir teşekkürle ödenemeyecek kadar büyük olduğunun farkındayım. 1995 yılında çeviri kuramlarını dikkatimize sunarak çeviri olgusuna ilgimin doğmasını sağlayan, “Çeviri Eğitiminde Metin Türlerinin Yeri” başlıklı çeviri yüksek lisans tez çalışmamda da danışmanlığımı yapan Doç. Dr. Ayşe Nihal AKBULUT hocamın doktora tez danışmanlığı süresince tezin sistemli bir yapıya kavuşması için sabırla ve büyük bir anlayış içinde yapmış olduğu değerlendirmelere ve bilgi paylaşımına teşekkür ederim. Tez izleme komitesi üyeleri olan Prof. Dr. Mine YAZICI’ya ve Yrd. Doç. Dr. Şenay KARA’ya paylaşımları ve komitenin toplanmasında gösterdikleri özveri için şükranlarımı sunarım. Ayrıca Prof. Dr. Işın BENGİ-ÖNER’e tez sürecinde yönlendirmeleri, verdiği fikirler ve çeviri işletmeleri ile bağlantı kurulmasındaki destekleri için teşekkür ederim.

Doktora ders aşamasında birikimleri ile çeviribilim alanında ufukumuzu açan Prof. Dr. Işın BENGİ-ÖNER’e, Prof. Dr. Turgay KURULTAY’a, Prof. Dr. Mine YAZICI’ya, Prof. Dr. Alev BULUT’a, Prof. Dr. Sakine ERUZ’a, Prof. Dr. Emel ERGUN’a ve Doç. Dr. Ayşe Nihal AKBULUT’a saygılarımı sunarım.

Birlikte geçen 15 yılı ifade etmeye asla yetmeyecek olsa da varlığını her zaman hissettiğim Dr. Şaban ÇOBANOĞLU’nun doktora süresince de yanımda olduğunu bilmek büyük bir lütuftu. Değerlendirmeleri ve önerileri için ayrıca teşekkür ederim.

Veri toplama süreci, bir tezin zahmeti çok aşamalarından birisidir. Bu süreci, katkılarıyla öyle değilmiş gibi hissettiren araştırmacıların isimlerini burada anmak

isterim. Geliştirilen çeviri edinci anketinin geçerliğinin testi için ihtiyaç duyduğum pilot çalışmanın İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde uygulanmasını sağladığı ve Nisan 2012 TÜÇEB – Marmara Bölgesi Etkinliği İstanbul Üniversitesi toplantısı kapsamında da bölüm öğrencilerini bu anketin uygulanmasında örgütlediği için Ar. Gör. Asuman KARAKAYA'ya teşekkür ederim. Çeviri edinci anketinin üniversitelerde uygulanmasında İstanbul Üniversitesi'nden Okt. Eylem ALP'e ve Ar. Gör. Mehmet YILDIZ'a; Marmara Üniversitesi'nden Öğr. Gör. Esra Birkan BAYDAN'a, Ar. Gör. Sine DEMİRKIVIRAN'a ve Ar. Gör. Aytül DURMAZ'a; Yıldız Teknik Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ayşe Banu KARADAĞ'a; Boğaziçi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Şehnaz Tahir GÜRÇAĞLAR'a; Sakarya Üniversitesi'nden Doç. Dr. Muharrem TOSUN'a; Hacettepe Üniversitesi'nden Doç. Dr. Ender ATEŞMAN'a ve Yrd. Doç. Dr. Elif ERSÖZLÜ'ye; Mersin Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Aşkın ÇOKÖVÜN'e; Trakya Üniversitesi'nden Öğr. Gör. Dolunay KUMLU SELVİ'ye, Dokuz Eylül Üniversitesi'nden Yrd. Doç. Dr. Dilek Altınkaya NERGİS'e teşekkür ederim. Çeviri edinci anketinin sektöre yönelik uygulamasında katkılarından dolayı Çeviri İşletmeleri Derneği Başkan Yardımcısı ve Çeviri Derneği Saymanı Dilek YAZICI'ya da teşekkür ederim.

Verileri değerlendirme sürecinde SPSS Statistics yazılımı konusundaki katkılarından dolayı İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İşletme Bölümü'nden Yrd. Doç. Dr. Gökhan YOLAÇ'a ve Ar. Gör. İrfan AKYÜZ'e teşekkür ederim.

Doktora çalışması, uzun bir süreç gerektirir. Böyle dönemler, çalıştığınız kurumun desteği olmadan başarılı bir şekilde tamamlanması oldukça zor dönemlerdir. İstanbul Kültür Üniversitesi'nde gerekli düzenlemelerin yapılması konusunda destek veren İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Durmuş DÜNDAR'a, çevirmen edinci modellemesinde yönetim edinci kavramı ile ilgili yönlendirmeleri için Yrd. Doç. Dr. S. Kadri Mirze'ye ve çalışma arkadaşlarım Okt. Bilge KIRAN'a, Okt. Şule CHOUSEIN'e, Okt. Mehmet ALTAY'a, Okt. Zeki TOY'a ve Okt. Ayşe BÜLBÜL'e teşekkür ederim.

İnsanın ailesi, kalesidir. Eşim Hatice'ye, Annem Nurdane'ye ve babam Halil'e, kardeşlerim Oya ile eşi Cemil'e ve Bahtiyar ile eşi Ferda'ya sundukları aile ortamından dolayı teşekkür ederim.

İçindekiler

Öz	iii
Abstract	iv
Önsöz	v
İçindekiler	x
Tablolar Listesi	xiii
Şekiller Listesi	xvi
Kısaltmalar Listesi	xviii
Giriş	1
1. Edinç Kavramına Genel Bakış	1
1.1. Dilbilimde Edinç Kavramı	4
1.2. Çeviribilimde Edinç Kavramı	5
1.2.1. Çeviri Paradigmalarında Çeviri ve Çevirmen Kavramları Çerçevesinde Çeviri Edinci	12
1.2.1.1. Thomas S. Kuhn'un Paradigma Değişimi Yaklaşımı	12
1.2.1.2. Çeviribilimde Paradigma Değişimleri ve Çeviri Edinci	13
2. Çeviri Eğitime Yönelik Çeviri Edinci Modelleri	16
2.1. Bireysel Çeviri Edinci Modelleri	16
2.1.1. Albrecht Neubert'in Çeviri Edinci Modeli	16
2.1.2. Christina Schäffner'in Çeviri Edinci Modeli	19
2.1.3. Mine Yazıcı'nın Çeviri Edinci Modeli	21
2.1.4. Bireysel Çeviri Edinci Modellerine Yönelik Değerlendirme	23
2.2. Araştırma Projeleri Çeviri Edinci Modelleri	25
2.2.1. PACTE Araştırma Projesi	27
2.2.1.1. PACTE Hakkında Genel Bilgi	27
2.2.1.2. PACTE Çeviri Edinci Modeli	28
2.2.1.3. PACTE Çeviri Edinci Araştırma Tasarımı	33
2.2.1.4. PACTE Çeviri Edinci Edinimi Modeli	35
2.2.2. TransComp Araştırma Projesi	37
2.2.2.1. TransComp Hakkında Genel Bilgi	37
2.2.2.2. TransComp Çeviri Edinci Modeli	38
2.2.2.3. TransComp Çeviri Edinci Araştırma Tasarımı	40
2.2.3. Araştırma Projeleri Çeviri Edinci Modellerine Yönelik Değerlendirme	41
3. Çeviri Sektörüne Yönelik Çeviri Edinci Modelleri	44
3.1. Avrupa Komisyonu EMT (European Master's in Translation) Projesi ve Çeviri Edinci Modeli	44
3.1.1. Avrupa Komisyonu ve EMT Hakkında Genel Bilgi	44
3.1.2. EMT Çeviri Edinci Modeli	46
3.2. Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı ve Çeviri Edinci Modeli	51
3.2.1. Avrupa Standardlar Komitesi'nin Yapısı	51
3.2.2. Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı: EN-15038	52
3.2.3. Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı: EN 15038'in Kapsamı	53

3.2.4. EN-15038 Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardında Çevirmen Edinci Modeli -----	54
3.3. Çeviri Sektörüne Yönelik Çeviri Edinci Modelleri Değerlendirmesi-----	56
4. Çeviri Edinci Modellerine Yönelik Genel Değerlendirme -----	60
4.1. Çeviri Edinci Araştırmalarında Eğitim ve Sektör Odaklılık-----	60
4.2. Çeviri Edinci Modellerine Dayalı Alt-edinçler Matrisi -----	62
4.3. Çeviri Edinci Modellerine Yönelik Gözlemler ve Çıkarımlar -----	65
5. Araştırmanın Tasarımı-----	67
5.1. Araştırma Konusunun Önemi, Amacı, İçeriği ve Kısıtları -----	67
5.1.1. Araştırma Konusunun Önemi -----	67
5.1.2. Araştırma Konusunun Amacı, İçeriği ve Kısıtları -----	69
5.1.2.1. Araştırmanın Amacı -----	69
5.1.2.2. Araştırmanın İçeriği ve Kısıtları -----	70
5.2. Araştırmanın Metodolojisi -----	71
5.2.1. Araştırmanın Değişkenleri -----	71
5.2.2. Araştırmanın Modeli-----	72
5.2.3. Örneklem -----	74
5.2.4. Araştırmada Kullanılan Veri ve Bilgi Toplama Yöntem ve Aracı -----	79
5.2.4.1. Çeviri Eğitimine Yönelik Çeviri Edinci Anketi -----	79
5.2.4.2. Çeviri Sektörüne Yönelik Çeviri Edinci Anketi -----	81
5.2.5. Araştırmada Kullanılan Veri ve Bilgilerin Analizi -----	81
6. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi -----	83
6.1. Çeviri Eğitimine Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi -----	83
6.1.1. Frekans Dağılımları -----	83
6.1.2. Güvenirlik Analizi -----	124
6.1.3. Korelasyon Analizleri -----	125
6.2. Çeviri Sektörüne Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi -----	144
6.2.1. Frekans Dağılımları -----	144
7. Sonuç ve Öneriler -----	146
7.1. Sonuçlar-----	146
7.2. Öneriler -----	148
7.2.1. Çeviri Edinci Literatür İncelemesi Üzerine Yapılan Öneriler -----	148
7.2.1.1. Öneri Çevirmen Edinci Modeli -----	148
7.2.2. Çeviri Edinci Ölçeği ile Elde Edilen Veriler Üzerine Yapılan Öneriler-----	152
7.2.2.1. Çeviri bölümü programları tasarımları, çeviri sektörü içinde olası kariyer planlarını içerecek biçimde tasarlanabilir.-----	152
7.2.2.2. Çeviri bölümü program tasarımları, çeviri edinci yerine çevirmen edincine yönelik düzenlenebilir. -----	156
7.2.2.3. Çeviri eğitim politakaları, dil edinci odaklı algılanmaktan çeviri edinci odaklı bir algılamaya yönlendirilebilir. -----	156
7.3. Genel Değerlendirme -----	157

Kaynakça -----	161
Terimler -----	171
Türkçe - İngilizce -----	171
İngilizce - Türkçe -----	174
Ekler -----	177
Ek 1 - Devlet Üniversiteleri Çeviri Bölümleri -----	177
Ek 2 - Çeviri İşletmeleri Derneği Üyeleri -----	182
Ek 3 - Çeviri Eğitime Yönelik Çeviri Edinci Değerlendirme Anketi -----	188
Ek 4 - Çeviri Eğitime Yönelik Çeviri Edinci Değerlendirme Anketi Referansı--	192
Ek 5 - Sektöre Yönelik Çeviri Edinci Değerlendirme Anketi -----	195
Ek 6 – Üniversitelere Göre Çeviri Alt Edinçleri Şekilleri -----	198
Ek 7 - Çeviri Edinci İfadelerinin Üniversitelere Göre Dağılımlarının Tablo ve Şekilleri-----	201
Ek 8 - Çeviri Edinci İfadelerinin Çeviri Bölümleri Dağılımlarının Tablo ve Şekilleri -----	211
Ek 9 - Çeviri Edinci İfadelerinin Cinsiyet Dağılımlarının Tablo ve Şekilleri-----	218
Ek 10 - Çeviri Edinci İfadelerinin Kariyer Beklentisi Dağılımlarının Tablo ve Şekilleri-----	221
Ek 11 - Çeviri Edinci İfadelerinin S.29 Dağılımlarının Tablo ve Şekilleri-----	228
Özgeçmiş -----	230

Tablolar Listesi

Tablo 4.1: Çeviri edinci modelleri alt-edinç türleri matrisi

Tablo 5.1: Örnek kütle büyüklükleri

Tablo 5.2: 2011-2012 öğretim yılında devlet üniversiteleri çeviri bölümleri

Tablo 5.3: 2012 yılı itibariyle Çeviri İşletmeleri Derneği üyeleri

Tablo 6.1: Üniversitelere göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

Tablo 6.2: Bölüme göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

Tablo 6.3: Ağırlıklı Genel Not Ortalamasına (AGNO) göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

Tablo 6.4: Cinsiyete göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

Tablo 6.5: Kariyer beklentilerine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

Tablo 6.6: Bölüm-Kariyer beklentisi ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı

Tablo 6.7: Cinsiyet-Kariyer beklentisi ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı

Tablo 6.8: AGNO-Kariyer beklentisi ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı

Tablo 6.9: Cinsiyet-AGNO ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı

Tablo 6.10: AGNO-Cinsiyet ve kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Tablo 6.11: AGNO-Lise ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı

Tablo 6.12: Lise eğitimlerine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

Tablo 6.13: Lise eğitimlerine göre bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

Tablo 6.14: Çeviri edinci ile ilgili ifadelere verilen yanıtların dağılımları

Tablo 6.15: Çeviri alt edinçleri ortalamalarının dağılımı

Tablo 6.16: Üniversiteler ve çeviri edinci/alt-edinçleri arasındaki ilişki

Tablo 6.17: Çeviri bölümleri ve çeviri edinci/alt-edinçleri arasındaki ilişki

Tablo 6.18: Cinsiyet ve çeviri edinci/alt edinçleri arasındaki ilişki

Tablo 6.19: Kariyer beklentileri ve çeviri edinci/alt edinçleri arasındaki ilişki

Tablo 6.20: Cronbach's Alpha katsayısının referans değerleri

Tablo 6.21: Çeviri edinci edinim anketinin pilot çalışması Cronbach's Alpha değeri

Tablo 6.22: Çeviri edinci edinim anketinin tüm katılımcılar Cronbach's Alpha değeri

- Tablo 6.23:** İki dillilik alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki
- Tablo 6.24:** İki dillilik alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki
- Tablo 6.25:** İki dillilik alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki
- Tablo 6.26:** İki dillilik alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki
- Tablo 6.27:** Kültür alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki
- Tablo 6.28:** Kültür alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki
- Tablo 6.29:** Kültür alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki
- Tablo 6.30:** Kültür alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki
- Tablo 6.31:** Alan-konu alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki
- Tablo 6.32:** Alan-konu alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki
- Tablo 6.33:** Alan-konu alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki
- Tablo 6.34:** Alan-konu alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki
- Tablo 6.35:** Metin alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki
- Tablo 6.36:** Metin alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki
- Tablo 6.37:** Metin alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki
- Tablo 6.38:** Metin alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki
- Tablo 6.39:** Araştırma-teknoloji alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki
- Tablo 6.40:** Araştırma-teknoloji alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki
- Tablo 6.41:** Araştırma-teknoloji alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki
- Tablo 6.42:** Araştırma-teknoloji alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki
- Tablo 6.43:** Stratejik alt edinç ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki
- Tablo 6.44:** Stratejik alt edinç ile AGNO arasındaki ilişki
- Tablo 6.45:** Stratejik alt edinç ile cinsiyet arasındaki ilişki
- Tablo 6.46:** Stratejik alt edinç ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki
- Tablo 6.47:** Kuramsal bilgi alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki
- Tablo 6.48:** Kuramsal bilgi alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki
- Tablo 6.49:** Kuramsal bilgi alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki
- Tablo 6.50:** Kuramsal bilgi alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki
- Tablo 6.51:** Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki
- Tablo 6.52:** Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki
- Tablo 6.53:** Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki
- Tablo 6.54:** Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Tablo 6.55: Çeviri alt edinçlerinin korelasyon analizleri genel görünümü

Tablo 6.56: Sektör çeviri alt edinçleri ortalamaları

Tablo 6.57: Çeviri alt edinçleri sektör/egitim ortalamaları

Tablo 6.58: Metin türleri sektör ortalamaları

Tablo 7.1: Çeviri alt edinçleri sektör/egitim ortalamaları

Tablo 7.2: Öneri çevirmen edinci modeli

Tablo 7.3: Çeviri öğrencilerinin çeviri sektörü dışı kariyer beklentileri

Şekiller Listesi

Şekil 1.1: Edinç edinim aşamaları

Şekil 1.2: Hönig'in İdeal Çeviri Süreçleri Modeli

Şekil 1.3: Kuhn'un paradigma değişimi yaklaşımı

Şekil 2.1: PACTE Grubunun Gözden Geçirilmiş Çeviri Edinci Modeli

Şekil 2.2: PACTE Grubu Çeviri Edinci Edinim Modeli

Şekil 2.3: Göpferich'in Çeviri Edinci Modeli

Şekil 3.1: EMT uzman grubunun yapısı

Şekil 3.2: EMT, çeviri edinci modeli

Şekil 3.3: Kalite kontrol sistemi aşamaları

Şekil 6.1: Üniversitelere göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

Şekil 6.2: Bölüme göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

Şekil 6.3: Ağırlıklı Genel Not Ortalamasına (AGNO) göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

Şekil 6.4: Cinsiyete göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

Şekil 6.5: Kariyer beklentilerine göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

Şekil 6.6: Lise eğitimlerine göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

Şekil 6.7: Lise eğitimlerine göre İngilizce bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı

Şekil 6.8: Lise eğitimlerine göre Almanca bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı

Şekil 6.9: Lise eğitimlerine göre Fransızca bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı

Şekil 6.10: Lise eğitimlerine göre İngilizce-Almanca ortak bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

Şekil 6.11: Lise eğitimlerine göre İngilizce-Fransızca ortak bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı

Şekil 6.12: Çeviri edinci ile ilgili ifadeler verilen yanıtların dağılımları

- Şekil 6.13:** Çeviri alt edinçleri ortalamalarının dağılımı
- Şekil 6.14:** Çeviri edinci genel ortalaması ve üniversiteler arasındaki ilişki
- Şekil 6.15:** Üniversiteler ve iki dillilik alt edinci arasındaki ilişki
- Şekil 6.16:** Üniversiteler ve kültür alt edinci arasındaki ilişki
- Şekil 6.17:** Üniversiteler ve alan-konu alt edinci arasındaki ilişki
- Şekil 6.18:** Üniversiteler ve metin alt edinci arasındaki ilişki
- Şekil 6.19:** Üniversiteler ve araştırma-teknoloji alt edinci arasındaki ilişki
- Şekil 6.20:** Üniversiteler ve stratejik alt edinç arasındaki ilişki
- Şekil 6.21:** Üniversiteler ve kuramsal bilgi alt edinci arasındaki ilişki
- Şekil 6.22:** Üniversiteler ve çeviri hizmeti sağlama alt edinci arasındaki ilişki
- Şekil 6.23:** Çeviri edinci genel ortalaması ve çeviri bölümleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.24:** İngilizce bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.25:** Almanca bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.26:** Fransızca bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.27:** Bulgarca bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.28:** İngilizce-Almanca ortak bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.29:** İngilizce-Fransızca ortak bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.30:** Erkek katılımcılar ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.31:** Kadın katılımcılar ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.32:** Çeviri edinci genel ortalaması ve kariyer beklentisi arasındaki ilişki
- Şekil 6.33:** Çevirmenlik ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.34:** Çeviri işletmeciliği ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.35:** Akademisyenlik ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.36:** Redaktörlük/Editörlük ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.37:** Çeviri sektörü dışında bir kariyer düşünen katılımcılar ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki
- Şekil 6.38:** Sektör çeviri alt edinçleri ortalamaları
- Şekil 6.39:** Çeviri alt edinçleri sektör/eğitim ortalamaları
- Şekil 6.40:** Metin Türleri Sektör Ortalamaları
- Şekil 7.1:** Çeviri alt edinçleri sektör/eğitim ortalamaları

Kısaltmalar Listesi

A (L1) A dili (A language)

AB Avrupa Birliği (European Union)

AGNO Ağırlıklı Genel Not Ortalaması

B (L2) B dili (B language)

C (L3) C dili (C language)

CAT Computer Assisted Technology (Bilgisayar Destekli Teknoloji)

CEN European Committee for Standardization (Avrupa Standardlar Komitesi)

ÇAMÇ Çeviri Amaçlı Metin Çözümleme (Translation Oriented Textual Analysis)

ÇHS Çeviri Hizmeti Sağlayıcısı (Translation Service Provider)

ÇİD Çeviri İşletmeleri Derneği

ÇN Çevirmenin Notu

DeSeCo Definition and Selection of Competencies

DGT Directorate-General for Translation (Çeviri Genel Müdürlüğü)

EC European Commission (Avrupa Komisyonu)

EEG Electroencephalography (Elektroensefalografi)

EFTA European Free Trade Association Secretariat (Avrupa Serbest Ticaret Birliği Sekreterliği)

EM Erek Metin (Target Text)

EMT European Master's in Translation (Avrupa Çeviri Yüksek Lisansı)

EN-15038 European Quality Standard for Translation Services (Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı)

EUTAC European Union of Associations of Translation Services

FWF Förderung der wissenschaftlichen Forschung (Austrian Science Fund: Avusturya Bilim Fonu)

GRECO Grup de Recerca en Competencies

IPDR Integrated Problem and Decision Reporting (Bütünleşik sorun ve karar raporlama)

ISO International Organization for Standardization (Uluslararası Standardlar Örgütü)

IT Information Technology (Bilgi Teknolojisi)

MYK Mesleki Yeterlilik Kurumu

NATO North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)

OECD Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)

PACTE Process in the Acquisition of Translation Competence and Evaluation

SPSS Statistical Package for the Social Sciences

TAP Think-Aloud Protocol (Sesli Düşünme Protokolü)

TC Translation Competence (Çeviri Edinci)

TQM Total Quality Management (Toplam Kalite Yönetimi)

TSP Translation Service Provider (Çeviri Hizmeti Sağlayıcısı)

TT Target Text (Erek Metin)

TÜÇEB Türkiye Çeviri Öğrencileri Birliği

UN United Nations (Birleşmiş Milletler)

Giriş

1. Edinç Kavramına Genel Bakış

Edinç (competence), psikoloji, eğitim bilimleri ve sosyoloji gibi farklı disiplinlerde tanımlanan bir kavramdır. Bu disiplinlerarası özelliğinden dolayı edinç kavramının tanımlanması konusunda literatürde karmaşıklık ve belirsizlik bulunmaktadır. Farklı kavramlar, kimi zaman bireyi, kimi zamansa bir davranışı betimlemek için birbiri yerine kullanılmıştır. Edinç kavramı yerine yetenek (ability), beceri (skill), nitelik (qualification), etkinlik (effectiveness), uygunluk (fitness), verimlilik (efficiency), ve yeterlik (proficiency) gibi sözcükler kullanılmaktadır (Weinert, 1999:4)¹. Ancak bir terim halini alan edinç kavramını anlamlandırmak için eşdeğer olarak kullanılan bu kavramların ötesine bakmak gerekir.

Schneckenberg ve Wildt, **Understanding the Concept of eCompetence for Academic Staff** başlıklı makalelerinde edinç kavramının farklı disiplinlerle olan ilişkisini ve temel bileşenlerini incelemişlerdir. Bu araştırmacılara göre, edinç kavramı, sadece beceri edinimi ile sınırlı bir kavram olarak da ele alınmamalıdır. Edinç, belli bir durumda ortaya çıkan güçlüklerle uygun bir biçimde baş edebilme yeteneğidir ve bir edim ile görünür hale gelmektedir. Bu yönüyle edinç, sosyal bir bağlamda oluşur. Araştırmacılar, edinç kavramını psikoloji, eylem ve sosyoloji kuramları çerçevesinde betimlemektedirler. Psikoloji kuramında edinç, yetenek, motivasyon, tutum ve değer kavramlarıyla açıklanmaktadır. Bu bireysel özellikler eylem kuramı ile bağlam odaklı durumlar içinde edime dönüşmektedir. Eylem, devingen, önceden tanımlanmamış, rutin olmayan ve karmaşık bir özellik sergilemektedir. Sosyoloji kuramında ise toplumsal normlara uygunluk ve sorumluluk kavramları önem kazanmaktadır (Schneckenberg ve Wildt, 2006:30)².

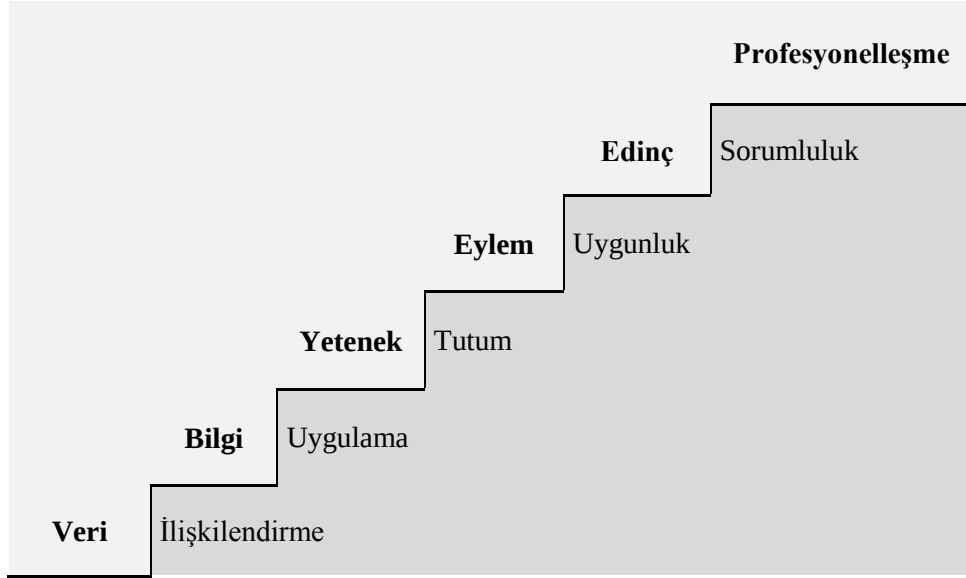
Edinç ediniminde bu etkenler birbiri ile ilişkilendirilmek durumundadır. Her aşama bir öncekinin üstüne inşa edilmektedir. Schneckenberg ve Wildt, bu edinim

¹Weinert, Franz E.: **Concept of Competence**, Munich, Germany:Max Plank Institute for Psychological research, 1999.

²Schneckenberg, Dirk and Johannes Wildt: "Understanding the Concept of Ecompetence for Academic Staff", in **The Challenge of eCompetence in Academic Staff Development**, (Eds.) Mac Labhrainn, I., McDonald Legg, C., Schneckenberg, D., Wildt, J., Galway: CELT, 2006, (Çevirimiçi <http://www.ecompetence.info/uploads/media/ch3.pdf>, erişim, 24 Eylül 2012)

aşamalarını aşağıdaki gibi bir şekil ile görselleştirmektedirler (Schneckenberg ve Wildt, 2006:31).

Şekil 1.1: Edinç edinim aşamaları

Kaynak: Schneckenberg ve Wildt, Understanding the Concept of eCompetence for Academic Staff, 2006:31.

İlk aşamada işlenmemiş veri (information) bulunmaktadır. Verilerin ilişkilendirilmesi (networking) ile ikinci aşamaya ilerlenir ve bilgi (knowledge) oluşur. Bilgi, eğer belli bir bağlam içinde uygulanırsa (application) yetenek (ability) aşamasına gelinir. Bu yetenek, değerler ve motivasyonu da içeren belli bir tutumla (attitude) birleşirse, eylem (eylem) oluşur. Eylem, toplumsal normlara uygunluk (adequateness) standartlarını karşılırsa edinç aşamasına ulaşır. Profesyonellik (professionalisation), son aşamadır ve edincin bir sorumluluk (reponsibility) anlayışı ile birlikte ele alınma halini göstermektedir.

Edinç alanında yapılan kapsamlı çalışmalardan biri, OECD'nin 1997 yılında başlattığı **Definition and Selection of Competencies:Theoretical and Conceptual Foundations (DeSeCo)** başlıklı projedir. Bu proje kapsamında edinç kavramının tanımlanması ve sosyo-ekonomik çevre ile bağlantılı olarak temel edinçlerin (key

competencies) belirlenmesi üzerine araştırmalar yapılmaktadır (DeSeCo, 2001:2)³. İşlevsel bir yaklaşımla edinç kavramını, bilişsel ve bilişsel olmayan bileşenler olarak eylem-odaklı bir kavram olarak ele almışlardır. Edinç, eylemden bağımsız olamaz. Bir bağlam ve durum içinde belli bir amaca yönelik olarak ortaya çıkar. Bu nedenle sosyal bir boyut kazanır.

Rychen, DeSeCo projesi kapsamında yaptığı çalışmalarda edinç tanımını aşağıdaki gibi yapmaktadır (Rychen, 2003:3)⁴:

“Edinç, bilgi ve bilişsel beceriler yanında uygulama becerileri ve tutum, duygular, değerler ve motivasyon gibi sosyal ve davranışa ilişkin becerilerin belli bir bağlamda karmaşık talepleri başarılı bir biçimde karşılayabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır.”⁵

Günümüz eğitim politikalarında öğrenci odaklılığın müfredat oluşturmada program tasarımlarının önceliği olduğu gözlemlenmektedir. Hedef-odaklılık yerine edinç-odaklılık, davranışçı yaklaşımlar yerine sosyal yapılandırmacı yaklaşımlar, bilgi aktarımı yerine durum odaklılık bu anlayışın temellerini oluşturmaktadır (Jonnaert et. al., 2006:13)⁶. Edinç-odaklı program tasarımları, üniversitelerde de yönlendirici bir etken olmaya başlamıştır.

Aşağıda, buraya kadar genel bir bakış açısıyla ele almaya çalıştığım edinç kavramını, eviribilimdeki kullanıma etkisi nedeniyle kısaca dilbilim ve ardından da ayrıntılı olarak eviribilim özelinde ilerleteceğim. Araştırmanın temelini, eviribilim alanında bir çevirmenin ihtiyaç duyduğu nitelikleri bütüncül bir yapı içinde sunan eviri edinci modelleri oluşturacaktır.

³DeSeCo, **Definition and Selection of Competencies:Theoretical and Conceptual Foundations**, Background paper, 2001, (evirimii, <http://www.oecd.org/education/highereducationandadultlearning/41529556.pdf>).

⁴Rychen, Dominique Simone: **Investing in Competencies - but which competencies and for what? A contribution to the ANCLI/AEA Conference on Assessment Challenges for Democratic Society** (Conference paper). Lyon: OECD Project DeSeCo, 2003.

⁵*(A competence is defined as the ability to successfully meet complex demands in a particular context through the mobilisation of knowledge, cognitive skills but also practical skills, as well as social and behaviour components such as attitudes, emotions, and values and motivations)* Bu araştırmada çevirmen adı belirtilmeyen tüm Çeviriler yazara aittir.

⁶Jonnaert, Philippe et. al.:**Revisiting the Concept of Competence as an Organizing principle for Programs of Study:FromCompetence to Competent Action**, Geneva:International Bureau of Education, IBE/UNESCO, 2006.

1.1. Dilbilimde Edinç Kavramı

Edinç kavramı, dilbilim alanında ilk defa Noam Chomsky'nin **Aspects of the Theory of Syntax** adlı çalışmasında ele alınmıştır (Chomsky, 1965:4)⁷:

“Edinç, (konuşmacı-dinleyicinin sahip olduğu dilin bilgisidir.)”⁸

Chomsky, dil kuramını bir kurallar dizgesi (an underlying system of rules) olarak nitelendirdiği üretimsel dilbilgisi (generative grammar) ile açıklamıştır. Bu kurallar dizgesini üç temel bileşen altında incelemiştir: Sözdizimi, sesbilim ve anlambilim (Chomsky, 1965:16). Chomsky'e göre edinç, konuşmacıların kendi dillerinde sonsuz sayıda cümleyi konuşup anlamasını ve dilbilgisel olarak doğru olan cümleleri olmayanlardan ayırt etmesini mümkün kılan ideal dil dizgesidir. Chomsky, edinç kavramını edim (performance) kavramı ile ilişkilendirerek incelemiştir. Edimi, somut durumlarda gerçek dil kullanımı olarak tanımlamaktadır (Chomsky, 1965:4). Chomsky, edinç ile bir dilin ideal doğal konuşmacısının içselleştirdiği dil dizgesine gönderme yaparken edim ile konuşmanın üretimi ve algılanmasında etkin olan psikolojik etkenleri ifade etmektedir (Canale ve Swain, 1980:3)⁹. Chomsky'nin edinç kavramında öne çıkan noktalar şunlardır: Bilgi (knowledge), dizge (system) ve çok bileşenlilik (multi-componentialism). Bu yaklaşım, daha sonra yapılan araştırmalarda da benimsenmiş ve özellikle çok bileşenli bir kavram olarak ele alınmaya devam etmiştir.

Chomsky'nin dil edinci-edimi ikiliğine dayanan modeli, dilbilim ve gelişim psikolojisi gibi alanlarda genelleştirilerek kullanılmıştır. Örneğin Chomsky'nin edinç-edim (competence vs. performance) ayrımı, bir sözcenin (utterance) içinde kullanıldığı durumsal ve sözel bağlam ile sosyo-kültürel uygunluğun göz ardı edildiği şeklinde eleştirilmiştir ve bu nedenle Hymes tarafından iletişim edinci (communicative competence) kavramı önerilmiştir. Hymes, edinç kavramının bilgi (knowledge) ve kullanma becerisi (ability to use) şeklinde ele alınması gerektiğine

⁷Chomsky, Noam: **The Aspects of the Theory of Syntax**, Cambridge, MA: MIT Press, 1965.

⁸ (...competence (the speaker-hearer's knowledge of his language...))

⁹Canale, Michael and Swain, Merrill: “Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing”, **Applied Linguistics**, 1, 1980, p.1-47

dikkat çekmektedir (Hymes, 1972:282)¹⁰. Bu yaklaşım işlevsel bir edinç (functionally oriented competence) anlayışını öngörmesi açısından önemlidir.

Literatürde dil kullanım bilgisi olan iletişim edinci ile dilbilgisi kuralları olan dil edinci (linguistic competence) arasında hangi edincin ötekini kapsadığına yönelik veya pedagojik açıdan sürdürülen tartışmalar bulunmaktadır. Canale ve Swain, iletişim edinci için kuramsal bir çatı önerisi sunmuşlardır. Önerilen bu modelde de çok bileşenli bir yaklaşım bulunmaktadır ve araştırmacılar, iletişim edincini üç alt bileşene ayırmaktadırlar: Dilbilgisel edinç (grammatical competence), toplumdilbilimsel edinç (sociolinguistic competence), ve stratejik edinç (strategic competence) (Canale ve Swain, 1980:27). Canale ve Swain daha sonraki çalışmalarına dördüncü bir alt edinç ilave etmişlerdir: Söylem edinci (discourse competence). Böylece iletişim edinci içine tutarlılık (coherence) ve uyumluluk (cohesion) kavramları da katılmıştır.

Bu yönüyle bu iki edinç, son yıllarda çeviri edinci (translation competence) ile aktarım ya da dil edinci (transfer or linguistic competence) arasındaki tartışmalara büyük oranda benzemektedir. 1990'larda çeviri edincine yönelik bileşenler üzerine çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar çeviri edincini belli yönleriyle ele almışlardır. Bu yönüyle kısmi olan çeviri edinci araştırmaları daha sonra bütüncül ve görgül araştırmalara dönüşmüştür. Bu araştırmalar sonucunda çeviri edincinin gelişmiş bir dil edinci olmadığı ve dil edincinin çeviri edincini oluşturan öteki alt edinçlerden sadece biri olduğu betimlenmiştir.

1.2. Çeviribilimde Edinç Kavramı

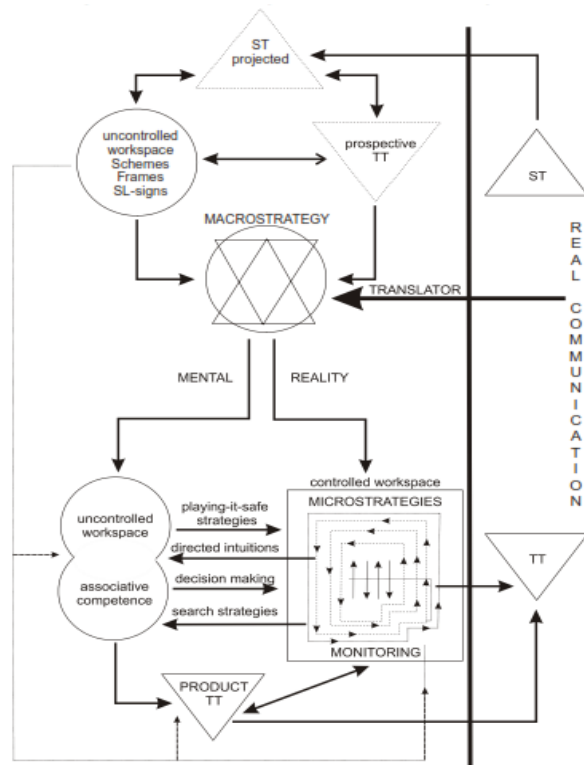
Çeviri olgularına yönelik araştırmalarda çeviri metnin oluşmasına etki eden çevirmen niteliklerini betimlerken birbiri yerine veya tamamlayıcı olacak şekilde farklı kavramlar kullanılmıştır. Bilgi (knowledge) (PACTE, 2000; Bell, 1991; Tirkkonen-Condit, 1992), beceri (skills) (Harris and Sherwood, 1978; PACTE, 2000), yetenek (ability) (Koller, 1979; Toury, 1984; Bell, 1991), uzmanlık (expertise) (Kiraly, 2003; Shreve, 2002), yeterlik (proficiency) (Wilss, 1992; Cao, 1996; Malmkjaer, 2008) gibi

¹⁰Hymes, Dell: "On Communicative Competence", **Sociolinguistics**, Ed. by J.B. Pride and J. Holmes, Harmondsworth, England:Penguib Books, 1972, pp:265-293.

kavramlarla işlevsel bir çeviri metnin oluşmasında bir çevirmenin ihtiyaç duyduğu/sahip olduğu donanım ifade edilmek istenmiştir. Çeviri edinci kavramı, günümüzde tüm öteki kavramları kapsayan bir üst kavram olarak işlevselleşmiştir ve çeviribilim literatüründe bir terim halini almıştır.

Çeviri edinci kavramının çeviribilim içindeki gelişimini Hönig'in çalışmaları ile ele almak gerekir. Çevirmenlerin, bir makro-strateji benimsemeleri gerektiğini vurgulayan Hönig, bir makro-stratejinin üç bileşeni olduğunu belirtmektedir: Kaynak metin, erek metin ve denetimsiz çalışma alanı (Hönig, 2012:22)¹¹. Hönig, bu yaklaşımını İdeal Çeviri Süreçleri modelinde Şekil 1.2'de olduğu gibi görselleştirmiştir (Göpferich, 2009:15¹²; Hönig, 2012:21; Hönig, 1995:51¹³).

Şekil 1.2: Hönig'in İdeal Çeviri Süreçleri Modeli

¹¹Hönig, Hans G.: Translating: The Constructive Way, **Ilha do Desterro**: 33, 1997, pp:13-25, (Çevirimiçi) <http://www.periodicos.ufsc.br/index.php/desterro/article/view/8419/7747>, Erişim tarihi 4 Kasım 2012.

¹²Göpferich, Susanne: "Towards a Model of Translation Competence and its Acquisition: The Longitudinal Study of TransComp," **Behind the Mind: Methods, Models, and Results in Translation Process Research**, Ed. by Susanne Göpferich, Arnt Lykke Jakobsen, and Inger M. Mees, Denmark, Samfundslitteratur, 2009, s.12-39.

¹³HÖNIG, Hans G.: **Konstruktives Übersetzen**. Tübingen: Stauffenburg, 1995.

Bir makro strateji geliştirerek çevirmen, çalışacağı çerçeveyi tanımlamış olmaktadır. Hönig'in modeline göre çevirmenin zihinsel gerçekliğine yansıyan kaynak metin iki farklı çalışma alanından oluşmaktadır: Denetimli çalışma alanı (controlled workspace) ve denetimsiz çalışma alanı (uncontrolled workspace). Denetimsiz çalışma alanı, çağrışımsal süreçlerde uzun vadeli belleğin kullanımını gerektiren yapılandırılmış alandır (Hönig, 1995:55). Bu çağrışımsal süreçler, erek metnin oluşumuna etki eder.

Çeviri sürecinde bir makro strateji geliştirmek, çevirmenin profesyonel deneyimine veya çeviri amaçlı metin çözümlemesine (translation-relevant textual analysis) bağlı olarak otomatikleşir (Hönig, 1991:80)¹⁴. Makro strateji geliştirmek, denetimli ve denetimsiz çalışma alanlarının kullanıldığı gerçek çeviri sürecinden önce gerçekleşir. Denetimli çalışma alanında kurallar ve stratejiler kullanılır. Bir kuralın belli bir durumda kullanılıp kullanılmayacağına mikro stratejileri denetleyen makro strateji ile karar verilir. Denetimsiz alandaki süreçler, Hönig'in Çağrışımsal Edinç (Assoziationskompetenz=Associative competence) veya Aktarım Edinci (Transfer Competence) (Hönig, 1991:84) ile tamamlanır. Aktarım edinci veya çağrışım edinci, çeviri için vazgeçilmezdir. Çeviriler, çağrışım edinci ile üretilen çözümler ancak bir makro strateji ile ilişkilendirildiğinde işlevlerini yerine getirebilirler. Gerçek çeviri edincine de böyle bir makro stratejinin sürekli kullanımı yol açmaktadır (Hönig, 1995:62; krş. Göpferich, 2009:18).

Kussmaul, çeviri bölümü öğrencilerinin sahip olması gereken nitelikleri özel alan bilgisi, kültür bilgisi, dil yeterliliği ve araştırma ve teknik beceriler şeklinde belirtmektedir (Kussmaul, 2011:248)¹⁵. Kussmaul'un belirttiği bilgi ve beceriler, çeviri edinci modelleri çerçevesinden bakılırsa çeviri alt edinçlerine gönderme yapmaktadır. Wilss de çevirmenin bir takım bilgi ve beceriler şeklinde nitelendirdiği

¹⁴Hönig, Hans G.: Holmes' 'Mapping Theory' and the landscape of mental translation processes. In van Leuven-Zwart, K. & Naajkens, T. (eds), **Translation Studies: The State of the Art. Proceedings from the First James S. Holmes Symposium on Translation Studies**, Amsterdam: Rodopi, 1991, pp:77-89.

¹⁵Kussmaul, Paul: Components of Translator Training, in **Turgay Kurultay'a Bir Armağan – Çeviribilimden Kesitler**, Ed. by Sakine Eruz and Filiz Şan, İstanbul: Multilingual, 2011, s. 245-249.

bilişsel bileşenleri işaret ederken çeviri edincine vurgu yapmaktadır (Wilss, 1996:161)¹⁶.

Dil edinci ile çeviri edinci karşılaştırmaları da çeviribilimi diğer disiplinlerden ayıran tartışmalar arasında olmuştur. Yazıcı, dil edincinin çeviri bölümlerinde bir önkoşul olarak kabul gördüğünü ancak dil eğitimi bölümlerinde ise amaç olarak ele alındığını belirtmektedir (Yazıcı, 2012:184)¹⁷. Yazıcı, dil edinci ve çeviri edinci arasında eğitimde benimsenen stratejiler, kaynak dil/erek dil yönelimlik, dil dışı etkenler, ve değerlendirme açısından farklılıkları karşılaştırmalı olarak ele almaktadır. Bu yönüyle dil edinci, çeviri edinci kavramının altında onu oluşturan alt edinçlerden biri olarak gösterilmektedir. Akbulut, benzer bir bakış açısının Ammann ve Vermeer'in çeviri bölümleri için hazırladıkları izlençe taslağında da belirtildiği ifade etmektedir (Akbulut, 2004:36)¹⁸. Akbulut, bu nedenle çeviri edincini ancak bir önkoşul konumunda olan bir beceri üstüne kurmanın yetersizliğine dikkat çekmektedir. İstanbul Üniversitesi'nde çeviri sınavlarına yönelik yaptıkları görgül bir çalışmada da dil edincinin çeviri edincini oluşturmadığını ortaya koymuşlardır (Akbulut, 1997:92-95)¹⁹.

Hönig, iki dillilik ile doğal olarak gelişen bir çeviri edincinin varlığından ziyade, doğal olarak gelişen bir çeviri edinçsizliğinin söz konusu olduğunu belirtmektedir (Hönig, 1992:69)²⁰. Hönig, çeviri edincinin çeviri yapılarak edinilemeyeceğini belirterek yönetsel bilginin uygulanmasına önem vermektedir.

Kurultay'ın vurguladığı çeviri eğitiminde bilişsel öğrenme kavramı çeviri edincinin bu yönüne işaret etmektedir. Kurultay, çeviri eğitime bilişsel, deneyimle ve bilgisayar olmak üzere üç aşamalı olarak yaklaşır. Bu aşamalardan bilişsel öğrenmeyi,

¹⁶Wilss, Wolfram: **Knowledge and Skills in Translator Behaviour**, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1996.

¹⁷Yazıcı, Mine: "Why is Teaching Translation Different from Teaching Languages", **Conference Proceeding: Philosophical Perspectives in ELT Research, The 7th International ELT Research Conference**, Ed. By Dinçay Köksal, 27-28 April, 2012, Çanakkale, Turkey: TÜBİTAK, s: 183-191.

¹⁸Akbulut, Ayşe Nihal: **Söylenceden Gerçekliğe**, İstanbul: Multilingual, 2004.

¹⁹Akbulut, Ayşe Nihal: "Çeviri Eğitiminin Özgül Yapısına Uygunluk Açısından Ders Yöntemleri, Ölçme –Değerlendirme: Çeviri Sınavlarına Yönelik Bir Araştırma", Forum: Türkiye'de Çeviri Eğitimi * Nereden Nereye 1, yay. haz. Turgay Kurultay ve İlkur Birkandan, İstanbul: Sel Yayıncılık, 1997, s:88-100.

²⁰Hönig, Hans G.: "Çeviri Çeviri Yapılarak Öğrenilmez. Çeviride Bir Ön Eğitimin Gerekliliğini Savunma", çev. Turgay Kurultay, **Metis Çeviri**, 19, 1992, s:65-76.

deneyimle öğrenme ve bilgisel öğrenme arasında ele alır (Kurultay, 1998:307-320)²¹. Bu nedenle bilişsel öğrenmeyi, deneyimle tümevarımlı olarak öğrenilenlerin bilgisel olarak tündengelimli öğrenmenin bir buluşması şeklinde değerlendirir. Çevirmen, çeviri edincini içselleştirmiş olmaktadır.

Kiraly, sosyal yapılandırmacı yaklaşımın çevirmen eğitime çok daha uygun olduğunu belirtir. Nedeni ise Kiraly'nin çevirmen edincini “yaratıcı, büyük oranda sezgisel, sosyal ilişkiler üzerine kurulu ve çok yönlü becerilerin bir araya geldiği karmaşık bir yapı” olarak görmesidir (Kiraly, 2007:49)²². İşte bu nedenle çevirmenler, sadece dilsel verilerle yetinemezler. Çevirmenler, karmaşık sosyal ve profesyonel bir ağ içinde yer almaktadırlar. Tarihsel bir bakışla çeviri edinci, paradigma değişimleri ve çağdaş öğrenme yöntemleri, bir çevirmenin birey olarak kendini gerçekleştirmek için sosyal ilişkiler ağını yönetmesine ve buna bağlı stratejiler oluşturmaya imkân verecektir.

Çeviri edinci kavramı 1970'lerden beri çok farklı tanımlanmıştır. Anthony Pym, “Redefining Translational Competence in an electronic age” adlı makalesinde çeviri edinci konusundaki çalışmaları 4 başlık altında gruplamaktadır (Pym, 2003:481)²³.

1-Dilsel çözümlerlerin önemsendiği iki-dillilik açısından çeviri edinci

2-Tarihsel ve toplumsal değişimlerin sonucu olarak pazar ihtiyaçları açısından çeviri edinci

3-Dilsel, kültürel, teknolojik ve profesyonel becerilerin bir potada ele alındığı çok-bileşenli çeviri edinci (multi-componential competence)

4-Bu üç çeviri edincinin üstünde süper-edinç (supercompetence)

Pym, süper-edinç (supercompetence) ile çevirmenin bilmesi gerekenlerin belirgin bir tanımı olmadığını vurgular ve minimalist bir çeviri edinci kavramını benimser (Pym, 2003:487-489):

²¹Kurultay, Turgay: “Çeviri Eğitimi Neden Farklı Bir Eğitimidir? Çeviri Bölümlerinin ProgramlarındaYöntem Derslerinin Gerekliliği ve Uygulama Koşulları”, **6. Germanistik Sempozyumu**, Yay.Haz. A.Keskin, Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, Alman Dili ve Edebiyatı, 1998, s.309-323.

²²Kiraly, Donald:**A Social Constructivist Approach to Translator Education. Empowerment from Theory to Practice**, Manchester: St Jerome, 2000.

²³Pym, Anthony: “Redefining Translation Competence in an Electronic Age:In Defence of a Minimalist Approach”, **META:Translator's Journal**, Vol.48-4, 2003, s.481-497.

- Belli bir kaynak metin için birden fazla erek metin üretebilme yeteneği,
- Bu erek metinlerden sadece birini seçebilme yeteneği.

Pym'e göre bu iki yetenek çeviri edincini oluşturmaktadır. Ancak Pym'in çeviri edinci yaklaşımı genel kalmaktadır ve belirsizlik içermektedir.

Malmkjaer, çeviri edinci kavramına kuramsal ve pedagojik olarak farklı bir yaklaşım benimsemektedir ve çevirinin bu olgusuna farklı bir kavram önermektedir: Aktarım Yeterlilik Potansiyeli (Gücülü) (Transfer Proficiency Potential) (Malmkjaer, 2008:303)²⁴.

Çeviri edinci kavramı, bazı araştırmalarda çevirmen edinci kavramının (Translator's Competence) da incelenmesine neden olmuştur. Alves ve Gonçalves'in, önerdikleri edinç modeli bu araştırmalardan biridir (Alves and Gonçalves, 2007:42)²⁵. Çevirmen edinci modellerinde Alves ve Gonçalves, çevirmenin bilişsel davranışının çıkarımsal yönlerini ve çeviri edinci edinim sürecinin farklı aşamalarını incelemişlerdir. Gonçalves, 2003 yılında gerçekleştirdiği keşifsel araştırmada çevirmen edinci ile ilgili olarak iki alan belirtmiştir (Alves and Gonçalves, 2007:43):

1. Çevirmen edinci, farklı bilişsel alanların koordinasyonunu gerektiren karmaşık bir süper-edinçtir.
2. Çevirmen edinci için belli bir öz alan bulunmaktadır. Bu alan, öteki alt-edinçlerle uyumlu bir şekilde bilinçli veya üst-bilişsel süreçlerle çalışmaktadır.

Gonçalves, bu iki alana yönelik iki çevirmen edinci tanımı yapmaktadır. Genel Çevirmen Edinci (General Translator's Competence) ve Belirli Çevirmen Edinci (Specific Translator's Competence). Genel çevirmen edinci,

²⁴Malmkjaer, Kirsten, "Translation Competence and the Aesthetic Attitude", **Beyond Descriptive Translation Studies: Investigations in Homage to Gideon Toury**, Ed. by Anthony Pym, Miriam Shlesinger, and Daniel Simeonit, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2008, pp:293-309.

²⁵Alves, Fabio and Jose Loiz Gonçalves, "Modelling Translator's Competence: Relevance and Expertise under Scrutiny", **Doubts and Directions in Translation Studies**, Ed. by Yves Gambier, Miriam Shlesinger, and Radegundis Stolze, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2007, pp:41-55.

“Başarılı bir çevirmenin sahip olduğu ve çeviri işlerinin yeterli bir edimine yol açan bilgi, yetenek ve stratejilerin tümü”²⁶

şeklinde tanımlanmaktadır. Belirli çevirmen edinci ise kaynak metin ve erek metin birimlerinden üretilen bağlamsal etkilerin oluşumu ile doğrudan orantılıdır ve yorumlayıcı benzerliğin (interpretive resemblance) en yüksek düzeyini göstermektedir. Bağlamsal etkiler, bir bireyin iletişim sürecinde gerçekleştirdiği çıkarımsal sürecin bir sonucudur. Belirli çevirmen edinci, süper-edincin özüdür ve farklı alt-edinçleri koordine etmektedir (Alves and Gonçalves, 2007:46).

Bu devingen çevirmen edinci modeli, çevirmenin uzmanlık ve deneyim düzeyine bağlı olarak genel ve belirgin çeviri edinçlerinin farklı yönlerini bir arada ele alır. Bu nedenle edinç, çevirmenin zihninde önceden varolan bir bileşen değildir. Daha ziyade çevirmenin deneyimlediği iç ve dış dinamiklerin temelinde yavaş yavaş gelişen bilişsel durumdur (Alves and Gonçalves, 2007:48).

Alves ve Gonçalves, bu çevirmen edinci kavramları ile iki tür çevirmenden bahsetmektedir: Dar bantlı çevirmen (Narrow-band translator) ve geniş bantlı çevirmen (Broad-band translator). Dar bantlı çevirmen, bağlam yönünden yetersiz verilerle çalışır. Çeviri alt edinçleri arasında kopukluklar bulunmaktadır. Yorumlayıcı benzerlik düzeyi, dilsel düzeyde çıkarımlarla sınırlıdır. Kaynak ve erek diller arasında girişim (interference) fazladır. Bu yönler, deneyimsiz çevirmenin niteliklerini sergilemektedir (Alves and Gonçalves, 2007:51). Geniş bantlı çevirmen ise karar verme süreçlerinde kendine güvenmekte ve çeviri sürecinde aldıkları kararların sorumluluğunu üstlenebilmektedirler. Çalışma dilleri arasında girişim düzeyi azdır.

Çeviri edinci kavramının, dilbilimde edinç kavramının ele alındığı gibi, çok bileşenli bir kavram olarak araştırılması yaygın bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Çeviri edinci araştırmaları, çeviri edinci kavramının belli yönlerini vurgulayan kısmi

²⁶ *All knowledge, abilities, and strategies a successful translator masters and which lead to an adequate performance of translation tasks*

araştırmalar veya kapsayıcı nitelikte bütüncül araştırmalar şeklinde yapılmıştır. Bütüncül çeviri edinci araştırmaları, 2000’li yılların başlarından itibaren bireysel araştırmalar ve araştırma projeleri olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma projelerinin dikkat çeken özellikleri arasında toplanan verilerin ve yapılan değerlendirmelerin görgül verilere ve boylamsal (longitudinal) yöntemlere dayandırılması yer almaktadır. Aşağıda çeviri edinci kavramı Kuhn’un paradigma kavramı temelinde Chesterman’ın çeviri olgusundaki paradigma değişimleri ile ilişkilendirilecektir.

1.2.1. Çeviri Paradigmalarında Çeviri ve Çevirmen Kavramları Çerçevesinde Çeviri Edinci

1.2.1.1. Thomas S. Kuhn’un Paradigma Değişimi Yaklaşımı

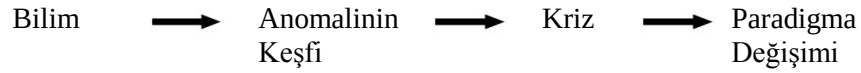
Çeviri edinci kavramını çeviri olgusundaki paradigma değişimleri çerçevesinde ele almak mümkündür. Çeviri tarihi, iletişim kurma amacıyla diller ve kültürler arasında eşsürekli ve artsürekli olmak üzere başvurulmuş çeviri olgusuna farklı kuram ve yaklaşımların eleştirel bir birikimi niteliğindedir. Çeviri tarihi içinde araştırmalar, çeviri olgusunu gerek dönemin anlayışı gerekse küreselleşen dünyada çeviri ihtiyaçlarının çevirmen donanımını etkilemesi nedeniyle farklı şekillerde kavramsallaştırmıştır. Çeviri sorunlarına günün bilinen uygulamaları ile çözüm bulunamadığında Kuhn’nun anomali dediği bir tür kriz ortamı gelişir (Kuhn, 1996:6)²⁷. Bu krizin üstesinden gelebilmek için ise bilimsel araştırmalar, yeni uygulamalara neden olan kavramlara ve yaklaşımlara yönelir. Bu dönüşüme Kuhn, bilimsel devrim (scientific revolution) adını vermektedir. Böylece bilimsel incelemelere konu olan sorunlar tanımlanmakta ve bu sorunların kabul gören çözümlerinde bir değişim meydana gelmektedir.

Paradigma, belli bir bilimsel topluluğun ortak inançları, değerleri ve uygulamaları olarak tanımlanmaktadır (Kuhn, 1996:175). Bir paradigmanın belli bir bilimsel alanda edinimi, o alan için bir olgunluk işareti olarak görülse de devrimler yoluyla paradigma değişimi bir bilim dalının olağan gelişim şeklidir. Kimi araştırmacılar, kendilerinden önceki birikimi olduğu gibi kabul etmeyip bu temelden beslenerek tamamen yeni bir yapı kurmaya yönelirler. Bu yeni paradigma, alanı yeniden

²⁷Kuhn, Thomas S.:**The Structure of Scientific Revolutions**, 3rd Edition, Chicago and London:The University of Chicago Press, 1996.

tanımlar. Her paradigma ile söz konusu olgunun o paradigma ile tanımlanamayan veya fark edilemeyen yönleri oluşur. Bu yönüyle, bir paradigma olguyu sınırlandırmaları içinde ele alır ve yeni sorunların ortaya çıkmasıyla birlikte paradigmaya dayalı beklentiler işlevsizleşmeye başladığı andan itibaren farklı araştırma sorunları ve çözüm arayışları oluşur (Kuhn, 1996:24). Bilimsel krizin çözüme kavuşup artık beklenen bir olgu olarak kabul görmesiyle birlikte anomali sona erer. Kriz olmadan paradigma değişimi olmaz. Krizler, yeni kuramların ortaya çıkmasında ön şarttır. Kuhn'un paradigma değişimi yaklaşımını bir şekil ile gösterecek olursak;

Şekil 1.3: Kuhn'un paradigma değişimi yaklaşımı

Krizdeki bir paradigmadan yeni bir paradigmaya geçiş, eski paradigmanın bir uzantısı olmaktan çok öte bir şeydir. Daha ziyade bilim dalının, yeni temeller üzerinde yeniden inşa edilmesidir. Bu yeniden inşa sürecinde, alanın en temel kuramsal genellemeleri, yöntemleri ve uygulamaları değişime uğrar (Kuhn, 1996:84-85). Buradan çıkarılabilecek bir sonuç ise paradigma değişimlerinin bir süreç olduğu gerçeğidir. Bu süreçte oluşan değişiklikler, eski paradigma ile düşünen araştırmacılar için bir devrim gibi görünse de yeni paradigma içinde bulunan araştırmacılar için gelişim sürecinin normal bir ilerleyişi olarak algılanmaktadır.

1.2.1.2. Çeviribilimde Paradigma Değişimleri ve Çeviri Edinci

Çeviri tarihi de çeviri olgusuna yönelik çeviri paradigmlarına ışık tutmaktadır. Örneğin buyurgan, durağan, öznel ve kaynak odaklı yaklaşımlardan betimleyici, devingen, nesnel ve erek odaklı yaklaşımlara geçiş gibi değişimler çeviri olgusu içindeki kimi paradigma değişikliklerine işaret etmektedir. Böylece çeviri paradigmları ile çeviri ve çevirmen kavramlarına yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Çeviribilim araştırmacılarından Chesterman, “Bridge Concepts in Translation Sociology” adlı çalışmasında çeviri olgusunun 4 farklı paradigmadan geçtiğini belirtir. Çeviribilim öncesi Dilsel Paradigma (Linguistic Paradigm), 1980’lerdeki Kültürel Dönemeç (Cultural Turn), 1990’larda yer bulan Bilişsel Paradigma

(Cognitive Paradigm) ve çeviri sürecine sosyal ilişkiler yönüyle bakan Sosyal Paradigma (Chesterman, 2007:173)²⁸.

Dilsel düzey, metinlere odaklanır ve gerek sözlü gerekse yazılı dilsel veriler önem kazanır. İnceleme, metin-ağırlıklıdır: Çeviriler, kaynak metinler, erek metinler ve kaynak metnin başka çevirileri ele alınır. Eşdeğerlik, doğallık ve akıcılık çevirilerde aranan özelliklerdir. Kültürel düzeyde odak, daha ziyade farklı kültürel çoğul-dizgeler arasındaki kültürel öğelerin aktarımı üzerindedir. Ana konular, ideoloji, kimlik ve alımlama, değerler, merkez ve çevre arasındaki ilişkiler, iktidar ve etikdir. Bilişsel düzeyde ise odak, çevirmenin karar verme süreçlerine yöneliktir. Çevirmenin duyguları ve tutumu, profesyonel deneyim, çeviriye ayrılan zaman gibi etkenler karar verme süreçlerini etkiler. Çeviri sosyal boyutta incelendiğinde çeviri pazarı, himaye edenlerin ve yayın sektörünün rolü, çeviri mesleğinin ve çevirmenin sosyal statüsü ve rolü, sosyal bir edim olarak çeviri değinilen konular arasındadır. Bu edim, müşterinin çeviri talebi ile başlar ve farklı kesimlerden hedef kitlenin alımlaması ile sona erer. Bu iki nokta arasında farklı farklı iş süreçleri de bulunur.

Çeviri edinci kavramı da bu paradigmlar çerçevesinde yeniden tanımlanan kavramlar arasında yer almaktadır. Üniversitelerde çeviri eğitimi veren bölümlerin programlarının oluşturulmasında çeviri edinci kavramı yönlendirici kavramların başında gelmektedir. Çeviri bölümleri, öğrenim hedeflerinin belirlenmesinde ve öğrenim çıktılarının değerlendirilmesinde çeviri edinci ve onu oluşturan alt-edinçlerinin edinimini esas almaktadırlar. Birçok kuramcı, çevirmen eğitime çok-bileşenli çeviri edinci anlayışı ile yaklaşmışlardır. Teknolojik gelişmelerin etkisiyle bu eğilimde artış gözlemlenmektedir.

Çeviriye iki-dillilik tanımıyla bakarak dilsel düzeyde bir çeviri edincini vurgulayan bakış açısından çeviriyi sosyal bir süreç olarak gören ve pazar ihtiyaçlarını öne çıkaran bakış açısına geçiş zaman gerektirmiştir. Bu geçişler evrensel nitelikte olup çeviri deneyimini kazanma yolunda hemen her çevirmenin yeniden içinden geçtiği

²⁸Chesterman, Andrew: "Bridge concepts in translation sociology", **Constructing a Sociology of Translation**, Ed. by M.Wolf and A.Fukari, Amsterdam/Philadelphia:John Benjamins Publishing Company, 2007, pp.171-183.

süreçlerdir. Çeviribilimin bu gelişimini, bütünlüğü içinde ve sosyal sorumluluk anlayışına sahip olarak, rastlantısal iş deneyimleri ve kişisel beklentiler yoluyla ancak zaman gerektiren bir süreçle ve sınırlı elde etmek mümkündür. Böyle bir çeviri edinci ediniminin, üniversite eğitiminin sunduğu bütüncül bir çeviri edincini kazandırması şüphelidir. Geleneksel yöntemle çeviri yaparak çeviri edincini geliştirmek uzun zaman alacağı gibi kimi durumlarda da çevirmenin çeviri edincinin hiç gelişmemesine de yol açabilmektedir (Yazıcı, 2005:175)²⁹. Eruz, **Akademik Çeviri Eğitimi** başlıklı kitabında, çeviri edincini bir üst edinç olarak nitelendirmekte ve çeviribilimde erek metni oluşturmak için gerekli tüm edinçleri kapsadığına dikkat çekmektedir. Dil edinci ve kültür edinci gibi kavramların yanında okuma edinci ve metin oluşturma edinci gibi çeşitli alanlarda edinç kazanılmasını vurgulamaktadır. Eruz, çeviri edinci edinim süreci olan çeviri eğitiminin çevirinin bütün alanlarını kuşatması gerektiğini belirtmektedir (Eruz, 2008:53-54)³⁰.

Çeviri mesleğini bir kariyer planı olarak gören her birey, sektörün ve içinde bulunduğu zamanın kendisine sunduğu fırsatları ve tehditleri görebilmelidir. Ayrıca kendisinin güçlü ve zayıf yönlerini de hesaba katarak kişisel, mesleki ve kurumsal hedefler belirlemek ve bu hedeflerine ulaşabilmek için stratejiler oluşturmak durumundadır. İhtiyaç duyacağı kişisel gelişimi ya rastlantıya bırakıp zamana yayacaktır ya da üniversite eğitimi sayesinde kazanacağı üst bakış ile zamanı etkin kullanarak ve ilişkiler ağının önemini farkında olarak kariyer basamaklarını çıkabilecek, saygınlığı mümkün olan en kısa sürede elde edebilecektir. Bu yaklaşımının dolaylı kazanımlarından biri de hiç şüphesiz ki çeviri mesleğinin profesyonel bir kimlik kazanması olacaktır. Bu anlamda meslekleşme, edinç-odaklı bir çeviri eğitimi sürecinin sonucunda daha etkin ve etkili bir şekilde gerçekleşebilir.

Bu çalışmanın devam eden bölümünde gerek eğitim gerekse sektör ihtiyaçlarına yönelik bütüncül çeviri edinci modelleri hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir.

²⁹Yazıcı, Mine: **Çeviribilim Temel Kavram ve Kuramları**, İstanbul: Multilingual, 2005.

³⁰Eruz-Esen, Sakine: **Akademik Çeviri Eğitimi – Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi**, İstanbul: MULTILINGUAL, 2008.

2. Çeviri Eğitime Yönelik Çeviri Edinci Modelleri

2.1. Bireysel Çeviri Edinci Modelleri

Çeviribilim araştırmacıları, çeviri mesleğinin sürekli değişen ve gelişen ihtiyaçlarını çeviri eğitimi programlarında karşılayabilmek amacıyla çeviri edinci üzerine çalışmalar yapmaktadırlar. Çeviri eğitiminde hedef belirlemeden program tasarımı ve değerlendirmesine kadar çeviri araştırmalarını yönlendiren kavramlardan biri de çeviri edinci kavramıdır. Çeviri edincine sahip çevirmenler yetiştirmek suretiyle mesleğin taleplerinin karşılanabilmesi bir zorunluluk olarak görülmektedir. Çeviri edinci üzerine araştırmalar, üç noktada odaklanmıştır: İlki, çeviri edincini tanımlamaya yönelik ve onu oluşturan alt-edinçler üzerine yapılan araştırmalar. İkincisi ise çeviri edincini, çeviri eğitimi programlarının nihai hedefi olarak ele alan ve nasıl edinileceği/geliştirilebileceğini ortaya koymaya çalışan araştırmalar. Son olarak da çeviri edinci üzerine araştırmalar, çeviri edincini geliştirmek kadar önemli bir başka konu üzerine odaklanmıştır: Çeviri edinci edinimini değerlendirme (Schäffner and Adab, 2000:vii-xvi)¹. Bu bölüm ile birlikte çeviribilim araştırmacılarının çeviri edinci modelleri incelenecek ve çeviri edincinin alt-edinçleri betimlenerek değerlendirilecektir. Böylece çeviri eğitiminde edinç kavramının değerlendirilmesine çalışılacaktır.

2.1.1. Albrecht Neubert'in Çeviri Edinci Modeli

Neubert, çeviri sürecinde çevirmenin bilişsel dizgesinin öneminden bahseder. Bu bilişsel dizge, çeşitli görevleri yerine getirmek üzere kullanılmaktadır. Ancak bu görevleri yerine getirebilmek, kaynak ve erek dil bilgisinden alan bilgisine kadar çeşitlilik arz eden konularda edinç sahibi olmayı gerektirmektedir. Çeviri edinci, çevirmenin bilişsel yeti ve becerilerinin kullanımını gerektirmektedir. Neubert, çeviri eğitim programlarının tasarlanmasında çeviri edinci kavramını yönlendirici ilke olarak görmektedir (Neubert, 2000:3)².

¹ Schäffner, Christina and Adab Beverly, **Developing Translation Competence**, Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins, 2000, pp: vii-xvi.

² Neubert, Albrecht: "Competence in Language, in Languages, and in Translation", **Developing Translation Competence**, Ed. by Schäffner, Christina and Adab Beverly, Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins, 2000, pp:3-18.

Neubert'in çeviri edinci modelinde birincil ve ikincil bileşenler bulunmaktadır. Birincil bileşenler, çeviri edincinin alt-edinçleri olarak düşünebileceğimiz çeviri parametreleridir. İkincil bileşenler ise çeviri sürecindeki bağlamsal özelliklerdir.

Bağlamsal özellikler, karmaşıklık (complexity), ayrışıklık (heterogeneity), yaklaşıklık (approximation), açık-uçluluk (open-endedness), yaratıcılık (creativity), duruma bağlılık (situationality), tarihselliktir (historicity).

Bu özellikler birbiri ile ilişkili olup çeviride göreceliği oluşturmaktadır. Karmaşıklık ile çeviri sürecinin gerektirdiği çok çeşitli bilgi, uzmanlık ve beceri vurgulanmaktadır. Böylece çeviri, başka mesleklerden farklılaşmaktadır. Ayrışıklık, çeviri becerilerinin birbirinden farklı nitelikte olmasını göstermektedir. Örneğin, yazın çevirisi, teknik çeviri veya hukuk çevirisi kaynak dil ve erek dil bilgisi gerektirdiği gibi bir yazarlık veya bir uzmanlık bilgisi de içermektedir. Yaklaşıklık ile çevirmenlerin çeviri yaptıkları tüm alanlarda tam olarak edinç sahibi olamayacaklarından dolayı metni sorunsuz anlamayı mümkün kılacak kadar konuya yaklaşmaları ifade edilmektedir. Açık-uçluluk ile çevirmenin bilgi ve becerilerinin açık-uçlu özelliği anlatılmaktadır. Çeviri etkinliği sadece dil ile sınırlandırılmayacak bir etkinliktir. Çevirmen, sözlük ve ansiklopediler gibi başvuru kaynakları, konunun uzmanlarına danışma, kaynak ve erek dilde koşut/artalan metinleri gibi araştırma kaynaklarına yönelmekle açık-uçlu bir etkinlik içine girmektedir. Yaratıcılık, çeviri sürecinde çevirmenin yaratıcı olması gerektiğini belirtir. Kaynak ile erek dil arasında sözcük ve ifadelerin, çeviri bağlamı, amacı, hedef kitlesi gibi nedenlerle hazır karşılıklarının olmadığı durumlarla karşılaşmaktadır. Ama bu yaratıcılık, kaynak metin gibi bir etki ile ortaya çıkan yönlendirilmiş bir yaratıcılıktır (derived/guided creativity). Duruma bağlılık ile erek metnin bir çeviri durumu içinde olduğu vurgulanmaktadır. Çeviri amacına ulaşmak için çeviri durumu göz önünde bulundurulmalıdır. Deneyimli çevirmenlerde çeviri durumu, içselleştirilmiş halde bulunur. Son olarak tarihsellik kavramı, çeviriye yaklaşımların tarih içinde farklılaştığını dile getirmektedir. Değişim, çevirinin doğasında vardır. Sürekli değişen durumlara uyum sağlamayı gerektiren esneklik bu kavram ile vurgulanmaktadır (Neubert, 2000:4-5).

Bu bağlamsal özellikler ile çevirmenler, dil kullanıcılarından farklı bir uzmanlığa sahip olmaktadır. Çevirmenler bu özelliklere ilaveten Neubert'in çeviri parametreleri olarak nitelendirdiği çeviri alt-edinçlerini de geliştirmelidirler. Her çevirmende farklı düzeyde gelişen bu parametrelerden herhangi biri eksik olursa çeviri işlevsel olmayacaktır.

Neubert, beş farklı çeviri parametresi belirlemektedir (Neubert, 2000:6-10):

- Dil edinci,
- Metin edinci,
- Konu edinci,
- Kültür edinci,
- Aktarım edinci.

-Dil edinci: Çeviri, dilllerarası bir etkinlikten çok daha fazlasıdır. Çeviri olgusuna uzak olanlar, çevirmeni birden fazla dil bilen insan olarak yanlış değerlendirirler. Kaynak ve erek dilde yapı ve sözcük bilgisi gibi bilgileri konu alan dil edinci, çeviri edincinin temel girdilerindendir.

-Metin edinci: Sözcükler ve dilsel yapılar metin içinde vardır. Çevirmenler, kaynak ve erek metin normlarını göz önünde tutarak çeviri stratejilerini belirlerler. Bu nedenle metin türleri, çevirmenlerin içselleştirmiş olması gereken özelliklerdendir. Yazın, hukuk, veya teknik alanda çevirilerde uzmanlık düzeyinde yeterlilik gösterirler.

-Konu edinci: Çevirmenler, sürekli bir öğrenme süreci içindedirler. Bilgi, ister uzmanlık bilgisi olsun isterse ansiklopedik bilgi, çevirmenin aktif bilgisi içinde olmak durumunda değildir. Bir çevirmen, çeviri durumu içinde ihtiyaç duyduğu bilgiye nasıl ulaşacağını bilmelidir. Bu bilginin düzeyi, konunun uzmanlarının bilgi düzeyine denk olmaz ancak onların beklentilerini karşılar.

-Kültür edinci: Kültürler söz konusu olduğunda metin gelenekleri birbirinden farklı özellikler sergiler. Çevirmenler, farklı kültürler üzerine edinç sahibi uzmanlar olarak görülmektedir. Kaynak ve erek metinde, anlamın oluşmasını sağlayan yüzeysel yapıda ayırt edilmesi zor katmanlar bulunur. Çevirmenler, bu kültürel anlam

katmanlarını fark etmek ve erek metinde oluşturmak için çeviri stratejisi kurarlar. İşte bu nedenle çevirmenler, sadece kaynak ve erek metnin hedef kitlesi arasında aracılık etmezler, aynı zamanda her iki kültürün algılamalarını bir araya getirerek kültür uzmanı rolü ile ön plana çıkarlar.

-Aktarım edinci: Çevirmenler, diller arasında aktarım yaparken kaynak metni erek metne çevirme sürecinde strateji belirlerler. Bu stratejinin uygulanması, çevirinin belirlenen amacına ne kadar yaklaştığını ve ne düzeyde verimli olduğunu gösterir. Çeviri ürünün ve çevirmenin değerlendirilmesinin temelinde bu belirlenen çeviri stratejisi yatar. Çevirmenler, hizmet sunmaktadırlar. Bu hizmet, kaynak metinden yola çıkılarak işveren için üretilen erek metindir.

Çevirinin iletişim açısından ayırt edici özelliği, bu edinç türlerinin birbiri ile kurduğu etkileşimdir. İlk üç edinç ve kısmen dördüncü edinç, iletişimin bildik alanını oluşturur. Ancak aktarım edinci, öteki edinçleri bir araya getirip yönlendirerek çevirmeni farklı kılar. Çeviri edinci, aktarım edincini de kapsayan bir kavramdır. Deneyim de çeviri başarısında büyük bir rol oynayan etkenlerden biridir.

2.1.2. Christina Schäffner’in Çeviri Edinci Modeli

Schäffner, çeviri bölümlerinde öğrenci kazanımlarını çeviri edinci kavramıyla ilişkilendirmektedir. Çeviri bölümlerinde programla ilgili olarak dikkat edilmesi gereken bir iki etken vardır (Schäffner, 2000:145)³:

- Programın amacı ve hangi ihtiyacı karşıladığı,
- Öğrencilerin nitelikleri,
- Bölümün programı uygulayabilme kapasitesi

Öğrencilerin çeviri bölümlerine hangi nitelikleri taşıyarak geldiği konusu, programın hedeflerine ulaşmak için nereden başlayacağı konusuna da ışık tutmaktadır. Bu konu, eğitim stratejisinin belirlenmesinde önemli bir aşamadır. Dil ve kültür edinci sorunu olmayan bölümlerin programlarında ilk iki yılda hangi modüllerin sunulacağı, bu sorunu olan bölümlerin önceliklerinden farklı olabilir. Bu ve benzeri kararların

³Schäffner, Christina: “Running before Walking? Designing a Translation Programme at Undergraduate Level”, **Developing Translation Competence**, Ed. by Schäffner, Christina and Adab Beverly, Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins, 2000, pp: 143-156.

alınması stratejik kararlardır ve Sch  ffner, bunları   eviri edinci kavramını yönlendirici bir kavram olarak ele alır.

Sch  ffner,   eviri edincini aşağıdaki gibi tanımlamaktadır (Sch  ffner, 2000:146-148):

“  eviri edinci, bir hedef kitleye yönelik belli bir işlevi gerektiğı gibi yerine getiren bir erek metnin (EM)   retilmesi için tüm ilgili etkenlerin farkında olmayı ve bunların üzerinde bilinçli düşünmeyi gerektiren karmaşık bir kavramdır.”⁴

Böyle bir edinç tanımlı, kaynak ve erek dil yapı ve sözcük bilgisinden çok daha fazlasını gerektirmektedir. Sch  ffner,   eviri sürecini anlamak için aşağıdaki altı   eviri alt-edincini öngörmektedir:

- Dil edinci,
- Kültür edinci,
- Metin edinci,
- Alan/Konu edinci,
- Araştırma edinci,
- Aktarım edinci.

-Dil edinci: Dil yapıları ve bunların iletişimsel kullanımıdır. Öğrencilerin B ve C dillerindeki dil edincini ifade eder. Çevirmenlerin ana dillerinde de yetkin olmaları gerekir. Dil edinci modülü ile öğrencilerde dil yapılarının oluşumu ve bunların iletişim amaçlı nasıl işlevsel oldukları konusunda farkındalık oluşturulur. Diller arasındaki benzerlik ve farklılıklar vurgulanır.

-Kültür edinci: Bu modül içinde erek kültürün tarihi, coğrafi konumu, siyasi, ekonomik, toplumsal gelişimi üzerinde durulur.

-Metin edinci: Bu modül ile   ğrencilerin B dillerinde metin   retme becerileri geliştirilir. Ayrıca yaratıcı metin oluşturma becerilerine de yer verilir.   AM   (  eviri amaçlı metin     z  leme) bu modül içinde yer alır. Metin türü ve yapısının, iletişimin başarısındaki rolü üzerinde durulur. A ve B dillerinde talimatlar, bilgilendirme kitapçıkları, i   teklifleri gibi belli metin türleri esas alınarak makro ve

⁴ *Translation competence is a complex notion which involves an awareness of and conscious reflection on all the relevant factors for the production of the target text (TT) that appropriately fulfils its specified function for its target addressees*

mikro düzeyde metin gelenekleri ve uzlaşımları hakkında farkındalık oluşturulur ve bunların çeviri açısından sonuçları tartışılır.

-Alan/Konu edinci: Alan veri bankası oluşturmak amacıyla bir bütünceden terim elde etmek için bilgi teknolojilerinin kullanımı ve terminoloji yönetimi gibi konulara odaklanılır.

-Araştırma edinci: Çeviri sürecinde karşılaşılan sorunların çözümünde önemli bir rol oynar.

-Aktarım edinci: Buraya kadar belirtilen alt-edinçler birbirinden bağımsız değildir. Aktarım edinci, tüm alt-edinçlerin etkileşimini ve bütünlüğünü sağlayan çeviriye özgü bir alt-edinçtir. Çeviriden beklentileri karşılayacak bir erek metin üretme becerisidir.

Bu alt-edinçlerden ilk dördü durağan bilgidir. Araştırma ve aktarım edinci ise devingen bilgidir. Çeviri edinci, yalnızca gelişmiş bir dil edinci değildir. Görüldüğü gibi çok daha karmaşık bir yapısı vardır.

2.1.3. Mine Yazıcı'nın Çeviri Edinci Modeli

Yazıcı, çeviri edinci kavramını “**Yazılı Çeviri Edinci**” adlı çalışmasında ele almaktadır. Yazar, eşdeğerlik, çeviri stratejileri, işlevsellik gibi kavramları açıklayan çeviri kuramlarından çeviride bilişsel işlemlere ve özel alan çevirilerinde bilgiye erişim ve başvuru kaynaklarına kadar değindiği konular içerisinde çeviri tarihinden yola çıkarak çeviri edincine yönelik açıklamalarda bulunmaktadır.

Çeviribilim alanında bilgi ve teknolojinin ilerlemesiyle birlikte, alana sadece yeni terim ve kavramların girmesinden başka, var olan terim ve kavramların da kapsamı genişlemektedir (Yazıcı, 2007:7)⁵. Çeviri edinci de bu kavramlardan biridir. Yazıcı, salt dil edincine dayalı bir anlayışın çevirmeni ne denli sınırladığına dikkat çekmektedir. Çeviri kuram ve uygulaması arasında bir köprü olarak nitelendirdiği çeviri edincinin dil edincinden ayrılan yönlerini kuramsal bilgi ışığında ortaya koymaktadır. Böylece çevirmen aynı zamanda üst bilinç kazanmış olmaktadır.

⁵ Yazıcı, Mine: **Yazılı Çeviri Edinci**, İstanbul:MULTILINGUAL, 2007

Çevirinin işlevi, tarihsel süreç içerisinde kültürlerarası iletişim aracı olmak şeklinde ele alınırken yazınsal ve dilsel dizgeye devingenlik kazandırmıştır. Ancak günümüzde çeviri teknolojik bilgi aracılığıyla toplumsal ve ekonomik yapıyı küreselleşme çağının koşullarına uygun duruma getirme işlevi kazanmıştır (Yazıcı, 2007:138). Bu durum, çeviri yöntemlerini etkilediği gibi çeviri edinci kavramının da genişlemesine neden olmaktadır. Dil ve kültür alt-edinçlerinin yanında bilgi araştırma yöntemlerine dayalı teknik becerilere ihtiyaç belirginleşmiştir. Bu teknolojik gelişmeler ile çeviri ürünleri küresel pazarlarda işlevselleşmektedir. Bu durumda çevirmenin rolünde kültür taşıyıcılığı paradigmasından ürünün pazarlanma becerilerine doğru evrilen yeni bir paradigma söz konusu olmaktadır. Bu ise çeviri edinci kavramını doğrudan etkilemiştir.

Yazıcı'nın çeviri edinci modeli aşağıdaki gibidir (Yazıcı, 2007:139):

- Kaynak ve erek dil/kültür bilgisi,
- Kuramsal bilgi,
- Çok dilli çevrilebilecek metin oluşturma bilgisi,
- Araştırmaya yönelik üst bilgi ve beceri,
- Elektronik araçlarla ilgili bilgi,
- Proje tasarımı bilgisi,
- Pazarlama bilgisi.

-Kaynak ve erek dil/kültür bilgisi: Çeviri işleminin ilk temel bilgisidir. Çevirmende hem erek hem de kaynak dile ilişkin dilsel bilgi eksikliğinin aynı zamanda kültürel bilgi eksikliğinin önemine de işaret eder.

-Kuramsal bilgi: Çeviri işlemlerinin bilişsel olarak yapılmasını sağlayacak ve çeviride çevirmen kararlarını olumlu yönde etkileyerek çevirmen özgüveni sağlayacak bilgidir.

-Çok dilli çevrilebilecek metin oluşturma bilgisi: Çevirmenin dilsel bilgisini kuramsal bilgiyle birleştirmesi günümüz teknoloji çağında üst dilsel becerilerini geliştirerek çok dilli teknik metin oluşturma yeteneği kazanmasına katkıda bulunur.

-Araştırmaya yönelik üst bilgi ve beceri: Çevirmenin hangi kaynaktan en kısa zamanda en sağlam bilgiyi alabileceğiyle ilgili stratejileri kapsar.

-Elektronik araçlarla ilgili bilgi: Çeşitli yazılım programlarını içeren bilgisayar becerileri yanı sıra çeviri belleği, veri tabanı oluşturmaya ilişkin bilgidir.

-Proje tasarımı bilgisi: Sanayi teknolojisiyle ilgili bir ürünü uluslararası ve yerel pazarlara taşıyacak çeviri projeleri tasarlama, maliyet/kâr analizi yapabilme, işbölümü, denetim ve müşteri ilişkileri düzenleme gibi iş yönetimi gerektiren bilgi ve becerileri kapsar.

-Pazarlama bilgisi: Çevirmenin ürünün pazarlanması konusunda işletme alanından edinebileceği ve küresel pazardaki yaklaşımları izleyebilecek düzeyde bilgiyi kapsar.

Yazıcı, çağımızın teknolojisi içinde dil ve kültür bilgisi, araştırma ve teknik bilgi ve becerilerin yanında son iki beceriyi çeviri edinci kavramını genişleten kavramlar olarak vurgulamaktadır.

2.1.4. Bireysel Çeviri Edinci Modellerine Yönelik Değerlendirme

Bireysel çeviri edinci modelleri, bir çevirmenin sahip olması gereken temel bilgi ve beceriler çerçevesinde çok bileşenli bir çeviri edinci modeli sunmaktadırlar. Bu modeller, çeviri edinci kavramını gözleme ve deneyime bağlı olarak bütüncül bir yapı içinde ele almışlardır. Araştırma projeleri çerçevesinde sunulan modellere göre farklılıkları, görgüllük, deneysellik ve boylamsal çalışmalar sonucunda ortaya çıkmalarıdır. Ayrıca, araştırma projelerinin bir takım içinde yapıldığını da belirtmek gerekir.

Çeviri edincini, iletişim edincinden farklılaştıran nitelikler araştırmacılara göre değişmektedir. Neubert'in modelinde bu nitelik aktarım edinci olarak belirtilmektedir. Öteki alt edinçler iki dillilerde de bulunabilmektedir. Schäffner ise modelinde aktarım edincine ilaveten araştırma edincini de bu kapsamda ele almaktadır. Bu iki model karşılaştırıldığında aralarındaki farkın araştırma edinci olduğu görülmektedir. Schäffner'ın çeviri edincini oluşturan alt edinçlerden bir tanesi olarak sunduğu araştırma edinci Neubert'in modelinde bu belirginlik içinde verilmemektedir. Neubert, araştırma alt edincini, modelinin bağlamsal özellikleri içinde çevirinin açık uçluluk niteliği ile ele almıştır. Neubert'e göre çeviri sadece dil ile sınırlandırılmayacak bir etkinliktir. Çevirmenin bilgi ve becerileri, çeşitli

araştırma kaynaklarına başvurmayı gerektirmektedir. Bu açık uçluluk özelliği, çevirmenin araştırma edincine işaret etmektedir. Ancak Neubert, buna çeviri edinci modelinde alt edinç olarak değil de çevirinin bağlamsal özellikleri içinde yer vermektedir.

Bireysel çeviri edinci modelleri içinde çeviri edinci kavramına getirdiği farklı yaklaşımla dikkat çeken model, Yazıcı'nın çeviri edinci modelidir. Çeviri olgusuna yaklaşımlar ve teknolojik ilerlemeler sonucunda Yazıcı, çeviri kavramlarının da değişime uğradığına ve değişirken geliştiğine vurgu yapmaktadır. Yazıcı, çeviri edincini dil edincinden farklı kılan ayırt edici özellik olarak çeviri kuram bilgisine işaret etmektedir. Böylece çevirmen, mesleği konusunda da üst bilinç kazanmaktadır. Yazıcı, çeviri edinci modelini açık bir dille bir model olarak nitelendirmese de çeviri edinci üzerine yapılmış uluslararası öteki araştırmalarla karşılaştırıldığında Yazıcı'nın çalışması bu doktora tez çalışmasında bir model olarak kullanılmıştır. Yazıcı, modelinde öteki modellerde belirtilen **“alt edinç”** kavramını **“bilgi”** sözcüğü ile karşılamaktadır. Teknolojik gelişmeler nedeni ile çeviri ürünlerini küresel pazarda işlevselleşen çeviriler olarak ele aldığından çeviri edinci modelini oluştururken işlevsel bir çeviri metin üretebilmek için bir çevirmenin sahip olduğu bilgi ve becerilerde bu yaklaşım gözlemlenmektedir. Yazıcı'nın modelinde çeviri edinci kavramı hem çeviri eğitimi hem de uluslararası pazar ihtiyaçlarını yönlendiren bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu yönüyle tezin bir sonraki bölümünde araştırma projeleri kapsamında vurgulanan temel iki ihtiyaca da yönelik alt edinçlerin varlığından söz edilebilir: Çeviri edinci ve alt edinçlerinin tanımlanması ve çeviri pazarı ihtiyaçlarının karşılanabilmesi.

Yazıcı'nın bir alt edinç olarak ele aldığı çeviri ürünlerinin çeviri projesi kapsamında ele alınması gerektiğini belirtmesi, EN-15038 çeviri hizmetleri kalite standardı ile çeviri pazarını düzenlemeye yönelik çalışmalar ile de uyum içindedir. Yazıcı'nın modeli, çeviri eğitimi ve çeviri pazarı ihtiyaçlarını kuşatıcı bir esneklik ve bütünlük göstermektedir.

Yazıcı'nın modelinde dikkat çekilmesi gereken bir nokta daha vardır. EN-15038 çeviri hizmetleri kalite standardında belirtilen çevirmen görev tanımları ve

yetkinlikleri çerçevesinden bakıldığında çeviri edinci ve çevirmen edinci kavramları arasında fark gözetmek gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Örneğin Yazıcı'nın modelinde alt edinç olarak ele alınan pazarlama bilgisi, bir çevirmen edinci değil çeviri işletmesinin bünyesinde yer alabilecek yönetim faaliyetlerinin bir parçasıdır ve çevirmen sorumlulukları içinde olmayabilir.

2.2. Araştırma Projeleri Çeviri Edinci Modelleri

Çeviri süreçlerini görgül araştırmalarla elde edilen veriler ışığında incelemek, 1980'lerin ortalarına kadar uzanmaktadır. Çeviri olgusunu incelemede iki alan belirginlik kazanmıştır: Çeviride uzmanlık ve çeviri edinci gelişimi. Araştırma tasarımları yıllar içinde daha da gelişmiştir ve çeviri süreçlerini inceleyen araştırmalar, bireysel olmanın yanında grupların yaptığı araştırma projelerine de dönüşmeye başlamıştır (Göpferich ve Jääskeläinen, 2009:170)⁶.

Çeviri eğitime yönelik çeviri edinci üzerine yapılan araştırma projeleri, görgüllük, deneysellik ve uzun vadeli çalışmaları ile öne çıkan araştırma projeleridir. Çeviri süreçlerini anlamak için yapılan araştırmalarda görgül veriler toplayabilmek için ağırlıklı olarak aşağıda belirtilen yöntemler kullanılmıştır.

- 1- Sözel veri toplamayı hedefleyen yöntemler
 - 1- Sesli düşünme protokolleri (TAPs)
 - 2- Diyalog protokolleri
 - 3- Geriye dönük görüşme
 - 4- Bütünleşik sorun ve karar raporlama (IPDR)
 - 5- Anketler
 - 6- Görüşmeler
 - 7- Çeviri günceleri/günlükleri
- 2- Tuş kaydetme
- 3- Görüntü ve ekran kaydetme
- 4- Göz izleme
- 5- Sinir bilimleri

⁶Göpferich, Sussanne and Jääskeläinen, Riitta: "Process Research into the Development of Translation Competence:Where are we, and Where do we need to go?," **Across Languages and Cultures**, vol. 10-2, , 2009, s.169-191.

- 1- EEG (Electroencephalography:Elektroensefalografi)
- 2- Sinir görüntüleme teknikleri

Çeviri olgusunu anlamak ve görgül veri toplayabilmek amacıyla kullanıldıkça bu yöntemlerin artıları ve eksileri gözlemlenmiştir. Bir yandan, çeviri sürecinin belli yönlerine yönelik veri toplama olanağı sunarken, başka yönleri de araştırma dışında bırakmaktadır. Çevirmenin zihnini ve çeviri sürecinde kullandığı işlemleri daha iyi anlayabilmek için Alves, birbirini tamamlayan yöntemleri bir arada kullanarak bu eksiklikleri gidermeye çalışmıştır. Bu veri toplama yaklaşımı da “triangulation” terimi ile kavramsallaştırmıştır (Alves, 2003:vii; Göpferich ve Jääskeläinen, 2009:173)⁷.

Çeviri edinci modeli sunan çalışmalar, temelde iki gruba ayrılmaktadır. İlk grupta, çeviri edinci kavramını ve edinç odaklı çeviri programlarının oluşmasına katkı sağlaması amacıyla çeviri edincinin nasıl edinildiğini/edinileceğini araştıran projeler yer almaktadır. Bu projeler kapsamında Universitat Autònoma de Barcelona Üniversitesi tarafından yürütülen **Process in the Acquisition of Translation Competence and Evaluation (PACTE)** ve Universität Graz’ta yürütülen **TransComp** araştırma projelerine yer verilmiştir. İkinci grupta ise AB örneğinde çok dilli ve çok kültürlü iletişimin kurulması doğrultusunda çeviri pazarı ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için kaliteli çeviri hizmeti sağlayabilmeyi hedefleyen projeler bulunmaktadır. Bu grupta çeviri sektöründeki üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, çeviri işletmeleri de dâhil olmak üzere paydaşların katılımıyla çeviri edincini modelleyen çalışmalar ele alınmıştır. Bu projeler kapsamında Avrupa Komisyonu **EMT (European Master’s in Translation) Projesi** ve Avrupa Birliği’nde Avrupa Standardlar Komitesi tarafından hazırlanan **Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı: EN-15038** projelerine yer verilmiştir. Bu projeler, çeviri eğitiminde edinç kavramının değerlendirilmesini konu alan bu tezin kuramsal çatısının oluşturulmasında önemli bir yer tutmuşlardır. Aşağıdaki bölümde bu araştırma projeleri ve çeviri edinci modelleri hakkında ayrıntılı bilgi bulunmaktadır.

⁷Alves, Fabio: “Foreword”, **Triangulation in Process-oriented Research in Translation**, Ed. by Alves, Fabio, Amsterdam, John Benjamins, 2003, s.vii–x.

2.2.1. PACTE Araştırma Projesi

2.2.1.1. PACTE Hakkında Genel Bilgi

İspanya Eğitim ve Kültür Bakanlığı'ndan alınan maddi destekle Universitat Autònoma de Barcelona Üniversitesi'nde 1997 yılında kurulmuş bir araştırma grubudur. **PACTE**, Process in the Acquisition of Translation Competence and Evaluation (Çeviri Edinci Edinimi Süreci ve Değerlendirmesi) ifadesinden oluşturulmuş bir akronimdir (PACTE, 2003:43)⁸. **PACTE** araştırma grubunun temel amacı, çeviri eğitimi iyileştirmenin bir yolu olarak çeviri edincini ve çeviri edinci edinimini araştırmaktır. **PACTE**, çevirmen eğitiminde geliştirilecek edinçleri doğru tanımlamayı, ders amaçlarını ve öğretim yöntemlerini ve değerlendirme ölçütlerini iyileştirmeyi hedefleyen bir araştırma grubudur.

PACTE araştırma grubunun araştırma alanları,

1. Yazılı çeviride çeviri edincini ve edinimini görgül ve deneysel tabanlı olarak araştırmak,
2. Çeviri eğitimi,
3. Çeviribilimde görgül ve deneysel araştırmalar,
4. Çeviri araştırmalarında yeni teknolojinin kullanımı,

şeklinde ifade edilmiştir.⁹ 2002 yılı itibariyle güçlendirilmiş bir grup ve Universitat Politècnica de Catalunya bünyesinde edinç araştırma grubu olan GRECO (Grup de Recerca en Competencies) üyesidir.

PACTE araştırma grubunun çeviri edinci üzerine yürüttüğü araştırma projesi görgül ve deneysel olup iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşama, profesyonel çevirmenlerden ve hiç çeviri deneyimi olmayan yabancı dil öğretmenlerinden deneysel amaçlı iki grup oluşturularak gerçekleştirilmiş, profesyonel çevirmenlerin yazılı çeviri edinci üzerine bütüncül ve görgül bir çalışmadır. 2010 yılında tamamlanmıştır. İkinci aşama ise çeviri öğrencilerinin çeviri edinci edinimi süreci üzerine bir araştırmadır ve

⁸PACTE Group: "Building a Translation Competence Model," **Triangulating Translation: Perspectives in Process Oriented Research**, Ed. by E.Alves, Amsterdam, John Benjamins, 2003, s.43-66.

⁹(Çevirimiçi) <http://grupsderecerca.uab.cat/pacte/en>, 10 Aralık 2011.

bütüncül bir çeviri edinci edinimi geliştirme hedeflenmiş, 2010 yılında başlamıştır. Tekrarlı ölçümler içeren uzun vadeli bir araştırmadır (PACTE, 2011:32)¹⁰.

Değerlendirmeler, keşif testleri, pilot testler ve son aşama testleri olmak üzere üç şekilde uygulanmaktadır. Projede altı dil çifti kullanılmaktadır: İngilizce-Katalanca, İngilizce-İspanyolca, Fransızca-Katalanca, Fransızca-İspanyolca, Almanca-Katalanca ve Almanca-İspanyolca. İspanyolca ve Katalanca A dilleri; İngilizce, Almanca ve Fransızca ise B dilleridir (PACTE, 2005:610)¹¹.

PACTE araştırma grubu, görgül-deneysel araştırma verilerini çevirmen eğitimi gibi Çeviribilimin uygulamalı alanına yönelik kullanılmaktadırlar. Çeviri eğitimi amaçlarının belirlenmesi ve öğrenme çıktıları gibi müfredat tasarımı, yüzyüze, uzaktan ve karışık sınıflar için ünite tasarımı ve yöntem, ve öğrenme çıktılarına yönelik değerlendirme ölçütlerinin belirlendiği, uygun değerlendirme araçlarının seçildiği değerlendirme alanları ise bu grubun araştırmacılarının odak noktasını oluşturmaktadır.

2.2.1.2. PACTE Çeviri Edinci Modeli

Çeviri edinci ve edinimi ve bu süreçlerin değerlendirilmesi üzerine araştırmalar yapan **PACTE** grubu, bu amaçla iki model oluşturmayı hedeflemiştir. İlk model, profesyonel çevirmeni tanımlayarak bir çeviri edinci modeli (A model of translation competence) kurmaya yönelik olmuştur. İkinci model ise çeviri edincinin nasıl edinildiğini açıklayan çeviri edinci edinimi (A model of translation competence acquisition) modeli olmuştur. Bu modelleri oluştururken **PACTE** grubunun öncelikleri arasında yapılan araştırmaların görgül verilere dayanması yer alıyordu. Bu, **PACTE** grubunu kendinden önceki öteki araştırmalardan farklılaştıran bir özellik olmuştur (PACTE, 2003:44).

¹⁰ PACTE Group: "Results of the Validation of the PACTE Translation Competence Model: Translation Project and Dynamic Translation Index," **Cognitive Explorations of Translation**, Ed. by Sharon O'Brien, London and New York, Continuum International Publishing Group, 2011, s.30-53.

¹¹ PACTE Group: "Investigating Translation Competence: Conceptual and Methodological Issues," **Meta**, 50 (2), s.609-619.

PACTE grubu, çeviriyi, içinde karar alma ve sorun çözme süreçleri içeren ve uzman bilgisi gerektiren iletişimsel bir etkinlik olarak tanımlamaktadır. (PACTE, 2003:44). **PACTE**, 1997 yılından itibaren yazılı çeviride çeviri edinci ve edinimi üzerine görgül ve deneysel araştırmalar yapmaktadır. Araştırmalar, birbirini tamamlayan iki açıdan yürütülmektedir (PACTE, 2005:610):

1. Çeviri süreci: Çeviride zihinsel süreçler üzerine deneysel çalışmalardan elde edilen verilerin toplanması ve çözümlenmesi, çeviride ihtiyaç duyulan edinçler ve yetenekler.
2. Çeviri ürünü: Söylem çözümlemesi ve bütüncü inceleme yöntemi kullanmak suretiyle çeviri metinlerin çeviri süreci sonuçlarından elde edilen verilerin toplanması ve çözümlenmesi.

PACTE, çeviri edinci modelinin kuramsal çatısını kurarken pedagoji ve psikoloji gibi öteki disiplinlerde yapılmış edinç araştırmalarından, çeviri edincini tanımlayan modellerden ve yazılı çeviri üzerine görgül araştırmalardan yararlanmıştır. Böylece birbiriyle ilişkili alt-edinçlerden oluşan bir edinç kavramına yönelmeleri bu çalışmalar sayesinde olmuştur. **PACTE**'ye göre çeviri edincini iletişim edincinden ayıran en önemli özellik çeviri edincinin uzmanlık bilgisidir (expert knowledge). Soyut bir kavram olan uzmanlık bilgisinin en belirgin özelliği, geniş bir bilgi tabanı gerektirmesi ve sorun çözme süreçlerine uygulanabilmesidir. Uzmanlık bilgisini anlamak için bildirime dayalı bilgi (declarative knowledge) ve süreç bilgisi (procedural knowledge) arasındaki ayrımı bilmek gerekir. Bildirime dayalı bilgi, “neyin” bilgisidir. Kolay bir şekilde sözel hale getirilir, bilgiye maruz kalmakla edinilir ve kullanımı kontrol edilebilir özelliklere sahiptir. Süreç bilgisi ise “nasıl” bilgisidir. Sözel hale getirilmesi zordur, uygulama ile edinilir, ve temelde otomatiktir. Bu nedenle uzmanlık bilgisinin edinilmesi için belli aşamalardan geçmek gerekir. İlk aşama, çıraklık bilgisidir. Son aşama olan uzmanlık bilgisine doğru ilerledikçe süreç daha otomatik hale gelir. Her bilgi, doğrusal olmaktan ziyade döngüsel özelliktedir (PACTE, 2003:45-46).

PACTE, çeviri edincine bütüncül ve devingen bir model sunmaktadır. Çeviribilim içinde çeviri edincine ve çeviri edincini oluşturan bileşenlere dair araştırmalar, **PACTE** öncesinde bir bütün olarak ele alınmamıştır. Daha önceleri, genelde çeviri edincinin belli yönlerini ele alan araştırmalar bulunmaktadır. Çeviri edincini bileşenlerden oluşan bir bütün olarak ele alma iddiasında olan kimi çalışmalarda ya alt-edinçler ya da görgüllük eksiktir. Çevirmen davranışını gözlemleyerek çeviri edinci bileşenleri daha önce de vurgulanmıştı. İki dillilik edinci, aktarım edinci, dünya/konu bilgisi, özel alan bilgisi, veri tabanları ve sözlükler gibi çeviri araçları, sorun çözme stratejileri, yaratıcılık, dikkat genişliği gibi psikolojik nitelikler ve beceriler bir çevirmenin etkin olarak yerine getirmesi gereken bilgi ve beceriler arasında sayılmaktadır. **PACTE**'nin ilk amaçlarından biri, bu eksikleri giderecek görgül-deneysel araştırmalar ile çeviri edincini bütüncül bir model olarak ele almak olmuştur (PACTE, 2003:47).

PACTE çeviri edincini aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

“Çeviri edinci, çeviri yapabilmek için gerekli olan bilgi ve beceriler sistemidir.” (PACTE, 2000:100¹²; PACTE, 2003:58; PACTE, 2011:33)¹³

PACTE grubu, çeviri edinci için türlü bileşenlerden oluşan bir model önermiştir. **PACTE** grubunun çeviri edinci modelinde temel kabul edilen bir takım ilkeler bulunmaktadır (PACTE, 2003:48):

- Çeviri edinci, nitelik olarak iki dillilik edincinden farklıdır. İki dillilik edinci, çeviri edincini oluşturan öteki alt-edinçlerden yalnızca birisidir.
- Çeviri edinci, çeviri yapmak için gerekli olan bilgi sistemidir.
- Çeviri edinci, uzmanlık bilgisidir, bildirime dayalı bilgi ve süreç bilgisinden oluşmaktadır. Süreç bilgisi, daha egemendir.

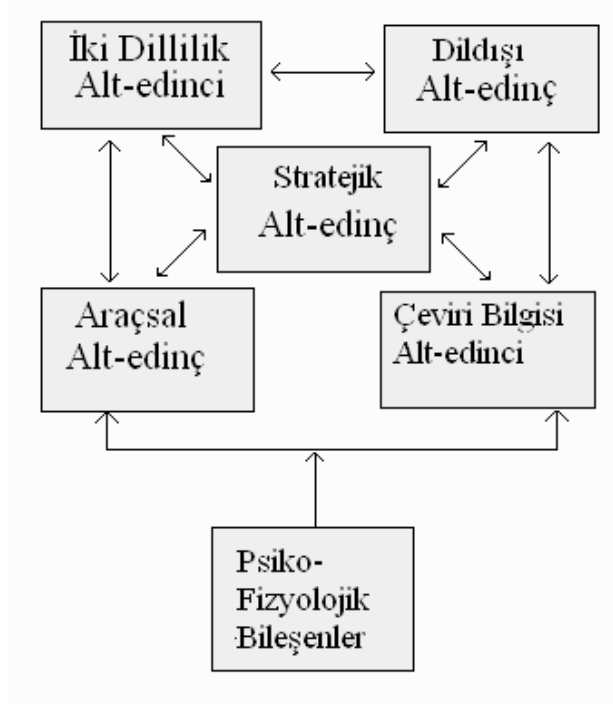
¹² PACTE Group: “Acquiring Translation Competence:Hypotheses and Methodological Problems in a Reseach Project,” **Investigating Translation**, Ed. by A.Beeby, D.Ensinger, M.Presas, Amsterdam, John Benjamins, 2000, s.99-106.

¹³ (Translation competence is defined as the underlying system of knowledge and skills needed to be able to translate.)

- Çeviri edinci, birbiri ile ilişki içinde olan, aralarında hiyerarşik bir düzenin bulunduğu alt-edinçlerden oluşmaktadır. Bu ilişkiler, çeviri durumundaki dil çifti ve çevirinin yönü, ihtiyaç duyulan uzmanlık, çevirmen deneyimi ve çeviri bağlamı gibi değişkenlere (variations) bağlı olarak farklılıklar gösterebilir.
- Çeviri edinci modelindeki alt-edinçler:
 - İkidillilik alt-edinci,
 - Dildışı alt-edinç,
 - Çeviri bilgisi alt-edinci,
 - Stratejik alt-edinç,
 - Araçsal alt-edinç,
 - Psiko-fizyolojik bileşenler.

Alt-edinçler arasındaki hiyerarşide stratejik edinç, merkezi bir öneme sahiptir. Alt-edinçler arasındaki etkileşim, stratejik alt-edinç tarafından kontrol edilmektedir (PACTE, 2000:103-104; PACTE, 2011:33).

Şekil 2.1: PACTE Grubunun Gözden Geçirilmiş Çeviri Edinci Modeli (PACTE, 2003:60; PACTE, 2005:610)

Tüm iki dilliler, temel düzeyde aktarım edincine sahiptir. Aktarım edinci, çeviri edincinin tamamı değildir. Aktarım edinci ile uzman çevirmenlik edinci arasındaki farklar, öteki alt-edinçler arasındaki etkileşim nedeniyle belirginleşir. Uzman çevirmenin aktarım kapasitesi, tüm alt-edinçlerin toplamı kadardır. Stratejik edinç, çeviri edincinde önemli bir rol oynamaktadır. Çeviri projesinin planlanması, öteki alt-edinçlerdeki eksikliklerin fark edilmesi ve giderilmesi, çeviri sorunlarının belirlenmesi, çeviri stratejisinin uygulanması ve çeviri sürecinin değerlendirilmesinde etkindir (PACTE, 2003:57).

-İki dillilik alt-edinci: İki dil arasında iletişim kurabilmek için süreç bilgisi gerekir. İki dil arasında girişim kontrolü önem kazanır. Bu alt-edinç, iki dilde dil kullanımsal/edimsel, toplum-dilbilimsel bilgi, metinsel, dilbilgisi ve sözlük bilgisinden oluşur.

-Dildışı alt-edinç: Genel olarak dünya ve özel alanlarla ilgili ağırlıklı olarak betimleyici bilgi gerekir. Kaynak ve erek kültürlerle ilgili olarak iki kültürlülük, ansiklopedik bilgi ve özel alanlarda konu bilgisini içerir.

-Çeviri bilgisi alt-edinci: Çevirinin ne olduğu, çeviri mesleğinin çeşitli yönleri hakkında ağırlıklı olarak betimleyici bilgi gerekir. Çevirinin işlevi, çeviride süreçler, kullanılan yöntem ve stratejiler, çeviri sorunları, çeviri uygulaması, çeviri pazarı, müşteriler ve hedef kitle vb. bilgileri içerir.

-Araçsal alt-edinç: Çeviride kullanılan bilgi ve iletişim teknolojileri, dokümantasyon kaynaklarının kullanımı hakkında ağırlıklı olarak süreç bilgisi gerekir. Her türlü sözlük, ansiklopedi, dilbilgisi kitapları, koştut metinler, elektronik bütünceler vb. içerir.

-Stratejik alt-edinç: Çeviri sürecinin verimliliği ve karşılaşılan çeviri sorunlarının çözümü hakkında süreç bilgisi gerektir. Çeviri sürecini kontrol eden ve tüm öteki alt-edinçler arasında etkileşimi sağlayan bir alt-edinçtir. Temel işlevleri arasında çeviri sürecini planlamak ve çeviri projesini gerçekleştirmek, çeviri amacı açısından çeviri sürecini bütün veya kısmi olarak değerlendirmek, farklı alt-edinçleri etkinleştirmek ve aralarında oluşabilecek yetersizlikleri telafi etmek, çeviri sorunlarını belirlemek ve çözüm stratejileri uygulamak bulunmaktadır.

-Psiko-fizyolojik bileşenler: Bu bileşenler, bilişsel ve tutuma yönelik bileşenlerdir. Psiko-motor mekanizmaları içerir. Bellek, algı, dikkat, ve duygu gibi bilişsel bileşenler, entelektüel merak, zorluklara karşı direnme, isteklilik, eleştirel ruh, kendi yeteneklerine duyulan güven, motivasyon gibi tutuma yönelik bileşenler, yaratıcılık, akıl yürütme, analiz ve sentez gibi yetenekler bu bileşenlere dâhildir (PACTE, 2003:58-59; PACTE, 2005:610; PACTE, 2011:33).

İki dilliler, iki farklı dilin bilgisine ve dildışı dünya bilgisine gönderme yapan alt-edinçlere sahip olabilirler. Çeviri edincine özgü alt-edinçler ise stratejik, araçsal ve çeviri bilgisine ilişkin alt-edinçlerdir. İki dilliler ile uzman çevirmenler arasında bulunan farklardan biri de budur (PACTE, 2005:610; PACTE, 2011:34). PACTE grubu, çeviride uzmanlık göstergesi olarak düşündükleri bir takım değişkenleri görgül verilerle elde etmek amacıyla araştırma çerçevesi içine almıştır. Çeviri mesleği ve çeviri düşüncesi üzerine çevirmenin bilgisini işaret eden “Çeviri bilgisi (knowledge of translation)” ile bir çeviri işinin tamamlanması için gereken zaman ile kabul edilebilir bir çeviri arasındaki optimum ilişkiyi belirten “çeviri sürecinin verimliliği (efficacy of the translation process)” (PACTE 2008:104-126)¹⁴, çeviri kalitesine işaret eden “kabul edilebilirlik (acceptability)” ve çeviri esnasında alt-edinçleri etkinleştiren “karar verme (decision-making)” (PACTE, 2009:207-230)¹⁵; çevirmenin belli bir metnin çevirisine yaklaşımını gösteren “çeviri projesi (translation Project)” (PACTE, 2011:30-53) bu değişkenler arasında yer almaktadır.

2.2.1.3. PACTE Çeviri Edinci Araştırma Tasarımı

PACTE grubu, çeviri edinci araştırmasını görgül ve deneysel olarak elde edecekleri verilere dayandırmak amacını taşıdığı için araştırmasını bir hipoteze dayandırmıştır: “Çevirmenin uzmanlık derecesi, çeviri sürecini ve ürününü etkiler”. Araştırma evreni iki gruptan oluşmaktadır: 35 uzman çevirmen ve 24 yabancı dil öğretmeni. Yabancı

¹⁴PACTE Group: “First Results of a Translation Competence Experiment: “Knowledge of Translation” and “efficacy of the Translation Process,” **Translator and Interpreter Training: Issues, Methods and debates**, Ed. by John Kearns, London and New York, Continuum International Publishing Group, 2008, s.104-126.

¹⁵PACTE Group: “Results of the Validation of the PACTE Translation Competence Model: Acceptability and Decision Making,” **Across Languages and Cultures**, Vol. 10, 2009, s. 207-230.

dil öğretmenlerinde 6 yıllık deneyim ön şartı aranmıştır. İki dillilik ve dil-dışı alt-edinçlerine sahip olan ancak öteki alt-edinçlere sahip olmayan denekler oluşturulmak istenmiştir. Uzman çevirmenlerde aranan nitelikler ise çevirmenliği meslek olarak yapmaları ve gelirlerinin %70'ini bu mesleği yaparak elde etmelerinin yanında en az 6 yıllık bir deneyim sahibi olmalarıdır (PACTE, 2005:611).

Çeviri süreci ve çeviri ürünü hakkında veri toplama amacıyla farklı yöntem ve araçlar kullanılmıştır. Bunlar arasında,

-Kaynak metinler ve çeviriler: Kaynak ve erek metinlerin elektronik bütüncülerinden elde edilecek verilerdir. Kaynak metnin seçiminde, bir takım önceliklere yer verilmiştir. Tüm dil çiftlerinde aynı alanda aynı tür metinler, zengin çeviri sorunu olan metinler, kısa metinler ve İspanya'da uzman çevirmenlerin çeviri yaptığı metin türleri olmasına dikkat edilmiştir.

-Çeviri protokolleri: Bir ağa bağlı bilgisayar ve kullanıcıları uzaktan kontrol etmeye imkân tanıyan *Proxy* yazılımı ile yapılacak kayıtlardır. *Proxy* ile deneklerin bilgisayardaki eylemleri gerçek zamanlı kaydedilerek veri toplanmıştır.

-Doğrudan gözlem: *Proxy* yazılımı ile kayıt edilemeyen çevirmen davranışları gözlemle veri toplamak için kullanılmıştır.

-Anketler: Üç tür anket kullanılmıştır.

1-Deneklerin seçimi,

2-Deneklerin çeviri esnasında karşılaştıkları çeviri sorunlarının belirlenmesi,

3-Deneklerin çeviri bilgisi alt-edincinin ölçülmesi

-Geriye dönük görüşmeler: Çevirmenlerle yaptıkları çeviri üzerine geriye dönük görüşmelerle veri toplanmıştır (PACTE, 2005:611).

Deneklerin üstlenmesi gereken sorumluluklar ise A diline çeviri, çeviri sorunları hakkında anket doldurma I, B diline geri çeviri, çeviri sorunları hakkında anket doldurma II, 36 sorudan ve 7 kategoriden oluşan çeviri bilgisi alt-edinci için anket doldurma ve geriye dönük görüşmelere katılma şeklinde belirlenmiştir (PACTE,

2005:611). **PACTE** grubu, çeviriyi bir sorun çözme süreci olarak ele almaktadır. Kaynak metinde belirlenen çeviri sorunlarına “Verimli Noktalar (Rich Points)” denmektedir (PACTE, 2011:37). **PACTE** grubu, bu zengin noktaların seçiminde kullandıkları bir takım özellikler bulunduğunu belirtmektedir. Zengin noktalar, çeviri sorunlarında çeşitlilik sağlayan, kabul edilebilir bir çözümü hemen bulunmayan ve tüm dillerde homojen olan çeviri sorunlarıdır. Dilsel ve metinsel sorunlardan işlevsel bir yaklaşımla erek metin okuyucusuna kadar çeviri sorunları kategorileri belirlenmiştir. Bu zengin noktalar, özellikle çevirmenin karar verme becerilerini gözlemlemek amacıyla kullanılmıştır. Çeviri bilgisi alt-edincini ölçmek amacıyla 36 adet soru 7 kategori oluşturularak kullanılmıştır. Her kategoriye 4-5 soru düşmektedir. Bu soruların bir kısmı, metinsel, iletişimsel ve işlevsel kavramlara yönelik “devingen” şeklinde belirttikleri özelliklere yönelikken bir kısmı da dilsel kavramlara yönelik “durağan” şeklinde belirttikleri özelliklere yöneliktir (PACTE, 2005:614).

Bu görgül ve deneysel araştırma sonucunda **PACTE** grubu, veri toplama araçlarının güvenilir olduğunu ve hipotezlerini doğruladığı sonucuna varmışlardır. Araştırma tasarımında tanımladıkları denek gruplarının karar verme süreçlerini gözlemlemek ve deneysel bir araştırma ile görgül veri toplamak mümkün olmuştur. Uzman çevirmen ile iki dilliler arasındaki farklar karar verme süreçleri üzerinden ortaya konulmuştur (PACTE, 2005:618).

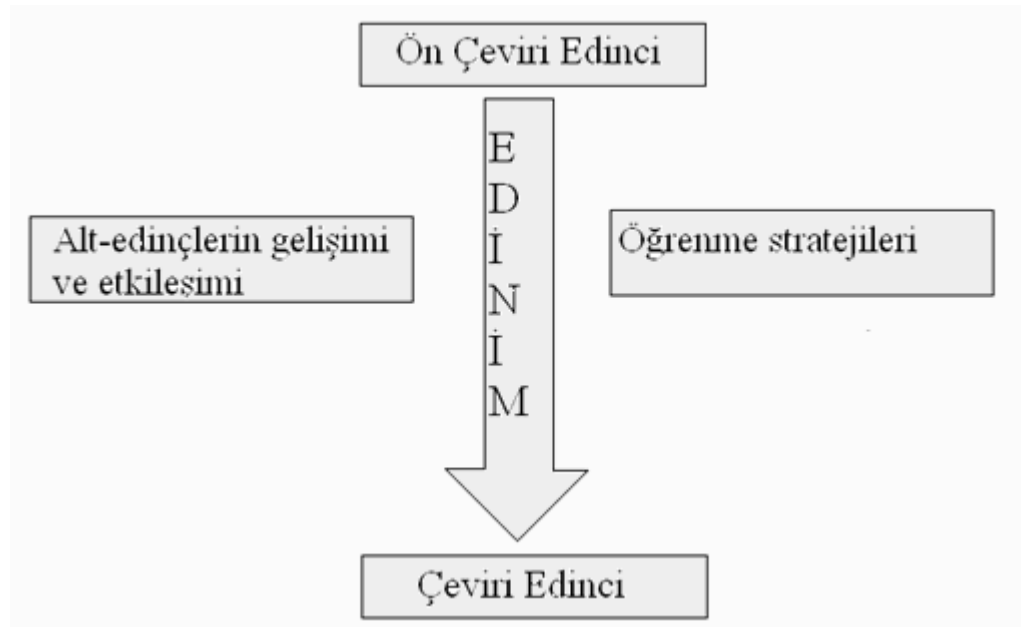
2.2.1.4. PACTE Çeviri Edinci Edinimi Modeli

PACTE grubunun araştırma amacı, yazılı çeviri edincini ve alt-edinçlerini görgül ve deneysel araştırmalarla tanımlamak ve elde edilen sonuçları çeviri eğitimi alanında kullanmak şeklinde belirtilmektedir. Bu nedenle, çeviri edinci araştırma sonuçlarını çeviri edinci edinimini anlamak için bir başlangıç noktası olarak almışlar ve eğitim programlarını tasarlamak için kullanmışlardır. Bu iki konu birbirini beslemektedir.

PACTE grubunun 1998-2005 yılları arasında ortaya koyduğu çeviri edinci modelinde çeviri edinci edinimi, çeviri edinci alt-edinçlerinin geliştirilmesi sürecidir. Çeviri edinci edinimi, devingen ve döngüsel bir süreçtir (PACTE, 2003:49-50).

PACTE grubu, çeviri edinci edinimi ile ilgili olarak iki aşama öngörmektedir: Çırac aşaması ve uzman aşaması. Çeviri edincinin gelişmesinde çırac aşaması, kısmen de olsa alt-edinçlerin edinildiği ancak birbiri ile etkileşim içerisinde olmadığı aşama olarak tanımlanır. Çırac aşamasından uzman aşamasına doğru gelişim, sadece eksik olan alt-edinçlerin edinilmesi durumu değil aynı zamanda var olan edinçlerin yeniden yapılandırılarak aktarım edincinin hizmetine sokulma durumudur. **PACTE** grubunun çeviri edinci edinim şeması aşağıdaki gibidir (PACTE, 2000:103-104).

Şekil 2.2: PACTE Grubu Çeviri Edinci Edinim Modeli (PACTE, 2000:105)

Çeviri anlayışında durağan yaklaşımdan devingen yaklaşıma doğru bir yönelim, çırac bilgisinden (ön çeviri edinci) çeviride uzmanlığa geçişte önemli bir faktördür (PACTE, 2011:51).

Çeviri edinci edinimi, çeviri edincinin alt-edinçlerinin geliştirildiği ve yeniden yapılandırıldığı bir süreçtir. Bu alt-edinçler, paralel olarak gelişmez. Ancak birbiri ile ilişkilidir (PACTE, 2000:105). Çeviri edincinin nasıl çalıştığı ve nasıl edinildiği üzerine yapılacak görgül ve deneysel araştırma sonuçlarından elde edilecek verilerle çevirmen eğitiminde daha etkin ve etkili eğitim programları tasarlamak mümkün

olabilecektir. **PACTE** grubunun çeviri edinci ve edinimi üzerine araştırma yapmasının ana hedeflerinden biri budur (PACTE, 2003:61).

2.2.2. TransComp Araştırma Projesi

2.2.2.1. TransComp Hakkında Genel Bilgi

FWF (Avusturya Bilim Fonu) tarafından desteklenen **TransComp**¹⁶ araştırma projesi, 2007 yılında Üniversitt Graz'ta başlatılmış bir projedir. TransComp, çeviri edinci ve edinimini görgöl verilerle inceleyen bir araştırma projesidir. Bu proje, uzun dönemli ve süreç odaklıdır. Araştırma 12 çeviri öğrencisi ve 10 profesyonel çevirmen denegın katılımıyla 3 yıldan fazla sürmüştür. Çeviri edinci ve edinimi üzerine elde edilen veriler ve sonuçlar, çeviri eğitiminde müfredat iyileştirme gibi alanlarda kullanılmaktadır.

Öğrenci deneklerin seçiminde, motivasyonlarını gösteren test sonuçlarına, ve ayrıca A ve B dillerinde aldıkları yüksek notlarına dikkat edilmiştir. Çevirmen seçiminde belirlenen ölçütler ise çevirmenliğı profesyonel olarak yapmaları ve 10 yıl ve üzeri deneyime sahip olmalarıdır.

Öğrencilerin çeviri edinci edinimi, önceden belirlenmiş zamanlarda ölçölmüştür. İki gruba ayrılan denekler, İngilizceden Almancaya 10 farklı metin çevirmişlerdir. Profesyonel çevirmenler ise 5'er metin çevirmişlerdir. Kaynak metinlerde farklı çeviri sorunları hedeflenmiştir. Yazılım olarak *Translog* ve *Camtasia Studio* kullanılarak kayıtlar yapılmıştır. Elektronik olmayan kaynakların kayıtları ise gözlemle yapılmıştır.

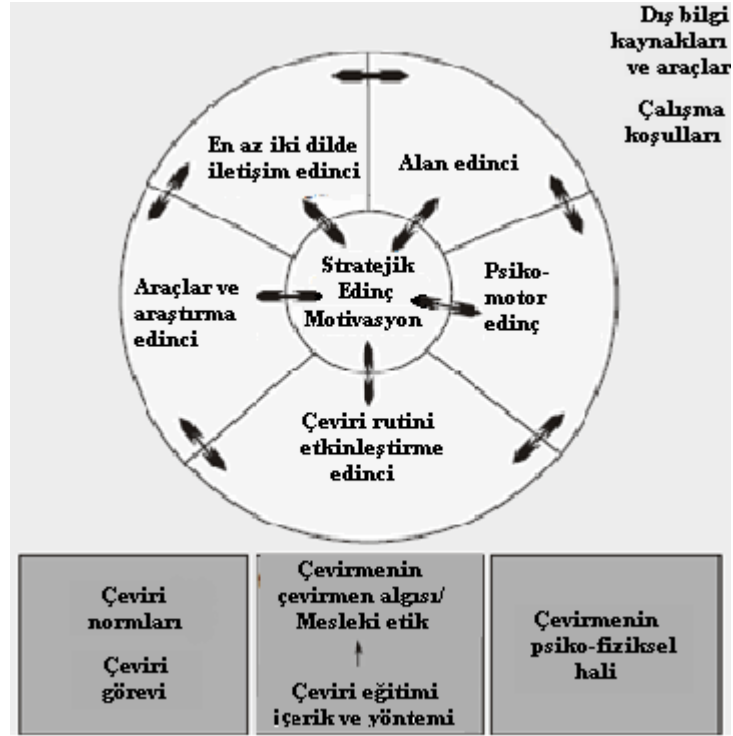
Deney sürecinde veri toplama yöntemi, TAP ve geriye dönük görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler, çeviri edinci modellerinin gözden geçirilmesi için kullanılmıştır ve Varlık Yönetim Sistemi (Asset Management System) ile bilimsel topluluğı açık hale getirilmiştir.

¹⁶ (Çevirimiçi) <http://gams.uni-graz.at/tc/en>, Erişim tarihi:14 Aralık 2011

2.2.2.2. TransComp Çeviri Edinci Modeli

TransComp araştırma projesinin çeviri edinci modelinin temeli Göpferich'in çalışmalarına dayanmaktadır. Göpferich ise çeviri edinci modelini geliştirirken kendinden önceki modelleri incelemiş ve bu çalışmaların eksiklikleri giderilmek suretiyle bir çeviri edinci modelinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Göpferich, çeviri edinci modelini geliştirirken Hönig ve **PACTE** grubunun çeviri edinci modellerinden hareket etmiştir. Bu çeviri edinci modeli de referans çatısını oluşturmuştur (Göpferich, 2009:21-23)¹⁷.

Şekil 2.3: Göpferich'in Çeviri Edinci Modeli (Göpferich, 2009:21)

-En az iki dilde iletişim edinci: Bu alt-edinç, **PACTE** grubunun iki dillilik alt-edincine benzemektedir. Her iki dilde sözcük, dilbilgisi ve dil kullanımı bilgilerini içerir. Dil kullanımı bilgisi, iki kültürde metin türü ve duruma özgü gelenekler hakkındaki bilgiyi içerir. Kaynak dildeki iletişim edinci, öncelikli olarak kaynak metin alımlaması ile ilgilidir. Üretilen erek metnin kalitesini erek dil edinci belirler.

¹⁷Göpferich, Susanne: "Towards a Model of Translation Competence and its Acquisition: The Longitudinal Study of TransComp," **Behind the Mind:Methods, Models, and Results in Translation Process Research**, Ed. by Susanne Göpferich, Arnt Lykke Jakobsen, and Inger M. Mees, Denmark, Samfundslitteratur, 2009, s.12-39.

Erek dil alımlama edinci, ihmal edilmemelidir. Kaynak dil birimleri ile erek dil birimlerinin anlam düzeyinde karşılaştırıldığı süreçleri izlemek için gereklidir.

-Alan edinci: Bu alt-edinç, **PACTE** grubunun dil dışı alt-edincine benzemektedir. Genel bilgi ve özel alan bilgisi olmak üzere iki tür bilgiden oluşmaktadır. Kaynak metni anlamak ve erek metni oluşturmak veya bilgi boşluklarını doldurmak için dış bilgi kaynaklarından hangi bilgiye ihtiyaç duyulduğunu anlamak için gereklidir.

-Araçlar ve araştırma edinci: Bu alt-edinç, **PACTE** grubunun araçsal alt-edincine benzemektedir. Çeviriye özgü geleneksel ve elektronik araçların kullanımı yeteneğini içerir. Sözlükler ve ansiklopediler gibi başvuru kaynakları, terim bankaları ve benzeri veri tabanları, koşut metinler, arama motorları, bütünceler, terminoloji, çeviri yönetim sistemleri ve makine çeviri sistemlerini içerir.

-Çeviri rutini etkinleştirme edinci: Bu alt-edinç, kabul edilebilir erek dil karşılıklarını oluşturma sürecindeki aktarım işlemlerini uygulamak için gerekli olan bilgi ve yetenekleri kapsar. Höniç'in (1995) ifadesiyle mikro-stratejileri etkinleştirme yeteneğı de denebilir.

-Psiko-motor edinç: Bu alt-edinç, (elektronik araçlarla) okuma ve yazma için gerekli olan psiko-motor yeteneklerdir. Bu alt-edinç, ne kadar çok gelişmişse o kadar az bilişsel kapasiteye ihtiyaç duyulur ve başka bilişsel işlere yer açılmış olur.

-Stratejik edinç: Bu alt-edinç, **PACTE** grubunun stratejik alt-edincine benzemektedir ve öteki alt-edinçlerin kullanımını kontrol eder. Üst bilişsel bir edinç olarak önceliklerin belirlenmesinde öteki alt-edinçler arasında hiyerarşik bir düzenin tanımlanmasında, Höniç'in (1995) kullandığı anlamda bir makro-stratejinin geliştirilmesinde ve tüm kararların bu makro-stratejiyle ilişkilendirilmesinde etkindir.

Bu alt-edinçlerin kullanımı ve kontrolü, üç öğıe sayesinde olmaktadır ve Göpferich'in çeviri edinci modelinin temelini oluşturmaktadır:

- 1- Çeviri açıklaması ve çeviri normları
- 2- Çevirmenin çevirmen algısı/Mesleki etik
Kuramsal ve uygulamalı çeviri eğitimi programlarının katkıda bulunduğı ve sosyal sorumluluk duygusunun kazanıldığı öğıedir.
- 3- Çevirmenin psiko-fiziksel hali

Zekâ, tutku, ısrarcılık, kendine güven gibi psiko-fiziksel haller, çeviri edincinin gelişimine etki eden durumlardır. Örneğin çeviri sorunlarını çözmeye eleştirel bir ruh ve ısrarcılık, çeviri edinci gelişimine katkıda bulunabilir.

2.2.2.3. TransComp Çeviri Edinci Araştırma Tasarımı

TransComp projesinde 1. dönemin başında çeviri bölümünden 12 lisans öğrencisi ile 10 profesyonel çevirmen denek olarak seçilmişlerdir. Projede öğrencilerde çeviri edincinin gelişimine odaklanıp profesyonel çevirmenlerden elde edilen verilerle bir karşılaştırma yapılmıştır. Öğrenci deneklerin seçiminde A (Almanca) ve B (İngilizce) dillerinden yüksek not almış olmaları önemli ölçütlerden biridir. 12 öğrenci 6 öğrenciden oluşan iki gruba ayrılmıştır. Her öğrenci 10 İngilizce metni (8 popüler metin ve 2 ev aletleri kullanım kılavuzu) Almancaya çevirmişlerdir. Çeviriler, bir zaman çizelgesine göre yapılmıştır. Bu çizelgede A Grubu ve B grubu öğrencilerinin aynı metinleri farklı dönemlerde çevirerek toplamda 6 dönemde bitirmesi planlanmıştır. Bu çizelge, çeviri edincinin ilk üç dönem yeterince oluşmadığı ancak daha sonraki yıllarda etkinleşmeye başladığı düşünülerek hazırlanmıştır. Tüm metinler her öğrenci tarafından iki kere çevrilmiştir. A1 ve B1 metinlerinin yeniden çevrilmesi arasında 3 yıl, öteki metinler için bir dönem geçmesi öngörülmüştür. Profesyonel çevirmenlerden 5'i A1-A5, öteki 5'i ise B1-B5 metinlerini çevirmiştir. Seçilen kaynak metinler, sözcük, sözdizimsel, edimsel, metin-dilbilimsel, kültür bağımlı, yaratıcılık ve anlaşılabilirlik gibi farklı çeviri sorunlarını içerecek şekilde seçilmişlerdir (Göpferich, 2009:26-27).

Öğrencilerin kaynak metinleri anlaması için özel alan bilgisine gerek yoktur. Kaynak metinler anlaşılması kolay ancak erek dile aktarması zor metinler olarak belirlenmiştir. Metinlerin çevirisi, *Translog* 2006 yazılımı kullanılarak yapılmıştır. Basılan tuşlar, fare hareketleri ve bekleme süreleri gibi girdiler kayıt edilmiştir. Öğrenciler, istedikleri kaynaklardan yararlanmaları konusunda özgür bırakılmışlardır. Elektronik kaynakların kullanımı, ekran kayıt yazılımı olan *Camtasia Studio* veya *Clearview* ile kayıt edilmiştir. Elektronik olarak kayıt edilemeyen kaynakların kullanımı ise gözlemle not edilmiştir. İlk planlamada

öğrencilerin %50'sinin TAP, öteki %50'sinin ise geriye dönük görüşme ile çeviri süreçleri hakkında veri toplanmıştır ve karşılaştırma yapılmıştır. Araştırmaya bu yöntemlerden daha iyi sonuçlar elde edilmesine katkı sağlayan TAP yöntemi ile devam edilmiştir (Göpferich, 2009:28).

Her çeviriden sonra denekler bir anket doldurmuşlardır. Çeviri sorunları, çeviri stratejileri ve çözümleri hakkında veri toplanmıştır. Daha sonra deneklerle kısa geriye dönük görüşmeler yapılmıştır. Çeviri ürünler ve çeviri süreçlerine ilaveten deneklerin çevirmen kavramı (self-concept) anketlerle analiz edilmiştir. Sonuçlar, çeviri edinci modeli için kullanılmıştır (Göpferich, 2009:29-30).

TransComp projesinde çeviri edinci ile ilgili olarak belli alt-edinçlere çeviriye özgü olmasından dolayı daha çok ağırlık verilmiştir:

- Stratejik edinci,
- Çeviri rutini etkinleştirme edinci,
- Araçlar ve araştırma edinci.

Çeviriye özgü şeklinde belirtilen bu alt-edinçler ile çeviri edinci, çeviri eğitimi almamış iki dillilerde bulunan edinçten farklılaşmış olmaktadır. Deneklerle birlikte geçen 3 yıl sayesinde psiko-motor halleri, çevirmenin çevirmen algısı, mesleki etik gelişimlerini değerlendirmek de mümkün olmuştur (Göpferich, 2009:31).

2.2.3. Araştırma Projeleri Çeviri Edinci Modellerine Yönelik Değerlendirme

PACTE araştırma projesi, bütüncül ve devingen bir çeviri edinci yaklaşımını ele alan ilk araştırma projesidir. Daha önce Çeviribilim içinde çeviri edincini konu alan araştırmalar yer almıştır. Ancak çeviri edinci bütüncül olmayan bir şekilde belli yönleriyle ele alınmıştır. Birçok araştırmada çeviri alt-edinçlerindeki eksiklikler ve uygulamaların görgüllükten uzak olmaları, **PACTE** araştırma grubunun çeviri edinci araştırmalarını yönlendiren gözlemler olmuştur. TransComp araştırma projesi, **PACTE** araştırma projesinden sonra çeviri edinci ve edinimini görgül veriler ışığında uzun dönemde inceleyen bir başka projedir. Bu iki araştırma projesi, sunduğu çeviri edinci modeli ile aşağıda belirtilen yönleriyle dikkat çekmektedir:

1. **PACTE** ve **TransComp** araştırma projesi, çeviri edincini çok bileşenli bir kavram olarak ele almaktadır.
2. **PACTE** ve **TransComp** araştırma projesinde çeviri edinci, birbiri ile ilişki içinde olan hiyerarşik bir düzenin bulunduğu alt edinçlerden oluşacak şekilde modellenmiştir.
3. **PACTE** ve **TransComp** araştırma projesinde çeviri edinci ve edinimi araştırmalarında görgüllük, deneysellik ve uzun vadeli çalışmalar temel özelliklerdir.
4. **PACTE** ve **TransComp** araştırma projesi, çeviri edincine bütüncül ve devingen bir yaklaşım benimsemiştir.
5. **PACTE** araştırma projesi, iki edinç modeli sunmaktadır. İlki, çeviri edinci modeli, ikincisi ise çeviri edinci edinimi modelidir.
6. **PACTE** araştırma projesinde çeviri edincini iletişim edincinden ayıran temel özellik, çeviri edincinin uzmanlık bilgisidir. Uzmanlık bilgisi de betimleyici bilgi ve süreç bilgisinden oluşmaktadır. Çeviri edinci edinimi modeli bu yaklaşım üzerine temellendirilmiştir.
7. **TransComp** araştırma projesinde çeviri edinci modelinin kullanımı ve kontrolü, üç öğeye bağlanmıştır: Çeviri açıklaması ve çeviri normları, çevirmen algısı ve mesleki etik, çeviri edincinin gelişimine katkı sağlayan kendine güven, yaratıcılık ve ısrarcılık gibi çevirmenin psiko-fiziksel hali.
8. **TransComp** araştırma projesinin, araştırma sonuçlarını Varlık Yönetim Sistemi ile çeviribilim alanında çalışan öteki araştırmacılara açmış olması hem yeni araştırmaların ortaya çıkmasına yol açmakta hem de kendi çalışmaları ile bir karşılaştırma yapabilme olanağı sunmaktadır.
9. Çeviri edincini iki dillilik edincinden farklı olarak ele almışlardır. İki dillilik, çok bileşenli çeviri edinci yaklaşımı içinde çeviri edincini oluşturan öteki alt edinçlerden sadece biri olarak sunulmuştur.
10. Çeviri edinci ile dil edincini oluşturan alt-edinçlerin ortak ve farklı yönleri bulunduğunu belirtmiştir. Çeviri edincini ayırt eden alt edinçleri ise stratejik alt-edinç, çeviri rutini etkinleştirme alt-edinci ile araçlar ve araştırma alt-edinci olarak gösterilmiştir.

11. Veri toplanması, çeviri süreci ve çeviri ürünü üzerine görgül ve deneysel araştırmalar ile sağlanmıştır.
12. Sunulan çeviri edinci modeli, çeviri edinci edinimine de açıklama getirdiğinden çeviri eğitimi ihtiyaçlarına yöneliktir.

Araştırma projelerinin temel amacının, çeviri eğitimi iyileştirmenin bir yolu olarak çeviri edincini ve çeviri edinci edinimini araştırmak olduğu söylenebilir. Çevirmen eğitiminde geliştirilecek edinçleri tanımlamak, ders amaçlarını ve öğretim yöntemlerini ve değerlendirme ölçütlerini iyileştirmeyi hedeflemiştir.

3. Çeviri Sektörüne Yönelik Çeviri Edinci Modelleri

3.1. Avrupa Komisyonu EMT (European Master's in Translation) Projesi ve Çeviri Edinci Modeli

3.1.1. Avrupa Komisyonu ve EMT Hakkında Genel Bilgi

EMT uzman grubu, Avrupa Komisyonu DGT (Directorate-General for Translation=Çeviri Genel Müdürlüğü) tarafından 2007 yılında kurulmuştur. DGT, Avrupa komisyonunun kurum-içi çeviri hizmetidir. 23 resmi dil ve 27 üye ülkenin çevirilerini yöneten DGT, birliğe yeni katılan ülkelere teknik destek vermektedir. Bu destek, söz konusu ülkede bir büro kurmak, ülkedeki çeviri pazarını belirlemek ve geliştirmek, üniversitelere çevirmen eğitiminde müfredat danışmanlığı yapmak ve yerel çeviri dernekleri ile birlikte çalışmak şeklindedir. 2011 yılında bu iş yükünün %28'i serbest çevirmenler ve çeviri işletmelerince karşılanmıştır. Bu hizmetlerin AB vatandaşlarına maliyeti, kişi başına yıllık 2 Avro olmuştur.

EMT (European Master's in Translation), yüksek lisans düzeyinde çeviri programları olan yükseköğretim kurumları ile Avrupa Komisyonu arasında bir ortaklık projesidir. Amacı, Avrupa Birliği bünyesinde çeviri alanında yüksek lisans programı Avrupa Referans Çerçevesini gerçekleştirmek üzere önerilerde bulunmaktır (EMT, 2009:1)¹. Çeviri eğitiminde üzerinde anlaşılan standartları karşılayan üniversite çeviri programları için kalite oluşturmayı hedeflemektedir. Bu standartları karşılayan çeviri programları, **EMT** ağının bir üyesi olmaktadır. Bu ağ, üniversiteyi değil bölümü dikkate almaktadır. Çeviri programlarında beceri-odaklı bir edinc çerçevesi ön görülmektedir. **EMT** ile esas alınan çevirmen edinci profili, günümüz pazarında çevirmenlerin başarılı bir şekilde çalışabilmesi için ihtiyaç duyacakları edinçleri göstermektedir. Uzun vadede ise **EMT**, AB içinde çeviri mesleğinin konumunu iyileştirmeye çalışmaktadır.

Hızlı teknolojik gelişmeler ve iletişimin küreselleşmesi, AB'nin 2004-2007 yılları arasındaki genişleme politikası çok dilliği ön plana çıkarmıştır. Bu yeni ortamda

¹EMT expert group: **Competences for Professional Translator, Experts in Multilingual and Multimedia Communication**, Brussels, 2009, (Çevirimiçi) <http://ec.europa.eu/emt>, 13 Şubat 2012

nitelikli çevirmen ihtiyacı da artmıştır. Ancak, işgücü pazarı yetersiz kalmıştır. Avrupa Komisyonu'na bağlı DGT, AB pazarında çevirmen ihtiyacının karşılanması ve kaliteli çevirmen eğitimi sağlamak amacıyla **EMT** projesini geliştirmiştir. AB'ye üye/aday/komşu ülke üniversitelerinde çeviri yüksek lisans programlarını teşvik ederek pazar-odaklı mesleki standartları oluşturmayı amaçlamaktadır. **EMT**'yi kurma amacının altında yatan nedenleri özetleyecek olursak iki nokta belirginlik kazanmaktadır (EMT, 2010:1)²:

- Üst düzey dil hizmetlerine AB ve küresel çapta hızla büyüyen ihtiyaç,
- 2004-2007 yılları arasında resmi AB dillerinin 11'den 23'e çıkması.

2009 yılında kurulan **EMT** ağına üyelik, kurumlardan ziyade programlara açıktır. Üzerinde uzlaşılan **EMT** kalite standartlarını karşılayan eğitim programları **EMT** ağı üyeliğine kabul edilmektedir. Programlar, geniş bir edinç çeşitliliği içermeli ve pazar ihtiyaçlarına göre tasarlanmış olmalıdır. Programlar, **EMT** kalite standartlarına ve **EMT** stratejisine göre aşağıdaki başlıklarda değerlendirilmektedir:

- Programın yapısı,
- EMT** edinç kapsamı,
- Programın insan kaynakları (Eğitim kadrosunun sayısı ve niteliği),
- Altyapı (Bina, IT ekipmanı, CAT araçları),
- Kariyer desteği ve izleme.

Bu programlarda belli edinçlerin edinimini konusunda teşvik etmeyi hedefleyen projede aynı zamanda AB değerleri de önemsenmektedir. 2010 tarihli **EMT** kurul kararına göre 4 çalışma grubu faaliyet göstermektedir: Çeviri eğitimcilerinin eğitimi, iş bulabilme ve çeviriye ilişkin mesleklerin evrimi, çeviri edincinin evrimi, ve var olan programların ve kaynakların gözlemlenmesi.

EMT ağı, tüm dünya ülkelerinde çeviri eğitimininde müfredat geliştirmekten öğrenci değişimine kadar bir takım faaliyetleri planlar ve gerçekleştirir. Akademisyenlerin yardımıyla DGT, önerilen edinçleri belirlemekte, sektördeki değişikliklere göre gerekli uyum çalışmalarını yapmakta ve buna karşılık gelen öğrenim çıktılarını

² EMT expert group: **European Master's in Translation (EMT) Strategy**, Brussels, 2010, (Çevirimiçi) http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/index_en.htm, 13 Şubat 2012

oluşturmaktadır. DGT, böylece çeviri programlarının kalite standartlarını yükseltmeyi mümkün hale getirmeyi hedeflemektedir. Özetle, **EMT** uzman grubunun yapısı aşağıdaki gibidir:

Şekil 3.1: EMT uzman grubunun yapısı

3.1.2. EMT Çeviri Edinci Modeli

AB içinde öğrenci ve eğitimciler için, kurumlar arasında hareketlilik ve işbirliği çalışmalarını güçlendirmek amacıyla, çevirmen eğitimi ve bu eğitimin en uygun şartlarda verilmesi ihtiyacı doğmuş ve gündeme alınmıştır. Pazar geliştirme ise bu ihtiyacın oluşmasının ardında yatan nedenlerin başında gelmektedir. Ticaretin ve teknolojilerin gelişip küreselleşmesi, çeviri alanında da mesleki uygulamaların hızla değişmesine neden olmakta ve çeviri hizmetleri için kalite ölçütlerinin oluşturulmasına yol açmaktadır. 2004-2007 yılları arasında genişleyen AB ile 9 yeni dil bu birliğin resmi dili haline gelmiştir. Nitelikli çevirmen ihtiyacı en üst seviyelerine çıkmıştır. Bir yönetmelik veya kalite standardı ile düzenlenmediğinden çeviri mesleği için mükemmellik ölçütlerini araştırma ve uygulama ihtiyacı bulunmaktadır. Çevirmenler, AB içinde dilsel çeşitliliği ve üye ülkeler arasında bütünleşmeyi sağlamada anahtar bir rol üstlenmişlerdir. Bu nedenle **EMT**, çevirmenlerin çalışma koşullarını ve ücretlerini iyileştirmek gerektiğini vurgulamaktadır.

Çeviri programlarının çeşitliliğinin ve sayısının artması, referans çerçevenin tanımlanmasını, asgari kalite profilinin, ve gerekli edinçlerin belirlenmesini gerektirmektedir. Çeviri programlarının yalnızca bir isim olarak var olmasının ve birçok eksikliklerinin ardında yatan nedenlerden biri ise Bologna bildirgesinin ardından açılan bu programlarda ihtiyaç analizinin yapılmamış olması yatmaktadır. Çevirmenlik mesleğinin talepleri dikkate alınmamış ve nitelikli öğretim kadrosunun oluşturulamamıştır (EMT, 2009:1).

Son 20 yılda pazar ihtiyaçları, küreselleşme ile de ilişkilendirilerek dış kaynaklardan yararlanma (outsourcing) nedeniyle hızla değişmiştir. Çeviri sürecinde iş bölümlerinin yapılması, çeviri hacmi, kalite kontrol ve fiyat ilişkilerinde bunun yansımaları gözlemlenmektedir. Çeviri kavramı bile belirginliğini yitirmeye başlamıştır. Bağlamdan uzak sözcüğü sözcüğüne aktarımlar, yerelleştirme, çok dilli yazılar, düzeltme ve uyarlamalar çeviri hacmi, çevirmen sayısı ve geliri hakkında istatistik oluşturmayı zorlaştıran nedenlerdendir.

Bu güçlüklerle çözüm getirmek amacıyla DGT, 2006 yılında yaklaşık 70 yükseköğretim kurumundan ve UN, NATO ve OECD gibi uluslararası kurumlardan temsilcilerin katıldığı bir konferans düzenlemiştir. Bu konferansta ele alınan konular arasında AB’de çevirmen eğitimin geliştirilmesi, amaç ve programların ortak hale getirilmesi (convergence) ve optimizasyonu olmuştur. Burada gönderge çatı olarak DGT’nin **EMT** projesi esas alınmıştır. Burada önerilen yapı ise (EMT, 2009:2);

- Yönlendirici kurul (Steering Committee): Projeye 3 yıl boyunca rehberlik edecektir.

- Çalışma grupları (Working groups): Her dil için 23 üyeden oluşacak ve yönlendirici kurula destek verecektir.

- Uzman grup: 8 kişiden oluşacak ve yönlendirici kurula ve çalışma gruplarına önerilerde bulunacaktır.

- Ağ: Üniversite programlarından oluşacak olan bu ağ, yerel kısıtlamaları da göz önünde bulundurarak bu önerileri gerçekleştirecek ve çevirmen niteliklerini geliştirecektir.

AB üniversitelerindeki programlara tam üyelik verilirken öteki ülke programlarına gözlemci statüsü verilmektedir. Üyeler ve gözlemciler, **EMT** kurulunun kurduğu çalışma gruplarında faaliyette bulunmaktadırlar. Sadece üyelerin oy hakkı bulunmaktadır. Ağa katılmak için başvurmuş ancak henüz kriterleri karşılayamayan programlara başvuru statüsü verilmektedir.

Çeviri edinci için bir “gönderge çerçevesi” oluşturulmuştur. Bu çerçeve, çevirmen eğitimcileri veya çeviribilim araştırmacılarının ihtiyaçları doğrultusunda

geliştirilmemiştir. Edinç-odaklı çeviri eğitiminin amaçlarını belirlemek, öncelikli amaç olmuştur. Bu gönderge çerçevesi ile program sonunda ne başarılacağı, hangi edinçlerin edinileceği ve hangi alanda uzmanlaşılacağı belirtilmiştir.

EMT uzman grubu, çeviri edinci kavramını aşağıdaki şekilde tanımlamaktadır (EMT, 2009:3):

“[Çeviri] edinc[i kavramı] ile belli şartlar altında belli bir işi yerine getirmek için gerekli olan yetenek, bilgi, davranış ve know-how’ın toplamı kastedilmektedir.³”

Şekil 3.2: EMT, çeviri edinci modeli (EMT, 2009:3)

-Çeviri hizmeti sağlama edinci: Bu edinç, iki boyutta ele alınmıştır: Kişilerarası ve üretim boyutu.

Kişilerarası boyutun temel özellikleri:

- Çevirinin toplumsal boyutunun farkında olmak
- Pazar gereksinimlerini ve iş profillerini bilmek
- Müşteri ile iş görüşmesi yapabilmek
- Müşterilerin, hedef kitlenin ve diğer paydaşların gereksinimlerini ve amaçlarını belirleyebilmek
- Zamanı, stresi, işi, bütçeyi planlayabilmek ve yönetebilmek

³ By 'competence', we mean the combination of aptitudes, knowledge, behaviour, and know-how necessary to carry out a given task under given conditions.

- Sunulan hizmetleri ve katma değerlerini belirleyebilmek
- İş teslim tarihi ve belirlenen yükümlülöklere uymak
- Çeviri hizmeti sağlama ile ilgili standartları bilmek
- Çok dilli ortamlar da dâhil olmak üzere proje başkanı ve öteki uzmanlarla birlikte ve baskı altında çalışabilmek
- Takım içinde çalışabilmek
- Kendini değerdendirebilme ve sorumluluk alabilmek

Üretim boyutunun temel özellikleri:

- Müşteri talebine uygun çeviri hizmeti sunabilmek
- Çeviri aşamalarını ve stratejilerini uygulayabilmek
- Çeviri sorunlarını belirleyebilme ve uygun çözümler bulabilmek
- Çeviri kararlarını gerekçelendirebilmek
- Üstdil kullanabilmek
- Son okuma ve düzeltme süreçlerini yapabilmek
- Kalite standartları oluşturabilme ve izleyebilmek

-Dil edinci: Dil edinci aşağıdaki özellikleri içermektedir.

- A dili ve öteki çalışma dillerinin yapı ve geleneklerini anlayabilmek
- Dillerdeki değışimlere duyarlılık geliştirebilmek

-Kültürlerarası edinç: Toplumdilbilimsel boyut ve metinsel boyut olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır.

Toplumdilbilimsel boyutun temel özellikleri:

- Toplumsal, coğrafi, tarihsel ve biçimsel nedenlerle oluşan dil farklılıklarında anlam ve işlevi tanıyabilmek
- Belli bir topluluğa yönelik etkileşim kurallarını tanımlayabilmek
- İster yazılı ister sözlü olsun belli bir duruma özgü dil kullanabilmek

Metinsel boyutun temel özellikleri:

- Bir metnin makro yapısını ve genel tutarlılığını çözümleyebilmek
- Bir metnin sezdirimlerini ve metinlerarası doğasını kavrayabilmek
- Metni alama sorunlarını değerdendirebilme ve çözüm bulabilmek
- Bir metni özetleyebilmek

- Söz konusu kùltùrlere özgù göndermeleri ve değeri tanıyabilmek
- Metin oluşturmada kùltürel farklılıkları karşılaştırmak
- Metin türü geleneklerine göre metin oluşturabilmek
- A ve B dillerinde hızlı bir şekilde taslak metin oluşturabilme ve düzeltme yapabilmek

-Bilgi araştırma edinci: Bu edinç, aşağıdaki özellikleri içermektedir.

- İhtiyaç duyulan bilgi ve belge ihtiyaçlarını tanımlayabilmek
- Uzmanlara danışmak dâhil terim ve belge araştırma stratejileri geliştirebilmek
- Belli bir iş için ilgili bilgi çıkarıp işleyebilmek
- İnternet ve öteki araçlarda bulunan güvenilirlik açısından bilgiyi değerlendirebilmek
- Arama motorlarını ve bilgi edinme araçlarını etkin kullanabilmek
- Belge arşivleyebilmek

-Konu edinci: Bu edinç, aşağıdaki özellikleri içermektedir.

- Bir belgenin konusunu anlayabilme için bilgi araştırabilmek
- Uzmanlık alanlarında ve uygulamalarında bilgi edinebilmek
- Merak, analiz ve özet ruhu geliştirebilmek

-Teknolojik edinç: Bu edinç, aşağıdaki özellikleri içermektedir.

- Çeviri amaçlı yazılım kullanabilmek
- Veri tabanı oluşturabilme ve yönetebilmek
- Yeni teknolojik araçlara uyum sağlayabilmek
- Farklı formatlarda ve farklı araçlar için çeviri yapabilmek
- Teknolojinin imkân ve sınırlarının farkında olmak

EMT, çeviri edincini birbiri ile bağlantılı altı alt-edinç şeklinde açıklamıştır. Hepsi birden çok dilli ve çok araçlı (multimedia) iletişim için uzmanların nitelikli olmasını sağlamaktadır ve başka edinçlerin gerektiğinde eklenebileceği göstermektedir.

3.2. Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı ve Çeviri Edinci Modeli

3.2.1. Avrupa Standartlar Komitesi'nin Yapısı

Avrupa Birliğinde Avrupa Standartlar Komitesi (European Committee for Standardization (CEN))⁴, Belçika kanunları çatısı altında çalışan kar amacı gütmeyen bir kurumdur. **CEN**, küresel ekonomide Avrupa'nın konumunun güçlendirilmesi için Türkiye dâhil 32 üyesiyle birlikte mal ve hizmet pazarlarında Avrupa Standartlarının geliştirilmesine yönelik bir platform sağlamaktadır. 98/34/EC yönergesine göre Avrupa standartlarının planlanması, taslağının oluşturulması ve benimsenmesinde Avrupa'nın tek tanınmış kuruluşudur.

Endüstri uzmanları, dernekler, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları **CEN** ağını oluşturmaktadır. Avrupa Komisyonu (European Commission (EC)) ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği Sekreterliği (European Free Trade Association Secretariat (EFTA)), **CEN** için danışmanlık yaparlar. Standartların Avrupa düzeyinde uyumlaştırılması amacıyla faaliyette bulunur. Bu standartlar, aynı zamanda, üye ülkelerin ulusal standartları olarak işlev görmektedir. Uluslararası Standartlar Örgütü (International Organization for Standardization (ISO)) ile aralarında Viyana Anlaşması bulunmaktadır. Böylece, birinin benimsediği metin öteki tarafından da kabul edilerek hem ISO hem de **CEN** standardı olarak kabul edilmektedir.

CEN'in tanımına göre standart, genel kullanım için üzerinde uzlaşa ile oluşturulmuş bir belgedir. Standartlar, belli bir malzeme, ürün, süreç veya hizmet ile ilgili olarak üretici ve tüketici, araştırma kuruluşları, kamu kurum ve kuruluşları gibi tüm ilgili çıkar paydaşların bir araya gelmesiyle oluşturulur. İlk taslakların çıkarıldığı çalışmalar, **CEN** atölye çalışmalarıdır ve bunlar gayri resmi çalışmalardır. **CEN** üyeleri yani ulusal standartların temsilcileri sekreter olarak katılırlar. Tüm taraflar, ürün güvenliği ve kalitesi açısından standartlardan fayda sağlarlar. Çoğu zaman standartlar, sektörün talebi üzerine hazırlanmaktadır. Avrupa komisyonu da Avrupa hukukunu uygulamak için standartların hazırlanmasını isteyebilmektedir.

⁴ <http://www.cen.eu>

Standardlar, rekabeti teşvik ederken karlılığı da artıran bir araçtır ve aşağıdaki avantajları vardır:

- Müşteri çeker ve müşteri memnuniyeti güvencesi sağlar,
- Rekabet avantajı sağlar,
- En iyi iş uygulamalarını geliştirir ve sürekliliğini temin eder,
- Avrupa hukuku ile uyumludur.

3.2.2. Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı: EN-15038

Avrupa Birliği'nde kaliteli çeviri hizmetlerinin sunulabilmesi için gerekli olan koşul ve süreçleri belirlemek amacıyla European Committee for Standardization (**CEN**) tarafından desteklenen EN-15038:2006⁵ kodlu Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı (European Quality Standard for Translation Services) oluşturulmuştur.

1980'li yıllardan itibaren ISO şemsiyesi altında amacı ürün kalitesini sağlamak olan çok çeşitli kalite standartları oluşturulmuştur. Avrupa çeviri hizmetleri kalite standardı ise doğrudan çeviriye yönelik bir kalite standartıdır. Avrupa ülkelerinin kendi standartları bulunmaktadır: ISO 12616:2002, Almanya DIN 2345, İspanya AENOR, İtalya UNI 10574, Avusturya ÖNORM D 1200-1201 gibi. **CEN**, bu ulusal ülke standartlarının bir araya gelmesinden oluşur. Türkiye de **CEN**'in bir üyesidir.

Bu kurumların amaçları arasında,

- Standart geliştirme,
- Ürün, hizmet, sistemler için belgelendirme yöntemleri geliştirme ve teşvik etme,
- Kamu yetkilileri ile işbirliği sağlama,
- Standartlar ve kalitenin toplumda farkındalığının yaratılması ve kullanımına katkı sağlayacak etkinliklerin düzenlenmesi yer almaktadır (Arevalillo Doval, 2005)⁶.

⁵ CEN: EN-15038 Translation Services –Service Requirements, Brussels, 2006

⁶ Arevalillo Doval, J. J.: “The en-15038 European Quality Standard for Translation Services: What's Behind It?”, **The Globalization Insider**, Vol, 4, 2005, (Çevirimiçi) http://www.localization.org/globalizationinsider/2005/04/the_en15038_eur.html, 22 Ocak 2012.

Bu ulusal standartlar çeviri sürecine gönderme yapsalar da çeviri ürüne gönderme yapmamaktadırlar. EN-15038 Avrupa çeviri hizmetleri kalite standardı ise, çevirmenlerden çeviri işletmelerine, çeviri talebini başlatan müşterilerden üniversitelere ve hatta standartlaştırma kuruluşlarına kadar çeviri sektöründe yer alan çeşitli oyuncuların katıldığı bir süreç ile oluşturulmuştur. Sadece çeviri sürecini değil aynı zamanda çeviri hizmetinde yer alan tüm öteki aşamaları da içine almaktadır. Bu yaklaşımın temel nedenlerinden biri kalite güvencesi anlayışıdır.

EN-15038 üzerine ilk çalışmalar, CEN'in BTTF 138 Taskforce (Görev gücü) ile ilk taslağı hazırlaması ile 2000 yılında başlamıştır. Bundan önce EUTAC (European Union of Associations of Translation Services) adıyla bilinen Avrupa Birliği Çeviri Hizmetleri Birlikleri'nin kendi iç kalite standardı bulunmaktaydı. Söz konusu bu kalite standardı, EN-15038 Avrupa çeviri hizmetleri kalite standardının da çekirdeğini oluşturmuştur. CEN ile yapılan görüşmeler sonrasında tüm çeviri sektörünü içine alacak şekilde genişletildi. Uluslararası bir komite kurularak, her ülke standartlar kurumu kendi ulusal komitelerince bu uluslararası komitede temsil edilir hale getirildi. Ulusal komiteler ise çeviri işletmeleri, serbest çevirmenler, çeviri dernekleri, üniversiteler, kamu kurumları, tüketici derneklerinden vs. oluşturuldu.

EN-15038 Avrupa çeviri hizmetleri kalite standardının sektör için bir referans noktası olması ön görülmektedir. Çeviri ürünün düzeltme ve denetme gibi üçüncü bir göz tarafından kontrol edilmesi ve düzeltmelerinin yapılması ilkesi, hem kaliteye hem de nesnellığe katkı sağlayacağı düşüncesi ile konulmuştur.

3.2.3. Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı: EN 15038'in Kapsamı

EN 15038 Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı ile çeviri hizmeti sağlayıcılarının (ÇHS) kaliteli hizmet sunabilmeleri için gereken koşullar tanımlanmıştır. Bu standart, çeviri hizmet sağlayıcılarına ve müşterilerine çeviri hizmetinin tümüne ilişkin terim ve tanımları sunar ve onların yükümlülüklerini ve haklarını belirler. Temel çeviri süreci ve ürününde kalite güvencesi sağlamak amacıyla EN-15038 standardında aşağıdaki koşullar belirlenmiştir (CEN, 2006:4):

- İnsan kaynakları ve teknik kaynaklar,
- Kalite ve proje yönetimi,
- Sözleşme çerçevesi ve hizmet prosedürleri,
- Çeviri hizmeti sağlayıcılarının taşıması gereken koşullar.

Bu standart, özellikle çeviri süreci ile ilgili bölümünde, kaynak metnin çevrilmesi, kontrolü, düzeltilmesi, denetlenmesi, son okumasının yapılması ve ÇHS tarafından son onayının verilmesi gibi altı süreçten geçilmesini ön görmektedir. Bu süreçlerden çeviri, düzeltme, denetleme ve son onay aşamalarının farklı kişilerce yapılması gerekliliğini vurgulamaktadır (CEN, 2006:11). Böylece çeviri metnin kalitesi ile ilgili sorumluluk farklı iş tanımlarını yetkilendirmek suretiyle sağlanmaktadır.

Müşteri ile ÇHS arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde müşteri-ÇHS anlaşması esastır. Bu anlaşma kapsamındaki ticari koşullarla hizmet koşullarının kayıt altına alınması öngörülmektedir. Örneğin telif hakkı, sorumluluklar, gizlilik, uyuşmazlıkların çözümü ve müşteri memnuniyetine dayanan kalite güvencesi bu anlaşmada yer alan konulardandır (CEN, 2006:8). Müşteri-ÇHS anlaşması, çeviri sürecinin başlatılmasında, çeviri sürecinde ve çevirinin tamamlanmasından sonra yönlendiricidir.

3.2.4. EN-15038 Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardında Çevirmen Edinci Modeli

EN-15038 Avrupa çeviri hizmetleri kalite standardının temel koşullar bölümünde belirtildiği gibi, çeviri hizmeti sağlayıcısının bir çeviri projesinin tümünü veya bir bölümünü yürütmek üzere üçüncü bir tarafla çalışmaya karar vermesi durumunda, çeviri hizmet sağlayıcısı bu standardın yükümlülüğünü taşımaya devam etmektedir. Çünkü çeviri hizmet sağlayıcısı ve müşteri arasında müşteri-ÇHS anlaşması bulunmaktadır. Bu anlaşma gereğince, ÇHS müşteriden alınan bilgi ve materyali işleme alacak, çeviri hizmetlerinin kalitesini izleyecek ve gerektiğinde düzeltici eylemlerde bulunacaktır. Bu sürecin kalite güvencesini sağlayacak şekilde oluşması için ÇHS'nın teknik kaynaklar ve insan kaynakları açısından yerine getirmesi gereken yükümlülükleri bulunmaktadır.

Teknik kaynaklar, çeviri projesindeki belge ve bilgilerin güvenli ve gizlilik içinde işlem görmesi, saklanması ve arşivlenmesi için gerekli ekipmanı; gerekli iletişim cihazları, yazılım ve donanımı; ilgili bilgi kaynaklarına ve araçlarına erişim olanağı sağlamalıdır (CEN, 2006:7).

ÇHS'nın bir çeviri projesini yürütürken uyması gereken yükümlülüklerden bir başkası ise insan kaynaklarıdır. Çeviri ürünün kalitesinin saptanması ve müşteri memnuniyetini sağlamak amacıyla kalite güvencesi verebilmesi için çeviri projesine çevirmen dışında, düzeltmen ve denetmen gibi ayrı iş tanımları getirmiş olması dikkat çekicidir. Çeviri düzeltme ve denetleme süreçleri, bir çeviri projesinin her biri farklı kişilerce gerçekleştirilecek parçaları olarak tanımlanmıştır ve bu işleri yapacak olanların edinçleri (yetkinlikleri)⁷ betimlenmiştir. ÇHS, bu yetkinlikleri gözeterek bu süreçleri bu edinçlere sahip olanlara yaptırmak durumundadır. Bir çevirmen, en azından aşağıda belirtilen 5 farklı edince sahip olmalıdır (CEN, 2006:6-7):

- 1- **Çeviri edinci:** Bu edinç, çevirmenin erek dilin dil dizgesinin kuralları doğrultusunda ve proje sırasında alınan yönergelere uygun bir metin üretecek biçimde kaynak dildeki anlamı erek dile aktarmasını içermektedir. Erek kitle ve çevirinin amacından kullanılan terminolojiye ve dilbilgisine; biçemden yerel özelliklere kadar çeşitli konulara dikkat etmeyi gerektirir. Ayrıca çevirmen, çeviriyi tamamladıktan sonra çevirisini bir ön kontrolden geçirmeli ve gerektiği yerde düzeltmelerini yapmalıdır (CEN, 2006:6-10).
- 2- **Kaynak dilde ve erek dilde dilbilimsel ve metinsel edinç:** Bu edinç, kaynak dili anlama becerisini ve erek dile hâkimiyeti içerir. Metinsel edinç, standart dilden uzmanlık metinlerine kadar metin türü bilgisini gerektirir.
- 3- **Araştırma edinci, bilgi edinme ve işleme edinci:** Bu edinç, kaynak metni anlamak ve erek metni üretmek için gereken ek dilsel ve uzmanlık bilgisini verimli bir şekilde edinebilme becerisidir. Ayrıca, araştırma araçlarını

⁷ Bu bölümde kullanılan terimler ve kimi Türkçe karşılıklar için 2009 yılında Türk Standartları Enstitüsü'nün CEN tarafından kabul edilen EN 15038:2006 standardı esas alınarak hazırlanan TS EN 15038 standardından yararlanılmıştır.

kullanma deneyimini ve mevcut bilgi kaynaklarını verimli kullanmak için uygun stratejiler geliştirme becerisini de içerir.

- 4- **Kültürel edinç:** Bu edinç, kaynak ve erek kültürlerle özgü, belirgin yerel özelliklere, davranış standartlarına ve değer sistemlerine ilişkin bilgileri kullanabilme becerisidir.
- 5- **Teknik edinç:** Bu edinç, çevirilerin profesyonel olarak hazırlanması ve üretimi için gereken beceri ve yetenekleri içerir. Bu edinç, yukarıda belirtilen teknik kaynakları kullanabilme becerisini de içerir.

Bir çevirmenin bu edinçleri edinirken çeviri alanında bir yüksek öğretim görmüş olması, başka herhangi bir alanda eşdeğer bir eğitime ek olarak en az iki yıllık belgelendirilmiş bir çeviri deneyiminin olması veya en az beş yıllık belgelendirilmiş profesyonel çevirmen deneyimine sahip olması tercih edilmektedir.

3.3. Çeviri Sektörüne Yönelik Çeviri Edinci Modelleri Değerlendirmesi

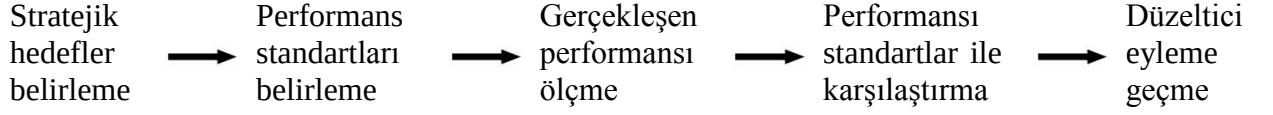
Avrupa Standartlar Komitesi (European Committee for Standardization (CEN)) tarafından oluşturulan EN-15038:2006 Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardını (European Quality Standard for Translation Services) anlamak için **kalite**, **standartlar** ve **performans** gibi bazı kavramları birbiri ile ilişkilendirmek gereklidir.

1980'lerden itibaren kalite iyileştirme, bir rekabet avantajı olarak görülmeye başlanmıştır. Bir kurumdaki veya projedeki her etkinliğin kalitesini iyileştirme anlayışına Toplam Kalite Yönetimi (Total Quality Management=TQM) adı verilmektedir (Daft, 1997:639)⁸. Toplam Kalite Yönetimi, kurum veya proje bütününde sürekli iyileştirme felsefesidir ve takım çalışması ve müşteri memnuniyeti gibi kavramlar üzerine odaklanmıştır. Çalışanlardan başlayarak müşterilere kadar uzanan Toplam Kalite Yönetimi, bürokratik bir şekilde yukarıdan aşağı bir kontrol anlayışından uzak, çalışanların yetkilendirilmesine dayalı bir yaklaşımdır. Kurum veya projede herkesin kalite kontrole katılımını öngörür ve sürekli iyileştirme ile “0 hata” hedefler.

⁸ Daft Richard L.: **Management**, 4th Edition, The Dryden Press, New York: 1997.

Kalite kontrol sistemi, aşağıdaki adımlardan oluşur (Daft, 1997:630):

Şekil 3.3: Kalite kontrol sistemi aşamaları

Kalite, proje faaliyetlerini hedef ve performans standartları ile tutarlı olacak şekilde düzenleme süreci olarak tanımlanmaktadır. Bir projeyi etkin bir şekilde kontrol edebilmek için plan yapılmalı, hedefler ve performans standartları belirlenmelidir. Bu şekilde gerektiğinde belirlenen standartlardan sapmaları düzeltebilmek için harekete geçilebilmektedir.

Geleneksel iş dünyasında yönetim anlayışı, çalışanları kontrol etmek ve sınırlamak, kuralları ve yönergeleri uygulamak, istikrar ve verimlilik sağlamak ve tepeden aşağı bir hiyerarşi oluşturmaktan ibaretti. Günümüzün toplumsal, teknolojik ve ekonomik değişimleri içinde yöneticiler ve işletmeler kadar sektörler de karşı karşıya kalınan sorunlara yenilikçi çözümler bulmak zorundadırlar. Yeni yönetim anlayışı, yeniliği ve değişimi teşvik etmek, çalışanların yaratıcılığını ve istekliliğini yönlendirmek, ortak bir vizyon ve değerler sistemi oluşturmak, bilgi ve gücü paylaşarak çalışanları yetkilendirmeyi gerektirmektedir. Takım çalışması, işbirliği, katılım, ve öğrenen kurumlar yaklaşımı, hem çalışanlar hem de yöneticiler için yol gösteren ilkeler haline gelmiştir (Daft, 2010:ix)⁹. Avrupa Standartlar Komitesi (European Committee for Standardization (CEN)), EN-15038:2006 Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standartını (European Quality Standard for Translation Services) oluşturmakla bu yönde bir adım atmıştır.

Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı EN-15038:2006 ile ilgili olarak daha önce var olan uygulamalardan farklı olan bir takım özellikleri vurgulamak gerekir:

1. EN-15038, çeviri sektörü paydaşlarının geniş bir katılımı ile oluşturulmuştur.
2. EN-15038, kalite odaklı bir standarttır.

⁹ Daft, Richard L.: **Management**, 9th Edition, Mason, OH, USA, South-Western College Pub, 2010.

3. EN-15038’de nesnellik daha görünür olmuştur.
4. Çeviri işletmelerinde çeviri ürünün kalite ve nesnelliğinin sağlanması için çeviri sürecine çevirmen dışında düzeltmen ve denetmen gibi ayrı üçüncü bir taraf dâhil edilmiştir. Böylece çeviri sürecine katılan tarafların görev tanımları, belirginlik kazanmıştır.
5. Çevirmen sorumluluğu, çeviri işletmesinin yönetim yapısınca daraltılmıştır. Çevirmen, çeviri projesi çerçevesinde projenin bütününün görülemediği bir iş sürecinin parçası olarak işlev kazanmıştır. Bu noktada, çevirinin aynı zamanda bir sosyal süreç olduğu gerçeği, kalite ve nesnelliğin elde edilmesi için, çevirmenin yaşamadığı bir süreç olarak var olabilmektedir. Bu nedenle çevirmen çevirinin sosyal sürecinden uzaklaşmış olmaktadır. Çeviri işletmesi, genel anlamda, çevirmenin yerine bu işlevi yerine getirmektedir.
6. Çeviri edinci kavramı ile çevirmen edinci kavramı arasında bir ayrım yapmak gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Çeviri sektörüne kalite standardı açısından yaklaşılması sonucunda, işlevsel bir çeviri ürünün oluşmasında nihai sorumlu çeviri işletmesi ve bu işletmede çeviri projesini yürüten proje yöneticisi olmaktadır. Çevirmen, tüm bu çeviri projesi sürecinin proje kapsamında kendisine verilen talimatları yerine getiren bir parçası durumundadır yalnızca.
7. Çeviri eğitimi veren kurumlar, çeviri sektöründe gözlemlenen bu yönelimlerden bazı çıkarımlar yapmak durumunda kalacaklardır.

EMT ise 23 dil ve 27 ülke büyüklüğüne ulaşan AB’nin hızla artan çeviri ihtiyaçlarına çözüm getirebilmek amacıyla Avrupa Komisyonu bağlı DGT (Directorate-General for Translation=Çeviri Genel Müdürlüğü) tarafından yürütülen bir projedir. AB’ye üye/aday/komşu ülke üniversitelerinde çeviri yüksek lisans programlarını teşvik ederek pazar-odaklı mesleki standartları oluşturmayı amaçlamaktadır.

EMT’nin yapısında bir yönlendirici komite ve bu komiteye destek veren çalışma grupları bulunmaktadır. Her dil için 23 üye bulunmaktadır. 8 üyeden oluşan uzman bir grup ise hem yönlendirici komiteye hem de çalışma gruplarına destek vermektedir. Üniversite programlarında oluşan **EMT** ağı ise çevirmen nitelikleri

geliştirerek önerilerde bulunmaktadır. AB üniversitelerindeki programlara tam üyelik verilirken komşu ve aday ülke programlarına gözlemci statüsü verilmektedir. Üyeler ve gözlemciler, **EMT** kurulunun kurduğu çalışma gruplarında faaliyette bulunmaktadırlar. Sadece üyelerin oy hakkı bulunmaktadır. Ağa katılmak için başvurmuş ancak henüz ölçütleri karşılayamayan programlara başvuru statüsü verilmektedir. Ancak bu noktada dikkat edilmesi gereken bir nokta şudur: **EMT**, AB değerlerini koruyarak ve geliştirerek söz konusu işlevini yerine getirmeyi hedeflemektedir. **EMT**'nin bu yönetim şeklinde AB politikasının ve değerlerinin ne ölçüde önemli olduğunu gözlemlenebilir.

EMT'nin çeviri edinci modelinin oluşmasında aşağıdaki yönelimler etkin rol oynamaktadır:

1. **EMT** çeviri edinci modeli, (AB) pazar(ı) odaklı bir modeldir. AB çeviri ihtiyaçlarını karşılamayı hedeflemektedir. Çeviribilimcilerin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmemiştir.
2. Yüksek lisans çeviri programları edinç odaklıdır.
3. Çeviri alanında yüksek lisans programları için kalite standartları geliştirmektedir.
4. **EMT** yönetimi, meslekleşmeye katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Ancak **EMT**'nin mesleki standartların geliştirilmesinde üye, aday ve komşu ülke katılımcılarına tanıdığı oy kullanma hakkı demokratik değil politik bir duruş sergilemektedir. Katılımcılardan beklenen, üye ülkelerin oluşturduğu standartların aday ve komşu ülke üniversitelerin benimsenmesidir. Hâlbuki ülkesi AB çeviri pazarında olan ama oy kullanma hakkı olmayan üyeler, temsil edilememektedir.

4. Çeviri Edinci Modellerine Yönelik Genel Değerlendirme

Çeviri edinci modelleri ile ilgili yapılacak genel değerlendirmeleri belli başlıklar altında ele almak gereği vardır. Bu bölümde,

- Eğitim ve sektör odaklılığın yönlendirici etkisi,
- Çeviri edinci modellerine yönelik alt edinçler matrisi,
- Genel gözlem ve çıkarımlar,

hakkında ayrıntılı bilgi sunulmuştur.

4.1. Çeviri Edinci Araştırmalarında Eğitim ve Sektör Odaklılık

Tarih içinde çeviri olgusu üzerine yapılan çalışmalarda çevirinin tanımı ve çevirmenin niteliklerine dair çeşitli açıklamalar ve yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. 1972 yılında çeviribilimin bir bilim dalı olarak sunulduğu James S. Holmes'un "The Name and Nature of Translation Studies"¹ başlıklı makalesi bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir ve öncesinde çoğu çeviri yaklaşımlarının öznel, kaynak odaklı ve durağan olarak nitelendirildiği görülmektedir. Bu nedenle çeviri olgusunu anlamaya yönelik kavram ve kuramlarda çeviri tanımı ve çevirmen nitelikleri de bu yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirilmiş ve kısmi kalmıştır. Çeviri edinci modelleri ise bu kısmi çalışmaların ötesinde bütüncül; öznel değerlendirmeler yerine görgül verilerden hareket eden nesnel çalışmalar olarak, söz konusu eksikliği giderme amacıyla geliştirilmişlerdir.

Çeviri edinci modellerinin altında temelde iki belirgin yönelim gözlemlenebilir: İlki, **PACTE** ve **TransComp** gibi çeviri eğitimine yönelik olarak çeviri edincinin tanımlanmasına, alt-edinçlerinin belirlenmesine yönelik ve edinç edinimini inceleyen projelerdir. İkincisi ise **EMT** ve **EN-15038:2006** gibi çeviri sektörüne, çeviri pazarı ihtiyaçlarına ve meslekleşmeye yönelik projelerdir. Çeviri hizmeti standartları oluşturmak suretiyle çeviri sektörünü düzenleyerek müşteri memnuniyetini esas alan

¹Holmes, James S., "The Name and Nature of Translation Studies", **The Translation Studies Reader**, Ed.by Lawrence Venuti, London and New York:Routledge, 2000, pp:172-185.

ve sunulan hizmetin kalitesi artırmaya çalışan bu projelerin ortaya çıkmasında 2004-2007 yılları arasında hızla genişleyen AB ve 23 farklı dil ve 27 farklı ülke arasında iletişimin sağlanması gerçeği büyük bir rol oynamıştır. EN-15038 Avrupa Çeviri Hizmetleri Kalite Standardı, çeviri sektörü için bir referans noktası olmuş ve ülkeler bu referanstan hareketle kendi çeviri kalite standartlarını oluşturmuşlardır. Bu gelişme hem çeviri hizmetinin ve dolayısıyla ürünün kalitesinin artırılması hem de nesnelliğin sağlanmasına katkıda bulunmuştur.

Çeviri süreçlerini bir araştırma projesi kapsamında inceleyen araştırma gruplarının araştırma tasarımlarına ve veri toplama yöntemlerine bakıldığında görgüllük, deneysellik ve boylamsal nitelik taşımaları dikkat çeken yönleri olarak gösterilebilir. Çeviri edincini ve edinimini modellerken profesyonel çevirmenler ile ya çeviri öğrencileri ya da iki dillilerin karşılaştırılmasından veriler elde edilerek araştırmanın deneysel yönü oluşmaktadır. Bu verilerin toplanmasında bilimsel yöntemlerin kullanılmasından dolayı projeler, görgüllük özelliği kazanmaktadır. Bu araştırma projeleri, çok-bileşenli bir çeviri edinci modeli öngörmektedir ve çeviri edincini alt-edinçlerine ayırarak incelemektedir. Araştırma projelerini birbirinden ayıran temel özelliklerden biri bu alt-edinçleri belirlemeleri ve tanımlamalarıdır. Kimi alt-edinçler ortak olarak farklı araştırma projelerinde yer alırken kimileri ise proje kapsamında belirtilen nedenlerle değişebilmektedir.

Pym gibi bazı araştırmacılar ise çeviri edincinin belirtilen alt-edinçlerin toplamından daha fazlasını gerektirdiğini tartışmaktadır. Çok bileşenli çeviri edinci modellerinde bazı yöntemsel sorunların olabileceğine dikkat çekmektedir. Örneğin, çeviri edincinin kaç bileşenden oluşacağına karar vermek kolay değildir. Yapılan tanımlar, ideal çeviri edincini temel almaktadır. Kimi durumlarda görgül veri eksikliği söz konusu olabilmektedir (Pym, 2003:487). Farklı dönemlerin farklı çeviri tanımları gerektirdiğini gözlemlediğimiz çeviri tarihinde çeviri edincinin alt-edinçleri de farklılaşıp değişmektedir. Pym, işlevsel bir çeviri edincinin oluşmasında yukarıda sözü edilen çeviri edinci inceleme sorunları nedeniyle çok bileşenli çeviri edinci yaklaşımına uzak durur. Pym'in bu yaklaşımı ve önerilerinden farklı olarak çeviri

edincinin alt-edinçlerden oluştuğuna dair yaklaşımları benimseyen bilimsel araştırmalar mevcuttur (Göpferich, 2009:13).

4.2. Çeviri Edinci Modellerine Dayalı Alt-edinçler Matrisi

Bu çalışmanın kuramsal çatısının oluşturulmasında alt-edinçlere dayalı çeviri edinci modellerine yer verilmiştir. Araştırmada incelenen çok bileşenli çeviri edinci modellerinde 14 farklı çeviri alt-edinci tanımı yapıldığı gözlemlenmiştir. Bu alt-edinçler, matris bir yapı içinde aşağıdaki gibi bir tablo halinde gösterilebilir:

Tablo 4.1: Çeviri Edinci Modelleri Alt-edinç Türleri Matrisi

	Çeviri Alt Edinçleri	Neubert, 2000:6-10	Schäffner, 2000:146-148	Yazıcı, 2007:139	PACTE, 2011:33	TransComp, 2009:21	EMT, 2009:3	CEN, 2006:6-7
1	-İki dillilik alt-edinci,	-Dil edinci,	-Dil edinci,	-Kaynak ve erek dil bilgisi	-İki dillilik alt-edinci,	-En az iki dilde iletişim edinci,	-Dil edinci,	-Kaynak dilde ve erek dilde dilbilimsel edinç
2	-Kültür alt-edinci,	-Kültür edinci,	-Kültür edinci,	-Kültür bilgisi,	-Dildışı alt-edinç,		-Kültürlerarası edinç,	-Kültürel edinç,
3	-Konu alt-edinci,	-Konu edinci,	-Alan/Konuya özgü edinç,			-Alan edinci,	-Konu edinci,	
4	-Metin alt-edinci,	-Metin edinci,	-Metin edinci,	-Çok dilli çevrilebilecek metin oluşturma bilgisi,				-Metinsel edinç
5	-Aktarım alt-edinci,	-Aktarım edinci.	-Aktarım edinci,					
6	-Araştırma alt-edinci,		-Araştırma edinci,	-Araştırmaya yönelik üst bilgi ve beceri,		-Araçlar ve araştırma edinci,	-Bilgi araştırma edinci,	-Araştırma edinci, bilgi edinme ve işleme,

7	-Kuramsal alt-edinç,			-Kuramsal bilgi,	-Çeviri bilgisi alt-edinç,			
8	-Araçsal alt-edinç,			-Elektronik araçlarla ilgili bilgi,	-Araçsal alt-edinç,	-Araçlar ve araştırma edinci,	-Teknolojik edinç,	-Teknik edinç,
9	-Çeviri projesi alt-edinç,			-Proje tasarımı bilgisi,				
10	-Pazarlama alt-edinç,			-Pazarlama bilgisi.				
11	-Stratejik alt-edinç,				-Stratejik alt-edinç,	-Stratejik edinç,		
12	-Psiko-fizyolojik bileşenler,				-Psiko-fizyolojik bileşenler,	-Psiko-motor edinç,		
13	-Çeviri hizmeti sağlama alt-edinç,					-Çeviri rutini etkinleştirme edinci,	-Çeviri hizmeti sağlama edinci,	
14	-Çeviri edinci,							-Çeviri edinci,

4.3. Çeviri Edinci Modellerine Yönelik Gözlemler ve Çıkarımlar

Çeviri edinci modellerinden çeviri ve çevirmen kavramlarına ilişkin bazı gözlemlerde bulunmak üzere aşağıdaki sonuçları çıkarabiliriz:

- 1- Çeviri edinci, alt-edinçlerden oluşan çok bileşenli bir kavram olarak ele alınmaktadır.
- 2- Çeviri edinci, çevirmenin iki dillilik edincinin ötesinde daha karışık ve heterojen bilgi ve becerileri edinmesi gerektirdiğini göstermiştir. Çeviri edinci, yalnızca gelişmiş bir dil edinci değildir. İki dillilik edinci, çeviri edincini oluşturan öteki alt-edinçlerden biridir.
- 3- Meslekleşme açısından çeviri olgusunun iletişim, filoloji ve dil eğitimi gibi öteki mesleklerden ayırt edici niteliklerden biri, çeviriye özgü alt-edinçlerin tanımlanmış olmasıdır.
- 4- Çok bileşenli çeviri edinci kavramı, esnektir. Çeviri edinci, işlevsel bir çeviri üretebilmek için gerekli bilgi ve beceriler ile oluşur. Tarih içinde çeviriye farklı yaklaşımlar geliştikçe ihtiyaçlar çerçevesinde çeviri edinci kavramı da koşut değişimler geçirmiştir.
- 5- Çeviri edinci, çeviri eğitimi yönlendiren bir kavramdır. Edinç-odaklı çeviri eğitimi programları çeviri edincinin edinilmesinde bir çözüm önerisi niteliği durumundadır ve çeviri eğitimi iyileştirmenin yollarından biri olarak görülmektedir.
- 6- Çeviri edinci, çevirmene eleştirel bir bakış kazandırmaktadır.
- 7- Çeviri edinci modelleri, çeviri edincine bütüncül ve devingen bir yaklaşım sunmaktadırlar. Çeviri olgusunu bir bütün olarak ele alır ve zamanla değişen ihtiyaçları gidermeye yönelik olduğu için değişen ve gelişen bir yapı sunar.
- 8- Çeviri edinci modelleri, çeviri olgusuna görgül ve nesnel olarak yaklaşır. Çeviri edincini bir model olarak sunmayan araştırmalar, ya bir bütünlük göstermeyerek çeviri edincini belli yönleri ile ele almışlar ya da nesnelliği sağlamakta yetersiz kalmışlardır.
- 9- Çeviri edinci araştırmalarını son yıllarda çeviri eğitimi gibi kuramsal çalışmalar yanında çeviri sektöründeki ihtiyaçların da etkin bir şekilde yönlendirdiği gözlemlenmektedir.

- 10- Çeviri edinci kavramı, çeviri hizmeti standartlarının oluşmasında yönlendirici kavramlardan biri olmuştur. Bu çalışmaların sonucunda çeviri, bir meslek olarak toplumda daha saygın bir konum elde etme sürecinde ilerleme kaydetmiştir.
- 11- Çeviri edinci ediniminde davranışçı öğretim yöntemleri benimsenmiştir. Çoğu program tasarımı, çeviri edincini alt bileşenlerine ayırarak ele almaktadır. Edinilen alt edinçlerinin toplamı, çeviri edincini temsil etmektedir.

5. Araştırmanın Tasarımı

Çalışmanın bu bölümünde, çeviri öğrencilerinin çeviri edinci kavramını algılamaları ve bunun çeviri sektörü açısından işlevselliği incelenmektedir. Yürütülecek çalışmada iki tür bilgi bulunmaktadır: İlki, araştırma konusunun önemi, amacı, içeriği ve kısıtları; ikincisi ise araştırma değişkenlerinin, modelinin, örneklemesinin ve veri toplama araçlarının belirtildiği araştırma metodolojisidir.

5.1. Araştırma Konusunun Önemi, Amacı, İçeriği ve Kısıtları

Bu bölümde araştırma konusunun önemi, amacı, içeriği ve kısıtları hakkında bilgi sunulmaktadır.

5.1.1. Araştırma Konusunun Önemi

Hedef belirleme, planlama, program tasarımı ve değerlendirme gibi konular eğitim alanının temel konuları arasında yer almaktadır. Literatürde uygulamalı çeviribilimin altında ele alınan çeviri eğitiminde de bu konulara yönelik araştırmalarda son yıllarda bir artış gözlemlenmektedir. Özellikle çeviri eğitiminde program tasarımı konusu çeviri araştırmacılarının yoğunlaştığı konulardandır.

Çeviri edinci kavramı, 1990'lı yıllarla birlikte çeviri olgusunu anlamada rehber kavramlardan biri olarak incelenmeye başlanmıştır. Çeviri süreci ve ürününü değerlendirmede profesyonel çevirmenin izlediği yöntemler ile sahip olması gereken bilgi ve beceriler betimlenmeye çalışılmıştır. Bazı araştırmalarda profesyonel çevirmenlerin nitelikleri ile bu alanda çalışacak çeviri öğrencilerinin veya iki dillilerin edinç düzeyi arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Çeviri edincini dil edincinden veya çeviri öğrencisinin edincinden farklı kılan beceriler betimlendikçe bu bilgiler çeviri eğitiminde program tasarımını yönlendirici olmuşlardır.

Çeviri edinci ve edinimi araştırmalarında farklı yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemlerden biri de davranışçı öğretim yönteminin de bir uzantısı olarak kabul edilebilecek çok bileşenli çeviri edinci (Multi-componential Translation Competence) yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda çeviri edinci konusu, alt hedeflere

ayrılmış ve ulaşılan bu alt hedeflerin toplamı genel olarak çeviri edinci kavramını oluşturmuştur. Çeviri olgusu ayrı bir bilim dalı olarak ortaya çıktığı 1972 yılından beri, çevirinin ne tür beceriler gerektirdiği incelenen konular arasında olmuştur. Araştırmacılar, çeviri edincini kendi araştırma sorunsalı çerçevesinde belli yönleri ile çalışmışlardır. Ancak 2000’li yıllarla birlikte bu ayrı beceriler bütüncül bir yapı içinde ele alınmaya başlanmıştır. Neubert (2000), Schäffner (2000) ve Yazıcı (2007) gibi araştırmacılar bu bütüncül yaklaşımın benimsenmesinde katkısı olan araştırmacılardan bazılarıdır. Gerek eğitim gerekse sektör ihtiyaçları göz önünde bulundurularak çeviri edinci modelleri oluşturulmuştur.

Çeviri edinci modellerindeki bu bütüncül yaklaşımların birbirini tamamladığı, kesiştiği ve ayrılaştığı yönleri bulunmaktadır. Çeviri edinci kavramını bütüncül bir model içinde kurgulayan araştırmalar içinde edinç konusunu bir proje kapsamında inceleyen araştırma grupları oluşmuştur. Bu araştırma gruplarının çeviri edinci kavramını incelerken görgül, deneysel ve boylamsal yöntemler kullanması ile çeviri edinci kavramı bilimsel araştırmada nicel yöntemlerle incelenmiştir. PACTE (2003) ve TransComp (2009) gibi araştırma projeleri bu yönde yapılan çalışmalara örnek gösterilebilir. Chesterman (2005), çeviri paradigmalarının geçtiği evreleri betimlediği çalışmasında çeviri ve çevirmen kavramlarının tarih içinde farklı algılandığına dikkat çekmektedir. Çevirinin temel kavramları paradigma değişimleri ile farklı tanımlandıkça çevirmen nitelikleri de buna koşut bir değişim içinde olmaktadır. Edinç kavramı da evrilen ve değişen kavramlar arasında yer almaktadır. Çok bileşenli çeviri edinci ise alt edinçler konusunda belirgin genişleme göstermektedir. Araştırmalar, bugün iki dillilik alt edincinden çok farklı yerdedir. Üniversitelerde çeviri bölümleri, sundukları öğretim programları ile birer çeviri edinci edinim önerisi niteliğindedir. Bu öneri programlar, çeviri olgusunun içinden geçtiği paradigmalar ile gerekli değişimleri gerçekleştirmek durumundadır.

Bu çalışmanın önemi, çok bileşenli çeviri edinci kavramını bu araştırmaların sunduğu modeller çerçevesinde ele almak ve belirlenen çeviri alt-edinçlerinin geliştirilen çeviri edinci ölçeği kapsamında Türkiye’de devlet üniversiteleri çeviri bölümlerinde okuyan çeviri öğrencileri örneğinde incelemek ve betimleyici

alışmalar yapmaktır. Sektör ihtiyaçları ile karşılaştırmalı değerlendirme sonucunda üniversitelerde verilen eviri eğitiminin piyasa gereksinimleri açısından işlevsel olup olmadığına yönelik bir değerlendirme de çalışmanın diğer bir önemli yönüdür.

5.1.2. Araştırma Konusunun Amacı, İçeriği ve Kısıtları

Bu bölümde araştırmanın amacı, içeriği ve kısıtları hakkında bilgiler bulunmaktadır.

5.1.2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın başlıca amacı, eviri eğitiminde edinç kavramının eviri öğrencileri algılamaları ile betimlenmesi ve bu açıdan bakıldığında eviri eğitiminin eviri sektörü açısından işlevsel olup olmadığının değerlendirilmesidir. Bu temel amaca ulaşmak için belirlenen alt amaçlar aşağıdaki gibidir:

- Araştırmada incelenecek eviri alt edinçlerinin belirlenmesi,
- Belirlenen eviri alt edinçlerinde eviri bölümü öğrencilerinin bu alt edinçleri edinim algılamalarının belirlenmesi,
- Çeviri bölümü öğrencilerinin eviri edinci algılamalarının hiyerarşik olarak belirlenmesi,
- Çeviri edinci algılamaları ile cinsiyet arasında bir ilişki bulunup bulunmadığının belirlenmesi,
- Çeviri bölümü bulunan üniversiteler ile öğrencilerin eviri edinci algılamaları arasında bir ilişki bulunup bulunmadığının belirlenmesi,
- Çeviri bölümleri bulunan üniversiteler arasında bir fark bulunup bulunmadığının belirlenmesi,
- Üniversite eviri bölümleri arasında bir fark bulunup bulunmadığının belirlenmesi,
- Çeviri öğrencilerinin genel not ortalaması ile eviri edinci edinimi algılamaları arasında bir ilişki bulunup bulunmadığının belirlenmesi,

- Öğrencilerin çeviri edinci algılamaları ile mezuniyet sonrası çeviri sektöründe veya sektör dışında çalışmak istedikleri alan arasında bir ilişki bulunup bulunmadığının belirlenmesi,
- Çeviri eğitiminde öğrencilerin çeviri edinci algılamaları ile çeviri işletmelerinin sektör ihtiyaçları arasında bir ilişki bulunup bulunmadığının belirlenmesi,

5.1.2.2. Araştırmanın İçeriği ve Kısıtları

Araştırma, iki bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın ilk bölümünün ana kütesini, üniversitelerinin çeviri bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Ancak gerek zaman gerekse maliyet kısıtları bu ana kütleye ulaşmayı imkânsızlaştırdığından araştırma, devlet üniversitelerinin bünyesinde bulunan çeviri bölümleri ile sınırlandırılmıştır. Her çeviri bölümü programı, çeviri edincine yönelik bir çözüm önerisi niteliği taşıdığından dolayı çeviri anabilim dallarında eğitim gören 4. sınıf çeviri öğrencileri araştırmanın ana kütesi olarak kabul edilmiştir. Bu ana kütle, bölümlerin programlarını başından sonuna kadar deneyimlemiş olmaları nedeniyle tercih edilmiştir.

Anket formlarının posta ile çeviri bölümlerine gönderilmesinden sonra bölüm öğretim elemanlarınca sınıf ortamında uygulanmıştır. Öğrencilerin anketlere katılımında belli nedenlerden dolayı eksiklikler ortaya çıkmıştır. Bu nedenlerin başında öğrencilerin derse devamlarında gösterdikleri eksiklik gelmiştir. Anketi uygulayan öğretim elemanları, anketi yanıtlayamayan öğrencileri için anketleri ellerinde tutmuşlar ve bu eksikliği Nisan-Mayıs 2012 tarihleri içinde gidermeye çalışmışlardır. Bölümlerin asgari katılımcı sayısı olarak SPSS ile veri elde edilebilmesi için gerekli olan örnekleme yetecek sayı hedeflenmiştir.

Araştırmanın sektöre yönelik ana kütesini ise çeviri işletmelerinde çalışan profesyonel çevirmenler oluşturmaktadır. Ancak zaman ve maliyet kısıtları bu ana kütleye ulaşmayı neredeyse imkânsızlaştırdığından dolayı araştırmaya Çeviri İşletmeleri Derneği'ne üye işletmeler dâhil edilmiştir. Çeviri işletmelerinde çalışan çevirmenlerce yanıtlanması gereken anketlerin, bir takım nedenlerden dolayı geri

dönüşü istenilen düzeyde olamamaktadır. Bu nedenlerin başında yoğun çalışma ortamları gerekçesiyle çevirmenlerin anket yanıtlamaya zaman ayırmayı bir kayıp olarak nitelemeleri gelmektedir. Ayrıca bazı çeviri işletmeleri, yanıtlanması istenen anketleri çevirmenlerine yönlendirmeyi uygun bulmamaktadır. Anketleri, işletme bilgilerinin paylaşılması olarak nitelemektedir ve bundan uzak durmayı tercih etmektedir. Sonuç olarak bu tutumlar, araştırmanın eğitim ve sektör verilerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmeye imkân sağlayacak verilerin elde edilmesinde kısıtlamaların oluşmasına neden olmaktadır.

5.2. Araştırmanın Metodolojisi

Bu bölümde, araştırmanın değişkenleri, araştırma modeli, örnekleme süreci, araştırmada kullanılan veri ve bilgi toplama yöntem ve araçları başlıklarına yer verilmiştir.

5.2.1. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmada 2 ana grup değişken kullanılmaktadır: Demografik değişkenler ve çeviri alt-edinçleri ile ilgili değişkenler.

A- Demografik değişkenler:

Çeviri bölümü öğrencilerine yönelik	Sektöre yönelik
- Üniversite,	- Kurumun faaliyet süresi
- Bölüm,	- Cinsiyet
- Sınıf,	- Profesyonel deneyim süresi
- Genel not ortalaması,	- Çeviri eğitimi diploması
- Cinsiyet,	- Çeviri eğitiminin gerekliliği
- Kariyer planı,	- Çeviri derneği üyeliği
- Okuduğu lise.	- Çeviriden elde edilen gelir
	- Kurumumdaki çeviri hizmetleri
	- Kurumun kalite belgeleri

- Çeviri kuramlarına yaklaşım
- Çeviri sektöründeki sorunlar

B- Çeviri alt-edinçleri ile ilgili değişkenler:

- İki dillilik alt-edinci,
- Kültür alt-edinci,
- Alan/konu alt-edinci,
- Metin alt-edinci,
- Araştırma ve teknolojik alt-edinç,
- Stratejik alt-edinç,
- Kuramsal alt-edinç,
- Çeviri hizmeti sağlama alt-edinci.

İncelenen modellerdeki tüm alt edinçler çalışmanın değişkenleri olarak seçilmemiştir. Modellerdeki alt edinçlerden bazıları, modellerde temel ortak alt edinçler olmasında öncelikli veriler seçilmiş ve alandaki uzmanların görüşüne başvurulmuştur.

5.2.2. Araştırmanın Modeli

Bir ana kütle hakkında çıkarımlarda bulunabilmek için o ana kütle üzerinde toplanan verilere dayanarak bir olgu hakkındaki varsayımları test etmek gerekir. Bu tür varsayımlar, hipotezdir. Hipotezin tanımı, “Data Analysis in Business Research: A Step-by-Step Nonparametric Approach” başlıklı kitabında Israel tarafından aşağıdaki gibi yapılmaktadır (Israel, 2008:xx)¹:

¹Israel, D: **Data Analysis in Business Research: A Step-by-Step Nonparametric Approach**, London, UK: SAGE Publications Ltd, 2008.

“Bir hipotez, iki değişken arasındaki ilişkiyi betimleyen ve bilimsel olarak ölçülebilecek ifadedir.”²

3 tür hipotez vardır: Betimleyici (descriptive), keşfedici (exploratory) ve nedensel (causal) (Babbie, 2010:29)³. Bu 3 tür hipotez dışında, istatistikî ölçmelerde kullanılmak üzere iki tür hipotez daha vardır: Geçersiz hipotez (Null hypothesis) ve alternatif hipotez (Alternative hypothesis). Geçersiz hipotez, iki değişken arasında “bir ilişki olmadığını (no relationship)” belirten hipotez ifadesidir ve H_0 ile gösterilmektedir. Alternatif hipotez, iki değişken arasında bir ilişki olup olmadığı, varsa bu ilişkinin yönünü belirten hipotezdir ve H_1 ile gösterilir (Israel, 2008:xxi). Gerek geçersiz hipotez gerekse alternatif hipotez toplanan verilen değerlendirilmesi sürecinde kullanılacaktır.

“Çeviri eğitiminde edinç kavramının değerlendirilmesi: Öğrenci alımlaması açısından bakıldığında Türkiye devlet üniversiteleri örneğinde çeviri eğitimi sektör ihtiyaçları açısından işlevsel mi?” başlıklı araştırmada betimleyici bir hipotez esas alınmıştır ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Hipotezin değişkenleri, çeviri edinci modelleri esas alınarak ölçülebilir bir nitelikte oluşturulmuştur. Örnek kütleden veriler, demografik bilgiler ve çeviri edinci üzerine iki bölümden oluşan bir anket ile toplanmıştır. Toplanan görgül veriler ile istatistikî modellemeler oluşturulmuş ve analizler yapılmıştır.

Araştırma mantığı olarak bilimsel araştırmalarda iki tür mantık bulunmaktadır: Tümevarım ve tümdengelim. Tümevarım mantığı, bir takım gözlemlerden genel ilkeler geliştirilmesine dayanır ve nitel araştırmalarda kullanılmaktadır. Tümdengelim mantığında ise genel ilkelerden gözlemlere ulaşılır ve nicel araştırmalarda kullanılır (Babbie, 2010:23). Bu nedenle bu çalışmada, araştırma mantığı olarak tümdengelim kullanılmıştır.

²(... a hypothesis is a statement that describes the relationship between 2 variables, which can be tested scientifically.)

³Babbie, Earl: **The Basics of Social Research**, 5th Edition, Belmont, CA:Wadsworth CENGAGE Learning, 2010.

Çeviribilim araştırmacısı Chesterman, “Causality in Translator Training” başlıklı makalesinde çeviribilim alanında yapılan araştırmalarda görgül verilere dayalı betimleyici araştırmaların çok olduğunu ve nedensellik ile ilişkilendirilmesi sonucunda çeviri olgularının daha etkin bir şekilde anlaşılabilceğini vurgulamaktadır (Chesterman, 2005:192)⁴. Bu araştırmada kısmen betimleyici ve kısmen keşifsel bir model kullanılmıştır.

5.2.3. Örneklem

Sosyal bilimlerde araştırmaların ana kütleleri büyük olmaktadır. Ana kütledeki bütün elemanları ayrıntılarıyla incelemek gerek zaman gerekse maddi koşullar nedeniyle mümkün olmayabilir. Belli sayıda eleman üzerinde elde edilecek veri genelleme yapmayı mümkün kılıyor ve ana kütleyi temsil ediyorsa araştırma hedefine ulaşıyor demektir. Örnek kütle veya örneklem denen bu kütlenin en önemli özelliği yansız ve temsili olmasıdır. Bu nedenle örnek kütle, belli kurallara göre belli bir ana kütleden seçilmiş ve seçildiği evreni temsil ettiği kabul edilen küçük kümedir. Araştırmalar, ana kütlenin büyük olduğu durumlarda bu örnek kütle üzerinde yapılmakta ve elde edilen veriler ana kütleyle genellemektedir. Ana kütleden örnek kütle seçmeye ise örneklem denmektedir (Karasar, 2005:110-111)⁵.

Bu çalışmada karşılaştırmalı değerlendirme ihtiyacından dolayı üniversitelerin çeviri bölümü öğrencileri ve sektörde çeviri işletmelerinde çalışan profesyonel çevirmenler şeklinde iki farklı ana kütle bulunmaktadır.

Araştırmanın çeviri bölümü öğrencilerine yönelik ana kütlesini, devlet üniversiteleri çeviri bölümü 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Ana kütlenin büyüklüğü, zaman ve maliyet başta olmak üzere araştırmanın sahip olduğu kısıtlardan dolayı **tesadüfi olmayan örneklem** yöntemlerinden “**kolayda örneklem** (convenience sampling)” yöntemi kullanılmıştır (Gegez, 2012:88)⁶.

⁴Chesterman, Andrew: “Causality in Translator Training”, içinde **Training For the New Millennium: Pedagogies for Translation and Interpreting**, Ed. Martha Tennent, Amsterdam and Philadelphia:John Benjamins Publishing Co., 2005.

⁵ Karasar, Niyazi: **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara:Nobel Yayın Dağıtım, 2012.

⁶ Gegez, A. Ercan:**Pazarlama Araştırmaları**, İstanbul:Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., 2010.

Tesadüfî olmayan örnekleme yöntemi, ana kütlenin homojen, kaynakların sınırlı olduğu ve örnekleme çerçevesinin belirlenemediği durumlarda kullanılan bir yöntemdir ve öznelidir. Hata maliyetinin fazla yüksek olmadığı, sonuçların ana kütleyi doğru olarak temsil etmemesinin çok hatalı kararlara yol açmadığı durumlarda tercih edilmektedir. Kolayda örnekleme yöntemi ise örnek kütleye seçilecek bireylerden sadece ulaşılabilir olanların örnekleme sürecine dâhil edildiği bir yöntemdir (Gegez, 2012:216-217).

Araştırma kapsamına, devlet üniversitelerinin çeviri bölümlerinde 4. sınıfta okuyan öğrenciler katılımcı olarak alınmıştır. 4. sınıf çeviri bölümü öğrencileri, çeviri bölümlerinin çeviri edinci edinimine bir çözüm olarak sundukları programları deneyimlemiş olmaları gerekçesiyle örnek kütle olarak kabul edilmişlerdir.

Araştırmada örnek kütlenin belirlenmesinde aşağıdaki tablodan yararlanılmıştır (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004:50)⁷.

Tablo 5.1: Örnek Kütle (Örnekleme) Büyüklükleri

Evren (Ana kütle) Büyüklüğü	± 0.03 Örnekleme hatası (d)			± 0.05 Örnekleme hatası (d)			± 0.10 Örnekleme hatası (d)		
	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7	p=0.5 q=0.5	p=0.8 q= 0.2	p=0.3 q=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5000	880	601	760	357	234	303	94	61	79

⁷Yazıcıoğlu, Yahşi ve Erdoğan, Samiye: **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara:Detay Yayıncılık, 2004.

10000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81
1000000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Veri toplama süreci 2011-2012 öğretim yılının bahar yarıyılında Nisan-Mayıs 2012 tarihleri arasında yapılmıştır ve 448 adet anket formu doldurulmuştur. Anket formlarını yanıtlayan 448 öğrencinin 336'sı kadın ve 112'si erkek olarak gerçekleşmiştir. Buna göre ana kütle büyüklüğünün yaklaşık 750 ve örnekleme hatası ± 0.05 olarak kabul edildiğinde örnek kütlenin, cinsiyet oranı %80-%20 alınarak en az 185 olması ön görülmüştür. Belirtilen örnek kütleye ulaşabilmek için ankete katılan çeviri öğrencilerinin bulunduğu devlet üniversiteleri ve bölümleri aşağıda verilmiştir. Bu üniversitelerden Ege Üniversitesi ve Kırıkkale Üniversitesi araştırmanın yapıldığı 2011-2012 öğretim yılında henüz 4. sınıf öğrencileri bulunmadığından dolayı araştırma kapsamı dışında bırakılmışlardır. Böylece araştırmanın ana kütlelerini 11 devlet üniversitesini 9'unun ve bu üniversitelerde bulunan 22 çeviri bölümünden 18'inin 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

Tablo 5.2: 2011-2012 öğretim yılında devlet üniversiteleri çeviri bölümleri.

Devlet Üniversiteleri Çeviri Bölümleri
1Ege Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü Almanca Mütercim Tercümanlık Bölümü
2Marmara Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Fransızca Mütercim-Tercümanlık Almanca Mütercim-Tercümanlık
3İstanbul Üniversitesi İngilizce Mütercim Tercümanlık Almanca Mütercim-Tercümanlık Fransızca Mütercim-Tercümanlık
4Hacettepe Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Almanca Mütercim-Tercümanlık Fransızca Mütercim-Tercümanlık
5Mersin Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık Fransızca Mütercim-Tercümanlık
6Trakya Üniversitesi İngilizce Mütercim - Tercümanlık Almanca Mütercim - Tercümanlık Bulgarca Mütercim - Tercümanlık
7Sakarya Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık
8Dokuz Eylül Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık Almanca Mütercim-Tercümanlık
9Boğaziçi Üniversitesi İngilizce Çeviribilim Bölümü
10Yıldız Teknik Üniversitesi Fransızca Mütercim Tercümanlık
11Kırıkkale Üniversitesi Fransızca Mütercim Tercümanlık Arapça Mütercim-Tercümanlık

Kaynak: Üniversitelerin internet sitelerinden derlenerek hazırlanmıştır.

Araştırmanın sektöre yönelik ana kütlesini ise Çeviri İşletmeleri Derneği'ne üye çeviri işletmelerinde çalışan profesyonel çevirmenler oluşturmaktadır. Bu çeviri işletmeleri, derneğin üyelik şartlarını yerine getirmeleri ve sundukları çeviri hizmetleri ile ilgili olarak belli bir denetimden geçmelerin dolayısı çeviri sektörü hakkında işlevsel veriler elde edilebileceği nedeniyle araştırmaya dâhil edilmişlerdir. 2012 yılı itibariyle Çeviri İşletmeleri Derneği'nde toplam 26 çeviri işletmesi bulunmaktadır ve bu işletmelerin listesi aşağıdadır. Çeviri işletmelerine “**elektronik postayla anket**” yöntemi uygulanmıştır (Gegez, 2012:88).

Tablo 5.3: 2012 yılı itibariyle Çeviri İşletmeleri Derneği Üyeleri

ÇEVİRİ İŞLETMELERİ DERNEĞİ ÜYELERİ

- 1-ARK MÜŞAVİRLİK TUR. TERCÜME İNŞ. BASIN YAY. LTD. ŞTİ.
 - 2-ATLAS DİL HİZMETLERİ VE BİLİŞİM LTD. ŞTİ
 - 3-BARAKA TERCÜME DIŞ. TİC. LTD. ŞTİ.
 - 4-DES GRUP İTH. İHR. ÇEV. VE DAN. HİZ. TİC. LTD. ŞTİ.
 - 5-DİJİTAL TERCÜME İNTERNET YAZILIM HİZMETLERİ TURİZM DIŞ TİC. LTD. ŞTİ.
 - 6-DİLTA DİL HİZMETLERİ LTD.ŞTİ.
 - 7-DİYE KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM HİZMETLERİ LTD. ŞTİ.
 - 8-DRAGOMAN DİL TEKNOLOJİLERİ VE DAN. LTD. ŞTİ.
 - 9-ECE TERCÜME DAN. VE TURİZM LTD. ŞTİ.
 - 10-EDF KONFERANS ÇEVİRMENLİĞİ LTD. ŞTİ.
 - 11-ES BİLGİSAYAR VE DANIŞMANLIK LTD. ŞTİ.
 - 12-LOCASİS BİLİŞİM HİZ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
 - 13-MİRORA ULUSLARARASI ÇEVİRİ VE DANIŞMANLIK LTD.
 - 14-NGN İSTANBUL ÇEVİRİ REK. ORG. EĞİTİM VE DAN.
 - 15-NOVİTAS ÇEVİRİ HİZMETLERİ ve TELİF HAKLARI TİC. LTD. ŞTİ.
 - 16-NR ÇEVİRİ HİZMETLERİ ORG. VE DAN. LTD. ŞTİ.
 - 17-NUNA YERELLEŞTİRME CEM ZEKİ SABAH
 - 18-ÖZERAY TERCÜME REKLAM VE DIŞ TİC. LTD. ŞTİ.
 - 19-SABAN ÇEVİRİ LTD. ŞTİ.
 - 20-SAYLON DANIŞMANLIK YAYINCILIK REK. EĞT. ve İNŞ. TAAH. TURİZM TİC. LTD. ŞTİ.
 - 21-SENA İLETİŞİM ORG. TERCÜME VE PAZ. LTD. ŞTİ.
 - 22-SENTRO TERCÜME
 - 23-SET-SYSTEMS TERCÜMANLIK REK. VE YAY. TİC. LTD. ŞTİ.
 - 24-TRİO TERCÜME ORG. HİZ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
 - 25-ULUSLARARASI DİL HİZMETLERİ TER. VE DAN. LTD.ŞTİ.
 - 26-UNIVERSAL DİL HİZMETLERİ VE YAY. A.Ş.
- Kaynak:** Çeviri İşletmeleri Derneği <http://www.cid.org.tr/uyeler.asp>

Veri toplama süreci 2012 yılında Mayıs-Haziran tarihleri arasında yapılmıştır ve 15 adet anket formu geri dönmüştür.

5.2.4. Araştırmada Kullanılan Veri ve Bilgi Toplama Yöntem ve Aracı

Bir araştırmada değişkenler ile veri toplamak için 4 farklı ölçme yönteminden yararlanılmaktadır: Nominal, ordinal, aralıklı, ve oran ölçeği. Bir değişkeninin ölçme yöntemine ölçekleme (Scaling) de denmektedir (Israel, 2008:xvii). Nominal ölçek, nesneleri farklı kategorilere ayırır. Ordinal ölçek, sadece kategorilere ayırmakla kalmaz, onları hiyerarşik bir düzen içinde düzenler. Aralıklı ölçek ile oran ölçeği birbirine benzemektedir. Aralıklı ölçekte değerler arasında farklar birbirine eşittir. Ancak gerçek bir sıfır noktası yoktur. Oranlı ölçekte ise gerçek bir sıfır noktası vardır ve ölçümler oranlar şeklinde karşılaştırılır. Nominal ve ordinal ölçekler, parametrik olmayan istatistik yöntemleri kullanır. Aralıklı ve oran ölçekleri ise parametrik istatistik yöntemleri kullanır (Gegez, 2012:170; Israel, a.g.e:xviii). Parametrik ve istatistik ölçmeler arasında bir fark vardır. Parametrik, ölçekleme yapılan tüm örnek kütle hakkında elde edilen bir değerdir. Hâlbuki istatistik, örnek kütle içinden seçilen ögeler hakkında elde edilen değerdir. Araştırmada birbiriyle bağlantılı iki anket kullanılmıştır: Çeviri öğrencilerine yönelik çeviri edinci anketi ve sektöre yönelik çeviri edinci anketi. Verilerin toplanmasında yukarıda adı geçen ölçekleme yöntemleri kullanılacaktır. Bu anket formları ile ilgili bilgiler aşağıda sunulmaktadır.

5.2.4.1. Çeviri Eğitime Yönelik Çeviri Edinci Anketi

Çeviri bölümü öğrencilerine yönelik ankette yüz yüze anket yöntemi ile veri toplanmıştır. Anket, iki bölümden oluşmaktadır. İlkinde, katılımcı hakkında demografik bilgilere ulaşmak hedeflenmiştir. İkinci bölümde ise 50 ifadeli çeviri edinci edincim anketi bulunmaktadır. Bu 50 ifadeli çeviri edinci ölçeği, 8 çeviri alt edincine kategorik olarak ayrılmaktadır. Bu çeviri alt edinçleri, araştırmanın “4. Çeviri Edinci Modellerine Yönelik Genel Değerlendirme” maddesi altında bulunan Tablo 4.1’deki “Çeviri edinci modelleri alt-edinç türleri matrisi” esas alınarak belirlenmiştir.

15 çeviri alt edincinden 8 alt edince karar verilirken iki yöntem izlenmiştir ve pilot çalışması yapılmıştır: İlk olarak, matriste verilen çeviri edinci modellerinde ortak olarak yer verilen alt edinçler tercih edilmiştir. Buna ilave olarak çeviri ile müşteri ilişkilerinin esas alındığı “Çeviri Hizmeti Sağlama Alt Edinci” başlıklı alt edinç ile

çeviri hizmeti ölçülmek istenmiştir ve bir ölçek hazırlanmıştır. İkinci olarak, hazırlanan ölçekle hem tercih edilen alt edinçler hem de bu alt edinçleri betimleyen ifadeler çeviribilim alanında eğitimcilere sunulmuş ve görüşleri/onayları alınmıştır. Son olarak, anket formu, Nisan 2012 itibarıyla 40 katılımcının bulunduğu bir pilot uygulama sonrasında anlaşılmayan veya çift yargılı ifadelerden arındırılmış ve son halini almıştır. Bu ön anket uygulaması, İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık Bölümü 4.sınıf öğrencileri ile bir öğretim elemanı gözetiminde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, TÜÇEB (Türkiye Çeviri Öğrencileri Birliği)'in 13 Nisan 2012 tarihinde İstanbul Üniversitesinde düzenlediği Marmara Bölgesi Etkinliği⁸ kapsamında İstanbul Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık ve Marmara Üniversitesi Mütercim-Tercümanlık 4.sınıf öğrencilerinden katılımcılara da uygulanmıştır.

Anketin ilk bölümünde katılımcılara yöneltilen ilk üç soru filtre soru işlevi görmektedir. Araştırmanın ana kütlesi olan devlet üniversitelerinin çeviri bölümlerinde ve 4. sınıfta olması nitelikleri gözetilmiştir. Bu üç sorudan herhangi birine farklı yanıtın verildiği anketler değerlendirme dışında tutulmuştur. Katılımcılara yöneltilen diğer sorular ise anketin ikinci bölümünde yer alan çeviri edinci edinimi hakkındaki yanıtlarıyla ilişkilendirilebilecek demografik sorulardır. Örneğin, mezun olunan lise, genel not ortalaması ve cinsiyete yönelik sorular bu yönde oluşturulmuş anket sorulardır. Mezuniyet sonrasında kariyer planlarına yönelik soru ise edindikleri çeviri edincinin öğrencileri nasıl yönlendirdiği konusunda veri toplamak amacıyla geleceğe dönük bir sorudur. Anketin birinci bölümünde nominal bir ölçekte değerlendirme istenmiş ve soru yöntemi olarak çoktan seçmeli veya açık uçlu sorulara yer verilmiştir.

Anketin ikinci bölümünde yukarıda 8 faktör ile belirtilen çeviri alt edinçleri ile ilgili 50 ifade bulunmaktadır. Katılımcıların anketin ikinci bölümünde yer alan çeviri alt edinci sorularını aralıklı (interval) bir ölçekte değerlendirmesi istenmiştir. Bu ifadeler, öğrenciye alfabetik bir sıra ile sunulmuş ve birbirini takip eden ifadelerin

⁸TÜÇEB'in bu etkinliği iki oturumdan oluşmuştur. İlk oturum, Günümüzde Edebiyat Çevirisi; ikinci oturum ise Sektörün Çeviri Eğitiminden Beklentileri başlıklarını taşımıştır. 13 Nisan 2012

aynı alt edince gönderme yapması engellenmek istenmiştir. Değerlendirme aşamasında verilen yanıtlar bu 8 alt edinc altında gruplanarak söz konusu o alt edince dair verilerin elde edilmesine imkân vermiştir.

5.2.4.2. Çeviri Sektörüne Yönelik Çeviri Edinci Anketi

Sektöre yönelik çeviri edinci ihtiyaçları hakkında veri toplamanın hedeflendiği ankette elektronik posta ile anket yöntemi kullanılmıştır. Anket, iki bölümden oluşmaktadır. İlkinde, katılımcı hakkında demografik bilgilere ulaşmak hedeflenmiştir. İkinci bölümde ise 8 çeviri alt edinci bulunmaktadır. Katılımcıların anketin ikinci bölümünde yer alan çeviri alt edinci sorularını aralıklı (Interval) bir ölçekte değerlendirmesi istenmiştir. Anket formu, Mayıs ve Haziran 2012 itibarıyla ÇİD (Çeviri İşletmeleri Derneği)'ne üye iş yerlerinde çalışan profesyonel çevirmenlere iletmek üzere 26 çeviri işletmesine gönderilmiştir.

Anketin ilk bölümünde katılımcılara çalıştıkları kurum ve kendileri hakkında nominal bir ölçekte değerlendirme istenen demografik sorular yöneltilmiştir. Soru yöntemi olarak çoktan seçmeli veya açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Çevirmene yönelik sorularda cinsiyeti belirlendikten sonra çevirmenlik deneyimi eğitim, çalışma süresi, elde edilen gelir, uzmanlık alanları ve çeviri kuramlarına yaklaşımı ile belirlenmeye çalışılmıştır. Çeviri işletmesine yönelik sorular ise hem çeviri kalitesini hem de çevirmeni bağlayan çalışma kültürünün çeviri edinci yaklaşımına etkisi gözetilerek hazırlanmıştır. İşletmenin çeviri sektöründeki deneyimi ve bulundurduğu kalite belgeleri bu yönde sorulardır. Çevirmene yöneltilen son soru ise çeviri sektörüne girecek üniversitelerdeki çeviri bölümlerinde belli bir düzeyde çeviri edinci edinmiş çevirmen adaylarını sektörden uzaklaştıran sorunların belirlenmeye çalışıldığı açık uçlu bir sorudur.

5.2.5. Araştırmada Kullanılan Veri ve Bilgilerin Analizi

Araştırma sürecinde elde edilen veriler, SPSS Statistics 17.0 paket programı ile değerlendirilmiştir. SPSS (Statistical Package for the Social Sciences), özellikle Sosyal Bilimlerde, pazar araştırmalarında, sağlık araştırmalarında başta anket şirketleri, hükümetler ve eğitim kurumları olmak üzere pek çok kurum tarafından

kullanılan bir istatistik yazılımıdır. İlk sürümü 1968 yılında Norman H. Nie ve C. Hadlai Hull tarafından geliştirilmiştir. Veri ve bilgilerin analizinde frekans dağılımları, güvenirlik analizi ve korelasyon analizleri kullanılmıştır.

6. Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde, çeviri eğitime ve sektörüne yönelik elde edilen veriler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmektedir.

6.1. Çeviri Eğitime Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi

Bu bölümde çeviri eğitime yönelik veriler değerlendirilmektedir. Nisan-Mayıs 2012 tarihleri arasında yapılan anket ile veri toplama süreci, 9 devlet üniversitesinin son sınıf öğrencisi bulunan 18 mütercim-tercümanlık bölümünde gerçekleştirilmiştir. Doldurulan anket formları, SPSS Statistics 17.0 programı ile değerlendirilmiştir. Aşağıda belirtilen tablo ve şekillerdeki verilere frekans dağılımları, güvenilirlik analizi ve korelasyon analizleri uygulanarak ulaşılmıştır.

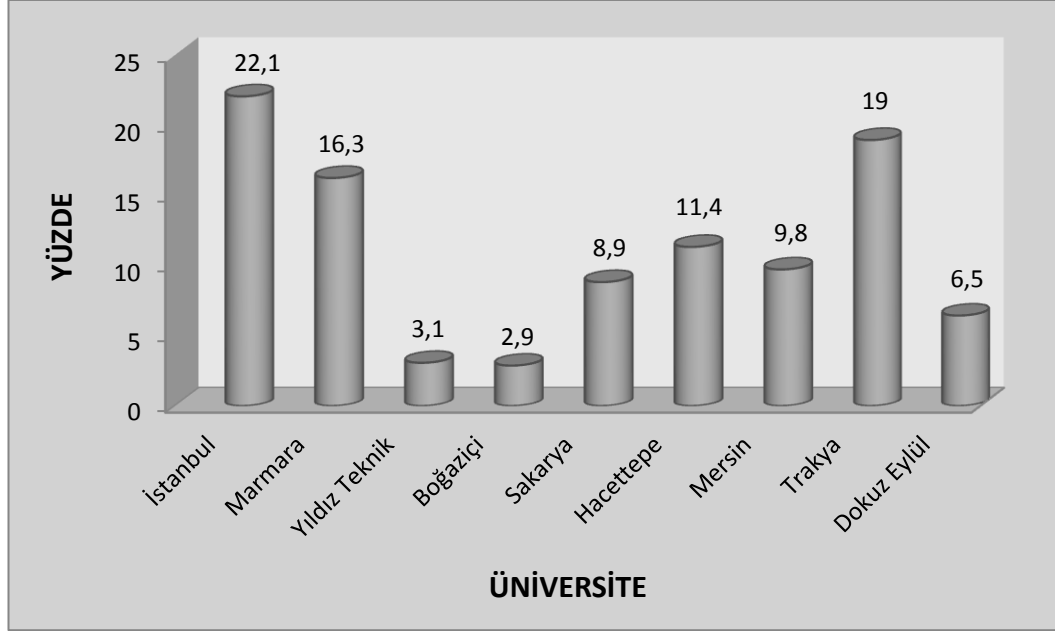
6.1.1. Frekans Dağılımları

SPSS Statistics programı ile elde edilen bulguların frekans dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 6.1: Üniversitelere göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

ÜNİVERSİTELER	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
İstanbul Üni.	99	22,1	22,1
Marmara Üni.	73	16,3	38,4
Yıldız Teknik Üni.	14	3,1	41,5
Boğaziçi Üni.	13	2,9	44,4
Sakarya Üni.	40	8,9	53,3
Hacettepe Üni.	51	11,4	64,7
Mersin Üni.	44	9,8	74,6
Trakya Üni.	85	19,0	93,5
Dokuz Eylül Üni.	29	6,5	100,0
Toplam	448	100,0	

Şekil 6.1: Üniversitelere göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

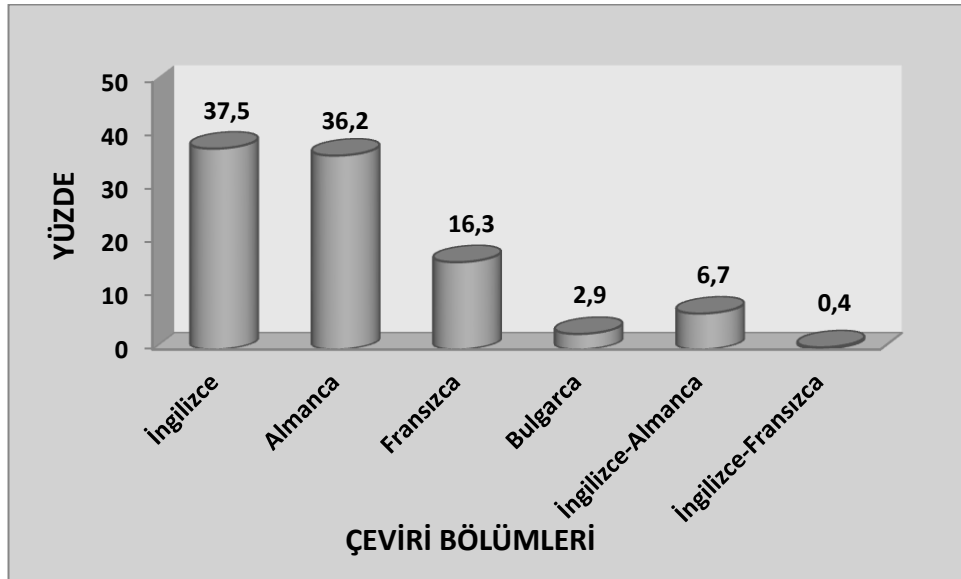

Tablo 6.1 ve şekil 6.1’de üniversitelere göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri bulunmaktadır. Araştırmaya toplam 9 devlet üniversitesi 18 mütercim-tercümanlık bölümünden 448 son sınıf öğrencisi katılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan öğrenci sayısına göre üniversitelerin yüzdesel olarak büyükten küçüğe doğru sıralaması aşağıdaki gibidir: %22,1’ine karşılık gelen 99’u İstanbul Üniversitesi, %19,0’ına karşılık gelen 85’i Trakya Üniversitesi, %16,3’üne karşılık gelen 73’ü Marmara Üniversitesi, %11,4’üne karşılık gelen 51’i Hacettepe Üniversitesi, %9,8’ine karşılık gelen 44’ü Mersin Üniversitesi, %8,9’una karşılık gelen 40’ı Sakarya Üniversitesi, %6,5’una karşılık gelen 29’i Dokuz Eylül Üniversitesi, %3,1’ine karşılık gelen 14’ü Yıldız Teknik Üniversitesi, %2,9’una karşılık gelen 13’ü Boğaziçi Üniversitesi son sınıf öğrencileridir.

Tablo 6.2: Bölüme göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

ÇEVİRİ BÖLÜMLERİ	Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
İngilizce	168	37,5	37,5
Almanca	162	36,2	73,7
Fransızca	73	16,3	90,0
Bulgarca	13	2,9	92,9
İngilizce-Almanca	30	6,7	99,6
İngilizce-Fransızca	2	,4	100,0
Toplam	448	100,0	

Şekil 6.2: Bölüme göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

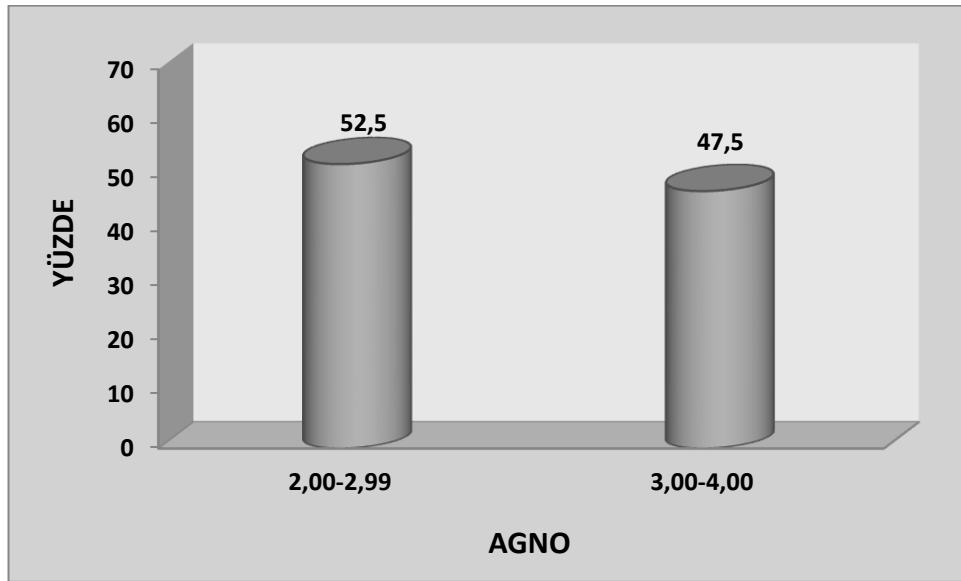
Tablo 6.2 ve şekil 6.2’de çeviri bölümlerine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri bulunmaktadır. Araştırmaya İngilizce, Almanca, Fransızca ve Bulgarca dört bölüm öğrencileri katılmıştır. Kırıkkale Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık Bölümünde olduğu gibi son sınıf öğrencisi bulunmayan bölümlerden katılım olmamıştır. Elde edilen bulgulara göre 448 katılımcıların %37,5’u olan 168’i İngilizce, %36,2’isi olan 162’si Almanca, %16,3’ü olan 73’ü Fransızca,

%2,9'u Bulgarca son sınıf öğrencileridir. Dokuz Eylül Üniversitesi'nde ise ortak program uygulandığı için İngilizce-Almanca Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nün %6,7'sine karşılık 30 öğrenci, İngilizce-Fransızca Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nün ise %0,4'üne karşılık 2 öğrenci katılmıştır.

Tablo 6.3: Ağırlıklı Genel Not Ortalamasına (AGNO) göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

AGNO		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	2,00-2,99	235	52,5	52,5
	3,00-4,00	213	47,5	100,0
	Toplam	448	100,0	

Şekil 6.3: Ağırlıklı Genel Not Ortalamasına (AGNO) göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

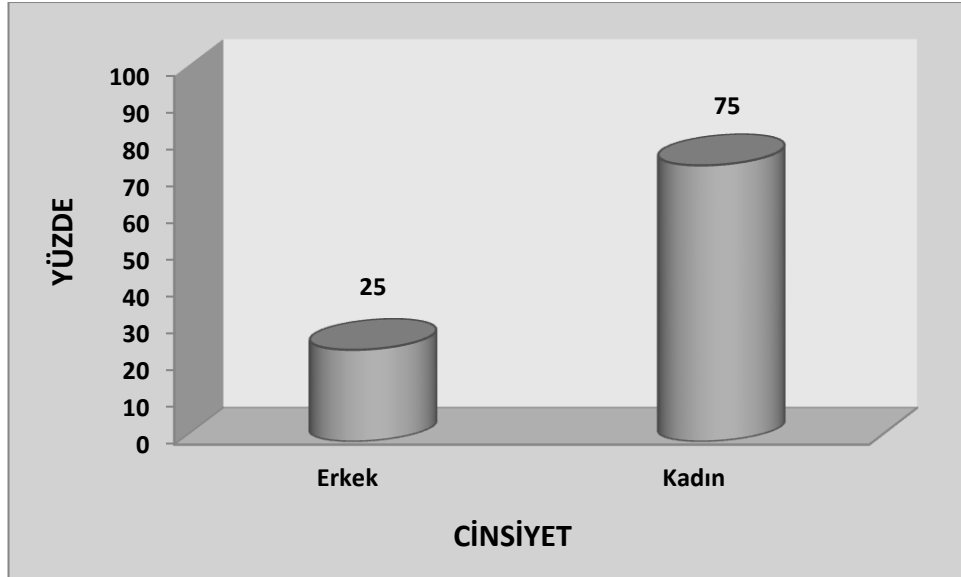

Tablo 6.3 ve şekil 6.3’de ağırlıklı genel not ortalamasına göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri bulunmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların %52,5’i olan 235 öğrencinin AGNO’su 2,00-2,99 aralığında, %47,5’i olan 213 öğrencinin ise 3,00-4,00 aralığındadır.

Tablo 6.4: Cinsiyete göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

CİNSİYET		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Erkek	112	25,0	25,0
	Kadın	336	75,0	100,0
	Toplam	448	100,0	

Şekil 6.4: Cinsiyete göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

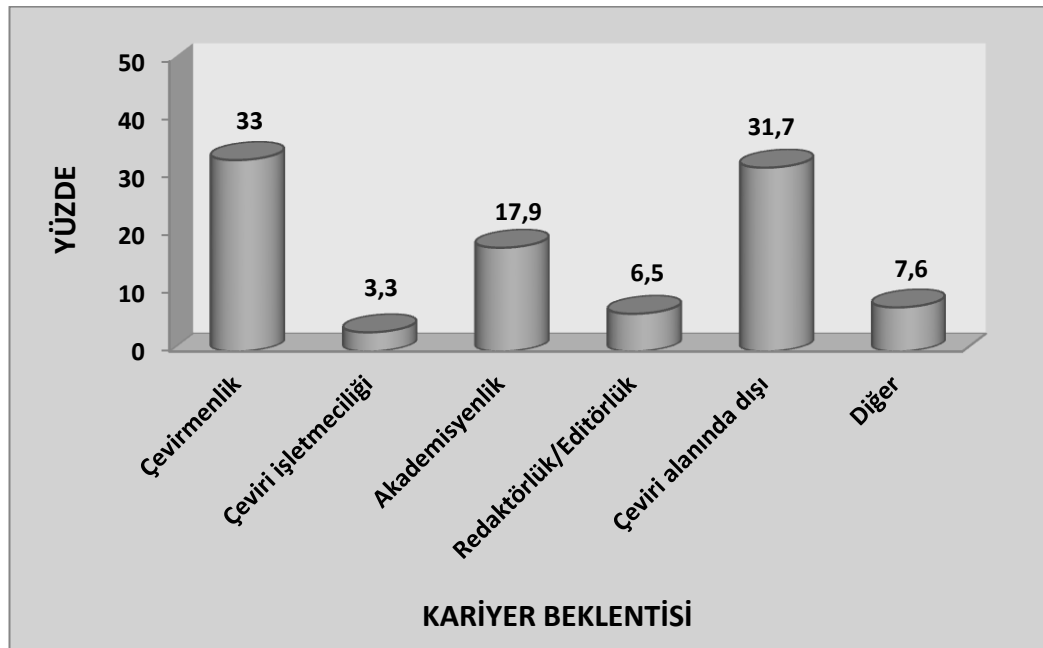

Tablo 6.4 ve şekil 6.4’de cinsiyete göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri bulunmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, katılımcıların %75’i olan 336’sı kadın, %25’i olan 112’si erkektir.

Tablo 6.5: Kariyer beklentilerine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

KARİYER		Frekans	Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli	Çevirmen olarak çalışmak istiyorum	148	33,0	33,0
	Çeviri işletmesi kurmak istiyorum	15	3,3	36,4
	Üniversitede akademisyen olmak istiyorum	80	17,9	54,2
	Redaktör/editör olmak istiyorum	29	6,5	60,7
	Çeviri alanında çalışmak istemiyorum	142	31,7	92,4
	Diğer	34	7,6	100,0
	Toplam	448	100,0	

Şekil 6.5: Kariyer beklentilerine göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

Tablo 6.5 ve şekil 6.5’de kariyer beklentilerine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri bulunmaktadır. Mezuniyet sonrasında katılımcıların kariyer beklentilerine yönelik verilen yanıtlar istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, 448 katılımcının %33’ü olan 148’i çevirmen olarak çalışmak istediğini belirtmiştir. %31,7’si olan 142’si ise çeviri alanında çalışmak istemediğini ifade etmişlerdir. %17,9’u olan 80’i ise bir üniversitede öğretim elemanı olmak istediğini belirtirken %7,6’sı olan 34’ü diğer seçeneğini tercih etmişlerdir. Çeviri işletmesi kurmak isteyenler, %3,3’ü temsil eden 15 katılımcı; redaktör/editör olmak isteyenler ise %6,5’u temsil eden 29 katılımcı bulunmaktadır.

Tablo 6.5’te görüleceği gibi katılımcıların çevirmen olmak ve üniversitede akademisyen olmak gibi çeviri sektörü içinde iki alanda kariyer beklentisi oluşturdıkları gözlemlenmektedir. Redaktör/editör olmak ile çeviri işletmesi kurmak isteyen katılımcı sayısı örnek kütle içinde dikkat çekici oranda düşüktür. Çeviri sektörü içinde çeviri işletmeleri önemli bir yer tutarken bu işletmeleri kurup yönetecek şekilde kariyer beklentisinin olmaması çeviri bölümlerinde verilen eğitim programının içeriği üzerinde düşünülmesi gerektiğini göstermektedir. Çeviri bölümlerinin sektör açısından işlevselliği bu noktadan da sorgulanmalıdır.

Tablo 6.5’te yorumlanması gereken bir diğer nokta da katılımcıların %39,3’ü olan 176’sının çeviri bölümlerinde aldıkları eğitim sonunda çeviri sektöründe çalışmak istememeleridir. Sektördeki gerçeklerle öğrenci kariyer beklentileri arasında olumsuz bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Bu gözlemi, Tablo 6.6’da belirtilen bölüm-kariyer beklentisi, Tablo 6.7’de belirtilen cinsiyet-kariyer beklentisi ve Tablo 6.8’de belirtilen AGNO-kariyer beklentisi ile ilişkilendirmek mümkündür. Böylece katılımcıların kariyer beklentilerinde ortaya çıkan yaklaşık %40 oranında çeviri sektörü dışında bir sektörde çalışmak isteme nedenleri anlaşılmaktadır.

Bu yaklaşımla bakılacak olursa Tablo 6.6’da çeviri bölümleri ve kariyer beklentileri arasındaki ilişki bulunduğu söylenebilir.

Tablo 6.6: Bölüm-Kariyer beklentisi ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı

BÖLÜM	KARİYER						Toplam
	Çevirmen olarak çalışmak istiyorum	Çeviri işletmesi kurmak istiyorum	Üniversitede akademisyen olmak istiyorum	Redaktör/ Editör olmak istiyorum	Çeviri alanında çalışmak istemiyorum	Diğer	
İngilizce	72	5	32	14	37	8	168
Almanca	41	10	28	7	58	18	162
Fransızca	14	0	11	8	34	6	73
Bulgarca	9	0	4	0	0	0	13
İngilizce-Almanca	11	0	4	0	13	2	30
İngilizce-Fransızca	1	0	1	0	0	0	2
Toplam	148	15	80	29	142	34	448

Tablo 6.6’da bölüm ve kariyer beklentisi ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı bulunmaktadır. Çevirmen olmak isteyen toplam 148 katılımcının 72’si İngilizce, 41’i Almanca, 14’ü Fransızca, 9’u Bulgarca, 11’i İngilizce-Almanca, 1’i İngilizce-Fransızca bölümlerinden gelmektedir. Çeviri işletmesi kurmak istediği belirten toplam 15 katılımcının ise 10’u Almanca, 5’i de İngilizce bölümlerindendir. Üniversitede çalışmak istediğini belirten toplam 80 katılımcıdan 32’si İngilizce, 28’i Almanca, 11’i Fransızca, 4’ü Bulgarca, 4’ü İngilizce-Almanca, 1’i İngilizce-Fransızca bölümlerinde okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Redaktör/Editör olmak istediğini belirten 29 katılımcının 14’ü İngilizce, 8’i Fransızca ve 7’si de Almanca bölümlerindendir. 448 katılımcı içinde çeviri sektöründe çalışmak istemeyen 176 katılımcının dağılımı aşağıdaki gibidir:

162 Almanca çeviri bölümlerindeki katılımcıların 76’sı,

168 İngilizce çeviri bölümlerindeki katılımcıların 43’ü,

73 Fransızca çeviri bölümlerindeki katılımcıların 40’ı,

30 İngilizce-Almanca ortak program yapan çeviri bölümlerindeki katılımcıların 15’i çeviri sektörü dışında bir alanda çalışmak istedikleri gözlemlenmektedir. Çeviri

sektörü dışında çalışmak isteyenlerin büyük bir kısmı sırasıyla Almanca, İngilizce ve Fransızca çeviri bölümleridir.

Tablo 6.7: Cinsiyet-Kariyer beklentisi ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı

CİNSİYET	KARİYER						Toplam
	Çevirmen olarak çalışmak istiyorum	Çeviri işletmesi kurmak istiyorum	Üniversitede akademisyen olmak istiyorum	Redaktör /Editör olmak istiyorum	Çeviri alanında çalışmak istemiyorum	Diğer	
Erkek	27	4	22	4	44	11	112
Kadın	121	11	58	25	98	23	336
Toplam	148	15	80	29	142	34	448

Tablo 6.7’de 448 katılımcının cinsiyet ve kariyer beklentisi arasındaki ilişki görülmektedir. 112 erkek katılımcının 55’i; 336 kadın katılımcının ise 131’i çeviri sektörü dışında bir alanda çalışmak istedikleri belirtmişlerdir. Erkek katılımcıların çeviri alanında çalışmak istemeyenleri çevirmen ve akademisyen olmak isteyenlerin toplamından fazladır. Aynı durum kadın katılımcılarda ise tersinedir. Kadın katılımcıların çevirmen ve akademisyen olmak isteyenleri çeviri sektörü dışında çalışmak isteyenlerden fazladır.

Tablo 6.8: AGNO-Kariyer beklentisi ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı

AGNO	KARİYER						Toplam
	Çevirmen olarak çalışmak istiyorum	Çeviri işletmesi kurmak istiyorum	Üniversitede akademisyen olmak istiyorum	Redaktör /Editör olmak istiyorum	Çeviri alanında çalışmak istemiyorum	Diğer	
2-2,99	61	11	24	22	97	20	235
3-4	87	4	56	7	45	14	213
Toplam	148	15	80	29	142	34	448

Tablo 6.8’de katılımcıların AGNO ve kariyer beklentisi ilişkisi görülmektedir. Katılımcıların 235’i 2-2,99 aralığında ve 213’ü 3-4 aralığında bulunmaktadır. Çeviri sektörü dışında bir kariyer beklentisi olan 117 katılımcının AGNO’su 2-2,99 aralığında bulunmaktadır. Bu aralıkta bulunan toplam 235 katılımcıdan 61’çevirmen olmak istediğini, 11’i çeviri işletmesi kurmak istediğini, 24’ü akademisyen olmak istediğini, ve 22’si de redaktör/editör olmak istediğini belirtmiştir.

AGNO’su 3-3,99 aralığında olan 213 katılımcıdan 59’u çeviri sektörü dışında bir alanda çalışmak istediğini belirtmiştir. Bu aralıktaki tüm katılımcıların 87’si çevirmen olmak istediğini, 4’ü çeviri işletmesi kurmak istediğini, 56’sı akademisyen olmak istediğini, ve 7’si de redaktör/editör olmak istediğini belirtmiştir.

Bu verilere göre ise AGNO’su yüksek olan katılımcıların çeviri sektöründe bir kariyer beklentisi oluşturduğu ve bunun da ağırlıklı olarak çevirmenlik mesleği ve öğretim görevliliği olduğu gözlemlenmektedir. AGNO’su 3’ten daha küçük olan katılımcılar da bu durum tersinedir.

Kariyer beklentisine ilişkin tablolarda “çeviri işletmesi kurmak” seçeneği, 448 katılımcı içinde 15’inin tercihi olarak gözlemlenmektedir. Bu verilere göre katılımcılar, çeviri işletmesi kurmaya eğilimli durmamaktadırlar. Çeviri bölümlerinin müfredatları, sektördeki bu alana da yönelik olarak genişletilmeli ve çeviri öğrencilerinin farkındalıkları artırılmalıdır.

Tablo 6.9: Cinsiyet-AGNO ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı

CİNSİYET	AGNO		Toplam
	2,00-2,99	3,00-4,00	
Erkek	72	40	112
Kadın	163	173	336
Toplam	235	213	448

Tablo 6.9’da cinsiyet ve AGNO arasında kurulan ilişki gösterilmektedir. 336 kadın katılımcının 173’ü 3-4 arası, 163’ü ise 2-2,99 arası bir AGNO belirlemiştir. 112 erkek katılımcıdan 40’ı 3-4 arası, 72’si ise 2-2,99 arası bir AGNO belirlemiştir.

Tablo 6.10: AGNO-Cinsiyet ve kariyer beklentisi arasındaki ilişki

KARİYER		Çevirmen olarak çalışmak istiyorum	Çeviri işletmesi kurmak istiyorum	Üniversitede akademisyen olmak istiyorum	Redaktör/ Editör olmak istiyorum	Çeviri alanında çalışmak istemiyorum	Diğer
		Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
AGNO	Erkek	2,48	2,00	2,68	2,25	2,18	2,27
	Kadın	2,61	2,36	2,71	2,24	2,38	2,48

Tablo 6.10’da AGNO-cinsiyet ve kariyer beklentisi arasındaki ilişki ortalamalar ile gösterilmektedir. Erkek katılımcılardan çevirmen olmak isteyenler 2,48, çeviri işletmesi kurmak isteyenler 2,00, üniversitede akademisyen olmak isteyenler 2,68, redaktör/editör olmak isteyenler 2,25 ve çeviri alanında çalışmak istemeyenler ise 2,18 ortalama sahiptir. Diğer seçeneğini tercih edenler ise 2,27 ortalama göstermişlerdir. Kadın katılımcılardan çevirmen olmak isteyenler 2,61, çeviri işletmesi kurmak isteyenler 2,36, üniversitede akademisyen olmak isteyenler 2,71, redaktör/editör olmak isteyenler 2,24 ve çevir alanında çalışmak istemeyenler ise 2,38 ortalama sahiptir. Diğer seçeneğini tercih edenler ise 2,48 ortalama göstermişlerdir.

Bu tablodaki verilere göre gerek erkek gerekse kadın katılımcıların akademisyenliği kariyer beklentisi içinde görenler AGNO ortalaması en yüksek olanlardır.

Tablo 6.11: AGNO-Lise ilişkisine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı

AGNO	LİSE				Toplam
	Yabancı dil hazırlık eğitimi olmayan lise	Yabancı dil ağırlıklı genel lise	Yabancı dille öğretim yapan resmi lise	Yabancı dille öğretim yapan özel lise	
2,00-2,99	15	85	105	30	235
3,00-4,00	5	85	112	11	213
Toplam	20	170	217	41	448

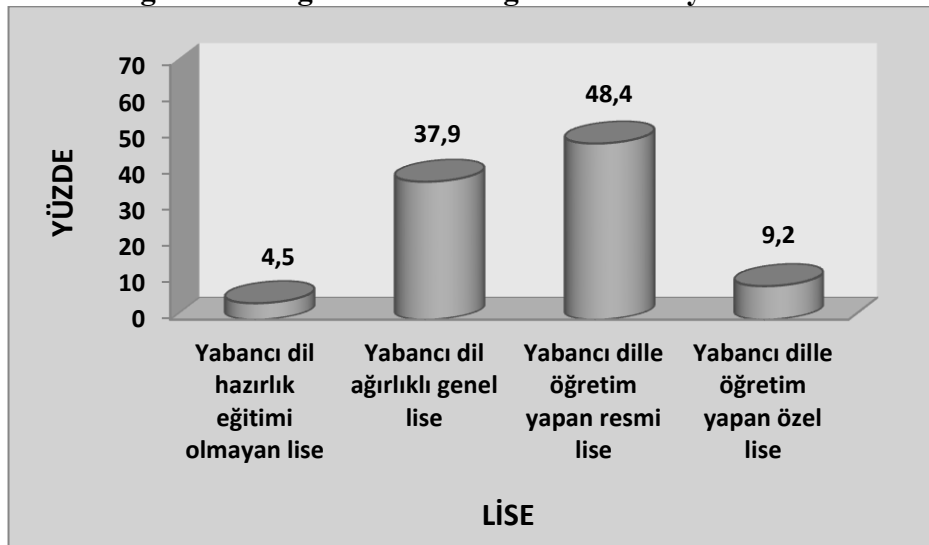
Tablo 6.11’da katılımcıların AGNO ve öğrenim gördükleri lise arasındaki ilişki görülmektedir. AGNO’su 3,00-4,00 arasında olan 213 katılımcının 112’si yabancı dille öğretim yapan resmi lise, 85’i yabancı dil ağırlıklı genel lise, 11’i yabancı dille öğretim yapan özel lise ve 5’i de yabancı dil hazırlık eğitimi olmayan liseden gelmektedirler.

AGNO’su 2,00-2,99 arasında olan 235 katılımcının 105’i yabancı dille öğretim yapan resmi lise, 85’i yabancı dil ağırlıklı genel lise, 30’u yabancı dille öğretim yapan özel lise ve 15’i de yabancı dil hazırlık eğitimi olmayan liseden gelmektedirler.

Tablo 6.12: Lise eğitimlerine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

LİSE	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Geçerli Yabancı dil hazırlık eğitimi olmayan lise	20	4,5	4,5	4,5
Yabancı dil ağırlıklı genel lise	170	37,9	37,9	42,4
Yabancı dille öğretim yapan resmi lise	217	48,4	48,4	90,8
Yabancı dille öğretim yapan özel lise	41	9,2	9,2	100,0
Toplam	448	100,0	100,0	

Şekil 6.6: Lise eğitimlerine göre son sınıf öğrencilerinin yüzdeleri

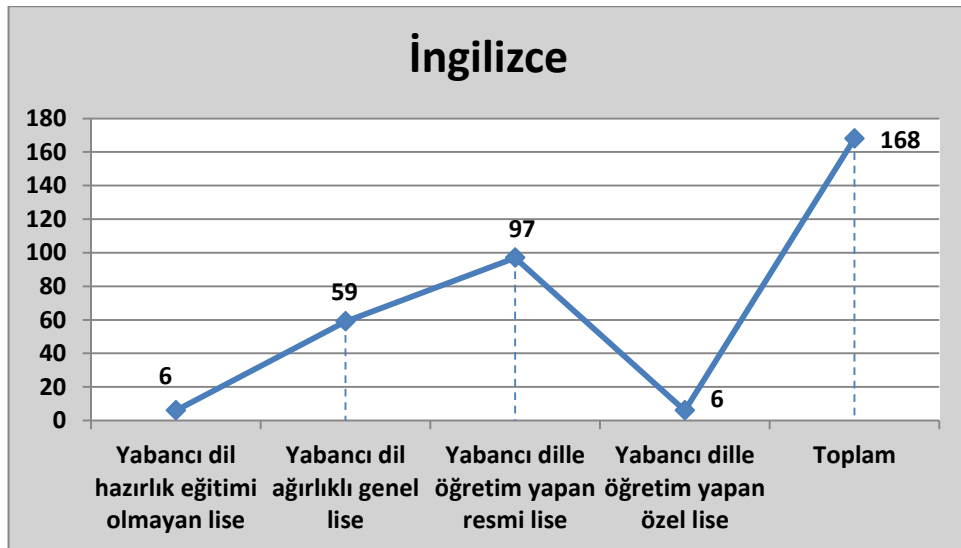

Tablo 6.12 ve şekil 6.6’da lise eğitimlerine göre son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri görülmektedir. Katılımcıların aldıkları lise eğitimine bakıldığında elde edilen bulgular, %48,4’ü olan 217’sinin yabancı dille öğretim yapan resmi lise, %37,9’u olan 170’inin yabancı dil ağırlıklı genel lise, %9,2’si olan 41’inin yabancı dille öğretim yapan özel lise ve %4,5’i olan 20’sinin yabancı dil hazırlık eğitimi olmayan lise olduğunu göstermiştir.

Tablo 6.13: Lise eğitimlerine göre bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

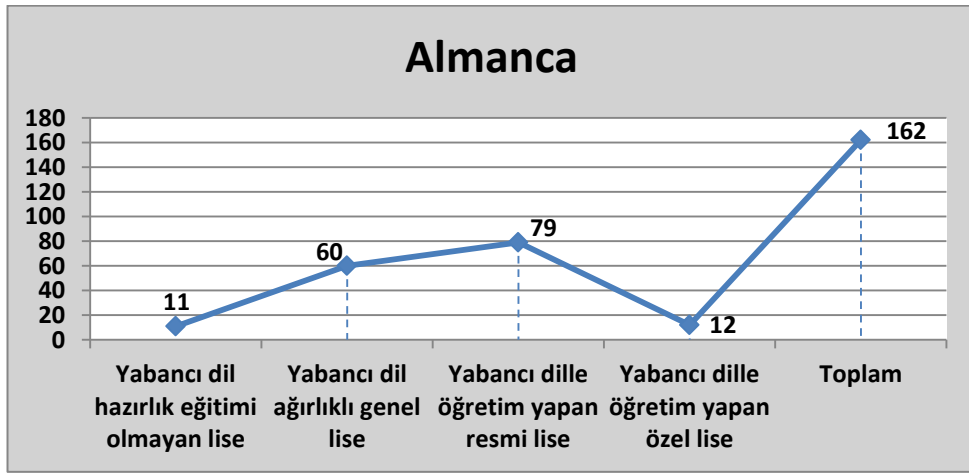
LİSE	Yabancı dil hazırlık eğitimi olmayan lise	Yabancı dil ağırlıklı genel lise	Yabancı dille öğretim yapan resmi lise	Yabancı dille öğretim yapan özel lise	Toplam
BÖLÜM					
İngilizce	6	59	97	6	168
Almanca	11	60	79	12	162
Fransızca	3	28	19	23	73
Bulgarca	0	10	3	0	13
İngilizce-Almanca	0	13	17	0	30
İngilizce-Fransızca	0	0	2	0	2
Toplam	20	170	217	41	448

Şekil 6.7: Lise eğitimlerine göre İngilizce bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı

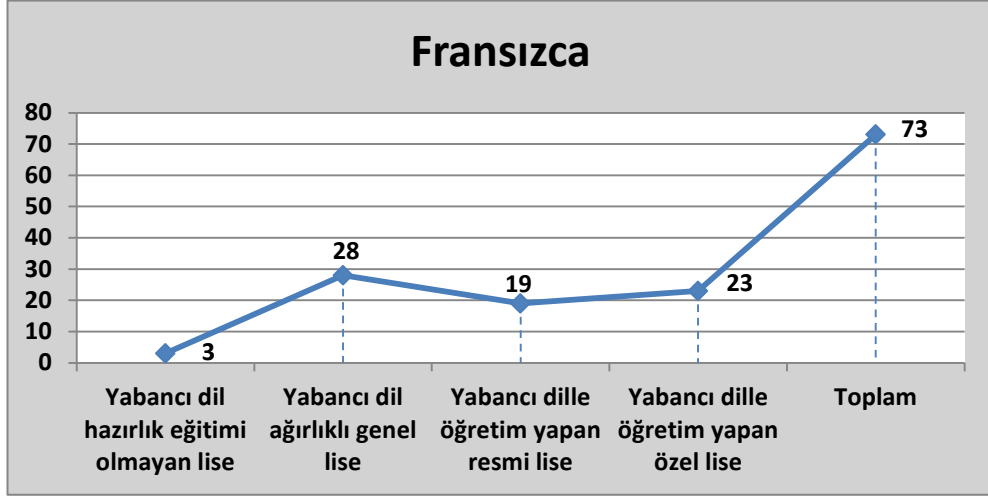
Tablo 6.13 ve şekil 6.7’de lise eğitimlerine göre İngilizce bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı görülmektedir. 168 katılımcının 97’si yabancı dille öğretim yapan resmi lise, 59’u yabancı dil ağırlıklı genel lise, 6’sı yabancı dil hazırlık eğitimi olmayan lise ve 6’sı yabancı dille öğretim yapan özel liseden gelmektedir.

Şekil 6.8: Lise eğitimlerine göre Almanca bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı

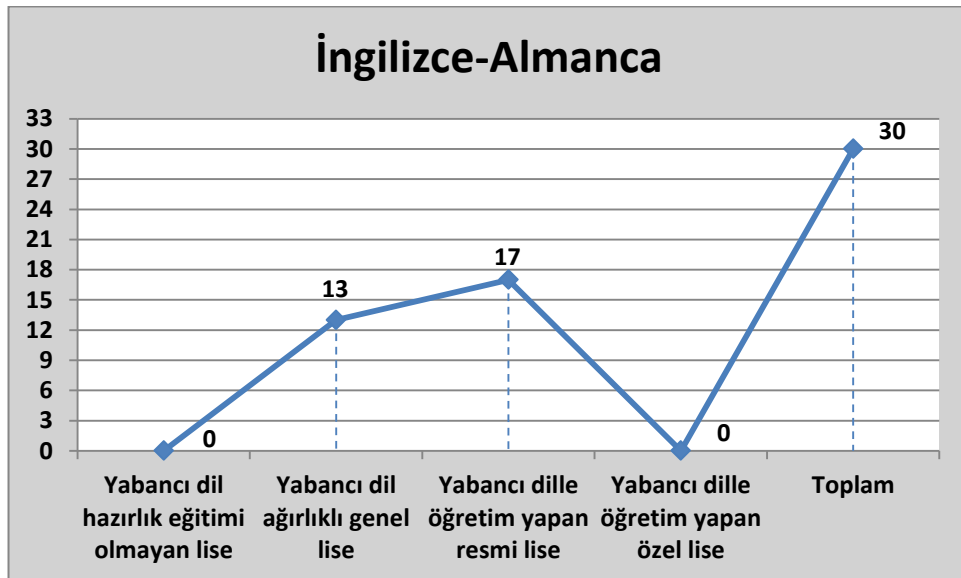
Tablo 6.13 ve şekil 6.8’de lise eğitimlerine göre Almanca bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı görülmektedir. 162 katılımcının 79’si yabancı dille öğretim yapan resmi lise, 60’ı yabancı dil ağırlıklı genel lise, 12’si yabancı dille öğretim yapan özel lise ve 11’i yabancı dil hazırlık eğitimi olmayan liseden gelmektedir.

Şekil 6.9: Lise eğitimlerine göre Fransızca bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı

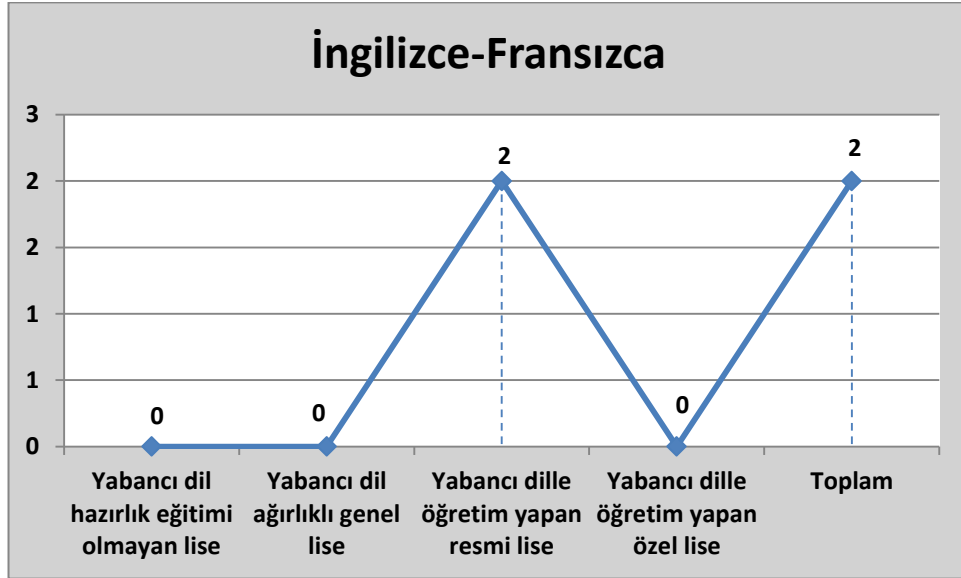
Tablo 6.13 ve şekil 6.9’da lise eğitimlerine göre Fransızca bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı görülmektedir. 73 katılımcının 28’i yabancı dil ağırlıklı genel lise, 23’ü yabancı dille öğretim yapan özel lise, 19’u yabancı dille öğretim yapan resmi lise ve 3’ü yabancı dil hazırlık eğitimi olmayan liseden gelmektedir.

Şekil 6.10: Lise eğitimlerine göre İngilizce-Almanca ortak bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı ve yüzdeleri

Tablo 6.13 ve şekil 6.10’de lise eğitimlerine göre İngilizce-Almanca ortak bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı görülmektedir. 30 katılımcının 17’si yabancı dille öğretim yapan resmi lise ve 13’ü yabancı dil ağırlıklı genel liseden gelmektedir.

Şekil 6.11: Lise eğitimlerine göre İngilizce-Fransızca ortak bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı

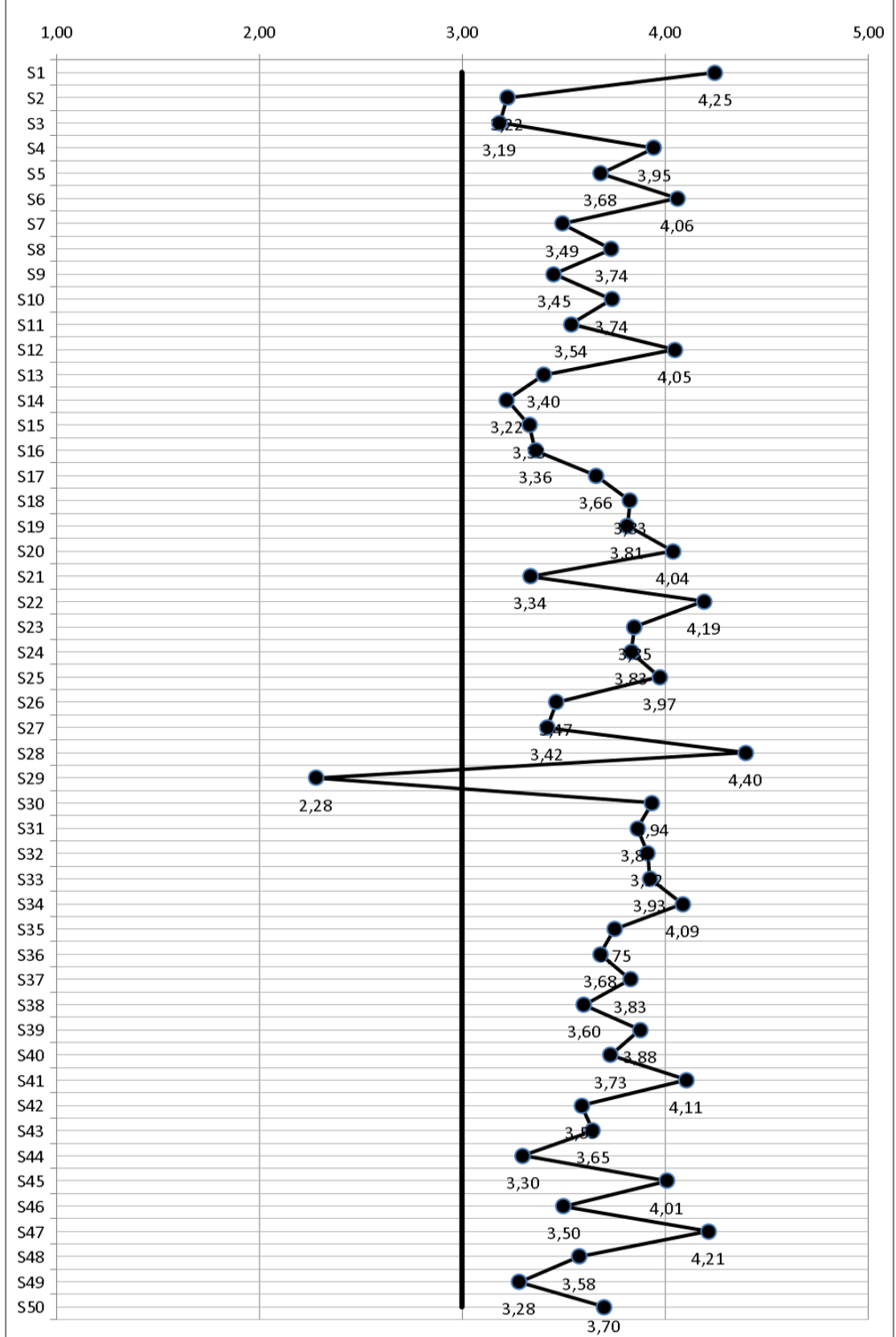

Tablo 6.13 ve şekil 6.11’de lise eğitimlerine göre İngilizce-Fransızca ortak bölümlerindeki son sınıf öğrencilerinin sayısı görülmektedir. 2 katılımcının 2’si de yabancı dille öğretim yapan resmi liseden gelmektedir.

Tablo 6.14: Çeviri edinci ile ilgili ifadelere verilen yanıtların dağılımları

Soru	Ortalama	Standart Sapma	Soru	Ortalama	Standart Sapma
S1	4,25	,87149	S26	3,47	,84865
S2	3,22	,99659	S27	3,42	,91258
S3	3,19	1,01953	S28	4,40	,80235
S4	3,95	,88577	S29	2,28	1,26581
S5	3,68	1,02648	S30	3,94	,79922
S6	4,06	,79181	S31	3,87	1,06719
S7	3,49	1,08681	S32	3,92	,97482
S8	3,74	,89608	S33	3,93	,96072
S9	3,45	1,00893	S34	4,09	,76501
S10	3,74	,92980	S35	3,75	,88928
S11	3,54	,94993	S36	3,68	,84558
S12	4,05	,79646	S37	3,83	,79949
S13	3,40	1,03158	S38	3,60	,86424
S14	3,22	1,10634	S39	3,88	,78019
S15	3,33	1,00718	S40	3,73	,88469
S16	3,36	,95033	S41	4,11	,78415
S17	3,66	,83491	S42	3,59	1,12062
S18	3,83	,84843	S43	3,65	1,07083
S19	3,81	,89944	S44	3,30	,97253
S20	4,04	,75866	S45	4,01	,91830
S21	3,34	1,01455	S46	3,50	1,01750
S22	4,19	,79918	S47	4,21	,86108
S23	3,85	,85003	S48	3,58	,98469
S24	3,83	,85893	S49	3,28	1,04117
S25	3,97	,82695	S50	3,70	1,03723

Şekil 6.12: Çeviri edinci ile ilgili ifadelerle verilen yanıtların dağılımları

Tablo 6.14 ve Şekil 6.12’de çeviri alt-edinçleri ile ilgili ifadelere verilen yanıtların dağılımları ve bu dağılıma ilişkin temel göstergeler görülmektedir. Buna göre 4 aralığa sahip ölçekte katılımcıların verdikleri yanıtların ortalamalarına bakarak algılamalarında kendilerine güvendikleri noktaları görmemiz mümkün olacaktır. 4 ve üzeri ortalamaya sahip ifadeler, katılımcıların kendilerine güvenlerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu aralığa giren 10 ifade belirlenmiştir. Araştırmaya katılanlar, 28. soru olan “Çevirinin toplumsal boyutunun farkındayım” ifadesini ,80235 standart sapma ve 4,40 ortalama ile 1. soru olan “Ana dil becerilerim, ileri düzeydedir” ifadesini ,87149 standart sapma ve 4,25 ortalama ile değerlendirmektedirler. Ayrıca, 47. soru olan “Takım içinde sorumluluk alabiliyorum” ifadesini ,86108 standart sapma ve 4,21 ortalama ile, 22. soru olan “Çeviri sorunlarının çözümünde teknolojinin imkânları ve sınırlarının farkındayım” ifadesini ,79918 standart sapma ve 4,19 ortalama ile, 41. soru olan “Kendi çevirimi değerlendirebiliyorum” ifadesini ,78415 standart sapma ve 4,11 ortalama ile, 34. soru olan “Kaynak metni anlamak ve erek metni üretmek için ihtiyaç duyduğum bilgiyi ve belgeyi tanımlayabiliyorum” ifadesini ,76501 standart sapma ve 4,09 ortalama ile, 6. soru olan “Bir metnin çeviri amaçlı sorunlarını değerlendirebiliyorum” ifadesini ,79181 standart sapma ve 4,06 ortalama ile, 12. soru olan “Çeviri kararlarını gerekçelendirebiliyorum” ifadesini ,79646 standart sapma ve 4,05 ortalama ile, 20. soru olan “Çeviri sorunlarını belirleyebiliyorum ve öneri çözümleri geliştirebiliyorum” ifadesini ,75866 standart sapma ve 4,04 ortalama ile 45. soru olan “Son okuma ve düzeltme yapabiliyorum” ifadesini ,91830 standart sapma ve 4,01 ortalama ile değerlendirmektedirler.

3 ve altı ortalamaya sahip ifadeler, katılımcıların kendilerine güvenlerinin az olduğunu göstermektedir. Bu aralığa giren 1 ifade belirlenmiştir. 29. soru olan “EN-15038 gibi çeviri hizmeti ile ilgili standartları biliyorum” ifadesini 1,26581 standart sapma ve 2,28 ortalama ile değerlendirmektedirler.

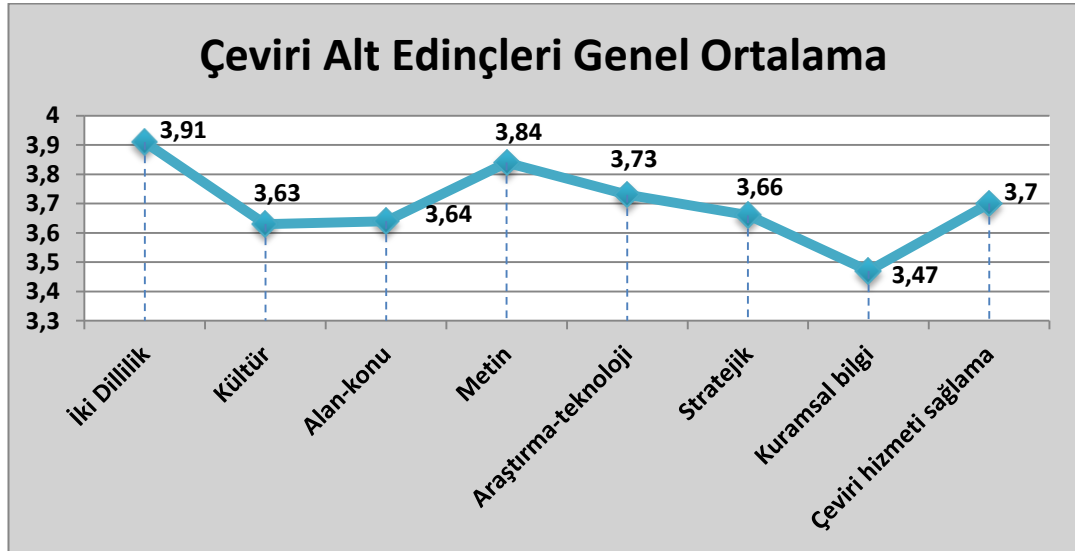
Çeviri edinci ifadelerinin üniversitelere göre dağılımları ile ilgili tablo ve şekilleri Ek 7’de, çeviri bölümleri dağılımlarının tablo ve şekilleri Ek 8’de, cinsiyet

dağılımlarının tablo ve şekilleri Ek 9’da, kariyer beklentisi dağılımlarının tablo ve şekilleri Ek 10’da ve S.29 dağılımlarının tablo ve şekilleri Ek 11’de görülebilir.

Tablo 6.15: Çeviri alt edinçleri ortalamalarının dağılımı

Çeviri alt edinçleri	Ortalama	Standard Sapma
İki Dillilik	3,91	,63397
Kültür	3,63	,63630
Alan-konu	3,64	,69255
Metin	3,84	,60685
Araştırma-teknoloji	3,73	,59353
Stratejik	3,66	,62883
Kuramsal Bilgi	3,47	,70541
Çeviri hizmeti Sağlama	3,70	,60162

Şekil 6.13: Çeviri alt edinçleri ortalamalarının dağılımı

Tablo 6.15 ve Şekil 6.13’de çeviri alt edinçleri ile ilgili verilen yanıtların dağılımları ve bu dağılıma ilişkin temel göstergeler görülmektedir. Araştırmada 8 çeviri alt edinci incelenmektedir. Katılımcılar, iki dillilik alt edincini ,63397 standart sapma ve 3,9152 ortalama ile, metin alt edincini ,60685 standart sapma ve 3,8427 ortalama ile, araştırma-teknoloji alt edincini ,59353 standart sapma ve 3,7393 ortalama ile, çeviri

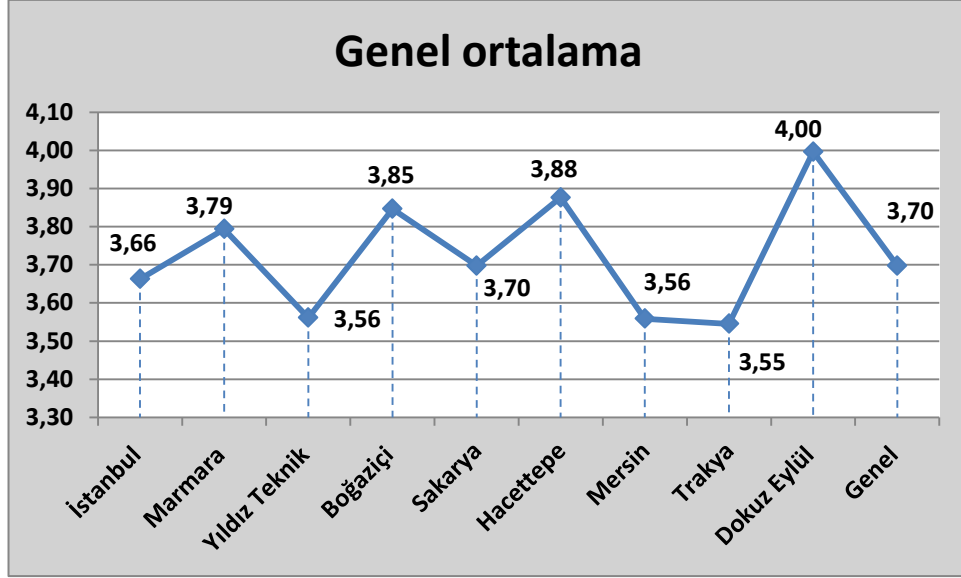
hizmeti sağlama alt edincini ,60162 standart sapma ve 3,7047 ortalama ile, stratejik alt edincini ,62883 standart sapma ve 3,6640 ortalama ile, alan/konu alt edincini ,69255 standart sapma ve 3,6404 ortalama ile, kültür alt edincini ,63630 standart sapma ve 3,6351 ortalama ile kuramsal bilgi alt edincini ,70541 standart sapma ve 3,4777 ortalama ile değerlendirmektedirler.

Tüm katılımcıların yanıtları ile elde edilen verilere göre iki dillilik alt edincinin Türkiye'deki devlet üniversiteleri çeviri bölümlerinde eğitim gören son sınıf öğrencilerin algılamalarında 3,91 ortalama ile en üst düzeydeki alt edinç ve kuramsal bilgi alt edincinin ise 3,47 ortalama ile en alt düzeydeki alt edinç olduğu görülmektedir. Ayrıca, çeviri edincini dil edinci veya iletişim edinci gibi öteki edinçlerden ayıran çeviriye özgü alt edinçlerden araştırma-teknoloji alt edinci 3,73 ortalama ile, stratejik alt edinç 3,66 ortalama ile ve kuramsal bilgi alt edinci 3,47 ortalama ile sırasıyla giderek düştüğü görülmektedir. Çeviri bölümlerinde verilen eğitim sonrasında öğrenci algılamaları açısından iki dillilik alt edinci ve metin alt edincinin öğrenim çıktıları içinde öncelikli olduğu gözlemlenmektedir. Tablo 6.19 ve şekil 6.32'deki verilere göre katılımcıların algılamalarında tüm çeviri alt edinçleri ile ilgili ortalamalar 4 ve altı değerlere sahiptir. Bu değerler, katılımcıların çeviri edincine yönelik algılamalarında gerekli çeviri niteliklerini edinmede yeterli olmadıklarını düşündüğünü göstermektedir.

Tablo 6.16: Üniversiteler ve çeviri edinci/alt-edinçleri arasındaki ilişki

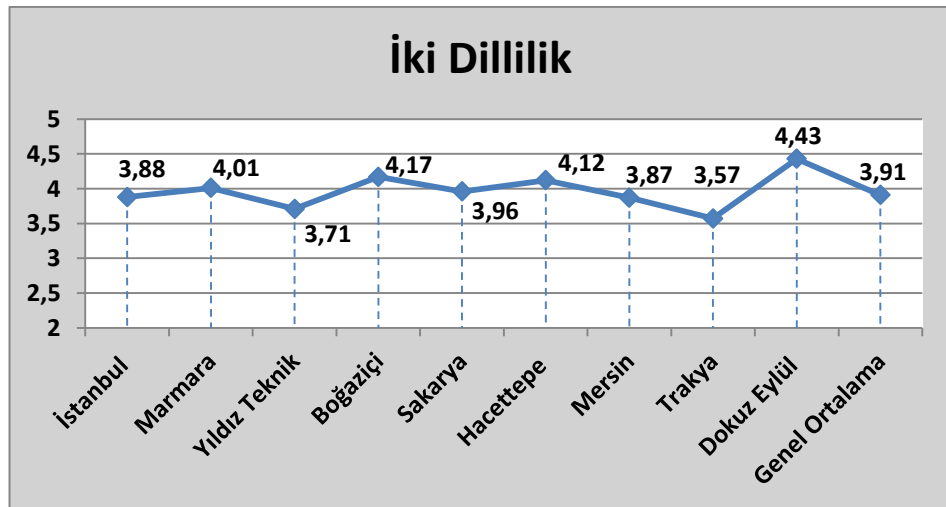
Üniversite	İstanbul	Marmara	Yıldız Teknik	Boğaziçi	Sakarya	Hacettepe	Mersin	Trakya	Dokuz Eylül	Genel
	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
Alt edinçler										
İki Dillilik	3,88	4,01	3,71	4,17	3,96	4,12	3,87	3,57	4,43	3,91
Kültür	3,65	3,73	3,63	3,94	3,58	3,76	3,42	3,47	3,87	3,63
Alan-konu	3,65	3,66	3,36	3,69	3,61	3,85	3,58	3,49	3,87	3,64
Metin	3,77	3,97	3,7	3,92	3,68	4,02	3,78	3,72	4,19	3,84
Araştırma-teknoloji	3,63	3,79	3,61	3,98	3,83	4,05	3,64	3,53	4,05	3,73
Stratejik	3,65	3,85	3,42	3,82	3,68	3,68	3,55	3,54	3,81	3,66
Kuramsal bilgi	3,43	3,57	3,42	3,44	3,54	3,43	3,2	3,51	3,78	3,47
Çeviri hizmeti sağlama	3,64	3,77	3,64	3,81	3,7	4,1	3,43	3,53	3,97	3,7
Genel ortalama	3,66	3,79	3,56	3,85	3,70	3,88	3,56	3,55	4,00	3,70

Şekil 6.14: Çeviri edinci genel ortalaması ve üniversiteler arasındaki ilişki

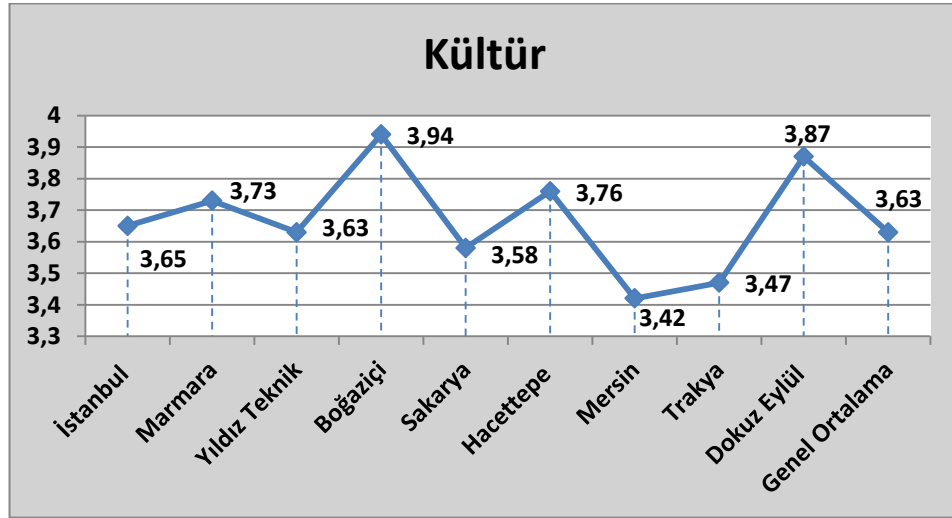
Tablo 6.16 ve Şekil 6.14’de çeviri edinci genel ortalaması ve üniversiteler arasındaki ilişki bulunmaktadır. Çeviri edinci genel ortalaması, devlet üniversiteleri dikkate alındığında 3,6975 olarak belirlenmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesi 4,00 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Hacettepe Üniversitesi 3,88, Boğaziçi Üniversitesi 3,85, Marmara Üniversitesi 3,79, Sakarya Üniversitesi 3,70, İstanbul Üniversitesi 3,66, Yıldız Teknik Üniversitesi 3,56, Mersin Üniversitesi 3,56, ve Trakya Üniversitesi ise 3,55 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.15: Üniversiteler ve iki dillilik alt edinci arasındaki ilişki

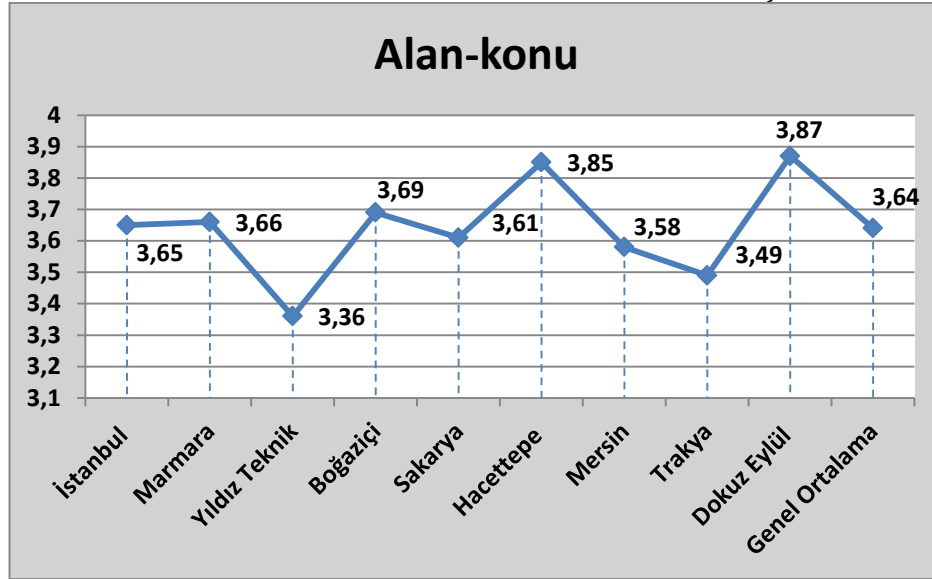
Tablo 6.16 ve Şekil 6.15’de üniversitelere göre iki dillilik alt edincinin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edincinin ortalaması, devlet üniversiteleri tüm son sınıf öğrencileri dikkate alındığında 3,91 olarak belirlenmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesi 4,43 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Boğaziçi Üniversitesi 4,17, Hacettepe Üniversitesi 4,17, Marmara Üniversitesi 4,01, Sakarya Üniversitesi 3,96, İstanbul Üniversitesi 3,88, Mersin Üniversitesi 3,87, Yıldız Teknik Üniversitesi 3,71, ve Trakya Üniversitesi ise 3,57 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.16: Üniversiteler ve kültür alt edinci arasındaki ilişki

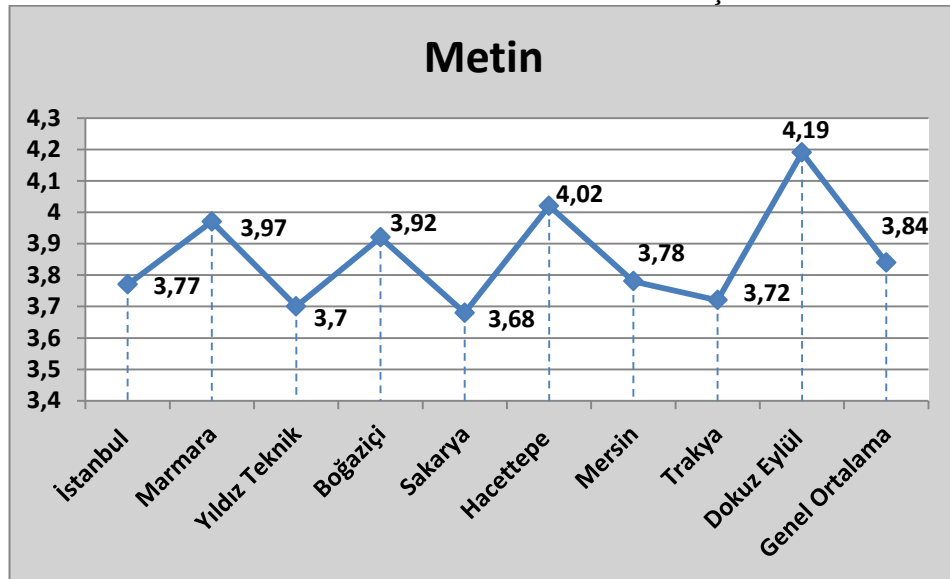
Tablo 6.16 ve Şekil 6.16’da üniversitelere göre kültür alt edincinin ortalamaları bulunmaktadır. Kültür alt edincinin ortalaması, devlet üniversiteleri tüm son sınıf öğrencileri dikkate alındığında 3,63 olarak belirlenmiştir. Boğaziçi Üniversitesi 3,94 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Dokuz Eylül Üniversitesi 3,87, Hacettepe Üniversitesi 3,76, Marmara Üniversitesi 3,73, İstanbul Üniversitesi 3,65, Yıldız Teknik Üniversitesi 3,63, Sakarya Üniversitesi 3,58, Trakya Üniversitesi 3,47 ve Mersin Üniversitesi ise 3,42 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.17: Üniversiteler ve alan-konu alt edinci arasındaki ilişki

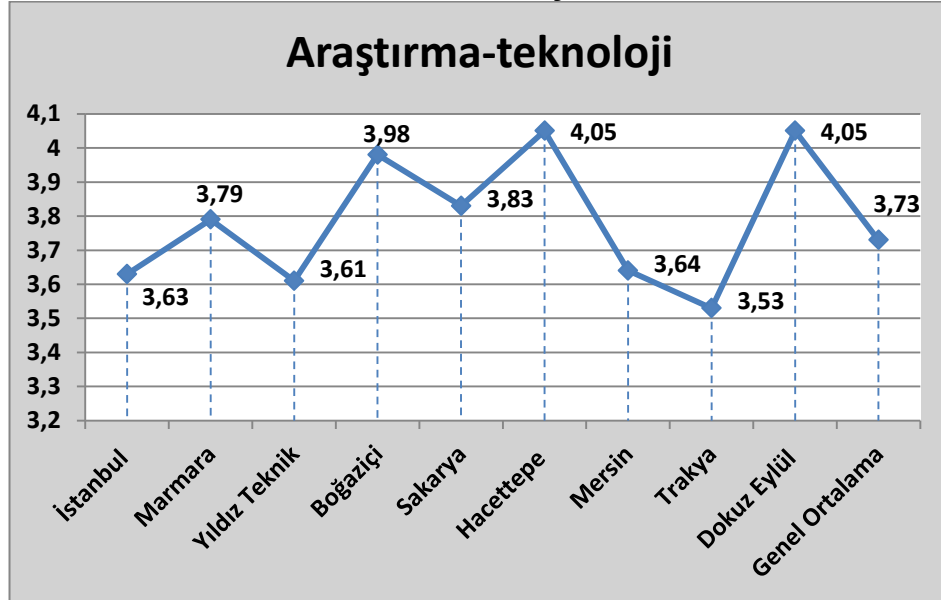
Tablo 6.16 ve Şekil 6.17’de üniversitelere göre alan-konu alt edincinin ortalamaları bulunmaktadır. Alan-konu alt edincinin ortalaması, devlet üniversiteleri tüm son sınıf öğrencileri dikkate alındığında 3,64 olarak belirlenmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesi 3,87 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Hacettepe Üniversitesi 3,85, Boğaziçi Üniversitesi 3,69, Marmara Üniversitesi 3,66, İstanbul Üniversitesi 3,65, Sakarya Üniversitesi 3,61, Mersin Üniversitesi 3,58, Trakya Üniversitesi 3,49 ve Yıldız Teknik Üniversitesi ise 3,36 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.18: Üniversiteler ve metin alt edinci arasındaki ilişki

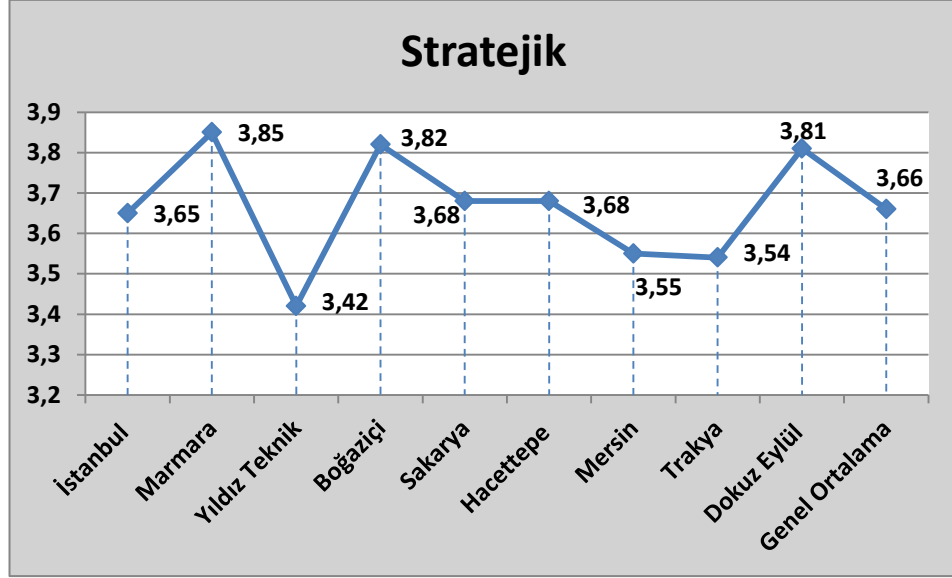
Tablo 6.16 ve Şekil 6.18’de üniversitelere göre metin alt edincinin ortalamaları bulunmaktadır. Metin alt edincinin ortalaması, devlet üniversiteleri tüm son sınıf öğrencileri dikkate alındığında 3,84 olarak belirlenmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesi 4,19 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Hacettepe Üniversitesi 4,02, Marmara Üniversitesi 3,97, Boğaziçi Üniversitesi 3,92, Mersin Üniversitesi 3,78, İstanbul Üniversitesi 3,77, Trakya Üniversitesi 3,72, Yıldız Teknik Üniversitesi 3,70 ve Sakarya Üniversitesi 3,68 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.19: Üniversiteler ve araştırma-teknoloji alt edinci arasındaki ilişki

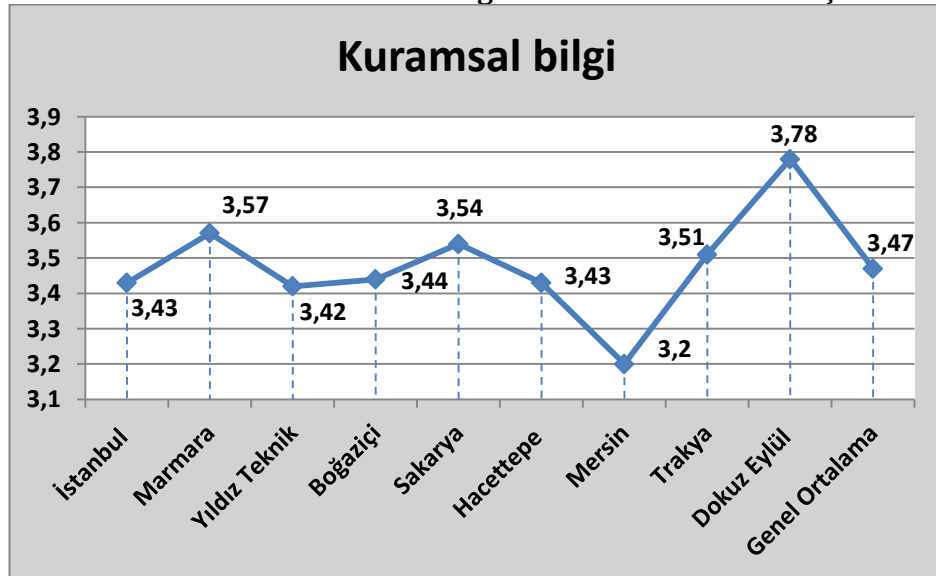
Tablo 6.16 ve Şekil 6.19’da üniversitelere göre araştırma-teknoloji alt edincinin ortalamaları bulunmaktadır. Araştırma-teknoloji alt edincinin ortalaması, devlet üniversiteleri tüm son sınıf öğrencileri dikkate alındığında 3,73 olarak belirlenmiştir. Hacettepe Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi 4,05 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Boğaziçi Üniversitesi 3,98, Sakarya Üniversitesi 3,83, Marmara Üniversitesi 3,79, Mersin Üniversitesi 3,64, İstanbul Üniversitesi 3,63, Yıldız Teknik Üniversitesi 3,61 ve Trakya Üniversitesi ise 3,53 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.20: Üniversiteler ve stratejik alt edinc arasındaki ilişki

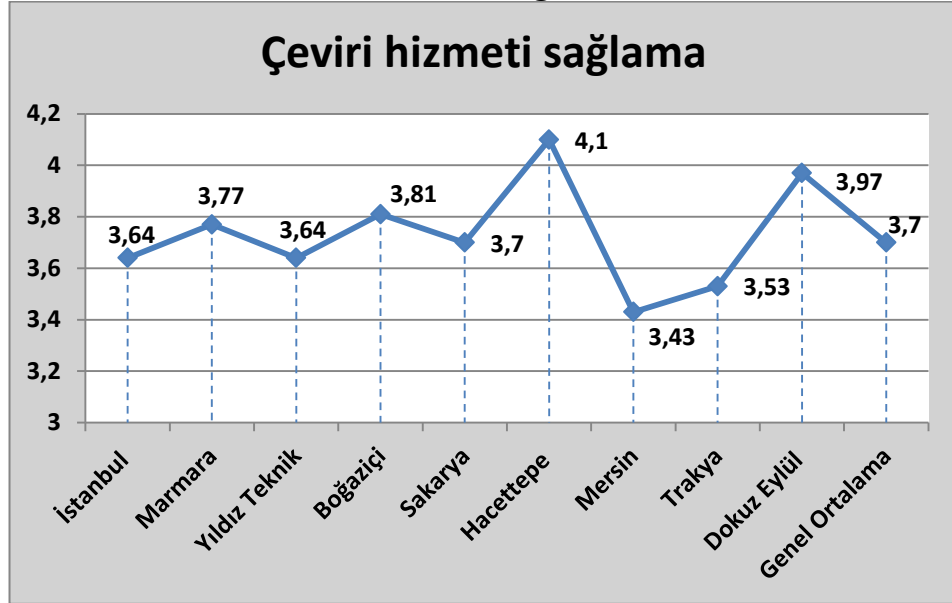
Tablo 6.16 ve Şekil 6.20’de üniversitelere göre stratejik alt edincin ortalamaları bulunmaktadır. Stratejik alt edincin ortalaması, devlet üniversiteleri tüm son sınıf öğrencileri dikkate alındığında 3,66 olarak belirlenmiştir. Marmara Üniversitesi 3,85 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Boğaziçi Üniversitesi 3,82, Dokuz Eylül Üniversitesi 3,81, Hacettepe Üniversitesi ve Sakarya Üniversitesi 3,68, İstanbul Üniversitesi 3,65, Mersin Üniversitesi 3,55, Trakya Üniversitesi 3,54 ve Yıldız Teknik Üniversitesi 3,42 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.21: Üniversiteler ve kuramsal bilgi alt edinci arasındaki ilişki

Tablo 6.16 ve Şekil 6.21’te üniversitelere göre kuramsal bilgi alt edincinin ortalamaları bulunmaktadır. Kuramsal bilgi alt edincinin ortalaması, devlet üniversiteleri tüm son sınıf öğrencileri dikkate alındığında 3,47 olarak belirlenmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesi 3,73 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Marmara Üniversitesi 3,57, Sakarya Üniversitesi 3,54, Trakya Üniversitesi 3,51, Boğaziçi Üniversitesi 3,44, İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi 3,43, Yıldız Teknik Üniversitesi 3,42 ve Mersin Üniversitesi ise 3,20 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.22: Üniversiteler ve çeviri hizmeti sağlama alt edinci arasındaki ilişki

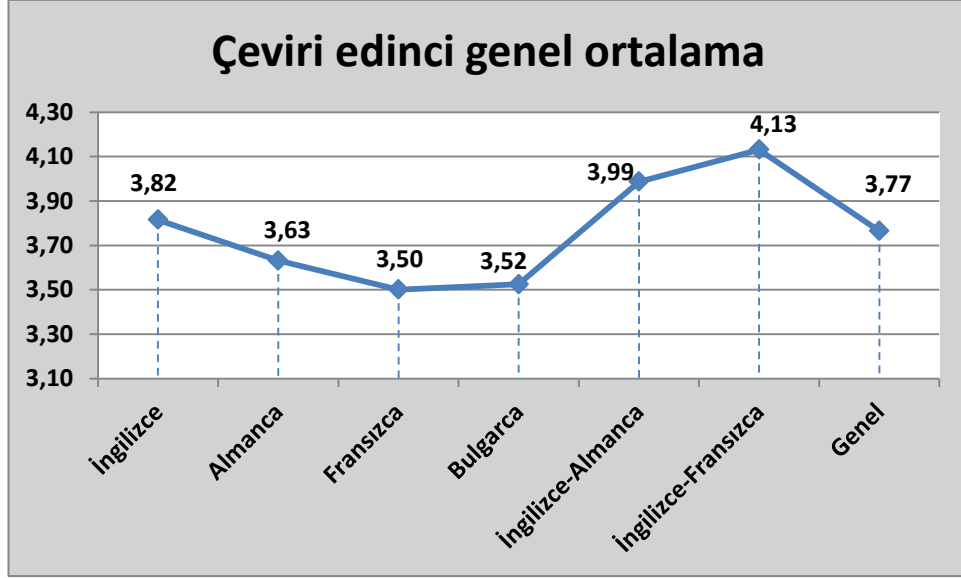
Tablo 6.16 ve Şekil 6.22’de üniversitelere göre çeviri hizmeti sağlama alt edincinin ortalamaları bulunmaktadır. Çeviri hizmeti sağlama alt edincinin ortalaması, devlet üniversiteleri tüm son sınıf öğrencileri dikkate alındığında 3,70 olarak belirlenmiştir. Hacettepe Üniversitesi 4,10 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Dokuz Eylül Üniversitesi 3,97, Boğaziçi Üniversitesi 3,81, Marmara Üniversitesi 3,77, Sakarya Üniversitesi 3,70, İstanbul Üniversitesi ve Yıldız Teknik Üniversitesi 3,64, Trakya Üniversitesi 3,53 ve Mersin Üniversitesi ise 3,43 ortalamaya sahiptir.

Ek 6’da sunulan şekillerde, ilgili üniversite için tüm alt edinçleri bir arada görmek mümkündür.

Tablo 6.17: Çeviri bölümleri ve çeviri edinci/alt-edinçleri arasındaki ilişki

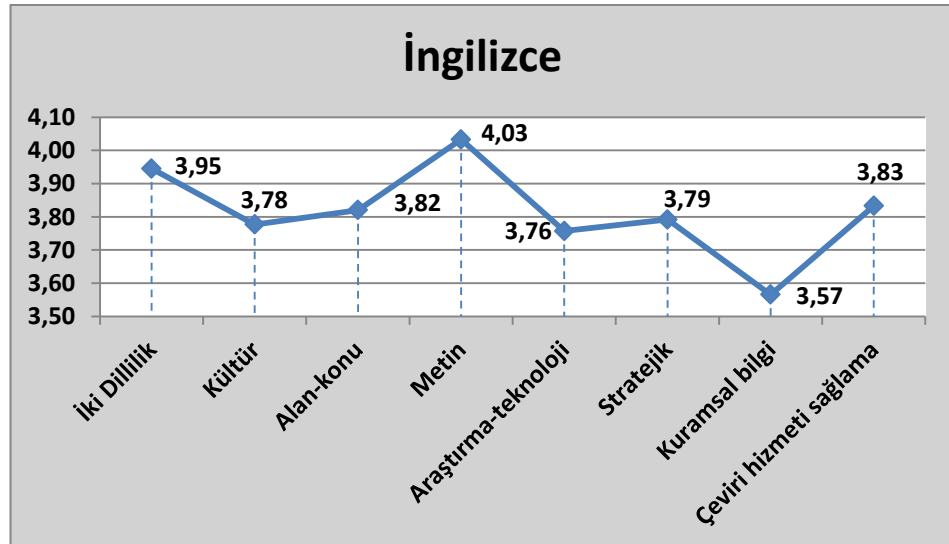
Bölüm	İngilizce	Almanca	Fransızca	Bulgarca	İngilizce-Almanca	İngilizce-Fransızca	Genel
	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
Alt edinçler							
İki Dillilik	3,95	3,86	3,81	3,55	4,42	4,20	3,97
Kültür	3,78	3,52	3,47	3,50	3,86	4,50	3,77
Alan-konu	3,82	3,59	3,31	3,21	3,88	4,00	3,63
Metin	4,03	3,71	3,61	3,55	4,16	4,08	3,86
Araştırma-teknoloji	3,76	3,74	3,57	3,68	4,03	4,30	3,85
Stratejik	3,79	3,62	3,41	3,62	3,80	4,38	3,77
Kuramsal bilgi	3,57	3,38	3,38	3,47	3,79	3,21	3,47
Çeviri hizmeti sağlama	3,83	3,63	3,45	3,62	3,96	4,38	3,81
Genel ortalama	3,82	3,63	3,50	3,52	3,99	4,13	3,77

Şekil 6.23: Çeviri edinci genel ortalaması ve çeviri bölümleri arasındaki ilişki

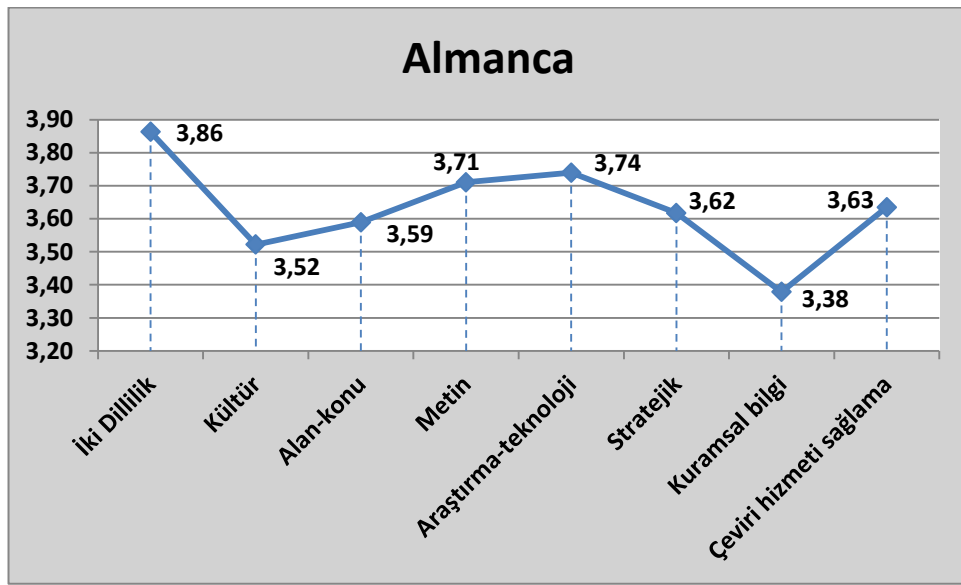
Tablo 6.17 ve Şekil 6.23’de çeviri edinci genel ortalaması ve çeviri bölümleri arasındaki ilişki bulunmaktadır. Çeviri edinci genel ortalaması, çeviri bölümleri dikkate alındığında 3,77 olarak belirlenmiştir. İngilizce-Fransızca çeviri edinci ortalaması 4,13, İngilizce-Almanca çeviri edinci ortalaması 3,99, İngilizce çeviri edinci ortalaması 3,82, Almanca çeviri edinci ortalaması 3,69, Bulgarca çeviri edinci ortalaması 3,52 ve Fransızca çeviri edinci ortalaması 3,50 olmuştur.

Şekil 6.24: İngilizce bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

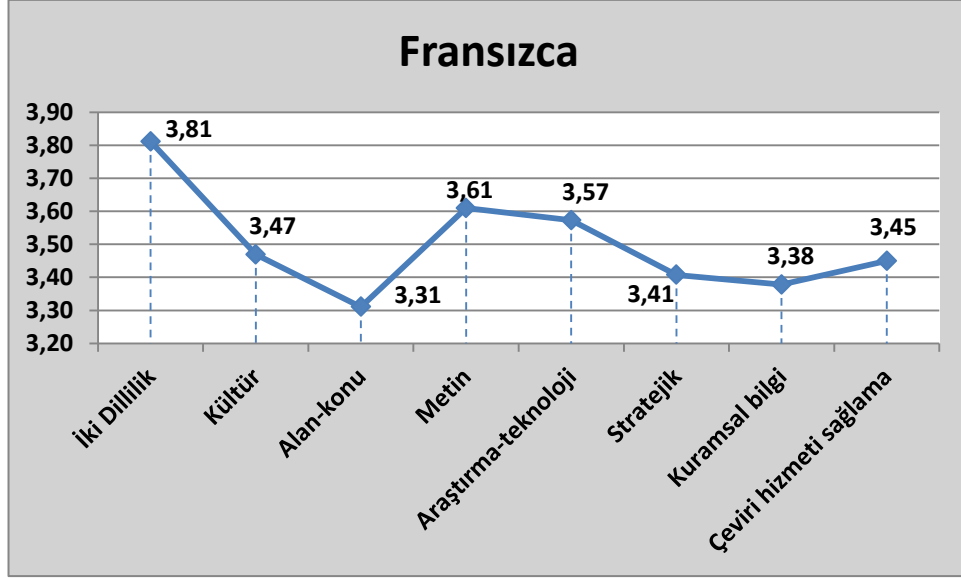
Tablo 6.17 ve Şekil 6.24’de İngilizce bölümlerine göre tüm alt edinçlerin ortalamaları bulunmaktadır. Metin alt edinci 4,03 ortalama ile en yüksek ortalama sahiptir. İki dillilik alt edinci 3,95, çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,83, alan-konu alt edinci 3,82, stratejik alt edinç 3,79, kültür alt edinci 3,78, araştırma-teknoloji alt edinci 3,76 ve kuramsal bilgi alt edinci 3,57 ortalama sahiptir.

Şekil 6.25: Almanca bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

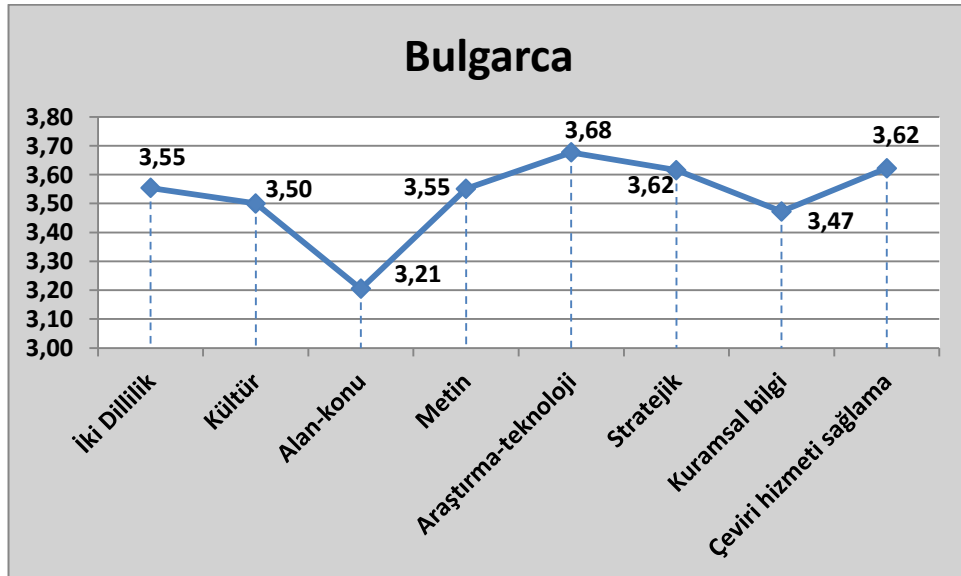
Tablo 6.17 ve Şekil 6.25’da Almanca bölümlerine göre tüm alt edinçlerin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edinci 3,86 ortalama ile en yüksek ortalama sahiptir. Araştırma-teknoloji alt edinci 3,74, metin alt edinci 3,71, çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,63, stratejik alt edinç 3,62, alan-konu alt edinci 3,59, kültür alt edinci 3,52 ve kuramsal bilgi alt edinci 3,38 ortalama sahiptir.

Şekil 6.26: Fransızca bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

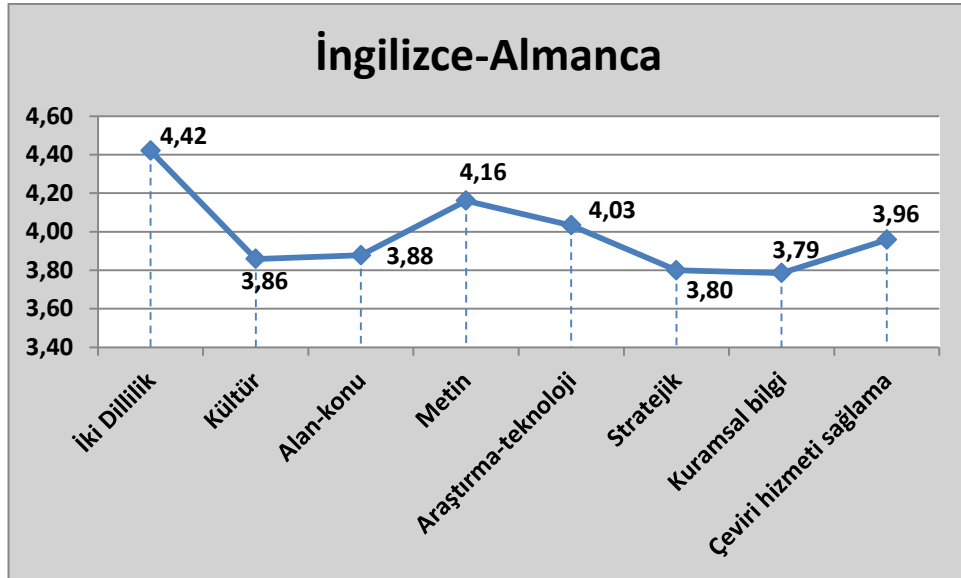
Tablo 6.17 ve Şekil 6.26’da Fransızca bölümlerine göre tüm alt edinçlerin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edinci 3,81 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Metin alt edinci 3,61, araştırma-teknoloji alt edinci 3,57, kültür alt edinci 3,47, çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,45, stratejik alt edinç 3,41, kuramsal bilgi alt edinci 3,38 ve alan-konu alt edinci ise 3,31 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.27: Bulgarca bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

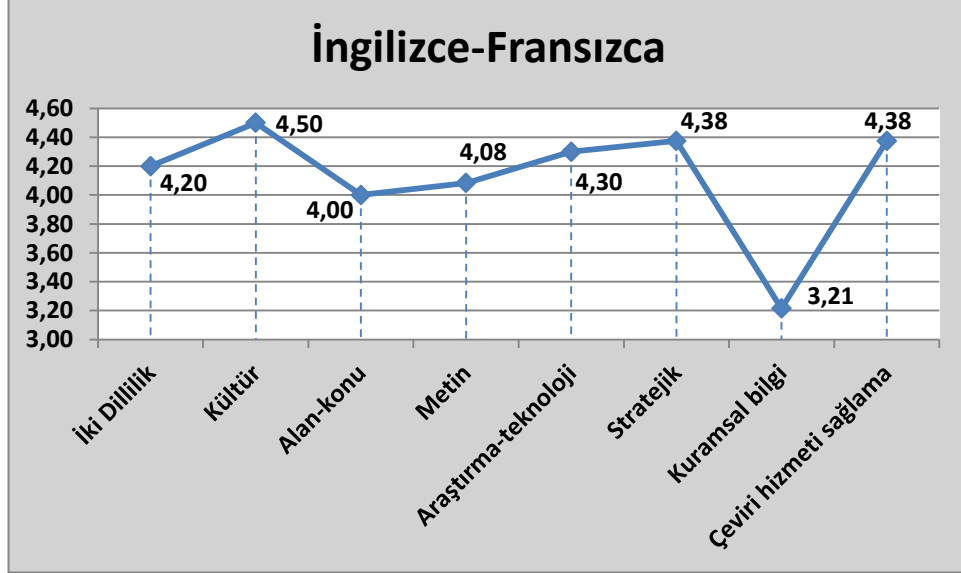
Tablo 6.17 ve Şekil 6.27’de Bulgarca bölümlerine göre tüm alt edinçlerin ortalamaları bulunmaktadır. Araştırma-teknoloji alt edinci 3,68 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Stratejik ve çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,62, iki dillilik ve metin alt edinci 3,55, kültür alt edinci 3,50, kuramsal bilgi alt edinci 3,47 ve alan-konu alt edinci ise 3,21 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.28: İngilizce-Almanca ortak bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

Tablo 6.17 ve Şekil 6.28’de İngilizce-Almanca bölümlerine göre tüm alt edinçlerin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edinci 4,42 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Metin alt edinci 4,16, araştırma-teknoloji alt edinci 4,03, çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,96, alan-konu alt edinci 3,88, kültür alt edinci 3,86, stratejik alt edinç 3,80 ve kuramsal bilgi alt edinci ise 3,79 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.29: İngilizce-Fransızca ortak bölümleri ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

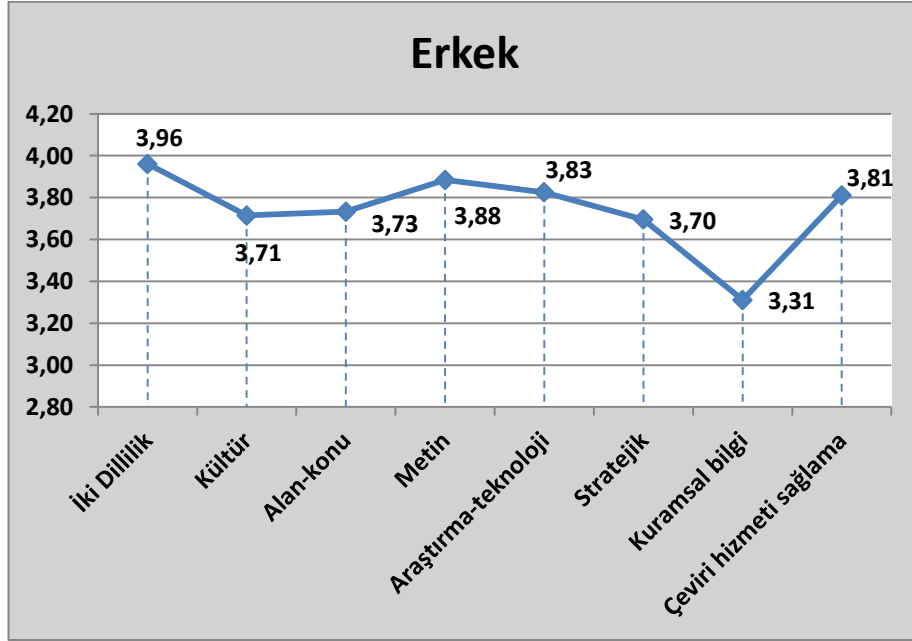

Tablo 6.17 ve Şekil 6.29’da İngilizce-Fransızca bölümlerine göre tüm alt edinçlerin ortalamaları bulunmaktadır. Kültür alt edinci 4,50 ortalama ile en yüksek ortalama sahiptir. Stratejik ve çeviri hizmeti sağlama alt edinci 4,38, araştırma-teknoloji alt edinci 4,30, iki dillilik alt edinci 4,20, metin alt edinci 4,08, alan-konu alt edinci 4,00 ve kuramsal bilgi alt edinci ise 3,21 ortalama sahiptir.

Tablo 6.18: Cinsiyet ve çeviri edinci/alt edinçleri arasındaki ilişki

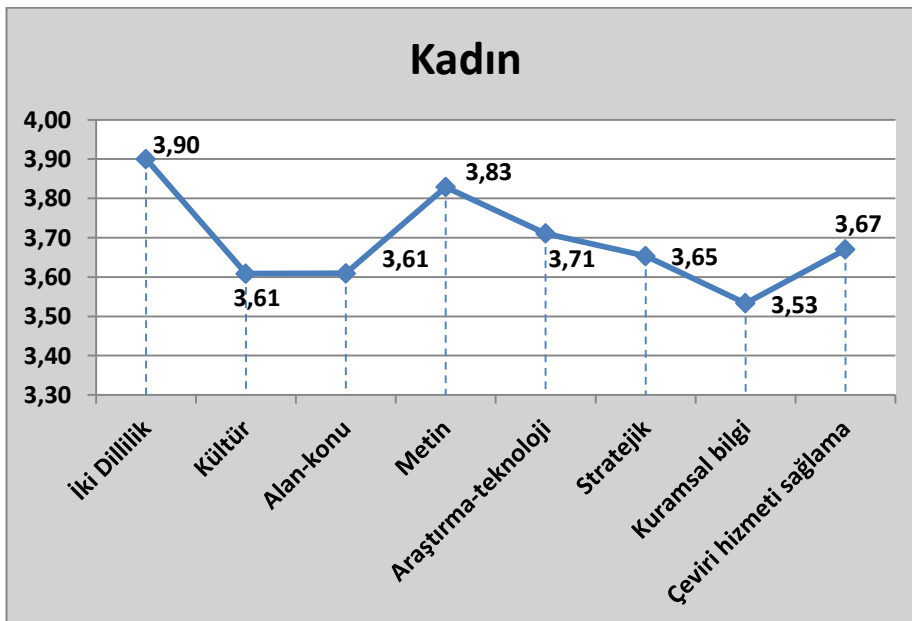
CİNSİYET			
	Erkek	Kadın	Genel
ALT EDİNÇLER	Ortalama	Ortalama	Ortalama
İki Dillilik	3,96	3,90	3,93
Kültür	3,71	3,61	3,66
Alan-konu	3,73	3,61	3,67
Metin	3,88	3,83	3,86
Araştırma-teknoloji	3,83	3,71	3,77
Stratejik	3,70	3,65	3,67
Kuramsal bilgi	3,31	3,53	3,42
Çeviri hizmeti sağlama	3,81	3,67	3,74
Genel ortalama	3,74	3,69	3,72

Şekil 6.30: Erkek katılımcılar ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

Tablo 6.18 ve Şekil 6.30’da erkek katılımcılar ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişkinin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edinci 3,96 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Metin alt edinci 3,88, araştırma-teknoloji alt edinci 3,83, çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,81, alan-konu alt edinci 3,73, kültür alt edinci 3,71, stratejik alt edinci 3,70 ve kuramsal bilgi alt edinci ise 3,31 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.31: Kadın katılımcılar ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

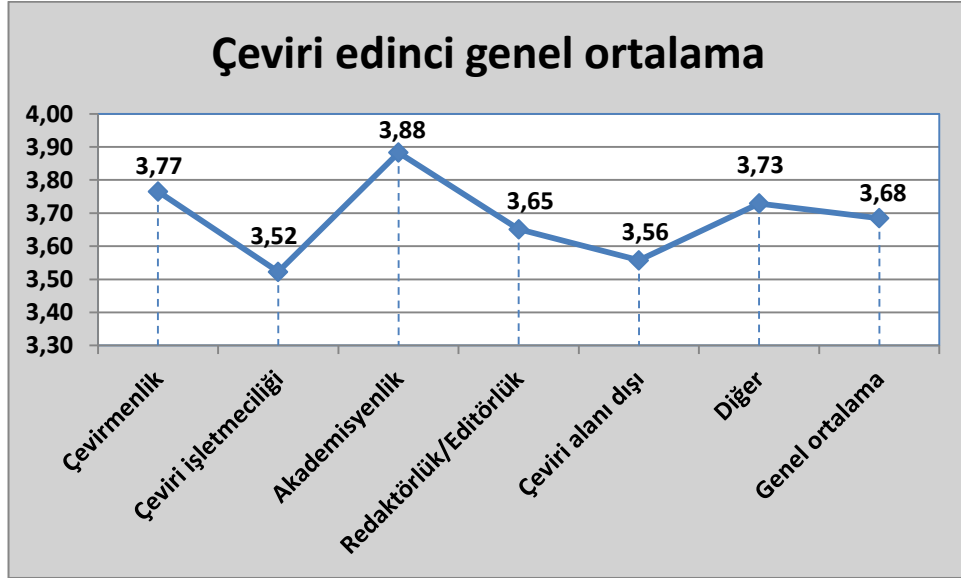

Tablo 6.18 ve Şekil 6.31’de kadın katılımcılar ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişkinin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edinci 3,90 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Metin alt edinci 3,83, araştırma-teknoloji alt edinci 3,71, çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,67, stratejik alt edinci 3,65, alan-konu ve kültür alt edinci 3,61 ve kuramsal bilgi alt edinci ise 3,53 ortalamaya sahiptir.

Tablo 6.19: Kariyer beklentileri ve çeviri edinci/alt edinçleri arasındaki ilişki

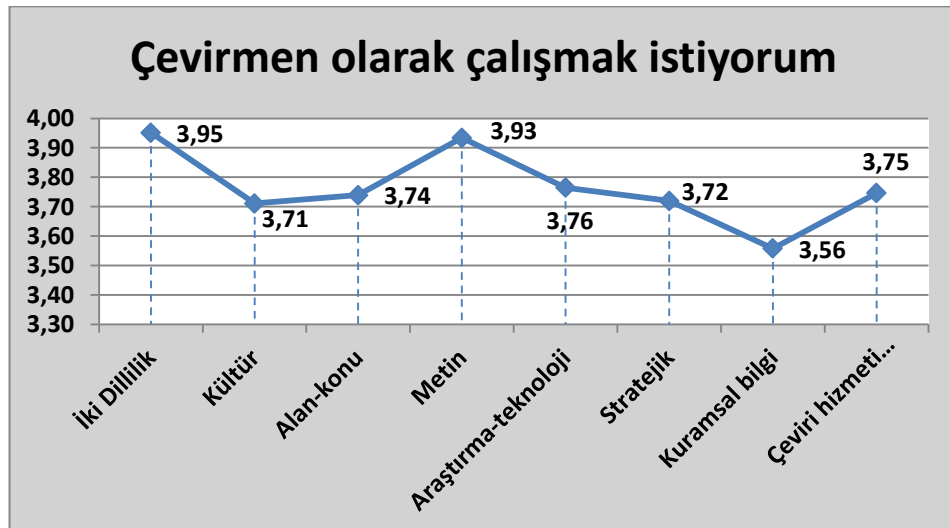
Kariyer Alt edinçler	Çevirmen olarak çalışmak istiyorum	Çeviri işletmesi kurmak istiyorum	Üniversitede öğretim görevlisi olmak istiyorum	Redaktör/ editör olmak istiyorum	Çeviri alanında çalışmak istemiyorum	Diğer	Genel
	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
İki Dillilik	3,95	3,71	4,05	3,96	3,79	4,01	3,91
Kültür	3,71	3,43	3,84	3,61	3,46	3,66	3,62
Alan-konu	3,74	3,42	3,86	3,66	3,41	3,72	3,63
Metin	3,93	3,61	4,01	3,81	3,69	3,83	3,81
Araştırma-teknoloji	3,76	3,53	3,84	3,64	3,67	3,87	3,72
Stratejik	3,72	3,50	3,89	3,53	3,55	3,55	3,62
Kuramsal bilgi	3,56	3,32	3,73	3,35	3,30	3,43	3,45
Çeviri hizmeti sağlama	3,75	3,65	3,85	3,65	3,58	3,76	3,71
Genel ortalama	3,77	3,52	3,88	3,65	3,56	3,73	3,68

Şekil 6.32: Çeviri edinci genel ortalaması ve kariyer beklentisi arasındaki ilişki

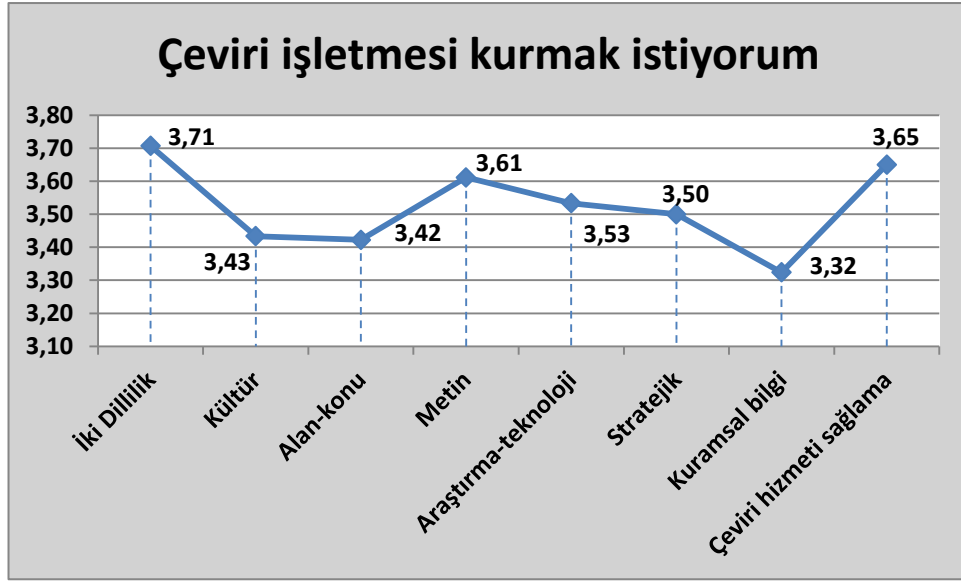
Tablo 6.19 ve Şekil 6.32’de çeviri edinci genel ortalaması ve kariyer beklentisi arasındaki ilişki bulunmaktadır. Çeviri edinci genel ortalaması, kariyer beklentisi dikkate alındığında 3,68 olarak belirlenmiştir. Akademisyen olmak isteyenlerin çeviri edinci genel ortalaması, 3,88, çevirmen olmak isteyenlerin çeviri edinci genel ortalaması, 3,77, diğer seçeneği için çeviri edinci genel ortalaması, 3,73, redaktör/editör olmak isteyenlerin çeviri edinci genel ortalaması, 3,65, çeviri alanı dışında bir kariyer beklentisi olanların çeviri edinci genel ortalaması, 3,56, ve çeviri işletmesi kurmak isteyenlerin çeviri edinci genel ortalaması, 3,52 olmuştur.

Şekil 6.33: Çevirmenlik ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

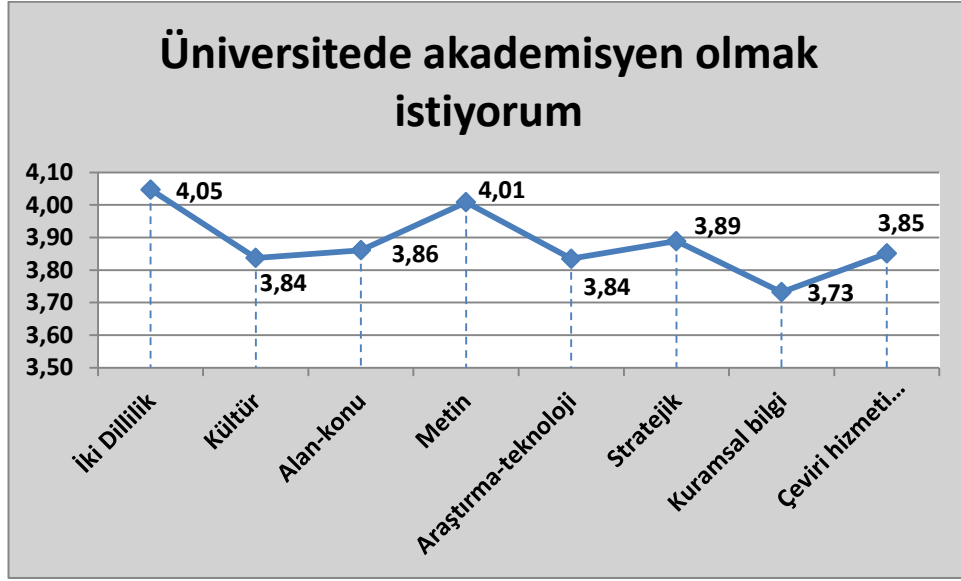
Tablo 6.19 ve Şekil 6.33’de çevirmenlik ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişkinin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edinci 3,95 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Metin alt edinci 3,93, araştırma-teknoloji alt edinci 3,76, çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,75, alan-konu alt edinci 3,74, stratejik alt edinci 3,72, kültür alt edinci 3,71 ve kuramsal bilgi alt edinci ise 3,56 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.34: Çeviri işletmeciliği ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

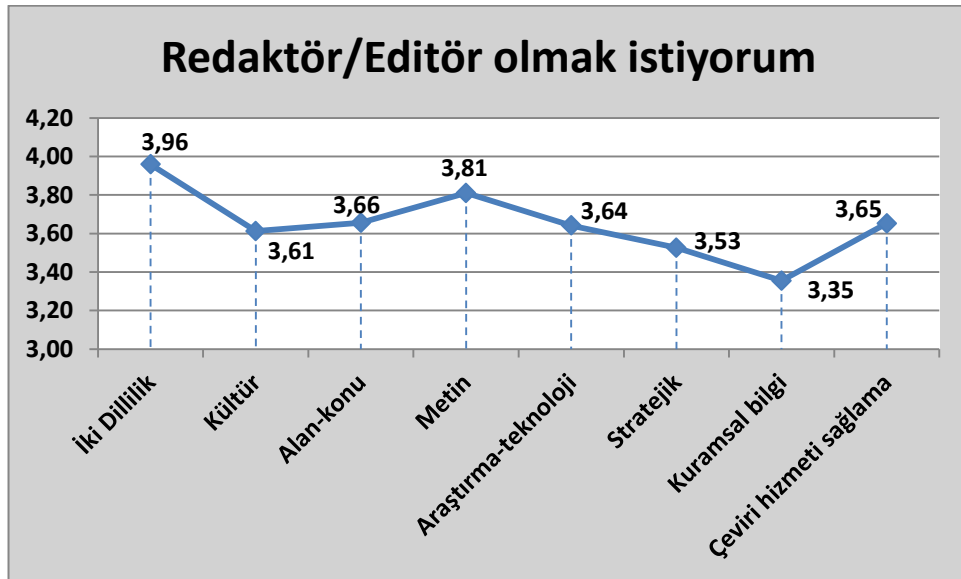
Tablo 6.19 ve Şekil 6.34’de çeviri işletmeciliği ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişkinin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edinci 3,71 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,65, metin alt edinci 3,61, araştırma-teknoloji alt edinci 3,53, stratejik alt edinci 3,50, kültür alt edinci 3,43, alan-konu alt edinci 3,42 ve kuramsal bilgi alt edinci 3,32 ise ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.35: Akademisyenlik ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

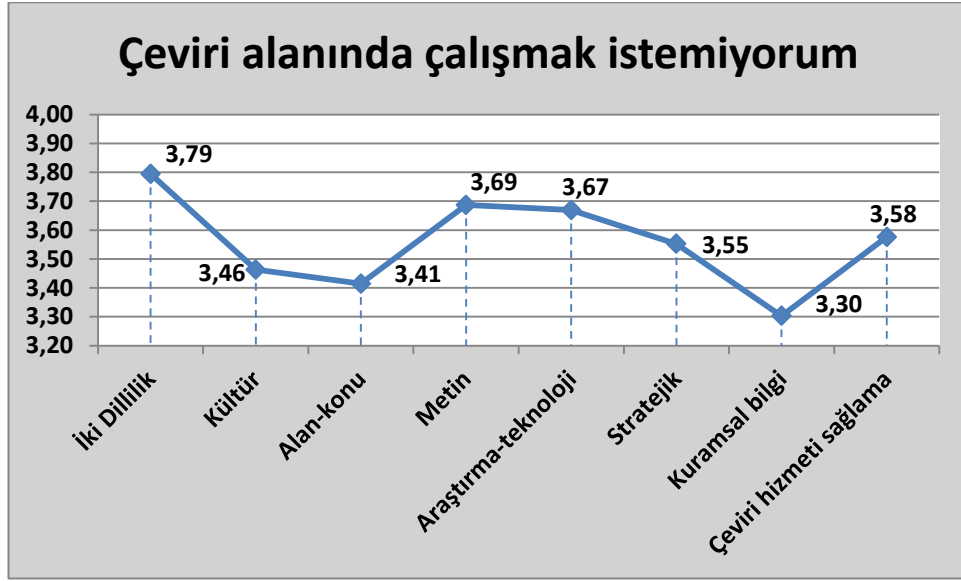
Tablo 6.19 ve Şekil 6.35’de akademisyenlik ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişkinin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edinci 4,05 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Metin alt edinci 4,01, stratejik alt edinci 3,89, alan-konu alt edinci 3,86, çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,85, kültür ve araştırma-teknoloji alt edinci 3,84 ve kuramsal bilgi alt edinci ise 3,73 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.36: Redaktörlük/Editörlük ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

Tablo 6.19 ve Şekil 6.36’da redaktörlük/editörlük ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişkinin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edinci 3,96 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Metin alt edinci 3,81, alan-konu alt edinci 3,66, çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,65, araştırma-teknoloji alt edinci 3,64, kültür alt edinci 3,61, stratejik alt edinci 3,53 ve kuramsal bilgi alt edinci ise 3,35 ortalamaya sahiptir.

Şekil 6.37: Çeviri sektörü dışında bir kariyer düşünen katılımcılar ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişki

Tablo 6.19 ve Şekil 6.37’de çeviri sektörü dışında bir kariyer düşünen katılımcılar ve çeviri alt edinçleri arasındaki ilişkinin ortalamaları bulunmaktadır. İki dillilik alt edinci 3,79 ortalama ile en yüksek ortalamaya sahiptir. Metin alt edinci 3,69, araştırma-teknoloji alt edinci 3,67, çeviri hizmeti sağlama alt edinci 3,58, stratejik alt edinci 3,55, kültür alt edinci 3,46, alan-konu alt edinci 3,41 ve kuramsal bilgi alt edinci 3,30 ortalamaya sahiptir.

6.1.2. Güvenirlik Analizi

Bu bölümde, araştırmada kullanılan çeviri edinci ölçeğinin güvenirlik analizi sonuçlarına yer verilmektedir. Kullanılan anket, İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık bölümünde bir pilot uygulamadan geçirilmiştir. Bu pilot uygulama sonrası veriler, ölçeğin iç tutarlılığını/güvenirliğini ölçmek amacıyla SPSS 17.0 programında Cronbach's Alpha¹ katsayısı ile değerlendirilmiştir. Cronbach's Alpha katsayısı değerlendirmelerinde referans değerler aşağıdaki gibi kabul edilmektedir:

Tablo 6.20: Cronbach's Alpha katsayısının referans değerleri

Cronbach's Alpha	İç Tutarlılık
$\alpha \geq .9$	Mükemmel
$.9 > \alpha \geq .8$	İyi
$.8 > \alpha \geq .7$	Kabul edilebilir
$.7 > \alpha \geq .6$	Sorgulanabilir
$.6 > \alpha \geq .5$	Yetersiz
$.5 > \alpha$	Kabul edilemez

Pilot uygulama ile yapılan değerlendirme sonucunda 50 ifadeden oluşan ve 8 alt edinci ölçmeyi hedefleyen çeviri edinci anketi Cronbach's Alpha değeri Tablo 6.21'de görüleceği gibi ,888 olmuştur. Referans değerler içinde “iyi” kategorisine girmektedir. Bu güvenirlik değeri ile anketin örnek kütle üzerinde uygulanabilirliği sağlanmıştır.

Tablo 6.21: Çeviri edinci edinim anketinin pilot çalışması Cronbach's Alpha değeri

Güvenirlik İstatistiği	
Cronbach's Alpha	İfade Sayısı
,888	50

¹1951 yılında Lee Cronbach tarafından kullanılmaya başlanmıştır ve SPSS Statistics programı güvenirlik istatistiği ölçümünde kullanılan bir katsayıdır.

Çeviri öğrencilerine yönelik olarak 9 devlet üniversitesi 18 çeviri bölümü öğrencilerinden toplam 448 adet anket geri dönmüştür. Geri dönen anketlerin toplamı için güvenirlik analizi yaptığımızda Tablo 6.22’te sunulan veriler elde edilmiştir. Ankete katılımcı sayısı artıkça Cronbach’s Alpha değeri ,951’e yükselmiştir.

Tablo 6.22: Çeviri edinci edinim anketinin tüm katılımcılar Cronbach’s Alpha değeri

Güvenirlik İstatistiği	
Cronbach's Alpha	İfade Sayısı
,951	50

Böylece referans değerlere göre ölçeğin, iç tutarlılığının yüksek olduğu görülmektedir ve güvenirlik değeri “iyi” kategorisinden “mükemmel” kategorisine yükselmiştir.

6.1.3. Korelasyon Analizleri

Korelasyon analizi, iki farklı değişken arasındaki ilişkinin yönü ve düzeyini (derecesini-şiddetini-gücünü) belirlemek için kullanılır. Korelasyon katsayısı “r” ile ifade edilir ve -1 ve +1 arasında bir değer alır. “r” değerinin işaretinin artı veya eksi olması, ilişkinin yönünü; ilişkinin derecesini ise katsayının büyüklüğü göstermektedir. Korelasyon katsayısının eksi olması, ters yönlü bir ilişkiyi işaret eder. Bir değişkene ilişkin verilerin artması durumunda diğer değişkene ait verilerin azalması veya bir değişkene ilişkin verilerin azalması durumunda diğer değişkene ait verilerin artması anlamına gelir. Korelasyon katsayısının artı olması, doğrusal yönlü bir ilişkiyi işaret eder. Bir değişkene ilişkin verilerin artması durumunda diğer değişkene ait verilerin de artması veya bir değişkene ilişkin verilerin azalması durumunda diğer değişkene ait verilerin azalması anlamına gelir. Her iki değişkenin de birlikte artı veya azalış göstermesini ifade eder. Korelasyon katsayısı, değişkenler arasında bir ilişkinin olmadığı durumlarda 0’dır; doğrusal yönlü tam ve kuvvetli bir ilişkinin olduğu durumlarda +1, ters yönlü tam ve kuvvetli bir ilişkinin olduğu durumlarda -1 değerini almaktadır. Değişkenler arasındaki ilişkinin düzeyi, 0-0,49 arası “zayıf”, 0,50-0,74 arası “orta” ve 0,75-1 arası “kuvvetli” olarak yorumlanır

Anlamlılık düzeyi, $p < 0,05$ düzeyinde ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir (Eymen, 2007:87-109)².

Anketle veri toplamada (Kesinlikle Katılmıyorum, Katılmıyorum, Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum, Katılıyorum, Kesinlikle Katılıyorum) şeklinde kullanılan ölçek, sıralayıcı (ordinal) ölçeğe bir örnektir. İki sıralayıcı (ordinal) değişken arasındaki ilişkiler, Kendall's tau-b testi ile ölçülebilmektedir. Bu bölümde, çeviri alt edincileri ile çeviri bölümleri, AGNO, cinsiyet ve kariyer beklentisi değişkenleri arasındaki doğrusal veya ters yönlü ilişkiler ölçülmüştür.

Tablo 6.23 ve Tablo 6.26 arasındaki verilerle iki dillilik alt edinci ile bölüm, AGNO, cinsiyet ve kariyer beklentisi değişkenleri arasındaki ilişki analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 6.23: İki dillilik alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki

İki Dillilik Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Bölüm
Kendall's tau_b	İki dillilik alt edinci	Korelasyon katsayısı	,022
		Sig. (2-tailed)	,548
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: İki dillilik alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: İki dillilik alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.548 düzeyindedir. H₀ kabul edilerek, H₁ hipotezi reddedilmiştir. Buna göre iki dillilik alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

² Eymen, U. Erman: **SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri**, İstatistik Merkezi Yayın No: 1, 2007, Çevrimiçi <http://www.istatistikmerkezi.com>, erişim tarihi 3 Kasım 2012.

Tablo 6.24: İki dillilik alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki

İki Dillilik Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			AGNO
Kendall's tau_b	İki dillilik alt edinci	Korelasyon katsayısı	,117**
		Sig. (2-tailed)	,004
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: İki dillilik alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: İki dillilik alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.004 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. İki dillilik alt edinci ile AGNO arasında anlamlı, doğrusal yönlü ve zayıf bir ilişki vardır. Buna göre çeviri öğrencilerinin AGNO'su yükseldikçe iki dillilik alt edincilerinde de artış olduğu söylenebilir.

Tablo 6.25: İki dillilik alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki

İki Dillilik Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Cinsiyet
Kendall's tau_b	İki dillilik alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,015
		Sig. (2-tailed)	,710
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: İki dillilik alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: İki dillilik alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.710 düzeyindedir. H₀ kabul edilerek, H₁ hipotezi reddedilmiştir. Buna göre iki dillilik alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6.26: İki dillilik alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

İki Dillilik Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Kariyer
Kendall's tau_b	İki dillilik alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,034
		Sig. (2-tailed)	,355
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: İki dillilik alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: İki dillilik alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.355 düzeyindedir. H₀ kabul edilerek, H₁ hipotezi reddedilmiştir. Buna göre iki dillilik alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6.27 ve Tablo 6.30 arasındaki verilerle kültür alt edinci ile bölüm, AGNO, cinsiyet ve kariyer beklentisi değişkenleri arasındaki ilişki analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 6.27: Kültür alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki

Kültür Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Bölüm
Kendall's tau_b	Kültür alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,093*
		Sig. (2-tailed)	,014
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Kültür alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Kültür alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.014 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Kültür alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı, ters

yönlü ve zayıf bir ilişki vardır. Buna göre çeviri bölümleri sıralaması sondan başa doğru kültür alt edinçlerinde artış olduğu söylenebilir.

Tablo 6.28: Kültür alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki

Kültür Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			AGNO
Kendall's tau_b	Kültür alt edinci	Korelasyon katsayısı	,135**
		Sig. (2-tailed)	,001
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Kültür alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Kültür alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.001 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Kültür alt edinci ile AGNO arasında anlamlı, doğrusal yönlü ve zayıf bir ilişki vardır. Buna göre çeviri öğrencilerinin AGNO'su yükseldikçe kültür alt edinçlerinde de artış olduğu söylenebilir.

Tablo 6.29: Kültür alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki

Kültür Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Cinsiyet
Kendall's tau_b	Kültür alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,053
		Sig. (2-tailed)	,193
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Kültür alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Kültür alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, 0.193 anlamlılık düzeyindedir. H₀ kabul edilerek, H₁ hipotezi reddedilmiştir. Buna göre kültür alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6.30: Kùltür alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Kùltür Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Kariyer
Kendall's tau_b	Kùltür alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,100**
		Sig. (2-tailed)	,007
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Kùltür alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Kùltür alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.007 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Kùltür alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı, ters yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 6.31 ve Tablo 6.34 arasındaki verilerle alan-konu alt edinci ile bölüm, AGNO, cinsiyet ve kariyer beklentisi değişkenleri arasındaki ilişki analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 6.31: Alan-konu alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki

Alan-Konu Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Bölüm
Kendall's tau_b	Alan-konu alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,150**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	444

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Alan-konu alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Alan-konu alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.000 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Alan-konu alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı, ters yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 6.32: Alan-konu alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki

Alan-Konu Alt Edinci Korelasyon Analizleri			AGNO
Kendall's tau_b	Alan-konu alt edinci	Korelasyon katsayısı	,177**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	444

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Alan-konu alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Alan-konu alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.000 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Alan-konu alt edinci ile AGNO arasında anlamlı, doğrusal yönlü ve zayıf bir ilişki vardır. Buna göre çeviri öğrencilerinin AGNO'su yükseldikçe alan-konu alt edinçlerinde de artış olduğu söylenebilir.

Tablo 6.33: Alan-konu alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki

Alan-Konu Alt Edinci Korelasyon Analizleri			Cinsiyet
Kendall's tau_b	Alan-konu alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,059
		Sig. (2-tailed)	,157
		N	444

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Alan-konu alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Alan-konu alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.001 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Alan-konu alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı, ters yönlü ve güçlü bir ilişki vardır. Buna göre kadın çeviri öğrencilerinin kültür alt edinçlerinin erkek çeviri öğrencilerine göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 6.34: Alan-konu alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Alan-Konu Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Kariyer
Kendall's tau_b	Alan-konu alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,118**
		Sig. (2-tailed)	,002
		N	444

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Alan-konu alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Alan-konu alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.002 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Alan-konu alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı, ters yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 6.35 ve Tablo 6.38 arasındaki verilerle metin alt edinci ile bölüm, AGNO, cinsiyet ve kariyer beklentisi değişkenleri arasındaki ilişki analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 6.35: Metin alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki

Metin Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Bölüm
Kendall's tau_b	Metin alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,148**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Metin alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Metin alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.000 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Metin alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı, ters yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 6.36: Metin alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki

Metin Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			AGNO
Kendall's tau_b	Metin alt edinci	Korelasyon katsayısı	,228**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Metin alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Metin alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.000 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Metin alt edinci ile AGNO arasında anlamlı, doğrusal yönlü ve zayıf bir ilişki vardır. Buna göre çeviri öğrencilerinin AGNO'su yükseldikçe alan-konu alt edinçlerinde de artış olduğu söylenebilir.

Tablo 6.37: Metin alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki

Metin Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Cinsiyet
Kendall's tau_b	Metin alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,019
		Sig. (2-tailed)	,643
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Metin alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Metin alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, 0.643 anlamlılık düzeyindedir. H₀ kabul edilerek, H₁ hipotezi reddedilmiştir. Buna göre metin alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6.38: Metin alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Metin Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Kariyer
Kendall's tau_b	Metin alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,118**
		Sig. (2-tailed)	,001
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Metin alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Metin alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.001 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Metin alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı, ters yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 6.39 ve Tablo 6.42 arasındaki verilerle araştırma-teknoloji alt edinci ile bölüm, AGNO, cinsiyet ve kariyer beklentisi değişkenleri arasındaki ilişki analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 6.39: Araştırma-teknoloji alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Araştırma-Teknoloji Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Bölüm
Kendall's tau_b	Araştırma-teknoloji alt edinci	Korelasyon katsayısı	,008
		Sig. (2-tailed)	,831
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Araştırma-teknoloji alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Araştırma-teknoloji alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.831 düzeyindedir. H_0 kabul edilerek, H_1 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre araştırma-teknoloji alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6.40: Araştırma-teknoloji alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki

Araştırma-Teknoloji Alt Edinci Korelasyon Analizleri			AGNO
Kendall's tau_b	Araştırma-teknoloji alt edinci	Korelasyon katsayısı	,085*
		Sig. (2-tailed)	,035
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H_0 : Araştırma-teknoloji alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Araştırma-teknoloji alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.035 düzeyindedir. H_0 reddedilerek, H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Araştırma-teknoloji alt edinci ile AGNO arasında anlamlı, doğrusal yönlü ve güçlü bir ilişki vardır. Buna göre çeviri öğrencilerinin AGNO'su yükseldikçe araştırma-teknoloji alt edinçlerinde de artış olduğu söylenebilir.

Tablo 6.41: Araştırma-teknoloji alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki

Araştırma-Teknoloji Alt Edinci Korelasyon Analizleri			Cinsiyet
Kendall's tau_b	Araştırma-teknoloji alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,059
		Sig. (2-tailed)	,144
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H_0 : Araştırma-teknoloji alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Araştırma-teknoloji alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.144 düzeyindedir. H_0 kabul edilerek, H_1 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre araştırma-teknoloji alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6.42: Araştırma-teknoloji alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Araştırma-Teknoloji Alt Edinci Korelasyon Analizleri			Kariyer
Kendall's tau_b	Araştırma-teknoloji alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,018
		Sig. (2-tailed)	,619
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Araştırma-teknoloji alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Araştırma-teknoloji alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.619 düzeyindedir. H₀ kabul edilerek, H₁ hipotezi reddedilmiştir. Buna göre araştırma-teknoloji alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6.43 ve Tablo 6.46 arasındaki verilerle stratejik alt edinç ile bölüm, AGNO, cinsiyet ve kariyer beklentisi değişkenleri arasındaki ilişki analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 6.43: Stratejik alt edinç ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Stratejik Alt Edinci Korelasyon Analizleri			Bölüm
Kendall's tau_b	Stratejik alt edinç	Korelasyon katsayısı	-,121 **
		Sig. (2-tailed)	,001
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Stratejik alt edinç ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Stratejik alt edinç ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.001 düzeyindedir. H_0 reddedilerek, H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Stratejik alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı, ters yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 6.44: Stratejik alt edinç ile AGNO arasındaki ilişki

Stratejik Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			AGNO
Kendall's tau_b	Stratejik alt edinç	Korelasyon katsayısı	,153**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H_0 : Stratejik alt edinç ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Stratejik alt edinç ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.000 düzeyindedir. H_0 reddedilerek, H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Stratejik alt edinci ile AGNO arasında anlamlı, doğrusal yönlü ve zayıf bir ilişki vardır. Buna göre çeviri öğrencilerinin AGNO'su yükseldikçe stratejik alt edinçlerinde de artış olduğu söylenebilir.

Tablo 6.45: Stratejik alt edinç ile cinsiyet arasındaki ilişki

Stratejik Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Cinsiyet
Kendall's tau_b	Stratejik alt edinç	Korelasyon katsayısı	-,012
		Sig. (2-tailed)	,765
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H_0 : Stratejik alt edinç ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Stratejik alt edinç ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.765 düzeyindedir. H_0 kabul edilerek, H_1 hipotezi reddedilmiştir. Buna göre stratejik alt edinç ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6.46: Stratejik alt edinç ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Stratejik Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Kariyer
Kendall's tau_b	Stratejik alt edinç	Korelasyon katsayısı	-,094 **
		Sig. (2-tailed)	,010
		N	446

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Stratejik alt edinç ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Stratejik alt edinç ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.010 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Stratejik alt edinç ile kariyer beklentisi arasında anlamlı, ters yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 6.47 ve Tablo 6.50 arasındaki verilerle kuramsal bilgi alt edinci ile bölüm, AGNO, cinsiyet ve kariyer beklentisi değişkenleri arasındaki ilişki analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 6.47: Kuramsal bilgi alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki

Kuramsal Bilgi Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Bölüm
Kendall's tau_b	Kuramsal bilgi alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,037
		Sig. (2-tailed)	,313
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Kuramsal bilgi alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Kuramsal bilgi alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.313 düzeyindedir. H₀ kabul edilerek, H₁ hipotezi reddedilmiştir. Buna göre kuramsal bilgi alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 6.48: Kuramsal bilgi alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki

Kuramsal Bilgi Alt Edinci Korelasyon Analizleri			AGNO
Kendall's tau_b	Kuramsal bilgi alt edinci	Korelasyon katsayısı	,203**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Kuramsal bilgi alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Kuramsal bilgi alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.000 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Kuramsal bilgi alt edinci ile AGNO arasında anlamlı, doğrusal yönlü ve zayıf bir ilişki vardır. Buna göre çeviri öğrencilerinin AGNO'su yükseldikçe kuramsal bilgi alt edinçlerinde de artış olduğu söylenebilir.

Tablo 6.49: Kuramsal bilgi alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki

Kuramsal Bilgi Alt Edinci Korelasyon Analizleri			Cinsiyet
Kendall's tau_b	Kuramsal bilgi alt edinci	Korelasyon katsayısı	,104**
		Sig. (2-tailed)	,009
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Kuramsal bilgi alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Kuramsal bilgi alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.009 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Kuramsal bilgi alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı, doğrusal yönlü ve zayıf bir ilişki vardır. Buna göre erkek çeviri öğrencilerinin kuramsal bilgi alt edinçleri kadın öğrencilerinden daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 6.50: Kuramsal bilgi alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Kuramsal Bilgi Alt Edinci Korelasyon Analizleri			Kariyer
Kendall's tau_b	Kuramsal bilgi alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,114**
		Sig. (2-tailed)	,002
		N	448

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Kuramsal bilgi alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Kuramsal bilgi alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.002 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Kuramsal bilgi alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı, ters yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 6.51 ve Tablo 6.54 arasındaki verilerle çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile bölüm, AGNO, cinsiyet ve kariyer beklentisi değişkenleri arasındaki ilişki analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 6.51: Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile çeviri bölümleri arasındaki ilişki

Çeviri Hizmeti Sağlama Alt Edinci Korelasyon Analizleri			Bölüm
Kendall's tau_b	Çeviri hizmeti sağlama alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,103**
		Sig. (2-tailed)	,005
		N	440

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.005 düzeyindedir. H_0 reddedilerek, H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile çeviri bölümleri arasında anlamlı, ters yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 6.52: Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile AGNO arasındaki ilişki

Çeviri Hizmeti Sağlama Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			AGNO
Kendall's tau_b	Çeviri hizmeti sağlama alt edinci	Korelasyon katsayısı	,149**
		Sig. (2-tailed)	,000
		N	440

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H_0 : Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile AGNO arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.002 düzeyindedir. H_0 reddedilerek, H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile AGNO arasında anlamlı, doğrusal yönlü ve zayıf bir ilişki vardır.

Tablo 6.53: Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile cinsiyet arasındaki ilişki

Çeviri Hizmeti Sağlama Alt Edinci Korelasyon Analizleri			
			Cinsiyet
Kendall's tau_b	Çeviri hizmeti sağlama alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,086*
		Sig. (2-tailed)	,031
		N	440

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H_0 : Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H_1 : Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.031 düzeyindedir. H_0 reddedilerek, H_1 hipotezi kabul edilmiştir. Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile cinsiyet arasında anlamlı, ters yönlü ve güçlü bir ilişki vardır. Buna göre kadın çeviri öğrencilerin çeviri hizmeti sağlama alt edinci erkek öğrencilerden daha yüksektir.

Tablo 6.54: Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile kariyer beklentisi arasındaki ilişki

Çeviri Hizmeti Sağlama Alt Edinci Korelasyon Analizleri			Kariyer
Kendall's tau_b	Çeviri hizmeti sağlama alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,073*
		Sig. (2-tailed)	,043
		N	440

(*)Korelasyon, 0,05 düzeyinde anlamlıdır. (**)Korelasyon, 0,01 düzeyinde anlamlıdır

H₀: Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H₁: Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Analiz sonucuna göre, anlamlılık düzeyi 0.043 düzeyindedir. H₀ reddedilerek, H₁ hipotezi kabul edilmiştir. Çeviri hizmeti sağlama alt edinci ile kariyer beklentisi arasında anlamlı, ters yönlü ve güçlü bir ilişki vardır.

Tablo 6.55'te çeviri alt edinçlerinin bölüm, AGNO, cinsiyet ve kariyer korelasyon analizleri genel görünümü bulunmaktadır.

Tablo 6.55: Çeviri alt edinçlerinin korelasyon analizleri genel görünümü

Kendall's tau_b

Çeviri Alt Edinçleri Korelasyon Analizleri					
		Bölüm	AGNO	Cinsiyet	Kariyer
İki dillilik alt edinci	Korelasyon katsayısı	,022	,117**	-,015	-,034
	Sig. (2-tailed)	,548	,004	,710	,355
	N	448	448	448	448
Hipotez Kabul/Ret Durumu		RET	KABUL	RET	RET
Kültür alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,093*	,135**	-,053	-,100**
	Sig. (2-tailed)	,014	,001	,193	,007
	N	446	446	446	446
Hipotez Kabul/Ret Durumu		KABUL	KABUL	RET	KABUL
Alan-konu alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,150**	,177**	-,059	-,118**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,157	,002
	N	444	444	444	444
Hipotez Kabul/Ret Durumu		KABUL	KABUL	RET	KABUL
Metin alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,148**	,228**	-,019	-,118**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,643	,001
	N	446	446	446	446
Hipotez Kabul/Ret Durumu		KABUL	KABUL	RET	KABUL
Araştırma-teknoloji alt edinci	Korelasyon katsayısı	,008	,085*	-,059	-,018
	Sig. (2-tailed)	,831	,035	,144	,619
	N	448	448	448	448
Hipotez Kabul/Ret Durumu		RET	KABUL	RET	RET
Stratejik alt edinç	Korelasyon katsayısı	-,121**	,153**	-,012	-,094**
	Sig. (2-tailed)	,001	,000	,765	,010
	N	446	446	446	446
Hipotez Kabul/Ret Durumu		KABUL	KABUL	RET	KABUL
Kuramsal bilgi alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,037	,203**	,104**	-,114**
	Sig. (2-tailed)	,313	,000	,009	,002
	N	448	448	448	448
Hipotez Kabul/Ret Durumu		RET	KABUL	KABUL	KABUL
Çeviri hizmeti sağlama alt edinci	Korelasyon katsayısı	-,103**	,149**	-,086*	-,073*
	Sig. (2-tailed)	,005	,000	,031	,043
	N	440	440	440	440
Hipotez Kabul/Ret Durumu		KABUL	KABUL	KABUL	KABUL

6.2. Çeviri Sektörüne Yönelik Sonuçların Değerlendirilmesi

Bu bölümde çeviri sektörüne yönelik veriler değerlendirilmektedir. Nisan-Mayıs 2012 tarihleri arasında yapılan anket ile veri toplama süreci, Çeviri İşletmeleri Derneğine üye 26 iş yerinde gerçekleştirilmiştir ve 13 anket formu geri dönmüştür. Bu anket formları, SPSS Statistics 17.0 programı ile değerlendirilmiştir. Aşağıda belirtilen tablo ve şekillerdeki verilere frekans dağılımları uygulanarak ulaşılmıştır.

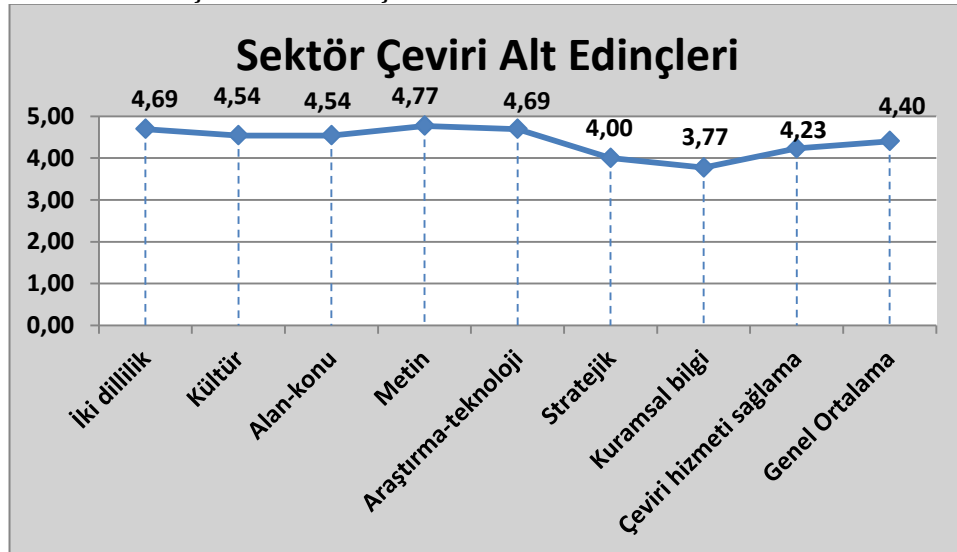
6.2.1. Frekans Dağılımları

SPSS Statistics programı ile elde edilen bulguların frekans dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 6.56: Sektör çeviri alt edinçleri ortalamaları

Sektör Çeviri Alt Edinçleri	Ortalama	Standart Sapma
İki dillilik	4,69	,63043
Kültür	4,54	,66023
Alan-konu	4,54	,51887
Metin	4,77	,43853
Araştırma-teknoloji	4,69	,48038
Stratejik	4,00	1,00000
Kuramsal bilgi	3,77	,83205
Çeviri hizmeti sağlama	4,23	1,16575
Genel Ortalama	4,40	

Şekil 6.38: Sektör çeviri alt edinçleri ortalamaları

Tablo 6.56 ve Şekil 6.38’de sektör çeviri alt edinçleri ile ilgili verilen yanıtların dağılımları ve bu dağılıma ilişkin temel göstergeler görülmektedir. Araştırmada çeviri eğitime yönelik araştırılan 8 çeviri alt edinci incelenmektedir. Sektör katılımcıları, metin alt edincini ,43853 standart sapma ve 4,77 ortalama ile, iki dillilik edincini ,63043 standart sapma ve 4,69 ortalama ile, araştırma-teknoloji alt edincini ,48038 standart sapma ve 4,69 ortalama ile, kültür alt edincini ,66023 standart sapma ve 4,54 ortalama ile, alan-konu alt edincini ,51887 standart sapma ve 4,54 ortalama ile, çeviri hizmeti sağlama alt edincini 1,16575 standart sapma ve 4,234 ortalama ile, stratejik alt edinci 1,00000 standart sapma ve 4,0 ortalama ile kuramsal bilgi alt edincini ,83205 standart sapma ve 3,77 ortalama ile değerlendirmektedirler.

Sektör ihtiyaçları açısından çeviri edinci beklentisinin 4,40 gibi yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların yanıtları ile elde edilen verilere göre çeviri alt edinçleri arasında en yüksek beklenti 4,77 ortalama ile metin alt edinci olmaktadır. Kuramsal bilgi alt edinci beklentisi ise 3,77 ortalama ile en alt düzeydeki çeviri alt edinci olmuştur. Bu verilere göre çeviri edincine özgü alt edinçler, diğer edinçlerden sonra gelmektedir. Bu nedenle çeviri sektöründe çeviriye özgü alt edinçler görece olarak daha az öncelikli olduğu gözlemlenmektedir.

7. Sonuç ve Öneriler

Tezin bu bölümünde sonuçlar ve önerilere yer verilmektedir.

7.1. Sonuçlar

Tezin sonuçlar bölümünde çeviri edinci kavramı ile ilgili çeviri eğitimi ve çeviri sektör verileri karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır.

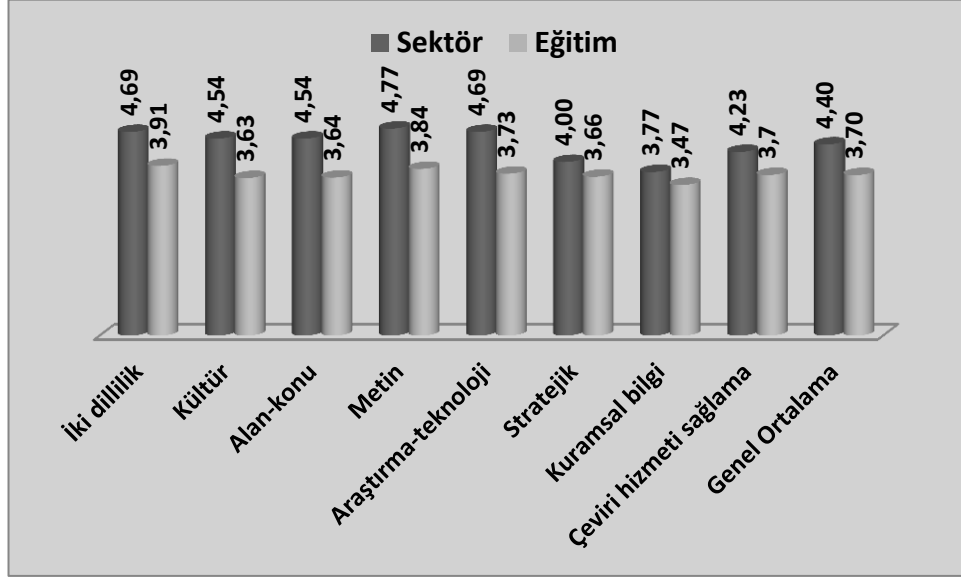
Tablo 7.1 ve Şekil 7.1’da çeviri alt edinçleri sektör ve eğitim ortalamalarını görülmektedir. Genel ortalama, tüm çeviri alt edinçlerinin ortalamasını gösterdiği için çeviri edinci göstergesi olarak yorumlanmaktadır. Çeviri İşletmeleri Derneği’ne üye çeviri işletmeleri ile gerçekleştirilen sektöre yönelik çeviri edinci beklentisi, 4,40; devlet üniversiteleri 4. sınıf öğrenci ile gerçekleştirilen çeviri eğitimine yönelik edinilen çeviri edinci algılaması ise 3,70 olarak betimlenmiştir.

İki çeviri edinci değerlendirmesi arasında dikkat çekici bir fark bulunmaktadır. Çeviri edinci ve çeviri edincini oluşturan alt edinçler, çeviri sektörü beklentisi ve çeviri eğitimi açısından yorumlanabilir.

Tablo 7.1: Çeviri alt edinçleri sektör/eğitim ortalamaları

Çeviri Alt Edinçleri Sektör/Eğitim Ortalamaları			
Çeviri Alt Edinçleri	Sektör	Eğitim	Fark
İki dillilik	4,69	3,91	0,78
Kültür	4,54	3,63	0,91
Alan-konu	4,54	3,64	0,9
Metin	4,77	3,84	0,93
Araştırma-teknoloji	4,69	3,73	0,96
Stratejik	4	3,66	0,34
Kuramsal bilgi	3,77	3,47	0,3
Çeviri hizmeti sağlama	4,23	3,7	0,53
Genel Ortalama	4,4	3,7	0,7

Şekil 7.1: Çeviri alt edinçleri sektör/egitim ortalamaları

Çeviri sektörü çeviri edinci beklentisi, tüm alt edinçlerde çeviri eğitimi çeviri edinci algılamasından daha yüksek çıkmıştır. Çeviri sektörünün çeviri bölümü öğrencilerinin çeviri edinci edinimi ile algılamalarını yeterli düzeyde bulmadığını söylemek mümkündür. Benzer şekilde, çeviri bölümü öğrencileri ise çeviri sektörü ihtiyaçlarını karşılayabilme açısından kendilerini yeterli olarak algılamamaktadırlar. Bunun nedeni hem ortalamanın yeterli ortalama düzeyi olan 4,00’ün altında bir ortalama sergilemeleri hem de çeviri sektörü ortalamasının daha yüksek bir düzeye sahip olmalarıdır.

Çeviri sektörü ve çeviri eğitimi verilerinin çeviri alt edinçleri arasındaki farklar incelendiğinde 0,96’lık bir farkla araştırma-teknoloji alt edincinin ilk sırada olduğu gözlemlenmektedir. Bunu sırasıyla 0,93 ile metin alt edinci, 0,91 ile kültür alt edinci, 0,9 ile alan-konu alt edinci, 0,78 ile iki dillilik alt edinci, 0,53 ile çeviri hizmeti sağlama alt edinci, 0,34 ile stratejik alt edinç, ve 0,3 ile kuramsal bilgi alt edinci izlemektedir. Araştırma-teknoloji alt edinci hariç, stratejik, kuramsal bilgi ve çeviri hizmeti sağlama gibi çeviriye özgü alt edinçlerdeki farkın diğer alt edinçlerdeki farka göre oldukça düşük olduğu dikkat çekicidir. Alt edinçler, temelde çeviriye özgü alt

edinçlerden ziyade dile özgü alt edinçler açısından hem farklıdır hem de yüksektir. Bu bulgulara yönelik olarak öneriler bölümünde açılımı yapılmaktadır.

7.2. Öneriler

Tezin bu bölümünde iki tür öneride bulunmaktadır. İlki, çeviri edinci literatür incelemesi üzerine yapılan öneriler; ikincisi ise üniversiteler ve çeviri işletmelerine yönelik uygulanan çeviri edinci ölçeği ile elde edilen veriler üzerine yapılan önerilerden oluşmaktadır.

7.2.1. Çeviri Edinci Literatür İncelemesi Üzerine Yapılan Öneriler

Çeviri edinci modelleri ve bu modellerin ortaya çıkarılma nedenleri incelendiğinde açıklık gerektiren bir durum ortaya çıkar. Bu modellerde alt-edinç sınıflandırmaları ve kapsamı, Tablo 4.1’de verilen matris içinde görselleştirildiği gibi, çeşitli noktalarda örtüşmeler ve ayrışmalar halindedir. Hatta bu iç içe geçmeler, bazı noktalarda belirsizlik kazanmaktadır. Bu belirsizliğin temel nedenlerinden biri ise çeviri edinci ve çevirmen edinci kavramlarının aynı çeviri modelinde birlikte verilmesi olabilir. Bu belirsizlik hali, bu iki edinç kavramsal olarak ayrıştırılırsa veya bu edinçlere ayrı ayrı yaklaşılsa, bir çözüme kavuşabilir. Çeviri eğitimi veren kurumlar da çeviri sektöründe ortaya çıkan yeni yönelimleri dikkate alarak bazı çıkarımlar yapabilir.

7.2.1.1. Öneri Çevirmen Edinci Modeli

Çeviri olgusuna çevirmen görev tanımının belirginleştiği kurumsal boyuttan yaklaşıncı çeviri edincinden ziyade çevirmen edinci kavramını temel alma ihtiyacı oluşmaktadır. Kiraly, çeviri edinci yerine çevirmen edincinden bahsedilmesini öneren araştırmacılardan biridir. Kiraly’ye göre profesyonel bir çevirmenin sorumluluklarının çeviri edincinin gereklerinden çok ilerilere uzanmaktadır (Kiraly, 2003:12-13)¹. Bell de önerdiği “çevirmen iletişim edinci” (translator communicative competence) kavramı ile çevirmen edinci kavramını vurgulamaktadır (Bell,

¹Kiraly, Donald C.: “From Instruction to Collaborative Conduction: A Passing Fad or the Promise of a Paradigm Shift in Translator Education”, **Rethinking Translation Pedagogy**, Ed. by Brian James Baer and Geoffrey S. Coby, Volume XII, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2003, pp. 3-27.

1991:42)². Bell, çevirmenin sahip olduğu bilgi ve yeteneğini toplumsal açıdan kabul edilebilir iletişim yönüyle ele almakta ve iletişimin söylem yönüne dikkat çekmektedir.

Çeviri olgusunda kurumsal boyut, çeviri ürünün ortaya çıkma sürecinde iki farklı süreci daha da belirginleştirmektedir: Çevirmenin çeviri süreci ve çeviri işletmesinin çeviri süreci. Bu iki farklı süreç için gerekli bilgi ve beceriler birbirinden farklılıklar içermektedir. Çeviri işletmesinin çeviri süreci, çeviri projesinin çeviri işletmesine gelmesinin sağlanmasından çeviri ürünün işlev kazanmasına ve daha sonrada müşteri ile ilişkilerin devamlılığına, yani tekrarlı müşteri haline dönüşmesine kadar her türlü etkinliği kapsamaktadır ki bu da kurumsal bir yapı gerektirir. Çevirmenin çeviri süreci, çeviri işletmesinin çeviri süreci içinde yer alır ve bu kavramlar bir bütün içinde değerlendirilmelidir. Çeviri işletmesi içinde görev tanımları kavramı nedeniyle çevirmenin sorumluluk alanı da ve öteki görev tanımları arasındaki yeri de belirginlik kazanmaktadır. Çeviri eğitim kurumlarında program tasarımı sürecinde çeviri öğrencisine kazandırılması hedeflenen bilgi ve beceriler konusunda bu yaklaşımın göz önünde bulundurulması daha etkin bir yaklaşım olabilir.

Aşağıda Tablo 7.2’de bu yönde bir çevirmen edinci modeli önerilmektedir. Bu model ile çevirmenin çeviri sürecinin ötesine geçen sorumluluklarını çeviri projesi, kurum ve sektör temelinde ilişkilendirmek ve kavramsallaştırmak mümkün olabilmektedir. Çeviri edinci, çevirmen edincini oluşturan bir bileşen olarak tasarlanmıştır. Çevirmen edincini oluşturan bir başka bileşen ise yönetim edincidir. Çevirmen edinci, bu iki edincin bir bütünüdür. Çeviri edinci, kurum içinde çevirmenin belirtilen iş tanımını yerine getirmesine katkı sağlar ve bir teknik beceriyi temsil eder. Yönetim edinci ise çevirmenin bu iş tanımını proje, kurum, sektör ve genel çevre ile ilişkilendirebilmeyi ve yönetebilmeyi içerir. Kurum çevresi, işletmenin iç çevresidir ve öteki çalışanlar, kurum kültürü ve dinamiklerini kapsar. Sektör ve genel çevre ise işletmenin dış çevresidir. Rakipler, tedarikçiler ve müşteriler sektörel çevreyi; politik, ekonomik,

²Bell, Roger T.: **Translation and Translating: Theory and Practice**, London and New York: Longman, 1991.

teknolojik, hukuki gibi şartlar ise genel çevreyi kapsar. Yönetim edinci, kavramsal ve insan ilişkileri olarak iki alt edinciye oluşmaktadır. Çevirmen, görev tanımının gerektirdiği kurumsal amaçlara ulaşabilmek için eldeki kaynakları gerektiğinde başka insanlar ile birlikte hareket ederek etkin ve verimli bir biçimde iş görmek durumundadır. Bu süreçte çevirmen, planlama, örgütleme, yöneltme ve denetleme gibi yönetim işlevlerini kullanır. Bu yönetim işlevlerinden planlama, örgütleme ve denetleme yönetim edincinin kavramsal becerilerini temsil eder. Bu kavramsal alt edinci, kurumu/projeyi parçalardan oluşan bir bütün olarak görebilme ve yönetebilme becerisi ile ilgilidir. İnsan ilişkileri alt edinci ise başka insanlarla birlikte çalışma becerisini kapsamaktadır. İnsanları anlama, iletişim kurabilme, motive edebilme ve insanlar arasındaki çatışmaları çözümleyebilme bu alt edince bağlıdır. Yönetim işlevlerinden yöneltme, bu beceriler kapsamında yer alır (Mirze, 2010:40-45)³. İnsan ilişkileri alt edincinin eksikliği, öteki alt edinciler bulunsalar da başarıyı engeller. Ancak bu beceriyi tek başına başarının garantisi olarak da görmemek gerekir (Hitt et. al., 2009: 41)⁴.

Tablo 7.2: Öneri Çevirmen Edinci Modeli

Çevirmen Edinci (Translator's Competence)	
Çeviri Edinci (Translation Competence)	Yönetim Edinci (Managerial Competence)
-İki dillilik alt-edinci,	- Kavramsal alt-edinci (Conceptual Skills)
-Kültür alt-edinci,	-Planlama (Planning)
-Metin alt-edinci,	-Örgütleme (Organizing)
-Konu alt-edinci,	-Denetim (Controlling)
-Stratejik alt-edinci,	- İnsan ilişkileri alt-edinci (Interpersonal Skills)
-Araştırma alt-edinci,	-Yöneltme (Leading)
-Kuramsal alt-edinci,	
-Araçsal alt-edinci,	

³ Mirze, S. Kadri: **İşletme**, İstanbul:Literatür, 2010.

⁴Hitt, Michael A., Black, J. Stewart, and Porter, Lyman W.: **Management**, 2nd. Edition, New Jersey:Pearson Education, Inc., 2009.

Yönetim, örgütlü faaliyetlerin hepsinde vardır ve her kuruma uygulanabilir niteliktedir. Evrenseldir. Hedef odaklıdır çünkü bir sonuca ulaşmaya çalışır. Bir yapısı vardır çünkü yapılacak işler ve sorumlulukların belirlenmesi gerekmektedir. Sosyaldır çünkü bu süreç, farklı insanlarla gerçekleştirilir. Yönetim, belirlenen hedeflere yaklaştığı kadar etkin; belirlenen hedeflere ulaşmak için kullandığı kaynak kadar da verimlidir. Daft, yönetimi aşağıdaki gibi tanımlamaktadır (Daft, 1997:8):

“Yönetim, planlama, örgütleme, yöneltme ve denetleme işlevleri ile kurumsal hedefleri etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirmedir.”⁵

Bir çeviri işletmesi/projesi de hedef odaklı, belli bir yapısı olan sosyal bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu nedenle çeviri matrisinde belirtilen çeviri edinci modellerinde çeviri alt-edinci olarak sunulan örneğin pazarlama bilgisi gibi alt edinçler ancak yönetim işlevleri kapsamında ele alınabilir.

EN-15038 Çeviri Hizmetleri Kalite Standartı ve MYK Ulusal Meslek Standartı: Çeviri Seviye 6⁶ bu yönde kimi açılımlar sergilemektedir. EN-15038, çeviri hizmeti kalitesinin sağlanmasında çevirmen yanında hizmet sürecine katılması öngörülen denetmen ve düzeltmen gibi farklı iş tanımları getirmektedir (CEN, 2006:6-7). Kariyer sürecinde çevirmen, bu farklı görev tanımlarından da sorumlu olabilmektedir. Bu yaklaşım içinde de bir çeviri işletmesinde çeviri edinci ötesine geçen sorumluluklar ve buna bağlı olarak ilave edinç edinim ihtiyacı doğmaktadır. Meslekleşme ve meslek içinde deneyim ile yönetim edincinin çevirmen edincini kavramını oluşturan alt edinçlerden biri olması gerekmektedir.

Önerilen çevirmen edinci modeli, matriste gösterilen çeviri edinci modellerindeki alt edinçler arasında bulunan kimi örtüşme veya farklılıklara bir çözüm önerisi olarak değerlendirilebilir.

⁵ *Management is the attainment of organizational goals in an effective and efficient way through planning, organizing, leading, and controlling organizational resources”*

⁶ Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) : **Ulusal Meslek Standardı: Çevirmen Seviye 6**, 2012

7.2.2. Çeviri Edinci Ölçeği ile Elde Edilen Veriler Üzerine Yapılan Öneriler

Tezin bu bölümünde çeviri edinci ölçeği aracılığıyla elde edilen veriler üzerine önerilere yer verilmektedir.

Türkiye'deki çeviri bölümlerinin % 75'i kadın, %25'i ise erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bu yönüyle, bu bölümlerin kadın ağırlıklı bir yapısı bulunmaktadır. Yabancı dille öğretim yapan resmi lise 48,4 ve Yabancı dil ağırlıklı genel lise 37,9 çeviri bölümlerini en çok tercih edenlerdir. Bu yapı içinde gerek çeviri edinci üzerine yapılan literatür incelemesi gerekse çeviri öğrencilerinin çeviri edinci algılamaları ile çeviri sektörü beklentileri üzerine elde edilen veriler ışığında çeviri bölümlerinde sunulan program tasarımlarında bazı değişiklikler yapılması, çeviri edinci edinimini olumlu yönde etkileyebilir.

7.2.2.1. Çeviri bölümü programları tasarımları, çeviri sektörü içinde olası kariyer planlarını içerecek biçimde tasarlanabilir.

Öğrencilerin kariyer planlarında çeviri sektörü içinde olası kariyer planlarından bazıları göz ardı edilmek suretiyle ağırlık kazanan iki ana meslek bulunmaktadır: Çevirmenlik ve akademisyenlik.

Çevirmenlik, katılımcıların %33'ünü, akademisyenlik ise %17,9'unu temsil etmektedir. Çevirmenlik mesleğinin katılımcıların kariyer planlamasında en yüksek oranla temsil edilmesi, çeviri sektörüne yönelmeyi düşünen katılımcıların oranının yine de sınırlı olmadığı anlamına gelmemektedir. Bu bulgu, çevirmenliğin meslekleşme sorunlarından etkilendiği göstermektedir. Çeviri edinci, öğrencilerin kariyer planlarını gerçekleştirmede daha etkin olabileceklerine inandıkları meslekleşme sürecini tamamlamış veya olgunlaştırmış başka sektörlerde de çalışabilmesini olanaklı kılmaktadır. Meslekleşme sürecinde kat edilecek etkin ilerlemeler, bu oranı olumlu yönde etkileyebilir. Ayrıca, çeviri öğrencilerinin çeviri sektörü içinde önemli bir kariyer alanı olarak gördükleri akademisyenlik ise Türkiye'de çeviri bölümlerinde insan kaynakları planlaması çerçevesindeki kadro ihtiyacı ile orantılı görünmemektedir.

Çeviri bölümü öğrencilerinin çeviri sektörü içinde etkin bir rol oynayacakları mümkünken elde edilen bulgularda oranları çok düşük olan alanlar bulunmaktadır. Bu alanların başında ise çeviri işletmeciliği gelmektedir. %3,3 ile bulgularan çeviri işletmeciliği, çeviri bölümü öğrencilerin kariyer planlamasında çok düşük bir orana sahiptir. Çeviri işletmeciliği, çeviri bölümlerinin program tasarımlarında çeviri edinci ediniminin önemli bir ögesi olarak konumlandırılabilir. Çeviri işletmeciliğine yönelik olarak 7.2’de çevirmen edinci modeli bu nedenle de önerilmiş bir modeldir. %6,5 oran ile düşük oranlı bir diğer alan da yayıncılık sektörü içinde kültürlerarası etkileşimin odağında bir alan olan redaktörlük/editörlük mesleğidir. Çeviri bölümlerinde program tasarımları, çeviri öğrencilerinin kariyer planlarını çeviri işletmeciliği alanını da içerecek biçimde genişletilebilir. Çeviri sektörü dışında bir kariyer planı düşünen katılımcıların oranı ise %39,3 oranındadır. Bu oran, çeviri bölümlerinin öğrenci yetiştirdiği ana mesleklerden biri olan çevirmenliğin oranından bile daha fazladır. Bu bulgunun nedensel olarak incelenmesi gereklidir. Çeviri bölümlerinden Almanca, İngilizce, Fransızca bölümlerinde bir yönelim bulunmaktadır. AGNO’su düşük olanlarda yönelim görece olarak fazladır.

Tablo 7.3’te çeviri öğrencilerinin çeviri sektörü dışı kariyer beklentilerinin ayrıntıları bulunmaktadır. Katılımcılar, karasızlar dâhil 20 farklı alanda bir kariyer planı düşünmektedirler. Katılımcıların tercihleri, büyükten küçüğe doğru sıralanmış tablodaki veriler içinde %5 ve üstü bir yüzdeye sahip ilk yedi alanda ağırlık kazanmıştır. Çeviri sektörü dışı alanda kariyer beklentisi olan 185 katılımcıdan %21,6 olan 40’ı dış ticaret, %11,9 olan 22’si medya, %11,4 olan 21’i özel sektör, %10,8 olan 20’si eğitim, %7,6 olan 14’i turizm, %7 olan 13’ü ticaret ve %5,9 olan 11’i kamu sektörünü tercih etmektedirler.

Tablo 7.3: Çeviri öğrencilerinin çeviri sektörü dışı kariyer beklentileri

Çeviri Öğrencilerinin Çeviri Sektörü Dışı Kariyer Beklentileri										
	İstanbul	Marmara	Yıldız Teknik	Boğaziçi	Sakarya	Hacettepe	Mersin	Trakya	Dokuz Eylül	Toplam
1 Dış Ticaret	7	3	2	0	12	2	8	2	4	40
2 Medya	6	4	0	1	2	5	1	1	2	22
3 Özel Sektör	7	7	0	0	3	0	2	2	0	21
4 Eğitim	6	3	2	0	2	3	1	3	0	20
5 Turizm	1	2	3	0	2	0	4	1	1	14
6 Ticaret	4	3	1	0	0	1	0	0	4	13
7 Kamu Sektörü	3	2	0	0	1	2	1	2	0	11
8 Yüksek Lisans	3	2	0	1	0	1	0	0	2	9
9 Halkla İlişkiler	1	2	0	1	1	0	0	0	0	5
10 Dış İşleri Bakanlığı	1	1	0	0	0	1	0	0	1	4
11 Uluslararası İlişkiler	2	0	0	0	0	1	0	1	0	4
12 Havacılık	1	0	0	0	3	0	0	0	0	4
13 AB Kurumları	1	0	0	0	0	1	1	0	0	3
14 Banka	0	1	0	0	1	0	0	1	0	3
15 Lojistik	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
16 Edebiyat	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2
17 Otomotiv	1	0	0	0	1	0	0	0	0	2
18 Tekstil	1	0	0	0	0	0	0	1	0	2
19 Sanat	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2
20 Kararsız	1	1	0	0	0	0	0	0	0	2
Toplam	46	31	8	5	28	17	21	14	15	185

Bu bulgular, çeviri sektörü içindeki çevirmen/çeviri işletmecisi gibi paydaşlara yöneltildiğinde alınan yanıtlar aşağıdaki gibi kategorileştirilebilir:

- Çeviri eğitiminin çeviri sektörü ihtiyaçlarına yanıt vermemesi,
- Kazanç beklentisinin düşüklüğü,
- Çalışma koşulları,
- İş güvencesi yetersizliği,
- Başvuran adayın yetersizliği,
- Sektörde meslekleşmenin tamamlanmamış olması,
- Çeviri işletmecilerinin çoğunun alaylı olması,
- Mesleğin toplumdaki statüsü,
- Sektörde denetim ve düzenleme eksikliği,
- Sektörde çevirmen arzının fazla olması,
- Çevirmenlerin akreditasyon sorunları,

Yukarıda betimlenen kategoriler incelendiğinde ağırlık noktasını, meslekleşme ve akreditasyon sorunları oluşturmaktadır. Meslekleşme sürecinin tamamlanması ile mesleğin toplumdaki statüsünün ve gelir düşüklüğü gibi sorunları giderilecektir. Çeviri bölümü öğrencilerinin çeviri sektörü dışı alanlara yönelmelerine bir çözüm olabilir. Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK)⁷'nin Ulusal Meslek Standardı: Çeviri Seviye 6 başlıklı çalışması bu yönde atılan önemli adımlardandır. Çevirmenlik mesleği üzerine bir düzenleme olması ve çevirmenliğin görev tanımı, çalışma koşulları ve ölçme, değerlendirme ve belgelendirme yönetmeliğinin oluşturulması esas alınmaktadır (MYK, 2012:3-21). Ancak bu meslekleşme sürecinde belgelendirme gibi mesleğe toplumsal statü ve saygınlık kazandıracak aşamaların nasıl şekilleneceği önemlidir.

⁷ Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) : **Ulusal Meslek Standardı: Çevirmen Seviye 6**, 2012

7.2.2.2. Çeviri bölümü program tasarımları, çeviri edinci yerine çevirmen edincine yönelik düzenlenebilir.

Tablo 7.2’de Öneri Çevirmen Edinci Modelinde yeni bir alt edine yer verilmektedir. Yönetim Edinci. Çeviri süreci kurumsal boyutta ele alındığında, çevirmen edincini çeviri edincinden ayıran alt edinçlerin başında yönetim edinci olarak görülebilir. Yönetim edinci, bir çeviri alt edinci olarak nitelendirilmeden meslek için gerekli bilgi ve beceriler çerçevesinde belirsiz bir biçimde hissettirilmektedir. Çeviri edincinden ziyade çevirmen edinci kavramının öne çıkarılması hem geleceğe yönelik hem de işlevsel bir yaklaşım olabilir. Bu yaklaşım, çeviri bölümü program tasarımlarını yönlendirici bir kavram olarak ele alınabilir. Bir çeviri işletmesinin kurulması ve işletilmesi ile ilgili bilgi ve becerilerin çeviri bölümü öğrencilerine kazandırılması ile mezuniyetleri sonrasında girişimciliği de kariyer planları içinde bulunduracak öğrencilerin oranının da yükselme sağlanabilir.

MYK, ulusal çeviri standardında çevirmenin sahip olması gereken bilgi ve beceriler içinde çeviri edinci dışında çevirmen edincine işaret eden yönlerle yer vermektedir (MYK, 2012:18-19). Müşteri ilişkileri yönetimi, fiyatlandırma, pazarlama (tanıtım faaliyetleri), iş organizasyonu, planlama, muhasebe ve finans (mali işler) ve takım çalışması bunlar arasında dikkat çeken örnekler olarak görülebilir. MYK:2012 ve CEN:EN-15038:2006 gibi meslekleşmeye yönelik düzenlemeler içinde vurgulanan ve çeviri sektörünün geleceğini şekillendiren çalışmalara çeviri bölüm program tasarımlarını da uyumlu hale getirmek mümkün olabilir.

7.2.2.3. Çeviri eğitim politikaları, dil edinci odaklı algılanmaktan çeviri edinci odaklı bir algılamaya yönlendirilebilir.

Çeviri sektörü alt edinçler beklentisinin çeviri değil dil odaklı olduğu gözlemlenmektedir. Çeviri kuramında dil edinci, çeviriyi oluşturan diğer alt edinçlerden biri olarak nitelendirilmektedir. Çeviri eğitimi ve çeviri sektörü arasındaki etkileşim, çeviri edinci kavramının dil yönünde ağırlık kazandığını göstermektedir. Her ne kadar çeviri sektörü çeviri edinci için bu yorumlar mümkün olsa da çeviri bölümü öğrencilerinin algılamalarında da çeviri sektörü beklentilerine

koşut bir bulgu söz konusudur. Bu yönüyle çeviri eğitiminin sunduğu program tasarımları ile çeviri öğrencilerine kazandırmayı hedeflediği çeviri edinci kavramı yine dil odaklı bir ağırlığa sahiptir. Çeviri eğitimi politikası çeviri sektörü ile etkileşimini dil odaklılıktan çeviri odaklılığa yöneltirken bu yaklaşımı kendi içinde de sergilemek durumundadır. Çeviri eğitimi politikasında hem akademik çevre hem de çeviri sektörü ile etkileşiminde etkin yöntemler benimsenebilir.

7.3. Genel Değerlendirme

Çeviri eğitiminde edinç kavramının çeviri edinci modelleri ile ele alındığı bu çalışmada Türkiye'deki devlet üniversiteleri çeviri bölümleri örneğinde son sınıf öğrencilerinin çeviri edinci edinimlerine yönelik algılamaları, çeviri literatürüne dayalı geliştirilen çeviri edinci ölçeği ile ölçülmüş ve sonuçlar çeviri sektörü beklentileri ile karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Literatür incelemesinde edinç kavramı, genelden özele doğru bir yöntem ile incelenmiştir. Çeviri edinci ölçeğinin geliştirilmesinde 2000'li yılların başından itibaren bütüncül ve boylamsal araştırmalar olan çeviri edinci modelleri esas alınmıştır. Bu modeller, araştırmanın betimleyici hipotezine uygun olarak çeviri eğitime yönelik modeller ve çeviri sektörüne yönelik modeller olarak kurgulanmıştır. İncelenen çeviri edinci modelleri ışığında modelleri oluşturan alt-edinçlerden oluşan bir çeviri edinci matrisi geliştirilmiştir. Çeviri edinci ölçeği, çeviri edinci matrisi ve modellerdeki bu alt edinçlere dayanan 50 ifadeli bir ölçek olarak tasarlanmıştır. Bu ifadeler, çeviri edinci matrisindeki toplam 14 alt edinçten 8'ine yönelik olarak hazırlanmıştır. Çeviri edinci ölçeğinin, İstanbul Üniversitesi çeviri bölümünde pilot uygulaması yapılarak güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Tez çalışmasının Ek-3 ve Ek-4 bölümlerinde ölçeğin iki farklı amaç için hazırlanmış hali bulunmaktadır. Ek-3, örnek kütleye sunulan ölçek bulunmaktadır. Ek-4'te ise ölçeğin değerlendirme referansına yer verilmektedir. Bu düzenlemenin başlıca nedeni, katılımcıların ifadeleri ile ilgili kategorik çıkarımlarda bulunarak değerlendirmelerin ilişkisel olmasının önüne geçmektir. Böylece ifadeler, alt edinçler halinde gruplanmadan karışık olarak yanıtlanmaktadır.

Çeviribilimde nicel araştırma yönteminin uygulandığı bu tez çalışmasında verilerin işlenmesi ve birbiri ile ilişkilendirilmesi, SPSS Statistics yazılımı ile daha etkin ve verimli hale gelmiştir. Gerek çeviri edinci ölçeğinin güvenilirlik analizinde gerekse frekans dağılımları ve korelasyon analizlerinde işlevsel bir veri değerlendirme olanağı elde edilmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinin çeviri alanına uygulanması ile hem sonraki benzer araştırmaların hem de nitel araştırmaların dayanacağı veriler elde edilebilmiştir. Bu sayede katılımcıların demografik özellikleri, çeviri eğitimi ve sektörü ile ilgili yönelimleri, Türkiye geneli gözetilerek betimlenebilmiştir. 2011-2012 Eğitim-Öğretim yılı itibarıyla çeviri bölümlerindeki öğrencilerin cinsiyet dağılımları, çeviri edinci algılamaları ve mezuniyet sonrası kariyer beklentileri nicel veriler ile ifade edilebilmiştir. Ancak bu veriler sayesinde kariyer beklentilerindeki güçlü ve zayıf yönelimler gözlemlenebilmiş ve program tasarımlarına yönelik önerilerde bulunulabilmiştir. Örneğin çeviri işletmeciliği, katılımcıların kariyer beklentileri açısından zayıf yönelimlerden biri olarak gözlemlenmiştir. Bu gözlem, çeviri programlarında öğrencilerin çeviri edinci edinimlerine bu yönde katkı sağlayacak bilgi ve becerilerin kazandırılmasını vurgulamak amacıyla “yönetim alt edinci” kavramını çeviri edincinin yeni bir alt edinci olarak önerme ihtiyacını doğurmuş ve sonuç olarak bu da yeni alt edinci kapsayan bir çevirmen edinci önerisine yönelmeyi olanaklı hale getirmiştir.

Türkiye’de çeviri öğrencilerinin çeviri edinci edinim algılanması ve sektör beklentilerinin karşılaştırmalı olarak betimlenmesi sürecinde bu tez çalışmasında geliştirilen ve sonucunda önerilen üç yenilik daha bulunmaktadır. İlki, çeviri edinci ölçeğinin geliştirilmesi; ikincisi, yönetim edinci şeklinde yeni bir alt edinci önerilmesi ve sonuncusu ise bu öneri alt edinci kapsayacak biçimde bir çevirmen edinci modelinin önerilmesidir.

Bir tez çalışması, ardından gelecek başka nicel ve nitel araştırmalara yol açabilmelidir. Bilindiği gibi, sosyal bilimlerde yapılan araştırmaları fen bilimlerinde yapılan araştırmalardan farklı kılan özellik, uygulanan yöntemlerin ve elde edilen bulguların geçerliği ve güvenilirliğinin zaman gerektirebilmesidir. Bu tez çalışmasında veri toplamak amacıyla geliştirilen çeviri edinci ölçeği, nicel araştırma yöntemleri düşünülmüş bir ölçektir. Ne var ki, çeviri literatüründe bu yönde

geliştirilen ilk ölçeklerden biri olmasından dolayı, başka araştırmalarda kullanılması sonrasında çeviri edinci ölçeğinin ve bulguların anlamı belirginlik kazanacaktır. Yapılacak araştırma ihtiyacının ortaya çıktığı bir başka nokta da önerilen çevirmen edinci modeli içindeki “yönetim alt edinci” kavramıdır. Yönetim alt edinci, çeviri eğitimi veya çeviri sektörüne yönelik olarak nedensel veya betimleyici hipotezlerle araştırılabilir. Yönetim alt edinci, çeviri program tasarımlarını ne ölçüde ve nasıl yönlendirebilir? Metodolojisi ne olmalı? Bu çalışmada geliştirilen çeviri edinci ölçeğinin yanında çevirmen edinci ölçeği tasarlanabilir ve geçerlik analizleri gerçekleştirilebilir. Yönetim edincini içeren bir çevirmen edinci edinimi ile çeviri öğrencilerinin kariyer beklentilerine yönelik değişimler araştırılabilir. Ayrıca, çeviri bölümlerine gelen öğrenci profilleri de çeviri program tasarımlarını yönlendirme gücüyle araştırılmaya değer alanlardan biridir. Artsüremlili ve eşsüremlili araştırmalarla, öğrenci profilinin çevirmen kariyer beklentileri üzerindeki etkisi incelenebilir. Böylece, çeviri bölümleri program tasarımlarının özellikle ilk yıllarına yönelik farklılıklar gerekçelendirilebilir. Eruz, öğrenci profiline yönelik araştırmalar ile piyasa koşulları da dikkate alınarak çeviri program tasarımlarının güncelleştirilmesine dikkat çekmektedir (Eruz, 2008:55). Bu araştırmalar, boylamsal olarak ve demografik nitelikleri çerçevesinde derinleştirilebilir. Bu ve benzeri hipotezlerin çeviri alanına katkı sağlayabileceğine inanıyorum.

Türkiye’de çeviri eğitimi program tasarımlarında (sektör ihtiyaçlarını da gözetecek biçimde) edinç odaklı iyileştirmeler yapılabilir. Çeviribilimde edinç kavramının kuramdan uygulamaya doğru bir evrilme içerisinde olduğu gözlemlenmektedir. En azından son 20 yıldır gittikçe artan sayıda yapılan çalışmalar bunu doğrular niteliktedir. 1990’lı yıllardan itibaren kimi alt edinçlerin incelenmeye başlaması ile 2000’li yılların başından itibaren araştırmalarda bütüncül çeviri edinci modellerine doğru bir evrilme olmuştur. Çeviribilim edinç araştırmaları, içinde bulunduğumuz dönem itibariyle, çeviribilimin uygulamalı alanında etkin olması gereken bir birikim haline gelmiştir. Bu edinç araştırmalarının edinim boyutunda da ilerletilmesi tutarlı ve diyalektik bir gelişim olacak ve evrilmeyi sürdürebilecektir. Çeviri sektörü, bu araştırmaların çok boyutlu olmasına katkı sağlayacaktır. Türkiye’deki çeviri

araştırmacıları, eviri edinci ve edinimine yönelik araştırmaları ile eviribilimin bu yöndeki evrilimine destek verebilirler.

Kaynakça

Akbulut, Ayşe Nihal: “Çeviri Eğitiminde Öğrenciye Çeviri Edinci Kazandırma: Çevirmen Kararları ve Dayanakları”, **Çeviribilim 1**, yay. haz. Işın Bengi-Öner, Bursa: Ankara Üniversitesi, 1995, s:13-24.

Akbulut, Ayşe Nihal: “Çeviri Eğitiminin Özgül Yapısına Uygunluk Açısından Ders Yöntemleri, Ölçmem - Değerlendirme: Çeviri Sınavlarına Yönelik Bir Araştırma”, **Forum: Türkiye’de Çeviri Eğitimi * Nereden Nereye 1**, yay. haz. Turgay Kurultay ve İlknur Birkandan, İstanbul: Sel Yayıncılık, 1997, s:88-100.

Akbulut, Ayşe Nihal: **Söylenceden Gerçekliğe**, İstanbul: Multilingual, 2004.

Alves, Fabio and Gonçalves, Jose Loiz, “Modelling Translator’s Competence: Relevance and Expertise under Scrutiny”, **Doubts and Directions in Translation Studies**, Ed. by Yves Gambier, Miriam Shlesinger, and Radegundis Stolze, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2007, pp:41-55.

Alves, Fabio: “Foreword”, **Triangulation in Process-oriented Research in Translation**, Ed. by Alves, Fabio, 2003, s.vii–x.

Arevalillo Doval, J. J.: “The en-15038 European Quality Standard for Translation Services: What's Behind It?”, **The Globalization Insider**, Vol, 4, 2005, (Çevirimiçi) http://www.localization.org/globalizationinsider/2005/04/the_en15038_eur.html, 22 Ocak 2012.

Babbie, Earl: **The Basics of Social Research**, 5th Edition, Belmont, CA: Wadsworth CENGAGE Learning, 2010.

Bell, Roger T.: **Translation and Translating: Theory and Practice**, London and New York: Longman, 1991.

Bengi-Öner, Işın: **Çeviribilim 1**, Bursa: Ankara Üniversitesi, 1995.

Bengi-Öner, Işın: **Çeviri Bir Süreçtir. Ya Çeviribilim?**, İstanbul: Sel Yayıncılık, 1999.

Bengi-Öner, Işın: **Çeviri Kuramlarını Düşünürken**, İstanbul: Sel Yayıncılık, 2001.

Bengi-Öner, Işın: **Çeviribilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Sel Yayıncılık, 2001.

Bengi-Öner, Işın: “Çeviribilimde Bireysel Kuramlardan Geniş Ölçekli Bir Bakış Açısına Doğru”, **ÇEVİRİ SEÇKİSİ I – Çeviriyi Düşünenler**, yay. haz. Mehmet Rifat, İstanbul: Sel Yayıncılık, 2008, s. 159-174.

Bengi-Öner, Işın: “İyi Bir Çeviri İşletmesinde Odak Noktaları”, **Türkiye Çeviri Öğrencileri Birliği 17 Mayıs 2011 Konferansı**, Ankara: Atılım Üniversitesi, 2011, (Çevirimiçi) [http://library.atilim.edu.tr/kurumsal/pdfs/110517\(2\)-sunum.pdf](http://library.atilim.edu.tr/kurumsal/pdfs/110517(2)-sunum.pdf) ErişimTarihi 15 Şubat 2013.

Bengi-Öner, Işın ve İnce, Ülker: **Kızılıcak Karpuz Olur Mu Hiç? İlahi Çevirmen!**, İstanbul: diye Yayıncılık, 2009.

Bengi-Öner, Işın: “Üniversite Düzeyinde Çeviri Eğitimi Üzerine Gözlemler ve Yazılı Çeviri Alanında Bir Yüksek Lisans Programı Önerisi”, **Metis Çeviri** 19/1992, s. 44-55

Berk, Özlem: **Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi**, Multilingual: İstanbul, 2005.

Bulut, Alev: **Çeviride Dil ve Metin**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2002.

Canale, Michael and Swain, Merrill: “Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing”, **Applied Linguistics**, 1, 1980, p.1-47.

CEN: **EN-15038:Translation Services –Service Requirements**, Brussels, 2006.

Chesterman, Andrew: “Bridge concepts in translation sociology”, **Constructing a Sociology of Translation**, Ed. by M. Wolf and A. Fukari, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2007, pp.171-183.

Chesterman, Andrew: “Causality in Translator Training”, içinde **Training For the New Millennium: Pedagogies for Translation and Interpreting**, Ed. Martha Tennent, Amsterdam and Philadelphia:John Benjamins Publishing Co., 2005.

Chomsky, Noam: **The Aspects of the Theory of Syntax**, Cambridge, MA: MIT Press, 1965.

Daft, Richard L.: **Management**, 4th Edition, The Dryden Press, New York: 1997.

Daft, Richard L.: **Management**, 9th Edition, Mason, OH, USA, South-Western College Pub: 2010.

DeSeCo, **Definition and Selection of Competencies: Theoretical and Conceptual Foundations**, Background paper, 2001, (çevirimiçi, <http://www.oecd.org/education/highereducationandadultlearning/41529556.pdf>).

EMT Expert Group: **Competences for Professional Translator, Experts in Multilingual and Multimedia Communication**, Brussels, 2009, (Çevirimiçi) <http://ec.europa.eu/emt>, Erişim tarihi 13 Şubat 2012.

EMT expert group: **European Master’s in Translation (EMT) Strategy**, Brussels, 2010, (Çevirimiçi)http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/index_en.htm, 13 Şubat 2012.

European Committee for Standardization hakkında genel bilgi, (Çevirimiçi) <http://www.cen.eu>, Erişim tarihi 20 Ocak 2012.

Eymen, U. Erman: **SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri**, İstatistik Merkezi Yayın No: 1, 2007, (Çevirimiçi) <http://www.istatistikmerkezi.com>, Erişim tarihi 3 Kasım 2012.

Eruz-Esen, Sakine: **Akademik Çeviri Eğitimi – Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi**, İstanbul: MULTILINGUAL, 2008.

Eruz-Esen, Sakine: **Çeviriden Çeviribilime**, İstanbul: MULTILINGUAL, 2003.

Eruz, Sakine ve Karakaya, Asuman: "Çeviri Eğitiminde Piyasaya Dönük Çalışmalar", içinde **Hacettepe Üniversitesi Çeviri Semineri 6-7 Mayıs 1998, Çeviribilim ve Uygulamaları, Cumhuriyetin 75. Yıldönümü Anısına "Çeviribilim ve Uygulamaları Semineri Bildirileri"**, Yay. Kurulu: Berrin AKSOY, Ayfer ALTAY, İbrahim YILMAZ, 1998, s. 143-158.

Gegez, A. Ercan: **Pazarlama Araştırmaları**, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., Geliştirilmiş 3. Baskı, 2010.

Göpferich, Sussanne and Jääskeläinen, Riitta: "Process Research into the Development of Translation Competence: Where are we, and Where do we need to go?," **Across Languages and Cultures**, vol. 10-2, , 2009, s.169-191.

Göpferich, Sussanne: "Towards a Model of Translation Competence and its Acquisition: The Longitudinal Study of TransComp," **Behind the Mind: Methods, Models, and Results in Translation Process Research**, Ed. by Sussanne Göpferich, Arnt Lykke Jakobsen, and Inger M. Mees, Denmark, Samfundslitteratur, 2009, s.12-39.

Gültekin, Ebru: **Çeviri Eğitimi – Çeviribilimde Paradigma Değişimi Sonrası Devlet ve Vakıf Üniversitelerinde Uygulamalar**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2006.

Hitt, Michael A., Black, J. Stewart, and Porter, Lyman W.: **Management**, 2nd. Edition, New Jersey:Pearson Education, Inc., 2009.

Holmes, James S.: “Çeviribilimin Adı Ve Doğası”, Çev.: Ayşenaz Koş, **Çeviri (Bilim) Nedir?:Başkasının Bakışı İçinde**, Yay. Haz. Mehmet Rifat, İstanbul:Dünya Yay.,2004, s. 165-182

Holmes, James S.: “The Name and Nature of Translation Studies”, **The Translation Studies Reader**, Ed.by Lawrence Venuti, London and New York:Routledge, 2000, pp:172-185.

Hönig, Hans G.: “Çeviri Çeviri Yapılarak Öğrenilmez. Çeviride Bir Ön Eğitimin Gerekliğini Savunma”, çev. Turgay Kurultay, **Metis Çeviri**, 19, 1992, s:65-76.

Hönig, Hans G.: “Holmes’ ‘Mapping Theory’ and the landscape of mental translation processes”, In van Leuven-Zwart, K. & Naajkens, T. (eds). **Translation Studies: The State of the Art. Proceedings from the First James S. Holmes Symposium on Translation Studies**, Amsterdam: Rodopi, 1991, pp:77–89.

Hönig, Hans G.: **Konstruktives Übersetzen**. Tübingen: Stauffenburg, 1995.

Hönig, Hans G.: Translating: The Constructive Way, **Ilha do Desterro**: 33, 1997, pp:13-25, (Çevirimiçi)
<http://www.periodicos.ufsc.br/index.php/desterro/article/view/8419/7747>, Erişim tarihi 4 Kasım 2012.

Hymes, Dell: “On Communicative Competence”, **Sociolinguistics**, Ed. by J.B. Pride and J. Holmes, Harmondsworth, England:Penguib Books, 1972, pp:265-293.

Israel, D: **Data Analysis in Business Research: A Step-by-Step Nonparametric Approach**, London, UK: SAGE Publications Ltd, 2008.

Jonnaert, Philippe et. al.: **Revisiting the Concept of Competence as an Organizing principle for Programs of Study:FromCompetence to Competent Action**, Geneva:International Bureau of Education, IBE/UNESCO, 2006.

Kalaycı, Şeref: **SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri**, İstanbul: Asil Yayın Dağıtım Ltd.Şti, 3.Baskı, 2008.

Karasar, Niyazi: **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2012.

Kiraly, Donald C.: “From Instruction to Collaborative Conduction:A Passing Fad or the Promise of a Paradigm Shift in Translator Education”, **Rethinking Translation Pedagogy**, Ed. by Brian James Baer and Geoffrey S. Coby, Volume XII, Amsterdam and Philadelphia:John Benjamins Publishing Company, 2003, pp. 3-27.

Kiraly, Donald: **A Social Constructivist Approach to Translator Education. Empowerment from Theory to Practice**, Manchester: St Jerome, 2000.

Kuhn, Thomas S.:**The Structure of Scientific Revolutions**, 3rd Edition, Chicago and London:The University of Chicago Press, 1996.

Kurultay, Turgay: “Çeviri Eğitimi Neden Farklı Bir Eğitimidir? Çeviri Bölümlerinin Programlarında Yöntem Derslerinin Gerekliliği ve Uygulama Koşulları”, **6. Germanistik Sempozyumu**, Yay. Haz. A.Keskin, Mersin Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Yayınları, Alman Dili ve Edebiyatı, 1998, s.309-323.

Kurultay, Turgay: “Çevirmen, Çevireceği Metni Nasıl Okursa Okumuş Olur? Ya Da Çeviri Sürecinde Bir Ön Aşama Olarak ‘Çeviri Amaçlı Metin Çözümlemesi’ Var Mıdır?”, **Çeviribilim 1**, yay. haz. Işın Bengi-Öner, Bursa: Ankara Üniversitesi, 1995, s:111-124.

Kurultay, Turgay: “Türkiye’de ve İstanbul Üniversitesi’nde Çeviri Eğitiminin Gelişimi ve Güncel Hedefler”, içinde: **Nilüfer Tapan Armağan Kitabı**, İstanbul: Multilingual, 2007, s.355-380

Kussmaul, Paul: “Components of Translator Training”, in Ed. by Sakine Eruz and Filiz Şan, **Turgay Kurultay’a Bir Armağan – Çeviribilimden Kesitler**, İstanbul: Multilingual, 2011, s. 245-249.

Malmkjaer, Kirsten, “Translation Competence and the Aesthetic Attitude”, **Beyond Descriptive Translation Studies: Investigations in Homage to Gideon Toury**, Ed. by Anthony Pym, Miriam Shlesinger, and Daniel Simeonit, Amsterdam and Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2008, pp:293-309.

Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) : **Ulusal Meslek Standardı: Çevirmen Seviye 6**, 2012.

Mirze, S. Kadri: **İşletme**, İstanbul:Literatür, 2010.

Munday, Jeremy: **Introducing Translation Studies**, New York: Routledge, 2001.

Neubert, Albrecht: “Competence in Language, in Languages, and in Translation”, **Developing Translation Competence**, Ed. by Schäffner, Christina and Adab Beverly, Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins, 2000, pp:3-18.

Özdamar, Kazım: **Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi 1-2**, Eskişehir: Kaan Kitabevi, 5.Baskı, 2004.

PACTE Araştırma Grubu hakkında genel bilgi, (Çevirimiçi)
<http://grupsderecerca.uab.cat/pacte/en>, Erişim tarihi 10 Aralık 2011.

PACTE Group: "Acquiring Translation Competence: Hypotheses and Methodological Problems in a Research Project," **Investigating Translation**, Ed. by A.Beeby, D.Ensinger, M.Presas, Amsterdam, John Benjamins, 2000, s.99-106.

PACTE Group: "Building a Translation Competence Model," **Triangulating Translation: Perspectives in Process Oriented Research**, Ed. by E.Alves, Amsterdam, John Benjamins, 2003, s.43-66.

PACTE Group: "First Results of a Translation Competence Experiment: "Knowledge of Translation" and "efficacy of the Translation Process," **Translator and Interpreter Training: Issues, Methods and debates**, Ed. by John Kearns, London and New York, Continuum International Publishing Group, 2008, s.104-126.

PACTE Group: "Investigating Translation Competence: Conceptual and Methodological Issues," **Meta**, 50 (2), 2005, s.609-619.

PACTE Group: "Results of the Validation of the PACTE Translation Competence Model: Acceptability and Decision Making," **Across Languages and Cultures**, Vol. 10, 2009, s. 207-230.

PACTE Group: "Results of the Validation of the PACTE Translation Competence Model: Translation Project and Dynamic Translation Index," **Cognitive Explorations of Translation**, Ed. by Sharon O'brien, London and New York, Continuum International Publishing Group, 2011, s.30-53.

Pym, Anthony: "Redifining Translation Competence in an Electronic Age: In Defence of a Minimalist Approach", **META: Translator's Journal**, Vol.48-4, 2003, s.481-497.

Rychen, Dominique Simone: **Investing in Competencies - but Which Competencies and for What? A Contribution to the ANCLI/AEA Conference on Assessment Challenges for Democratic Society** (Conference paper). Lyon: OECD Project DeSeCo, 2003.

Schäffner, Christina and Adab Beverly, **Developing Translation Competence**, Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins, 2000, pp: vii-xvi.

Schäffner, Christina: “Running before Walking? Designing a Translation Programme at Undergraduate Level”, **Developing Translation Competence**, Ed. by Schaffner, Christina and Adab Beverly, Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins, 2000, pp:143-156.

Schneckenberg, Dirk and Wildt, Johannes: “Understanding the Concept of Ecompetence for Academic Staff”, in **The Challenge of eCompetence in Academic Staff Development**, (Eds.) Mac Labhrainn, I., McDonald Legg, C., Schneckenberg, D., Wildt, J., Galway: CELT, 2006, (Çevirimiçi) <http://www.ecompetence.info/uploads/media/ch3.pdf>, Erişim tarihi 24 Eylül 2012

TransComp Araştırma Projesi hakkında genel bilgi, (Çevirimiçi) <http://gams.uni-graz.at/tc/en>, Erişim tarihi 14 Aralık 2011

TSE: **TS EN 15038: Çeviri Hizmetleri-Hizmet Gerekleri**, 2009.

Weinert, Franz E.: **Concept of Competence**, Munich, Germany: Max Plank Institute for Psychological Research, 1999.

Wilss, Wolfram: **Knowledge and Skills in Translator Behaviour**, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 1996.

Vardar, Berke: **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: MULTILINGUAL, 2002.

Yazıcı, Mine: “Why is Teaching Translation Different from Teaching Languages”, **Conference Proceeding: Philosophical Perspectives in ELT Research, The 7th International ELT Research Conference**, Ed. By Dinçay Köksal, 27-28 April, 2012, Çanakkale, Turkey: TÜBİTAK, s: 183-191.

Yazıcı, Mine: **Çeviribilimde Araştırma**, İstanbul: MULTILINGUAL, 2011.

Yazıcı, Mine: **Çeviribilim Temel Kavram ve Kuramları**, İstanbul: Multilingual, 2005.

Yazıcı, Mine: **Yazılı Çeviri Edinci**, İstanbul: MULTILINGUAL, 2007.

Yazıcıoğlu, Yahşi ve Erdoğan, Samiye: **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Detay Yayıncılık, 2004.

Terimler

Türkçe - İngilizce

Aktarım edinci	Transfer competence
Alan edinci	Domain competence
Alt-edinç	Sub-competency
Araçlar ve araştırma edinci	Tools and research competence
Araçsal alt-edinç	Instrumental sub-competence
Ayrışıklık	Heterogeneity
Bağlamsal özellikler	Contextual features
Betimleyici	Descriptive
Bildirime dayalı bilgi	Declarative knowledge
Bilgi	Knowledge
Bilgi araştırma edinci	Info-mining competence
Boylamsal çalışma	Longitudinal study
Bütünce yöntemi	Corpus methodology
Bütüncül	Holistic
Bütünleşik sorun ve karar raporlama	Integrated problem and decision reporting (IPDR)
Çeviri açıklaması	Translation brief
Çeviri bilgisi alt-edinci	Knowledge about translation sub-competence
Çeviri edinci bileşenleri	Components of translation competence
Çeviri günceleri/günlükleri	Translation journals/diaries
Çeviri hizmeti sağlama edinci	Translation service provision competence
Çeviri hizmeti sağlayıcısı (ÇHS)	Translation service provider (TSP)
Çeviri parametreleri	Translation parameters
Çeviri rutini etkinleştirme edinci	Translation routine activation competence
Çevirmen edinci	Translator's competence
Çevirmenin çevirmen algısı	Translator's self-concept
Çevirmenin psiko-fiziksel hali	Translator's psycho-physical disposition
Çıracak aşaması	Novice stage
Denetimli çalışma alanı	Controlled workspace

Denetimsiz çalışma alanı	Uncontrolled workspace
Denetmen	Reviewer
Devingen	Dynamic
Dış bilgi kaynakları	External sources of information
Dikkat genişliği	Attention span
Dil edinci	Linguistic competence
Dil edinci	Language competence
Dildışı alt-edinci	Extra-linguistic sub-competence
Durumsallık	Situationality
Dünya/Konu bilgisi	World/Subject knowledge
Düzelten	Reviser
Edinç	Competence
Erek dil Alımlama edinci	Target language receptive competence
Eylem	Action
Geriye dönük görüşmeler	Retrospective interviews
Geriye dönük sözel veri	Retrospection
Görüntü ve ekran kaydetme	Video and screen recording
Göz izleme	Eye tracking
İki dillilik alt-edinci	Bilingual sub-competence
İletişim edinci	Communicative competence
İlişkilendirme	Networking
İnsan ilişkileri alt-edinci	Interpersonal sub-competence
Kalite güvencesi	Quality assurance
Karmaşıklık	Complexity
Katma değerli hizmetler	Added value services
Kavramsal alt-edinç	Conceptual sub-competence
Keşfedici	Exploratory
Konu edinci	Thematic competence
Kültürlerarası edinç	Intercultural competence
Müşteri	Client
Müşteri-ÇHS anlaşması	Client-TSP agreement

Nedensel	Causal
Ölçekleme	Scaling
Özel alan bilgisi	Special subject knowledge
Psiko-fizyolojik bileşenler	Psycho-physiological components
Psiko-motor edinç	Psycho-motor competence
Sesli düşünme protokolü	TAP (Think-aloud-protocol)
Son okuma	Proofreading
Sorumluluk	Responsibility
Söylem çözümlemesi	Discourse analysis
Stratejik alt-edinç	Strategic sub-competence
Süreç bilgisi	Procedural knowledge
Tarihsellik	Historicity
Teknolojik edinç	Technological competence
Tuş kaydetme	Key-logging
Tutarlılık/bağdaşıklık	Coherence
Tutum	Attitude
Uygulama	Application
Uygunluk	Adequateness
Uyumluluk/bağlaşıklık	Cohesion
Uzman aşaması	Expert stage
Uzman bilgisi	Expert knowledge
Varlık Yönetim Sistemi	Asset management System
Veri	Information
Verimli noktalar	Rich points
Yaklaşıklık	Approximation
Yaratıcılık	Creativity
Yerel özellikler	Locale
Yetenek	Ability
Yetenek	Aptitude
Yeti	Faculty
Yönetim edinci	Managerial competence

İngilizce - Türkçe

Ability	Yetenek
Action	Eylem
Added value services	Katma değerli hizmetler
Adequateness	Uygunluk
Application	Uygulama
Approximation	Yaklaşıklık
Aptitude	Yetenek
Asset management System	Varlık Yönetim Sistemi
Attention span	Dikkat genişliği
Attitude	Tutum
Bilingual sub-competence	İki dillilik alt-edinci
Causal	Nedensel
Client	Müşteri
Client-TSP agreement	Müşteri-ÇHS anlaşması
Coherence	Tutarlılık/bağdaşıklık
Cohesion	Uyumluluk/bağlaşıklık
Communicative competence	İletişim edinci
Competence	Edinç
Complexity	Karmaşıklık
Components of translation competence	Çeviri edinci bileşenleri
Conceptual sub-competence	Kavramsal alt-edinç
Contextual features	Bağlamsal özellikler
Controlled workspace	Denetimli çalışma alanı
Corpus methodology	Bütünce yöntemi
Creativity	Yaratıcılık
Declarative knowledge	Bildirime dayalı bilgi
Descriptive	Betimleyici
Discourse analysis	Söylem çözümlemesi
Domain competence	Alan edinci
Dynamic	Devingen

Expert knowledge	Uzman bilgisi
Expert stage	Uzman aşaması
Exploratory	Keşfedici
External sources of information	Dış bilgi kaynakları
Extra-linguistic sub-competence	Dildışı alt-edinci
Eye tracking	Göz izleme
Faculty	Yeti
Heterogeneity	Ayrışıklık
Historicity	Tarihsellik
Holistic	Bütüncül
Info-mining competence	Bilgi araştırma edinci
Information	Veri
Instrumental sub-competence	Araçsal alt-edinç
Intercultural competence	Kültürlerarası edinç
Interpersonal sub-competence	İnsan ilişkileri alt-edinci
Integrated problem and decision reporting (IPDR)	Bütünleşik sorun ve karar raporlama
Key-logging	Tuş kaydetme
Knowledge	Bilgi
Knowledge about translation sub-competence	Çeviri bilgisi alt-edinci
Language competence	Dil edinci
Linguistic competence	Dil edinci
Locale	Yerel özellikler
Longitudinal study	Boylamsal çalışma
Managerial competence	Yönetim edinci
Networking	İlişkilendirme
Novice stage	Çıracak aşaması
Procedural knowledge	Süreç bilgisi
Proofreading	Son okuma
Psycho-motor competence	Psiko-motor edinç
Psycho-physiological components	Psiko-fizyolojik bileşenler

Quality assurance	Kalite güvencesi
Responsibility	Sorumluluk
Retrospection	Geriye dönük sözel veri
Retrospective interviews	Geriye dönük görüşmeler
Reviewer	Denetmen
Reviser	Düzeltilmen
Rich points	Verimli noktalar
Scaling	Ölçekleme
Situationality	Durumsallık
Special subject knowledge	Özel alan bilgisi
Strategic sub-competence	Stratejik alt-edinç
Sub-competency	Alt-edinç
TAP (Think-aloud-protocol)	Sesli düşünme protokolü
Target language receptive competence	Erek dil Alımlama edinci
Technological competence	Teknolojik edinç
Thematic competence	Konu edinci
Tools and research competence	Araçlar ve araştırma edinci
Transfer competence	Aktarım edinci
Translation brief	Çeviri açıklaması
Translation journals/diaries	Çeviri günceleri/günlükleri
Translation parameters	Çeviri parametreleri
Translation routine activation competence	Çeviri rutini etkinleştirme edinci
Translation service provider (TSP)	Çeviri hizmeti sağlayıcısı (ÇHS)
Translation service provision competence	Çeviri hizmeti sağlama edinci
Translator's Competence	Çevirmen edinci
Translator's psycho-physical disposition	Çevirmenin psiko-fiziksel hali
Translator's self-concept	Çevirmenin çevirmen algısı
Uncontrolled workspace	Denetimsiz çalışma alanı
Video and screen recording	Görüntü ve ekran kaydetme
World/Subject knowledge	Dünya/Konu bilgisi

Ekler

Ek 1 - Devlet Üniversiteleri Çeviri Bölümleri

1İstanbul Üniversitesi

Bölüm: Mütercim Tercümanlık (Almanca)

Bölüm sitesi:

www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/ceviribilim/amt_anasayfa.htm

Bölüm başkanı: Prof. Dr. F. Sâkine ERUZ (ESEN)

Telefon: 0212 440 00 00 - 15975 / 15

E-posta: sakineeruz@gmail.com

Adres: Ordu Cad. No:196, 34459 Beyazıt – İstanbul

Bölüm: Mütercim-Tercümanlık (Fransızca)

Bölüm sitesi:

www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/ceviribilim/fmt_ders_programi.htm

Bölüm başkanı: Prof. Dr. FATMA EMEL ERGUN

Telefon: 0212 440 00 00 - 15906-26009-26122

E-posta:

Adres: Ordu Cad. No:196, 34459 Beyazıt – İstanbul

Bölüm: Mütercim-Tercümanlık (İngilizce)

Bölüm sitesi:

www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/ceviribilim/imt_anasayfa.htm

Bölüm başkanı: Prof. Dr. Alev BULUT

Telefon: 0212 440 00 00 - 15886

E-posta: bulut@istanbul.edu.tr

Adres: Ordu Cad. No:196, 34459 Beyazıt – İstanbul

2Marmara Üniversitesi

Bölüm: İngilizce Mütercim Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://fef.marmara.edu.tr/bolum/101012/bolumler/ingilizce-mutercim-tercumanlik>

Bölüm başkanı: Yrd. Doç. Dr. IŞIN SAYARI

Telefon: 0216 345 11 86 - 1429

E-posta: isinsayari@marmara.edu.tr

Adres: Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Göztepe Kampüsü 34722 Kadıköy/İSTANBUL

Bölüm: Fransızca Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://fef.marmara.edu.tr/bolum/101013/bolumler/fransizca-mutercim-tercumanlik>

Bölüm başkanı: Prof. Dr. ZÜMRAL ÖLMEZ

Telefon: 0216 346 45 53

E-posta:

Adres: Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Göztepe Kampüsü 34722 Kadıköy/İSTANBUL

Bölüm: Almanca Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://fef.marmara.edu.tr/bolum/101011/bolumler/almanca-mutercim-tercumanlik>

Bölüm başkanı: Doç. Dr. SUEDA ÖZBENT

Telefon: 0216 345 11 86 - 1415

E-posta: sozbent@marmara.edu.tr

Adres: Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Göztepe Kampüsü 34722 Kadıköy/İSTANBUL

3Yıldız Teknik Üniversitesi

Bölüm: Fransızca Mütercim Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://www.bde.yildiz.edu.tr/>

Bölüm başkanı: Prof. Dr. FÜSUN ATASEVEN

Telefon: 0212 383 44 06 – 0212 383 43 83

E-posta: fatasev@yildiz.edu.tr; aysebanukaradag@gmail.com

Adres: Davutpaşa Cad., 34210 Esenler, İstanbul

4Boğaziçi Üniversitesi

Bölüm: İngilizce Çeviribilim Bölümü

Bölüm sitesi: <http://www.transint.boun.edu.tr/>

Bölüm başkanı: Prof.Dr. Şehnaz Tahir GÜRÇAĞLAR

Telefon: 0 212 359 65 16

E-posta: kaplan@boun.edu.tr

Adres: Boğaziçi Üniversitesi Güney Kampüsü Yabancı Diller Yüksek Okulu Binası 3. ve 4. kat Bebek, 34342 İstanbul, Turkey

5Sakarya Üniversitesi

Bölüm: Almanca Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://www.ceviribilim.sakarya.edu.tr/>

Bölüm başkanı: Prof. Dr. İLYAS ÖZTÜRK

Telefon: 0 264 295 61 82

E-posta: ozturk@sakarya.edu.tr

Adres: Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Esentepe Kampüsü Almanca Mütercim-Tercümanlık Bölümü 54187 Sakarya.

6Hacettepe Üniversitesi

Bölüm: İngilizce Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/imtprog.php>

Bölüm başkanı: Prof. Dr. Ayfer ALTAY

Telefon: (0312) 297 83 75 Faks: (0312) 299 21 62

E-posta: altay@hacettepe.edu.tr

Adres: Hacettepe Üni. Mütercim Tercümanlık Bölümü 06800 Beytepe - ANKARA

Bölüm: Almanca Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/amtprog.php>

Bölüm başkanı: Doç. Dr. ENDER ATEŞMAN

Telefon: (+90 312) 297 83 75 – 62 57 Faks: (0312) 299 21 62

E-posta: atesman@hacettepe.edu.tr ; <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~atesman>

Adres: Hacettepe Üni. Mütercim Tercümanlık Bölümü 06800 Beytepe - ANKARA

Bölüm: Fransızca Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://www.mtb.hacettepe.edu.tr/fmt.php>

Bölüm başkanı: Yrd. Doç. Dr. Sezai ARUSOĞLU

Telefon: (0312) 297 83 75 Faks: (0312) 299 21 62

E-posta:

Adres: Hacettepe Üni. Mütercim Tercümanlık Bölümü 06800 Beytepe - ANKARA

7Mersin Üniversitesi

Bölüm: Almanca Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://www.mersin.edu.tr/akademikb/fen-edebiyat-fakultesi/almanca-mutercim-tercumanlik>

Bölüm başkanı: Prof.Dr. İSMAİL İŞCEN

Telefon: 0324 361 00 01-46 70 Faks: 0324 361 00 47

E-posta: iiscen@mersin.edu.tr

Adres: Mersin Üniversitesi,Çiftlikköy Kampüsü Fen-Edebiyat Fakültesi Çeviri Bölümü 33342 Çiftlikköy/Mersin

Bölüm: Fransızca Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://www.mersin.edu.tr/akademikb/fen-edebiyat-fakultesi/fransizca-mutercim-tercumanlik>

Bölüm başkanı: Yrd. Doç. Dr. AŞKIN ÇOKÖVÜN

Telefon: 0324 361 00 01-4679

E-posta: askincokovun@mersin.edu.tr

Adres: Mersin Üniversitesi, Çiftlikköy Kampüsü Fen-Edebiyat Fakültesi Çeviri Bölümü 33342 Çiftlikköy/Mersin

8Trakya Üniversitesi

Bölüm: İngilizce Mütercim - Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://edebiyat.trakya.edu.tr/bolumler/mutercim/personel.aspx>

Bölüm başkanı: Öğr. Göv. DOLUNAY KUMLU SELVİ

Telefon: 0 284 235 95 92 / 1120

E-posta: dolunay@trakya.edu.tr

Adres: Trakya Üniversitesi / Balkan Yerleşkesi, Edebiyat Fakültesi / Mütercim - Tercümanlık Bölümü, 22030/EDİRNE

Bölüm: Almanca Mütercim - Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://edebiyat.trakya.edu.tr/bolumler/mutercim/Default.aspx>

Bölüm başkanı: Yrd. Doç. Dr. SEVİL ÇELİK TSONEV

Telefon: 0284/235 95 92 – 1121

E-posta: celiksevil@hotmail.com

Adres: Trakya Üniversitesi / Balkan Yerleşkesi, Edebiyat Fakültesi / Mütercim - Tercümanlık Bölümü, 22030/EDİRNE

Bölüm: Bulgarca Mütercim - Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://edebiyat.trakya.edu.tr/bolumler/mutercim/personel.aspx>

Bölüm başkanı: Yrd. Doç. Dr. İBRAHİM MURAT ÇAKMAKÇI

Telefon: 0284 2359592-1124

E-posta: muratcakmakci@trakya.edu.tr; cakmakci@hotmail.com

Adres: Trakya Üniversitesi / Balkan Yerleşkesi, Edebiyat Fakültesi / Mütercim - Tercümanlık Bölümü, 22030/EDİRNE

9Dokuz Eylül Üniversitesi

Bölüm: Almanca Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://www.deu.edu.tr/DEUWeb/Icerik/Icerik.php?KOD=525>

Bölüm başkanı: Prof. Dr. GÜLPERİ SERT

Telefon: 0-232 412 85 15

E-posta: gulperi.sert@deu.edu.tr

Adres: Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fak. Mütercim-Tercümanlık Bölümü
Tınaztepe Kampüsü Buca-İzmir

Bölüm: İngilizce Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://www.deu.edu.tr/DEUWeb/Icerik/Icerik.php?KOD=525>

Bölüm başkanı: Yrd. Doç. Dr. MÜGE İŞIKLAR KOÇAK

Telefon: 0-232 412 86 10

E-posta: muge.isiklar@deu.edu.tr <http://people.deu.edu.tr/muge.isiklar>

Adres: Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fak. Mütercim-Tercümanlık Bölümü
Tınaztepe Kampüsü Buca-İzmir

10Ege Üniversitesi

Bölüm: İngilizce Mütercim Tercümanlık Bölümü

Bölüm sitesi: <http://translation.ege.edu.tr/imt%20tr/imtanasayfa.html>

Bölüm başkanı: Assist. Prof. Dr. ARZU AKBATUR

Telefon: (0232) 311 29 74

E-posta: arzuakbatur@gmail.com

Adres: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim- Tercümanlık Bölümü 35100 Bornova / İzmir

Bölüm: Almanca Mütercim Tercümanlık Bölümü

Bölüm sitesi: <http://translation.ege.edu.tr/amt%20tr/programlaramt.html>

Bölüm başkanı: Doç. Dr. FARUK YÜCEL

Telefon: +90 (232) 311 50 87

E-posta: faruk.yucel@ege.edu.tr

Adres: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim- Tercümanlık Bölümü 35100 Bornova / İzmir

11Kırıkkale Üniversitesi

Bölüm: Fransızca Mütercim Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://batidil.kku.edu.tr/fransizca/>

Bölüm başkanı: Prof. Dr. İLHAMİ SİĞİRCİ

Telefon: 0318 357 42 42 / 1341 – 1316

E-posta: ilhami-sigirci@hotmail.com

Adres: Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, 71450 YAHŞİHAN / KIRIKKALE

Bölüm: Arapça Mütercim-Tercümanlık

Bölüm sitesi: <http://dogudil.kku.edu.tr/tr/>

Bölüm başkanı: Doç. Dr. MUHAMMET HEKİMOĞLU

Telefon: 0318 357 42 42 / 1344, 0542 356 53 16

E-posta: muhammethekimoglu@hotmail.com

Adres: Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, 71450 YAHŞİHAN / KIRIKKALE

Ek 2 - Çeviri İşletmeleri Derneği Üyeleri

Kaynak: <http://www.cid.org.tr/uyeler.asp>

Çeviri İşletmeleri Derneği Toplam Üye:26

E-posta: info@cid.org.tr Tel: 0212 251 26 15 Fax: 0212 293 38 47

1ARK MÜŞAVİRLİK TUR. TERCÜME İNŞ. BASIN YAY. LTD. ŞTİ.

Adres : Hoşdere Cad. 200/7 06540 Çankaya - ANKARA

Telefon :+90 312 439 55 95

Faks :+90 312 440 04 84

İnternet sitesi:www.arktercume.com

E-posta:tugba@arkgrup.com - emre@arkgrup.com

2ATLAS DİL HİZMETLERİ VE BİLİŞİM LTD.ŞTİ

Adres: Acıbadem Caddesi Palmiye Sokak Şafak Apt. No:1 Daire:10 Acıbadem - Üsküdar - İstanbul / Türkiye

Telefon:+90 216 546 08 90 (Pbx)

Faks:+90 216 546 11 74

İnternet sitesi:www.atlasceviri.com

E-posta:proje@atlasceviri.com

3BARAKA TERCÜME DIŞ.TİC. LTD.ŞTİ.

Adres: Eski Osmanlı Sok. Cansun Ap. No:9/1 34387 Mecidiyeköy, İstanbul / Türkiye

Telefon: +90-212-212 06 00

Faks:+90-212-212 25 65

İnternet sitesi:www.baraka.com.tr

E-posta:baraka@baraka.com.tr

4DES GRUP İTH. İHR. ÇEV. VE DAN. HİZ. TİC. LTD.ŞTİ.

Adres: Bağdat Cd. Ethem Efendi Girişi No: 1/15 34728, Erenköy / İstanbul - Türkiye

Telefon: :+90 216 368 5293

Faks:+90 216 368 5798

İnternet sitesi:www.desgrup.com

E-posta : info@desgrup.com

5DİJİTAL TERCÜME İNTERNET YAZILIM HİZMETLERİ TURİZM DIŞ TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Vefabey Sokak No:14 Beşiktaş Gayrettepe/İstanbul Sürmeli Otel arkası - 17.
Noter giriş katı

Telefon: +90 212 220 43 03

Faks: +90 212 220 43 04

İnternet sitesi: www.dijitaltercume.com

E-posta: info@dijitaltercume.com

6DİLTA DİL HİZMETLERİ LTD.ŞTİ.

Adres: Dilta Dil Hizmetleri Ltd. Şti.Taksim Cad. No. 29/1 Taksim Apt. Taksim,
İstanbul

Telefon: +90 212 256 88 24

Faks: +90 215 256 88 27

İnternet sitesi: www.dilta.com.tr

E-posta: dilta@superonline.com

7DİYE KÜLTÜRLERARASI İLETİŞİM HİZMETLERİ LTD.ŞTİ.

Adres: Hüseyinağa Mah. İstiklal Cad. Tokatlıyan İşhanı No:76 Kat:3/33 Beyoğlu
34435 İstanbul/TURKEY

Telefon: + 90 212 244 56 00

Cep: +90 533 664 30 17

Faks: +90 212 293 02 87

İnternet sitesi: www.diye.com.tr

E-posta:

8DRAGOMAN DİL TEKNOLOJİLERİ VE DAN. LTD.ŞTİ.

Adres: Rumeli Cad. No:78 Kat:5 Daire:11 (Trebien Giyim Mağazası üstü)

Telefon: +90 212 240 65 90

Faks: +90 212 240 65 97

İnternet sitesi: www.dragomanltd.com

E-posta: info@dragomanltd.com

9ECE TERCÜME DAN. VE TURİZM LTD.ŞTİ.

Adres: Büyükdere Cad. Çınarlı Apt. No: 77 Kat: 1 Daire: 3 Mecidiyeköy - İstanbul

Telefon: +90 212 356 92 46 (pbx)

Faks: +90 212 356 92 47

İnternet sitesi: www.ecetercume.com

E-posta: info@ecetercume.com

10EDF KONFERANS ÇEVİRMENLİĞİ LTD.ŞTİ.

Aylin Gültekin Koordinatör

MERKEZ

Adres: Bestekâr Sokak No 28/23 Kavaklıdere, Ankara / Türkiye

Telefon: +90 (312) 425 15 60 (pbx) GSM: 533 397 92 47 (mesai saati dışındaki acil durumlarda)

Faks: +90 (312) 425 15 50

İnternet sitesi: www.edfceviri.com

E-posta: edf@edfceviri.com

11ES BİLGİSAYAR VE DANIŞMANLIK LTD.ŞTİ.

Adres: Cenap Şahabettin Sk. 29 Koşuyolu 34718 Kadıköy İstanbul, Türkiye

Telefon: +90 216 3268764

Faks: +90 216 3254859

İnternet sitesi: www.estr.com

E-posta: contact@estr.com

12LOCASİS BİLİŞİM HİZ.SAN.TİC.LTD.ŞTİ.

Adres: Hasbahçe Sok. No:2 34672 Üsküdar - İstanbul Türkiye

Telefon: +90 (216) 334 85 80 (pbx)

Faks: +90 (216) 334 85 81

İnternet sitesi: www.locasis.com

E-posta: info@locasis.com

13MİRORA ULUSLARARASI ÇEVİRİ VE DANIŞMANLIK LTD.

Adres: Bayar Cad. Şehit İlknur Keleş Sok. Anaç-Aksakal Plaza No: 10 Kat: 6 34742 Kozyatağı Kadıköy - İstanbul

Telefon: +90 216 384 72 46

Faks: +90 216 384 66 04

İnternet sitesi: www.mirora.com

E-posta: info@mirora.com

14NGN İSTANBUL ÇEVİRİ REK.ORG.EĞİTİM VE DAN.

Adres: Celal Muhtar Sk. Nuri Bey Apt. No:9/4 Koşuyolu / Kadıköy / İSTANBUL

Telefon:+90 216 326 31 32 +90 216 326 23 24

Faks:+90 216 326 35 93

İnternet sitesi: www.ngn-istanbul.com

E-posta:info@ngn-istanbul.com

15NOVITAS ÇEVİRİ HİZMETLERİ ve TELİF HAKLARI TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: 1.Gazeteciler Sitesi Yazarlar Sok. Kılıç Plaza 15-B No:8 Esentepe 34394 İstanbul

Telefon: 0 212 227 70 93

Faks: 0 212 356 09 64

İnternet sitesi: www.novitasceviri.com

E-posta: mail@novitasceviri.com medikal@novitasceviri.com

İnsan Kaynakları: ik@novitasceviri.com

16NR ÇEVİRİ HİZMETLERİ ORG. VE DAN. LTD.ŞTİ.

Adres: Paşalimanı cad. Sözbir Plaza no. 12/3 Üsküdar/İstanbul

Telefon: 0216 334 44 00 pbx

Faks: 0216 334 40 41

İnternet sitesi: www.nrtranslation.com

E-posta: nr@nrtranslation.com

17NUNA YERELLEŞTİRME CEM ZEKİ SABAH

Adres: Mühürdar Karakol Sk. Sallı Apt. No:19/12 Kat 4 KADIKÖY İSTANBUL-TÜRKİYE

Telefon: +90 216 338 52 53 / 54 / 55

Fax: +90 216 337 92 75

İnternet adresi:www.nuna.com.tr

E-posta: info@nuna.com.tr

18ÖZERAY TERCÜME REKLAM VE DIŞ TİC. LTD.ŞTİ.

Adres: Mecidiye Caddesi Cevher Apt. No. 3 Daire 4 Mecidiyeköy-İstanbul

Telefon: +90 212 2121454 (pbx)

Faks: +90 212 2137622

İnternet adresi:www.ozeray.com.tr

E-posta: bilgi@ozeray.com.tr

19SABAN ÇEVİRİ LTD.ŞTİ.

Adres: Bağdat cad. Emek apt. A Blok No:179 Kat:1 Daire:3 Çiftelavuzlar Kadıköy İstanbul

Telefon: 0216 467 73 60 - 0216 467 44 37

Faks: 0216 360 78 82

İnternet sitesi: www.sabanceviri.com.tr

E-posta: sabanceviri@sabanceviri.com.tr

20SAYLON DANIŞMANLIK YAYINCILIK REK. EĞT. ve İNŞ. TAAH. TURİZM TİC. LTD.ŞTİ.

Adres: Tevfik Erdönmez Paşa sk. Yuva 6 Apt 24/14 Esentepe Şişli İstanbul

Telefon: 0212 288 47 10

Faks: 0212 288 47 12

İnternet sitesi: www.saylon.com

E-posta: info@saylon.com

21SENA İLETİŞİM ORG.TERCÜME VE PAZ. LTD.ŞTİ.

Adres: Gençtürk Cad. Mahmudiye Çeşmesi Sok. No: 18 Şamdancı İş Hanı Kat. 1/ Büro 5 Şehzadebaşı / İSTANBUL (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, eski Fatih Evlendirme Dairesi karşısı, Yapı Kredi Bankası üstü)

Telefon : +90 212 528 77 66 - 511 63 47 - 514 07 63

Faks: +90 212 511 33 91

GSM: +90 532 285 25 53 - +90 532 446 61 32

İnternet sitesi: www.senatercume.com.tr

E-posta: info@senatercume.com.tr - senatercume@hotmail.com - senatercume@ttmail.com

22SENTRO TERCÜME

Sentrodil Asya

Adres: Atatürk Cad. Sıtkıbey Plaza No:82 K:15 D:37-38 Kozyatağı, İstanbul

Telefon: 0216 410 79 77

Faks: 0216 410 80 57

İnternet sitesi: www.sentrodil.com

E-posta: tercume@sentrodil.com

Sentrodil Avrupa

Adres: Büyükdere Cad. Emlak Kredi Blokları A-1 K:4 D:18 Levent/İstanbul

Telefon: 0212 282 45 44

Faks: 0212 282 44 06

İnternet sitesi: www.sentrodil.com

E-posta: ceviri@sentrodil.com

23SET-SYSTEMS TERCÜMANLIK REK. ve YAY. TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Akdeniz Caddesi No: 48 Kat: 3 34250 Fatih - İstanbul TÜRKİYE

Telefon:

Faks: +90 - 212 - 532 - 1191

İnternet sitesi: www.set-systems.com

E-posta: fatih@set-systems.com

Çeviri projelerinizle ilgili teklif istemek için : teklifler@set-systems.com

Genel bilgi için : info@set-systems.com; İş olanakları için : career@set-systems.com

24TRİO TERCÜME ORG. HİZ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Org. İzzet Aksalır Cad. Ordu Yapı Koop. 1 A Blok No:182 Arka Çephe Girişi 8 A 4. Levent Beşiktaş 34330 İstanbul

Telefon: 0212 268 30 94

Faks: 0212 268 30 96

İnternet sitesi: www.triotercume.com

E-posta: trio@triotercume.com

25ULUSLARARASI DİL HİZMETLERİ TER. VE DAN. LTD.ŞTİ.

Adres:

Telefon:

Faks:

İnternet sitesi:

E-posta:

26UNIVERSAL DİL HİZMETLERİ VE YAY.A.Ş.

Adres: Göztepe Şube: Libadiye Cad. Tahralı Sok. Tahralı Sitesi Kavakyeli Apt. Blok 7/A Kat: 4 Daire 10 Üst Göztepe 34704 Ataşehir İstanbul.

Telefon: 0216 472 93 99 Pbx - 0216 472 93 69 - 0216 472 05 56

Faks: 0212 211 08 15 - 0216 472 55 23

İnternet sitesi: www.universaldil.com.tr

E-posta: info@universaldil.com.tr

Ek 3 - Çeviri Eğitime Yönelik Çeviri Edinci Değerlendirme Anketi

Çeviri Edinci Değerlendirme Anketi

“Translation competence is defined as the underlying system of knowledge and skills needed to be able to translate.”

“Çeviri edinci, çeviri yapabilmek için gerekli olan bilgi ve beceriler sistemidir.”
(PACTE, 2003)

Bu anket formu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim Doktora Programı’nda yürütülmekte olan bir doktora tez çalışması için uygulanmaktadır. Bu anketin amacı, devlet üniversiteleri son sınıf öğrencilerinin çeviri edinci algılarını incelemektir. Bu bağlamda araştırmanın anlamlı sonuçlar verebilmesi, siz katılımcıların bu araştırmaya eksiksiz katılımıyla mümkün olabilecektir. İsteğiniz doğrultusunda araştırmanın bilimsel sonuçları sizinle paylaşılacaktır.

Bu anket çalışmasındaki soruları samimi görüşlerinize dayanarak yanıtlamanız doktora tez çalışmasının başarıyla tamamlanabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Anketteki soruların yapısı tamamen bilimsel, uluslararası akademik değerlere uygun biçimde hazırlanmıştır. Sizden elde edilen bilgiler sadece araştırma kapsamında kullanılacak ve **kesinlikle gizli tutulacaktır.**

Bu anket formu, yaptığımız çalışmanın amacı doğrultusunda genel bilgiler ve çeviri edinci alt-türlerinin edinimini esas alan 2 bölümden oluşmaktadır. Çok değerli zamanınızın bir bölümünü bu anketi yanıtlamaya ayırarak yapacağınız işbirliğinden ve değerli katkınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Oktay Eser
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim Doktora Programı
oktayeser@hotmail.com
0505 451 85 47

Anket 1:Kişisel Bilgi Formu

1- Hangi üniversitede öğrencisiniz?

2- Hangi çeviri bölümünde öğrencisiniz?

İngilizce----- Almanca----- Fransızca-----
Arapça ----- Bulgarca ----- Diğer-----

3- Kaçınıcı sınıftasınız?-----

4- Genel not ortalamanız hangi aralıktadır?

0-1,99:----- 2,00-2,99:----- 3,00-4,00:-----

5- Cinsiyetiniz: E----- K-----

6- Mezuniyet sonrasında ne yapmak istiyorsunuz?

1-Çevirmen olarak çalışmak istiyorum. -----

2-Çeviri işletmesi kurmak istiyorum. -----

3-Üniversitede akademisyen olmak istiyorum. -----

4-Redaktör/Editör olmak istiyorum. -----

5-Çeviri alanında çalışmak istemiyorum. -----

Hangi sektörde çalışmak istiyorsunuz? -----

6-Diğer -----

7- Mezun olduğunuz lise türü aşağıdaki hangi gruba girmektedir?

Yabancı dil hazırlık eğitimi olmayan genel lise -----

Yabancı dil ağırlıklı genel lise -----

Yabancı dille öğretim yapan resmi lise (Anadolu Lisesi vb.) -----

Yabancı dille öğretim yapan özel lise -----

ANKET 2 ÇEVİRİ EDİNCİ EDİNİM ANKETİ

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılmıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Ana dil becerilerim, ileri düzeydedir.	1	2	3	4	5
2	Alan veri bankası yönetebiliyorum.	1	2	3	4	5
3	Aldığım çeviri eğitimi sonunda kendimi bir kültür uzmanı olarak görüyorum.	1	2	3	4	5
4	1. yabancı dil becerilerim, ileri düzeydedir.	1	2	3	4	5
5	Belge arşivleyebiliyorum.	1	2	3	4	5
6	Bir metnin çeviri odaklı sorunlarını değerlendirebiliyorum.	1	2	3	4	5
7	2. yabancı dil becerilerim, en az orta düzeydedir.	1	2	3	4	5
8	Çağdaş çeviri kuramlarını biliyorum.	1	2	3	4	5
9	Çeviri amaçlı geleneksel ve elektronik araçları ve yazılımları kullanabiliyorum.	1	2	3	4	5
10	Çeviri eleştirisini çeviri kuramları ile ilişkilendirebiliyorum.	1	2	3	4	5
11	Çeviri kararlarını belirlenen makro strateji ile ilişkilendirebiliyorum.	1	2	3	4	5
12	Çeviri kararlarını gerekçelendirebiliyorum.	1	2	3	4	5
13	Çeviri kuramları, çeviri stratejileri oluşturmamda etkin bir rol oynuyor.	1	2	3	4	5
14	Çeviri kuramları, çevirmen öz güvenimi artırıyor.	1	2	3	4	5
15	Çeviri kuramlarını çeviri projesine uygun olarak kullanıyorum.	1	2	3	4	5
16	Çeviri önceliklerinin belirlenmesinde öteki alt edinçler arasında hiyerarşik bir düzen tanımlayabiliyorum.	1	2	3	4	5
17	Çeviri paydaşlarının gereksinimlerini ve amaçlarını belirleyebiliyorum.	1	2	3	4	5
18	Çeviri projesi planlayabilirim.	1	2	3	4	5
19	Çeviri projesi yürütebilirim.	1	2	3	4	5
20	Çeviri sorunlarını belirleyebiliyorum ve öneri çözümleri geliştirebiliyorum.	1	2	3	4	5
21	Çeviri sorunlarının belirlenmesinde ve çözümlerinde çeviri kuramlarından yararlanıyorum.	1	2	3	4	5
22	Çeviri sorunlarının çözümünde teknolojinin imkânları ve sınırlarının farkındayım.	1	2	3	4	5
23	Çeviri sürecinde işlevsel bir çeviri stratejisi oluşturabiliyorum.	1	2	3	4	5
24	Çeviri sürecinde uzmanlık alanlarındaki eksikliklerimi bilgi edinerek hedef kitle beklentilerini karşılayabiliyorum.	1	2	3	4	5

25	Çeviri sürecinde, bildiğim dilleri işlevsel olarak kullanabiliyorum.	1	2	3	4	5
26	Çeviri sürecinde eksiklikleri gidermek için çeviri alt edinçlerini birbiri ile ilişkilendirebiliyorum.	1	2	3	4	5
27	Çeviride bir makro strateji geliştirebiliyorum.	1	2	3	4	5
28	Çevirinin toplumsal boyutunun farkındayım.	1	2	3	4	5
29	EN-15038 gibi çeviri hizmeti ile ilgili standartları biliyorum.	1	2	3	4	5
30	Erek dilde, bir hedef kitleye yönelik belli bir işlevi gerektiği gibi yerine getiren metin üretebiliyorum.	1	2	3	4	5
31	Hukuk, iktisat veya tıp gibi uzmanlık alanlarından en az birinde çeviri yapabilirim.	1	2	3	4	5
32	İki dil edincim, iki kültürlülüğü içermektedir.	1	2	3	4	5
33	İki kültürlülük edincim, çeviri stratejilerimi ve kararlarımı etkiliyor.	1	2	3	4	5
34	Kaynak metni anlamak ve erek metni üretmek için ihtiyaç duyduğum bilgiyi ve belgeyi tanımlayabiliyorum.	1	2	3	4	5
35	Kaynak ve erek dilde bir metnin makro yapısını ve anlamını kavrayabiliyorum.	1	2	3	4	5
36	Kaynak ve erek dilde hızlı bir şekilde taslak metin oluşturabiliyorum.	1	2	3	4	5
37	Kaynak ve erek kültüre özgü göndermeleri ve değerleri çeviri sürecinde tanıyabiliyorum.	1	2	3	4	5
38	Kaynak ve erek kültürün tarihi, siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişimini biliyorum.	1	2	3	4	5
39	Kaynak ve erek metin türlerini ve işlevlerini gözeterek çeviri stratejisi oluşturabiliyorum.	1	2	3	4	5
40	Kaynak ve erek dilde uzmanlık metinleri dâhil metin türü hakkında bilgim var.	1	2	3	4	5
41	Kendi çevirimi değerlendirebiliyorum.	1	2	3	4	5
42	Müşteri ile iş görüşmesi yapabiliyorum.	1	2	3	4	5
43	Müşteri talebine uygun çeviri hizmeti sunabiliyorum.	1	2	3	4	5
44	Pazar gereksinimlerine yönelik iş profillerini tanımlayabiliyorum.	1	2	3	4	5
45	Son okuma ve düzeltme yapabiliyorum.	1	2	3	4	5
46	Sunulan çeviri hizmetlerinin ve katma değerlerinin farkındayım.	1	2	3	4	5
47	Takım içinde sorumluluk alabiliyorum.	1	2	3	4	5
48	Üst dil kullanabiliyorum.	1	2	3	4	5
49	Veri tabanı oluşturabiliyorum.	1	2	3	4	5
50	Zaman, stres, iş ve bütçe planlayabiliyorum.	1	2	3	4	5

Ek 4 - Çeviri Eğitimine Yönelik Çeviri Edinci Değerlendirme Anketi Referansı

ANKET 2 ÇEVİRİ EDİNCİ EDİNİM ANKETİ (Referans Amaçlı Kullanım İçin)		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne katılmıyorum ne de katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
İKİ DİLLİLİK ALT EDİNCİ		1	2	3	4	5
1	Ana dil becerilerim, ileri düzeydedir.					
2	1. yabancı dil becerilerim, ileri düzeydedir.					
3	2. yabancı dil becerilerim, en az orta düzeydedir.					
4	Çeviri sürecinde, bildiğim dilleri işlevsel olarak kullanabiliyorum.					
5	İki dil edincim, iki kültürlülüğü içermektedir.					
KÜLTÜR ALT EDİNCİ		1	2	3	4	5
6	Kaynak ve erek kültürün tarihi, siyasi, ekonomik ve toplumsal gelişimini biliyorum.					
7	Kaynak ve erek kültüre özgü göndermeleri ve değerleri çeviri sürecinde tanıyabiliyorum.					
8	İki kültürlülük edincim, çeviri stratejilerimi ve kararlarımı etkiliyor.					
9	Aldığım çeviri eğitimi sonunda kendimi bir kültür uzmanı olarak görüyorum.					
ALAN/KONU ALT EDİNCİ		1	2	3	4	5
10	Hukuk, iktisat veya tıp gibi uzmanlık alanlarından en az birinde çeviri yapabilirim.					
11	Çeviri sürecinde uzmanlık alanlarındaki eksiklikleri bilgi edinerek hedef kitle beklentilerini karşılayabiliyorum.					
12	Alan veri bankası yönetebiliyorum.					
METİN ALT EDİNCİ		1	2	3	4	5
13	Erek dilde, bir hedef kitleye yönelik belli bir işlevi gerektiği gibi yerine getiren metin üretebiliyorum.					
14	Kaynak ve erek metinde standart dilden uzmanlık metinlerine kadar metin türü hakkında bilgim var.					
15	Kaynak ve erek metin türlerini ve işlevlerini gözeterek çeviri stratejisi oluşturabiliyorum.					
16	Kaynak ve erek dilde bir metnin makro yapısını, anlamını ve sezdirimlerini kavrayabiliyorum.					
17	Bir metnin çeviri amaçlı sorunlarını değerlendirebiliyorum					
18	Kaynak ve erek dilde hızlı bir şekilde taslak metin oluşturabiliyorum.					

ARAŞTIRMA ve TEKNOLOJİK ALT EDİNÇ		1	2	3	4	5
19	Kaynak metni anlamak ve erek metni üretmek için ihtiyaç duyduğum bilgiyi ve belgeyi tanımlayabiliyorum.					
20	Çeviri amaçlı geleneksel ve elektronik araçları ve yazılımları kullanabiliyorum.					
21	Belge arşivleyebiliyorum.					
22	Veri tabanı oluşturabiliyorum.					
23	Çeviri sorunlarının çözümünde teknolojinin imkânları ve sınırlarının farkındayım.					
STRATEJİK ALT EDİNCİ		1	2	3	4	5
24	Çeviri sürecinde işlevsel bir çeviri stratejisi oluşturabiliyorum.					
25	Çeviri sorunlarını belirleyebiliyorum ve öneri çözümleri geliştirebiliyorum.					
26	Çeviri projesi planlayabilirim.					
27	Çeviri projesi yürütebilirim.					
28	Çeviri sürecindeki eksiklikleri gidermek için çeviri alt edinçleri birbiri ile etkinleştirebiliyorum.					
29	Çeviri önceliklerinin belirlenmesinde öteki alt edinçler arasında hiyerarşik bir düzen tanımlayabiliyorum.					
30	Çeviride bir makro strateji geliştirebiliyorum.					
31	Çeviri kararlarını belirlenen makro strateji ile ilişkilendirebiliyorum.					
KURAMSAL BİLGİ ALT EDİNCİ		1	2	3	4	5
32	Çağdaş çeviri kuramlarını biliyorum.					
33	Çeviri kuramlarını çeviri projesine uygun olarak kullanıyorum.					
34	Çeviri kuramları, çeviri stratejileri oluşturmamda etkin bir rol oynuyor.					
35	Çeviri kuramları, çevirmen öz güvenimi artırıyor.					
36	Çeviri sorunlarının belirlenmesinde ve çözümlerinde çeviri kuramlarından yararlanıyorum.					
37	Üst dil kullanabiliyorum.					
38	Çeviri eleştirisini çeviri kuramları ile ilişkilendirebiliyorum.					
ÇEVİRİ HİZMETİ SAĞLAMA ALT EDİNCİ		1	2	3	4	5
39	Çevirinin toplumsal boyutunun farkındayım.					
40	Pazar gereksinimlerine yönelik iş profillerini tanımlayabiliyorum.					
41	Müşteri ile iş görüşmesi yapabiliyorum.					
42	Çeviri paydaşlarının gereksinimlerini ve amaçlarını belirleyebiliyorum.					

43	Zaman, stres, iş ve bütçe planlayabiliyorum.					
44	Sunulan çeviri hizmetlerinin ve katma değerlerinin farkındayım.					
45	EN-15038 gibi çeviri hizmeti ile ilgili standartları biliyorum.					
46	Müşteri talebine uygun çeviri hizmeti sunabiliyorum.					
47	Çeviri kararlarını gerekçelendirebiliyorum.					
48	Kendimi değerlendirebiliyorum.					
49	Son okuma ve düzeltme yapabiliyorum.					
50	Takım içinde sorumluluk alabiliyorum.					

Ek 5 - Sektöre Yönelik Çeviri Edinci Değerlendirme Anketi

Sektöre Yönelik Çeviri Edinci Değerlendirme Anketi

“Translation competence is defined as the underlying system of knowledge and skills needed to be able to translate.”

“Çeviri edinci, çeviri yapabilmek için gerekli olan bilgi ve beceriler sistemidir.”
(PACTE, 2003)

Bu anket formu, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim Doktora Programı’nda yürütülmekte olan bir doktora tez çalışması için uygulanmaktadır. Bu anketin amacı, sektör ihtiyaçları açısından çeviri edincini değerlendirmektir. Sonuçlar, üniversite düzeyinde çeviri edinci kavramının değerlendirilmesi ve üniversite-sektör bağıntısının kurulmasında kullanılacaktır. Bu bağlamda araştırmanın anlamlı sonuçlar verebilmesi, siz katılımcıların bu araştırmaya eksiksiz katılımıyla mümkün olabilecektir. İsteğiniz doğrultusunda araştırmanın bilimsel sonuçları sizinle paylaşılacaktır.

Bu anket çalışmasındaki soruları samimi görüşlerinize dayanarak yanıtlamanız doktora tez çalışmasının başarıyla tamamlanabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Anketteki soruların yapısı tamamen bilimsel, uluslararası akademik değerlere uygun biçimde hazırlanmıştır. Sizden elde edilen bilgiler sadece araştırma kapsamında kullanılacak ve **kesinlikle gizli tutulacaktır.**

Bu anket formu, yaptığımız çalışmanın amacı doğrultusunda genel bilgiler ve çeviri edinci alt-türlerini sektör ihtiyaçları açısından ele alan 2 bölümden oluşmaktadır. Çok değerli zamanınızın bir bölümünü bu anketi yanıtlamaya ayırarak yapacağınız işbirliğinden ve değerli katkınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Oktay Eser
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviribilim Doktora Programı
oktayeser@hotmail.com
0505 451 85 47

Anket 1:Genel Bilgi Formu

Ankette istediğiniz soruları yanıtlatabilirsiniz.

1- Çalıştığınız kurum ne kadar süredir faaliyet göstermektedir?

Yıl: 0-1---- 2-4 ---- 5-10 ---- 11-20 ---- 21 ve üstü ----

2- Kurumunuzda tam zamanlı çalışan çevirmen sayısı yaklaşık olarak nedir? 1 Erkek: ---- 2 Kadın: ----

3- Ne kadar süredir profesyonel çevirmen olarak çalışıyorsunuz?

Yıl: 0-1---- 2-4 ---- 5-10 ---- 11-20---- 21 ve üstü ----

4- Çeviri eğitimi alanında bir diplomanız var mı?

1 Lisans ---- 2 Yüksek lisans ---- 3 Doktora ---- 4 Diğer ----

5- Sizce çeviri sektöründe çalışmak için çeviri eğitimi zorunlu mudur?

Evet: ---- Hayır: ----

6- Çeviri derneği üyesi misiniz? Evet: ---- Hayır: ----

7- Gelirinizin ne kadarını çeviriden elde ediyorsunuz?

0-%25: ---- %26-%49: ---- %50-%74: ---- %75-%100: ----

8- Kurumunuzda verilen çeviri hizmetleri hangileridir?

1 Yazılı çeviri ---- 2 Sözlü çeviri ---- 3 Yerelleştirme ----

4 Çeviri projeleri ---- 5 Altyazı ve seslendirme ----

6 Masaüstü yayıncılık ---- 7 Terim çalışmaları ----

8 Diğer -----

9- Çalıştığınız kurumun kalite belgesi var mı?

1-EN 15038:2006 ----

2-ISO 9001:2000 ----

3-ÇİD (Çeviri işletmeleri Derneği) üyesi ----

4-Diğer -----

5-Hayır ----

10-Çeviri sektöründe çeviri kuramları önemsenmektedir.Evet---- Hayır ----

11-Türkiye genelinde çeviri bölümü 4.sınıf öğrencileri arasında yaptığımız bir ankette çeviri sektöründe çalışmayı tercih etmeyenler dikkat çekici bir orandadır. Sizce sektör ve çalışma koşulları açısından bunun temel nedenleri neler olabilir?

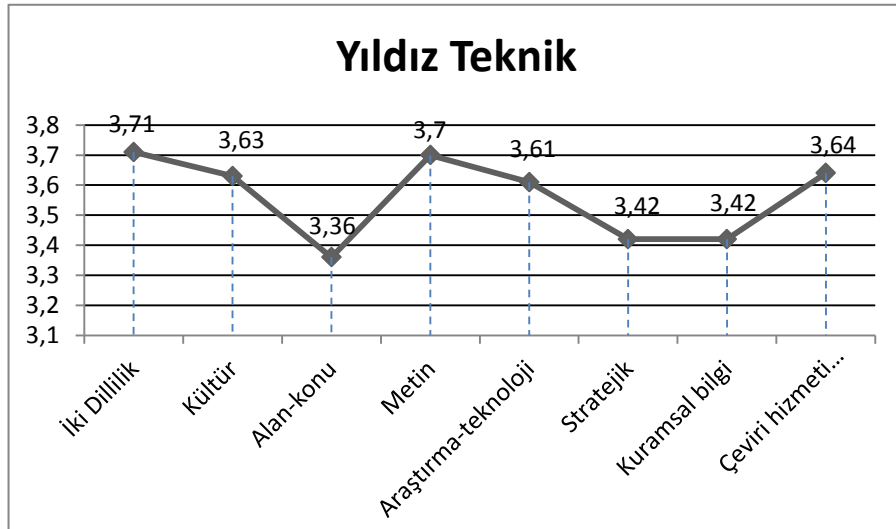
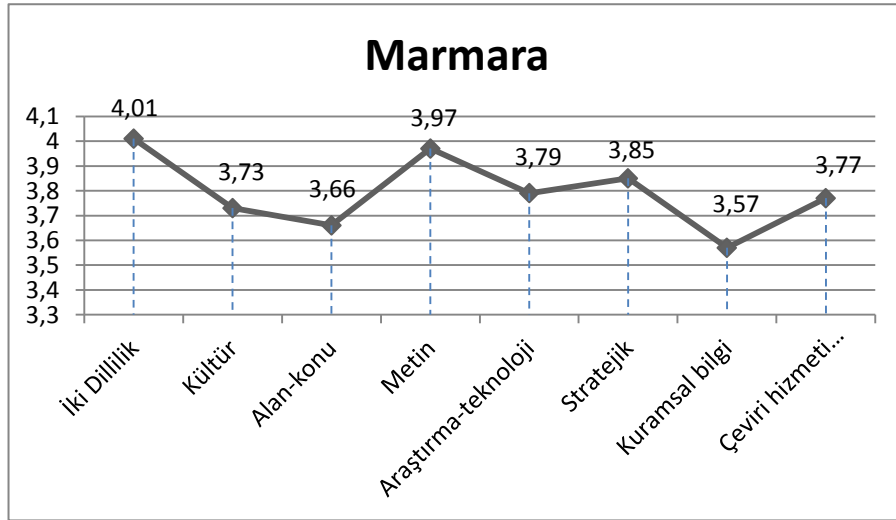
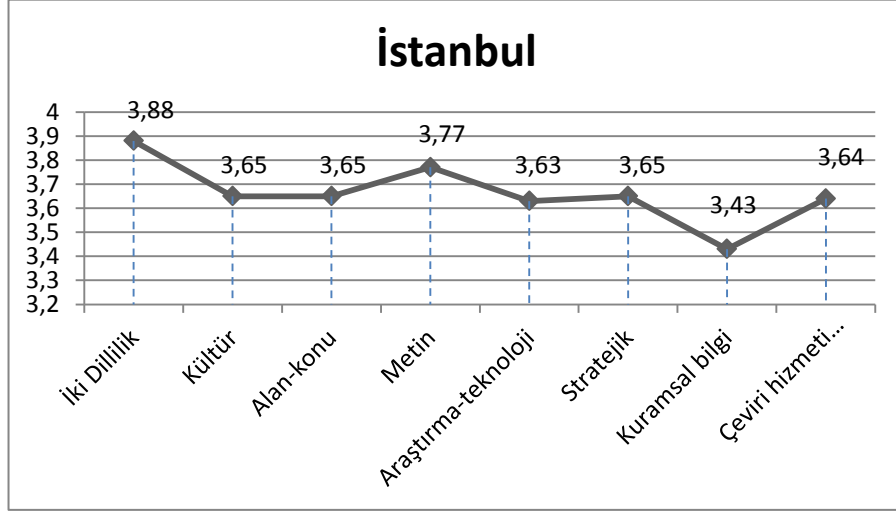
1-----

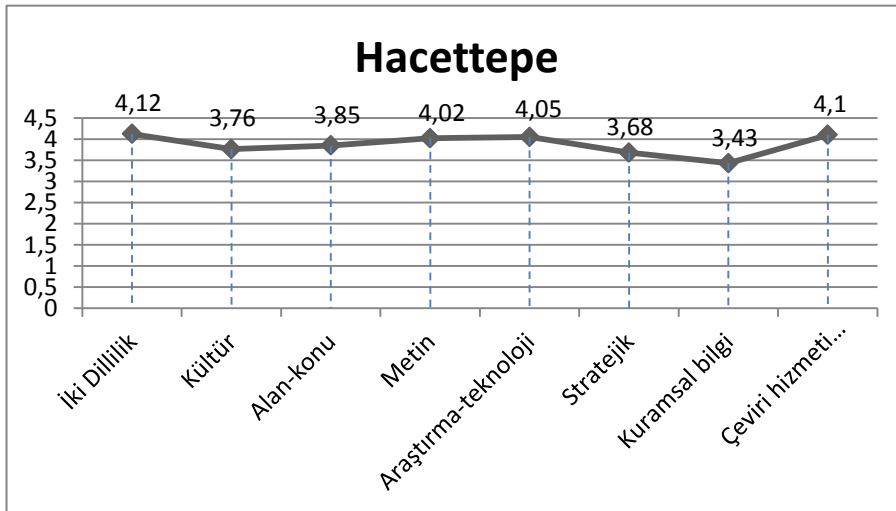
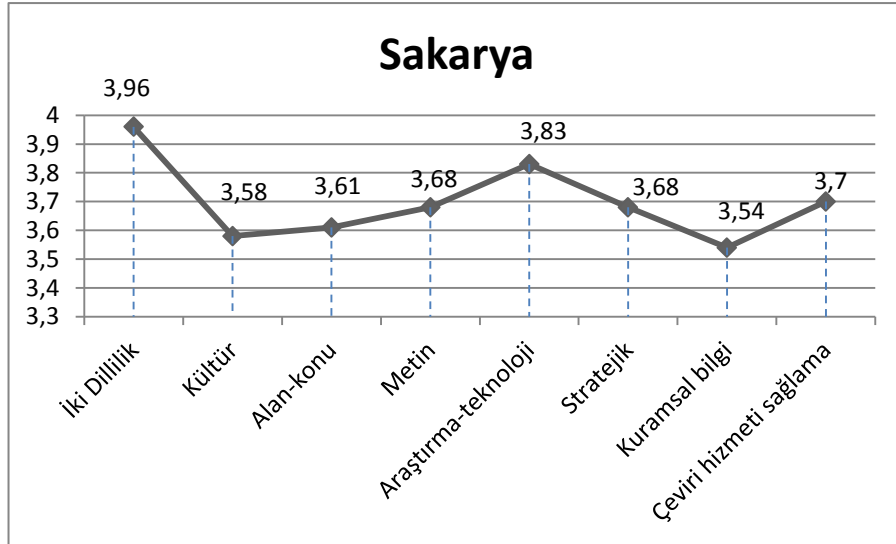
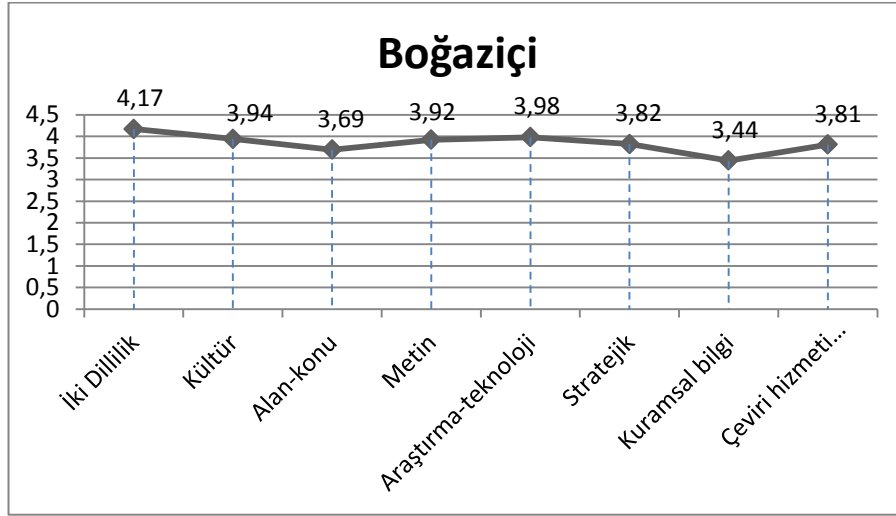
2-----

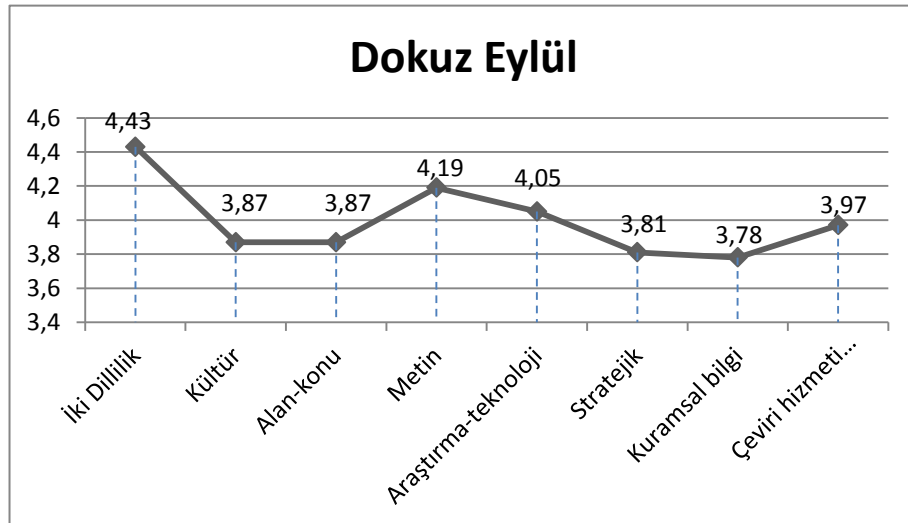
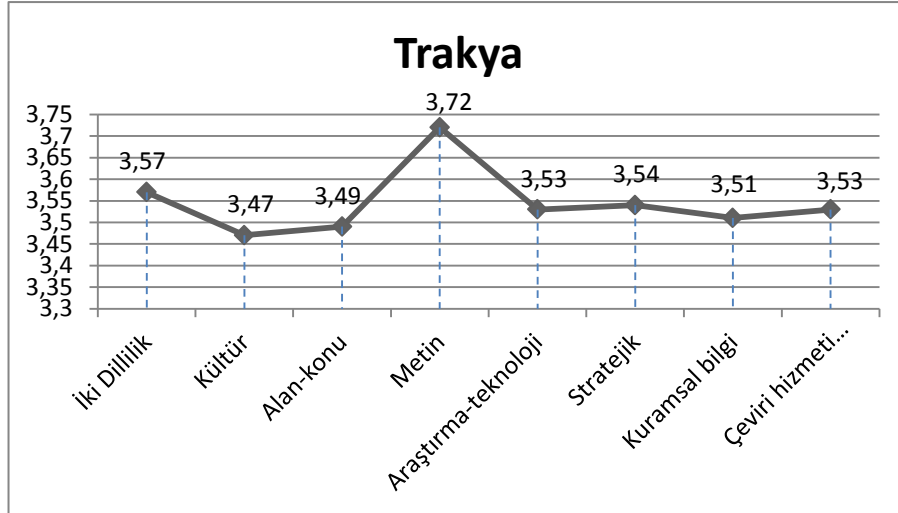
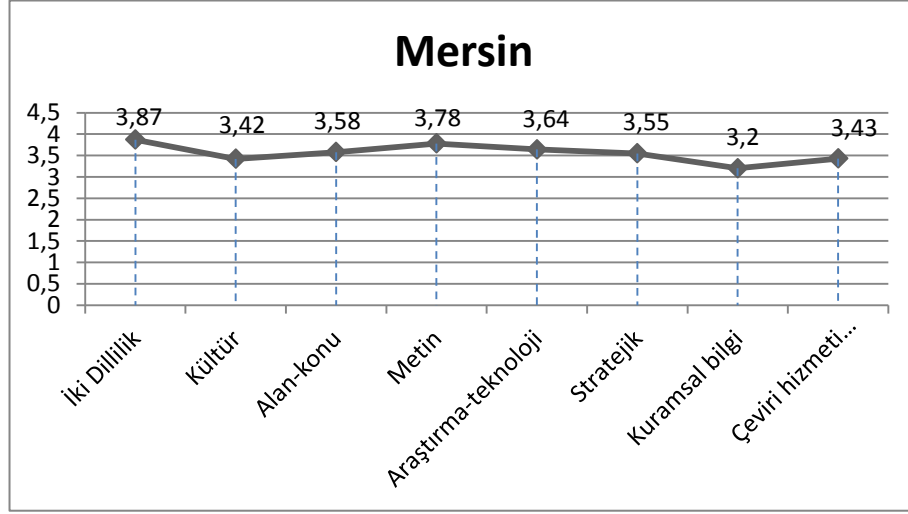
3-----

ANKET 2 Çeviri Edinci Sektör Anketi Aşağıdaki çeviri alt-edinçlerini çeviri sektörü ihtiyaçları açısından değerlendiriniz.	Kesinlikle Önemsiz	Önemsiz	Ne Önemi Ne de Önemsiz	Önemli	Kesinlikle Önemli
	1	2	3	4	5
İki dillilik edinci Kaynak ve erek dilde iletişim kurabilmek için gerekli becerileri kapsar. Bu edinç, iki dilde dil kullanımsal, toplum-dilbilimsel, metinsel, dilbilgisel ve sözlüksel bilgisinden oluşur.	1	2	3	4	5
Kültür edinci Kaynak ve erek kültürlere özgü, belirgin yerel özelliklere, davranış standartlarına ve değer sistemlerine dair bilgileri kullanabilme becerisidir	1	2	3	4	5
Metin edinci Kaynak metni anlama ve erek dilde metin oluşturma becerilerini içerir. Metin edinci, standart dilden uzmanlık metinlerine kadar metin türü bilgisini gerektirir.	1	2	3	4	5
Konu ve alan edinci Genel dünya bilgisi ve hukuk, iktisat veya tıp gibi özel alan bilgisi olmak üzere iki tür bilgiden oluşmaktadır.	1	2	3	4	5
Araştırma ve teknolojik edinç Çeviriye özgü geleneksel ve elektronik araçları/yazılımları kullanabilme ve araştırma yapabilme becerileridir. Sözlükler ve ansiklopediler gibi başvuru kaynakları, terim bankaları ve diğer veri tabanları, koştur metinler, arama motorları ve bütüncüler, terminoloji, çeviri yönetim sistemleri ve makine çeviri sistemleri içerir.	1	2	3	4	5
Kuramsal bilgi edinci Çeviri kuramları bilgisidir. Çeviri işlevinin ve stratejinin belirlenmesine katkı sağlar ve çevirmen özgüvenini sağlar. Üstdil kullanabilme imkânı sunar.	1	2	3	4	5
Stratejik edinç Çeviri sürecinin verimliliği, çeviri sorunlarının belirlenmesi ve çözüm stratejilerinin oluşturulmasında etkin bir rol oynar. Çeviri sürecini kontrol eden ve tüm öteki alt-edinçleri arasında etkileşimi sağlayan bir alt-edinçtir. Temel işlevleri arasında çeviri sürecini planlamak ve çeviri projesini gerçekleştirmek, çeviri amacı açısından çeviri sürecini bütün veya kısmi olarak değerlendirmek bulunmaktadır.	1	2	3	4	5
Çeviri hizmeti sağlama edinci Çeviri sürecinde müşteri talebine uygun çeviri hizmeti sunabilme, çeviri aşamalarını ve stratejilerini uygulayabilme, son okuma ve düzeltme süreçlerini yapabilme, kalite standartları uygulayabilme ve değerlendirebilme.	1	2	3	4	5

Ek 6 – Üniversitelere Göre Çeviri Alt Edinçleri Şekilleri

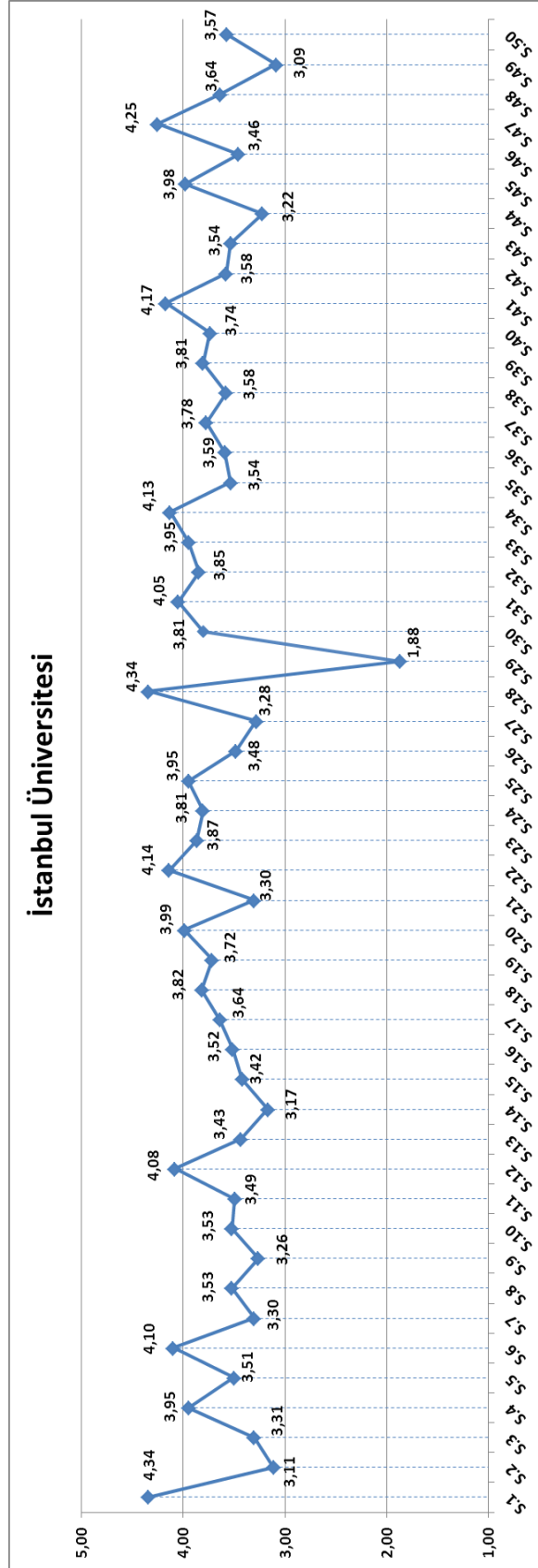

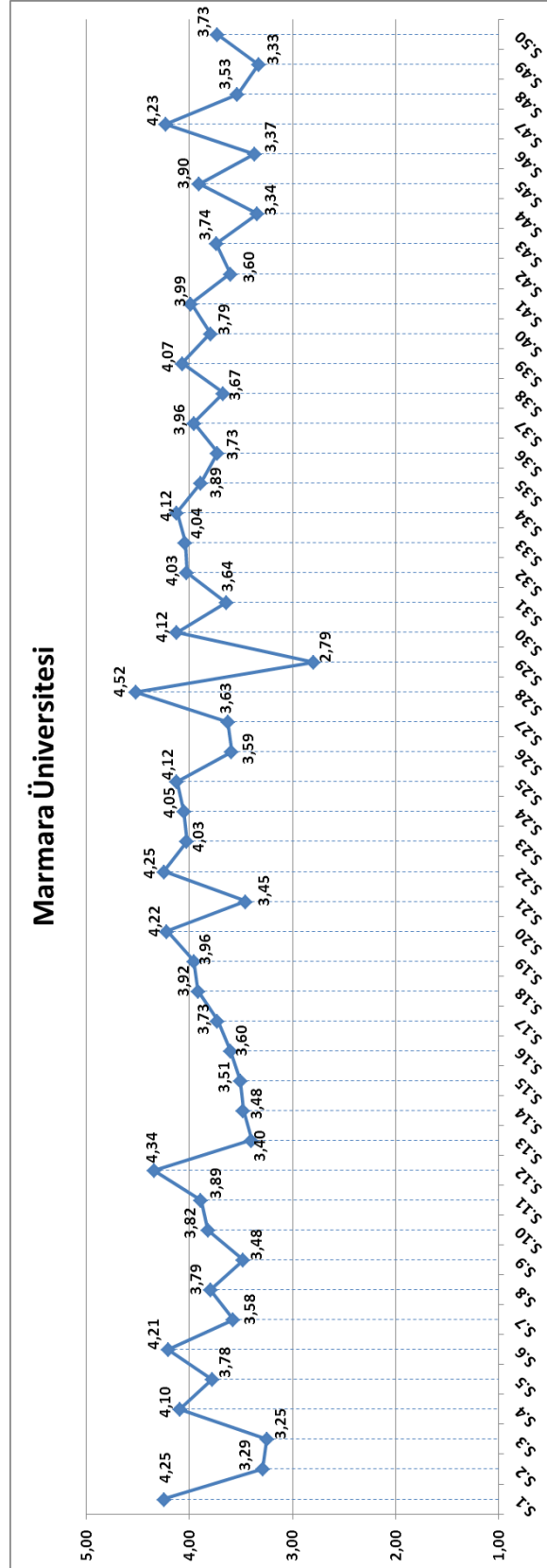
Ek 7 - Çeviri Edinci İfadelerinin Üniversitelere Göre Dağılımlarının Tablo ve Şekilleri

Üniversite	İstanbul	Marmara	Yıldız Teknik	Boğaziçi	Sakarya	Hacettepe	Mersin	Trakya	Dokuz Eylül
İfadeler	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
S.1	4,34	4,25	3,71	4,31	4,30	4,55	4,25	3,87	4,66
S.2	3,11	3,29	3,07	3,23	3,15	3,20	3,41	3,15	3,55
S.3	3,31	3,25	3,14	3,69	3,23	3,31	2,91	2,94	3,28
S.4	3,95	4,10	3,71	4,38	3,95	4,12	3,84	3,54	4,52
S.5	3,51	3,78	3,64	4,00	3,73	3,92	3,32	3,60	4,24
S.6	4,10	4,21	3,86	4,15	3,80	4,14	3,91	3,92	4,52
S.7	3,30	3,58	3,57	3,85	3,63	3,57	3,77	3,06	4,28
S.8	3,53	3,79	3,21	4,38	3,70	3,76	3,80	3,84	3,90
S.9	3,26	3,48	3,00	3,62	3,75	3,92	3,52	3,15	3,72
S.10	3,53	3,82	3,50	3,54	3,58	3,90	3,89	3,72	4,24
S.11	3,49	3,89	3,07	4,00	3,60	3,22	3,61	3,33	3,79
S.12	4,08	4,34	3,71	4,23	3,80	4,08	3,95	3,82	4,38
S.13	3,43	3,40	3,64	2,92	3,75	3,24	3,11	3,41	3,62
S.14	3,17	3,48	3,29	3,38	3,50	3,02	2,50	3,26	3,59
S.15	3,42	3,51	3,29	3,08	3,23	3,16	2,70	3,47	3,72
S.16	3,52	3,60	3,57	3,54	3,20	3,37	3,14	3,12	3,34
S.17	3,64	3,73	3,64	3,77	3,55	3,78	3,59	3,55	3,86
S.18	3,82	3,92	3,64	3,92	3,80	3,84	3,77	3,76	3,97
S.19	3,72	3,96	3,43	4,00	3,85	3,86	3,68	3,79	4,03
S.20	3,99	4,22	3,64	4,15	3,90	4,29	4,02	3,81	4,34
S.21	3,30	3,45	3,21	3,08	3,60	3,10	3,09	3,42	3,52
S.22	4,14	4,25	3,64	4,38	4,33	4,37	4,16	4,06	4,34
S.23	3,87	4,03	3,29	3,92	3,88	3,98	3,61	3,73	4,03
S.24	3,81	4,05	3,71	4,15	3,75	4,02	3,66	3,61	4,00
S.25	3,95	4,12	3,71	4,31	3,98	4,20	3,91	3,62	4,38
S.26	3,48	3,59	3,43	3,23	3,51	3,47	3,30	3,44	3,48
S.27	3,28	3,63	3,29	3,77	3,69	3,41	3,27	3,31	3,48
S.28	4,34	4,52	4,14	4,77	4,23	4,69	4,14	4,33	4,55
S.29	1,88	2,79	2,29	1,46	2,23	3,96	1,80	1,81	1,93
S.30	3,81	4,12	3,93	4,00	3,67	4,24	3,86	3,79	4,28
S.31	4,05	3,64	3,29	3,69	3,90	4,33	3,68	3,69	4,07
S.32	3,85	4,03	3,86	4,00	3,93	4,18	3,59	3,76	4,31
S.33	3,95	4,04	4,00	4,15	3,90	4,04	3,59	3,75	4,28
S.34	4,13	4,12	4,14	4,23	3,95	4,31	3,89	3,89	4,41
S.35	3,54	3,89	3,71	4,15	3,68	4,06	3,75	3,60	4,00
S.36	3,59	3,73	3,86	3,62	3,50	3,78	3,73	3,58	4,14
S.37	3,78	3,96	3,86	4,00	3,55	4,02	3,70	3,72	4,17
S.38	3,58	3,67	3,50	3,92	3,63	3,69	3,48	3,48	3,76
S.39	3,81	4,07	3,36	3,92	3,75	4,04	3,70	3,80	4,28
S.40	3,74	3,79	3,50	3,69	3,65	3,84	3,73	3,62	3,93
S.41	4,17	3,99	3,93	3,85	4,13	4,27	3,75	4,22	4,28
S.42	3,58	3,60	3,36	4,15	3,60	4,00	3,09	3,38	4,10
S.43	3,54	3,74	3,29	4,23	3,68	4,12	3,27	3,38	4,17
S.44	3,22	3,34	3,36	3,54	3,40	3,65	2,89	3,19	3,52
S.45	3,98	3,90	4,21	4,15	3,85	4,35	3,89	3,89	4,38
S.46	3,46	3,37	3,64	3,46	3,68	3,90	3,23	3,33	3,90
S.47	4,25	4,23	4,00	4,08	4,20	4,51	4,11	4,00	4,48
S.48	3,64	3,53	3,79	3,69	3,45	3,84	3,30	3,42	3,90
S.49	3,09	3,33	3,64	3,69	3,38	3,71	3,32	2,94	3,52
S.50	3,57	3,73	4,14	4,00	4,00	3,94	3,45	3,44	4,03

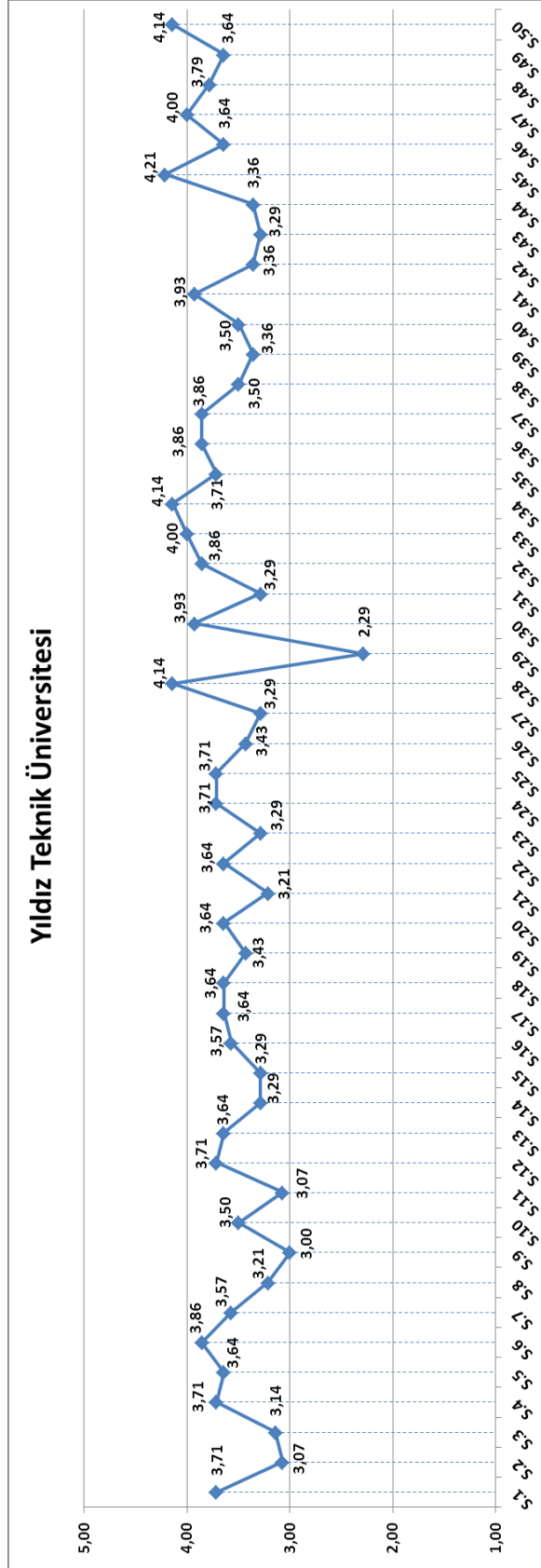
Çeviri edinci ifadelerinin İstanbul Üniversitesi dağılımları

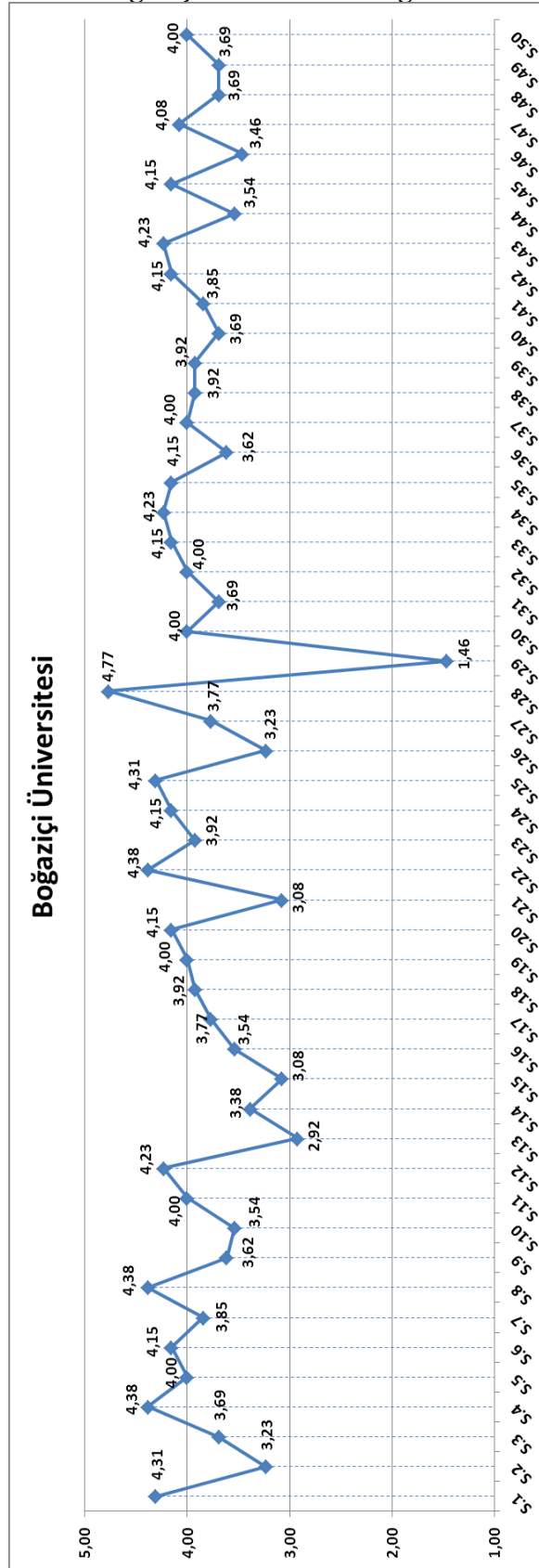
Çeviri edinci ifadelerinin Marmara Üniversitesi dağılımları

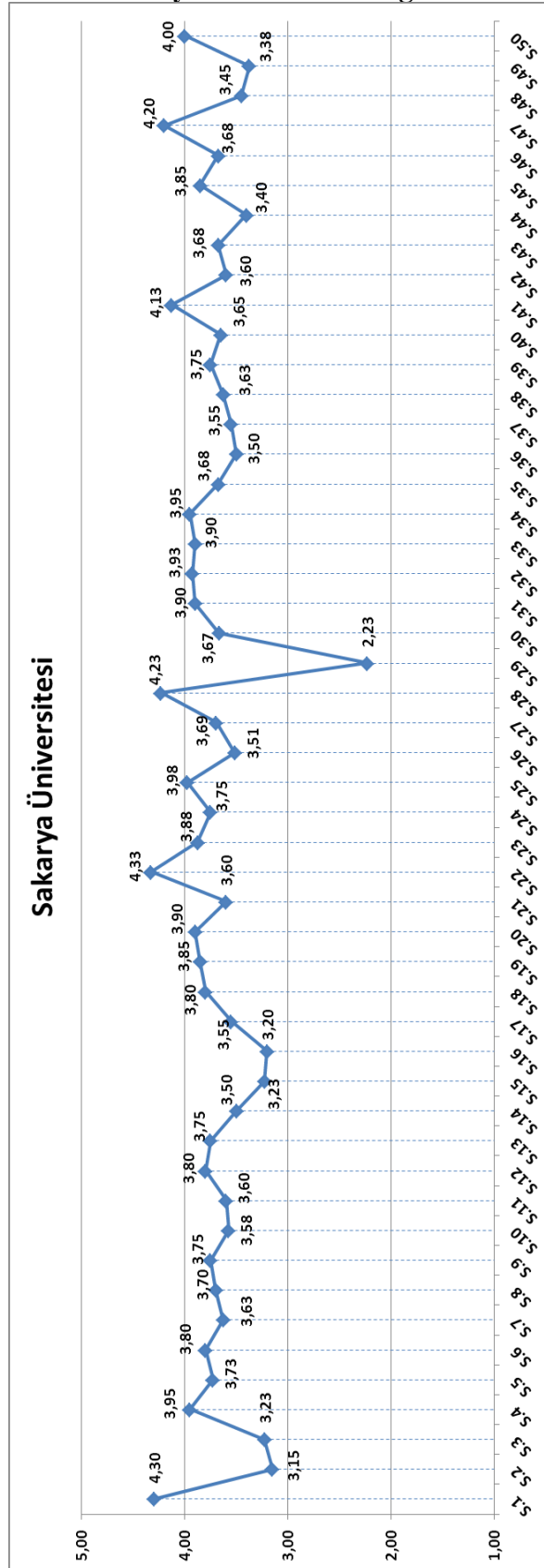
Çeviri edinci ifadelerinin Yıldız Teknik Üniversitesi dağılımları

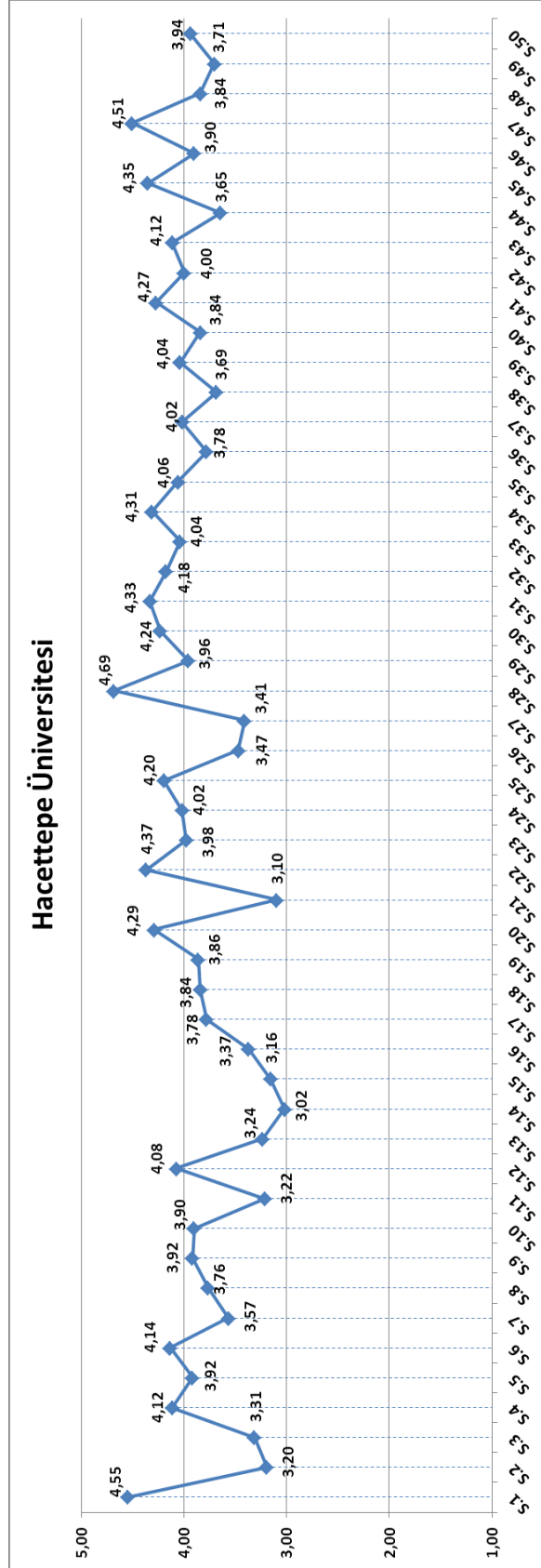
Çeviri edinci ifadelerinin Boğaziçi Üniversitesi dağılımları

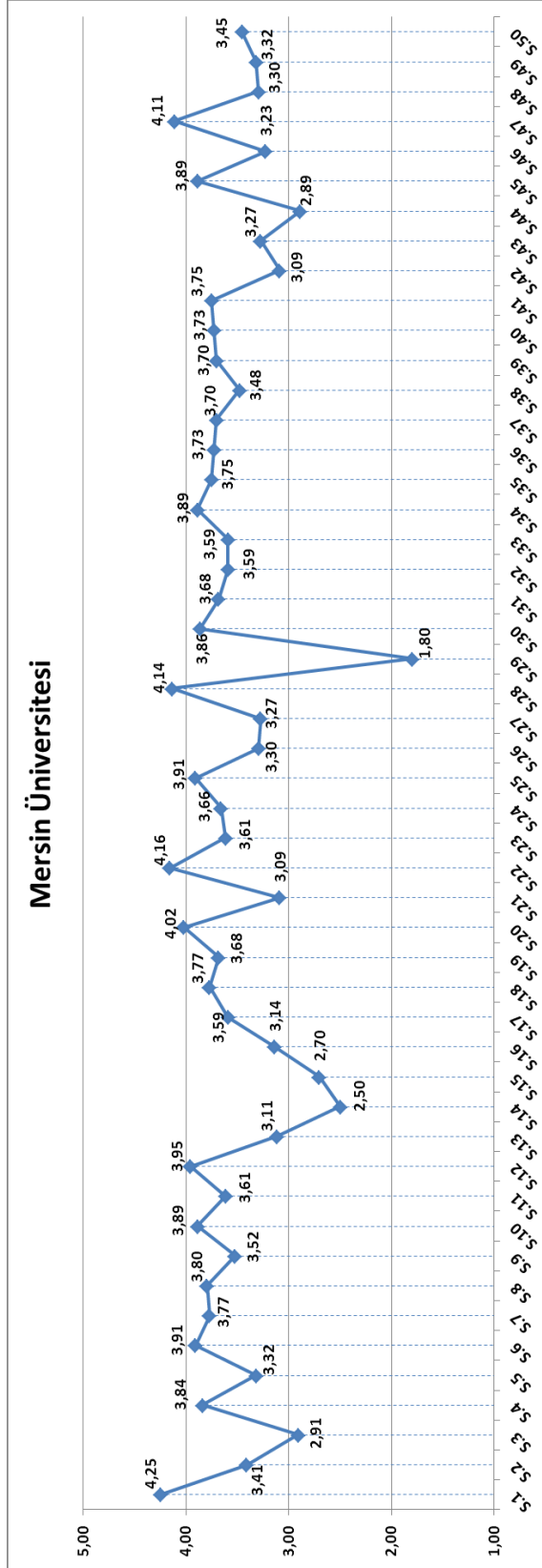
Çeviri edinci ifadelerinin Sakarya Üniversitesi dağılımları

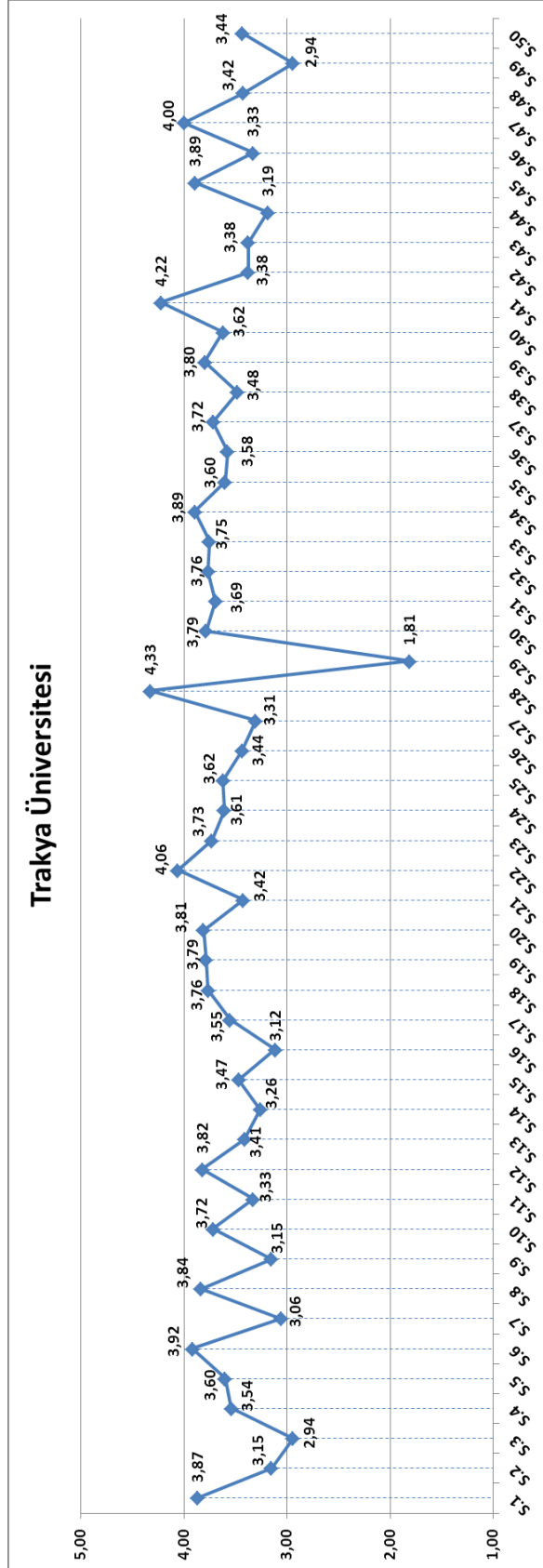
Çeviri edinci ifadelerinin Hacettepe Üniversitesi dağılımları

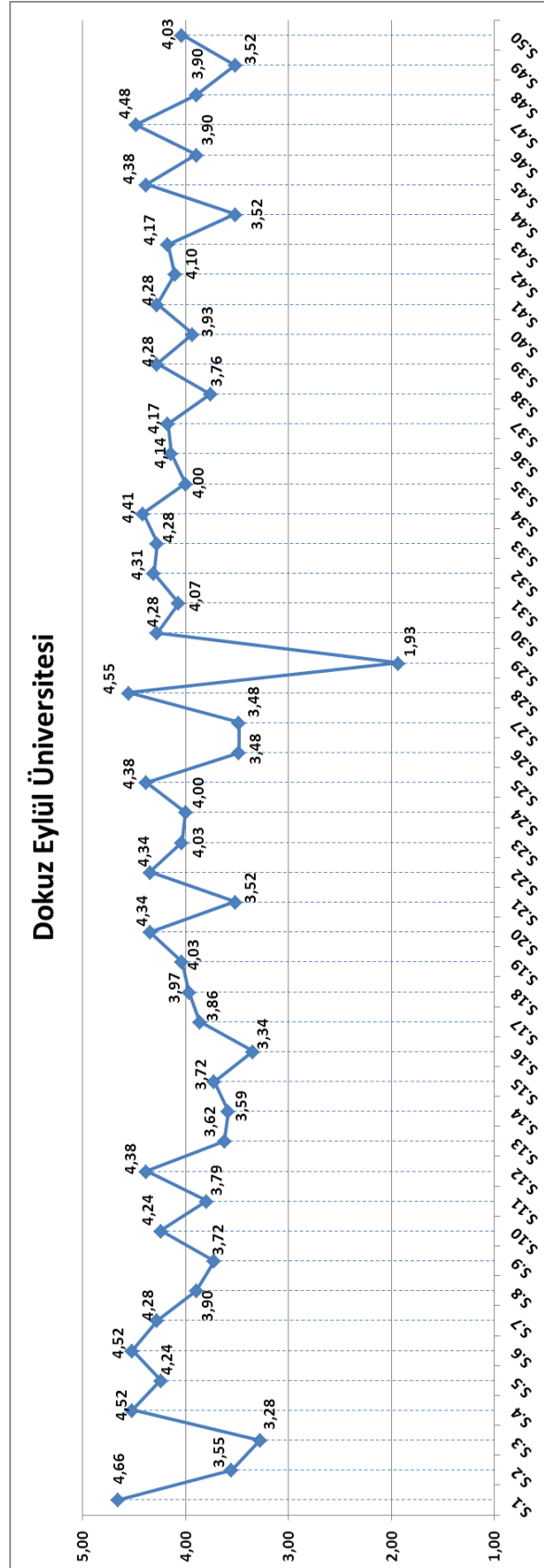
Çeviri edinci ifadelerinin Mersin Üniversitesi dağılımları

Çeviri edinci ifadelerinin Trakya Üniversitesi dağılımları

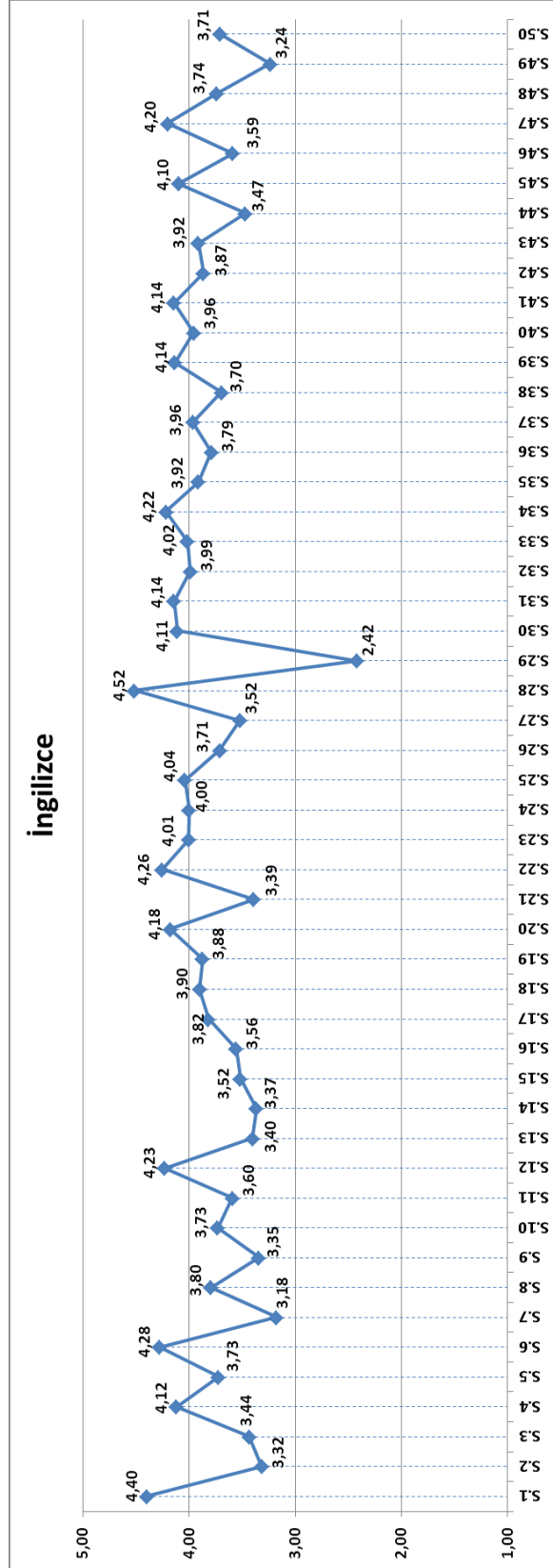
Çeviri edinci ifadelerinin Dokuz Eylül Üniversitesi dağılımları

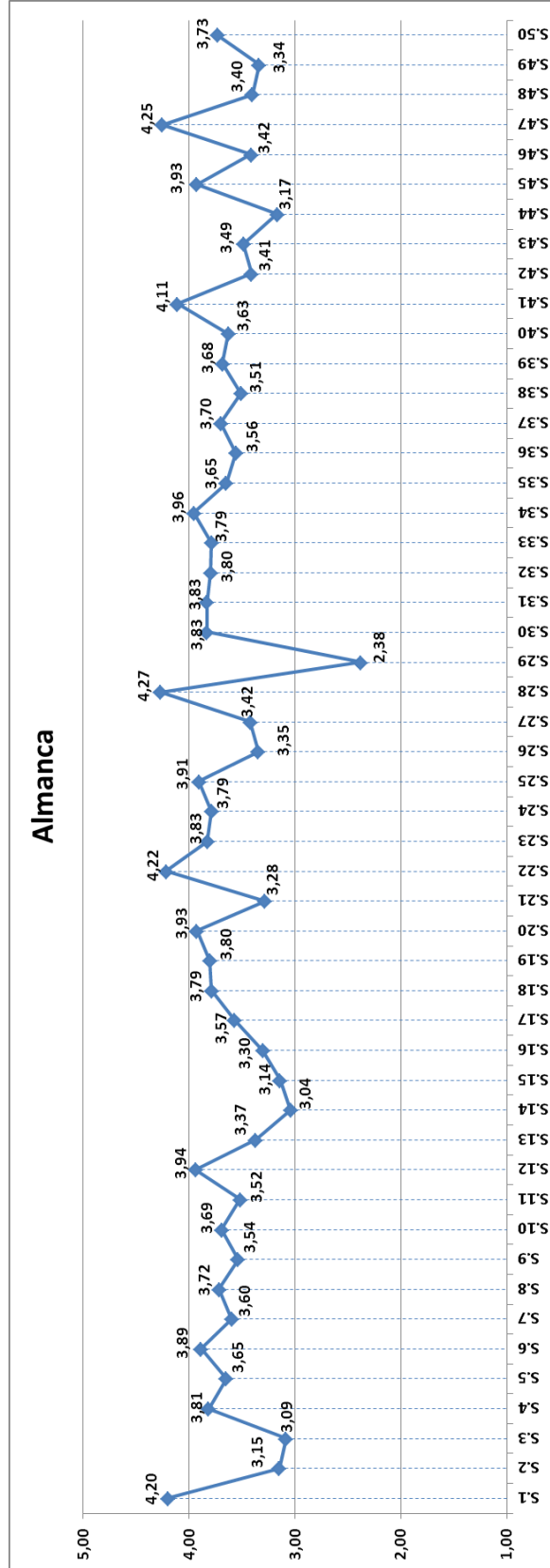
Ek 8 - Çeviri Edinci İfadelerinin Çeviri Bölümleri Dağılımlarının Tablo ve Şekilleri

Bölüm	İngilizce	Almanca	Fransızca	Bulgarca	İngilizce-Almanca	İngilizce-Fransızca
İfadeler	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
S.1	4,40	4,20	4,01	3,23	4,67	4,50
S.2	3,32	3,15	3,12	2,85	3,50	3,00
S.3	3,44	3,09	2,86	2,62	3,27	4,50
S.4	4,12	3,81	3,71	3,38	4,50	4,00
S.5	3,73	3,65	3,42	3,85	4,20	3,50
S.6	4,28	3,89	3,84	3,62	4,50	4,50
S.7	3,18	3,60	3,67	3,54	4,23	3,50
S.8	3,80	3,72	3,60	3,54	3,90	4,00
S.9	3,35	3,54	3,42	3,31	3,67	4,50
S.10	3,73	3,69	3,71	3,46	4,23	3,50
S.11	3,60	3,52	3,38	3,23	3,80	4,00
S.12	4,23	3,94	3,84	3,62	4,33	4,00
S.13	3,40	3,37	3,38	3,46	3,63	2,50
S.14	3,37	3,04	3,08	3,54	3,60	2,50
S.15	3,52	3,14	3,16	3,46	3,73	2,50
S.16	3,56	3,30	3,14	3,00	3,30	3,50
S.17	3,82	3,57	3,44	3,46	3,83	4,00
S.18	3,90	3,79	3,60	4,08	3,97	5,00
S.19	3,88	3,80	3,52	4,15	4,03	5,00
S.20	4,18	3,93	3,82	4,08	4,33	5,00
S.21	3,39	3,28	3,26	3,38	3,47	3,50
S.22	4,26	4,22	3,90	4,15	4,37	5,00
S.23	4,01	3,83	3,42	3,92	4,07	4,50
S.24	4,00	3,79	3,52	3,46	4,03	4,50
S.25	4,04	3,91	3,81	3,85	4,37	4,50
S.26	3,71	3,35	3,22	3,08	3,43	4,00
S.27	3,52	3,42	3,15	3,38	3,47	4,00
S.28	4,52	4,27	4,30	4,54	4,57	5,00
S.29	2,42	2,38	1,95	1,62	2,00	3,50
S.30	4,11	3,83	3,66	3,77	4,27	4,00
S.31	4,14	3,83	3,29	3,31	4,10	4,50
S.32	3,99	3,80	3,85	3,77	4,33	4,50
S.33	4,02	3,79	3,88	3,77	4,30	4,50
S.34	4,22	3,96	3,93	4,08	4,40	4,50
S.35	3,92	3,65	3,58	3,31	4,00	4,00
S.36	3,79	3,56	3,53	3,69	4,10	3,50
S.37	3,96	3,70	3,66	3,77	4,17	4,50
S.38	3,70	3,51	3,48	3,85	3,70	4,50
S.39	4,14	3,68	3,60	3,62	4,23	4,50
S.40	3,96	3,63	3,45	3,31	3,87	4,00
S.41	4,14	4,11	3,95	4,23	4,17	5,00
S.42	3,87	3,41	3,14	3,38	4,13	4,50
S.43	3,92	3,49	3,16	3,46	4,17	4,50
S.44	3,47	3,17	3,05	3,38	3,53	4,50
S.45	4,10	3,93	3,79	4,15	4,40	4,50
S.46	3,59	3,42	3,33	3,38	3,87	4,50
S.47	4,20	4,25	4,01	4,31	4,50	4,50
S.48	3,74	3,40	3,44	3,46	3,93	4,00
S.49	3,24	3,34	3,18	3,00	3,53	4,00
S.50	3,71	3,73	3,44	3,92	4,00	4,00

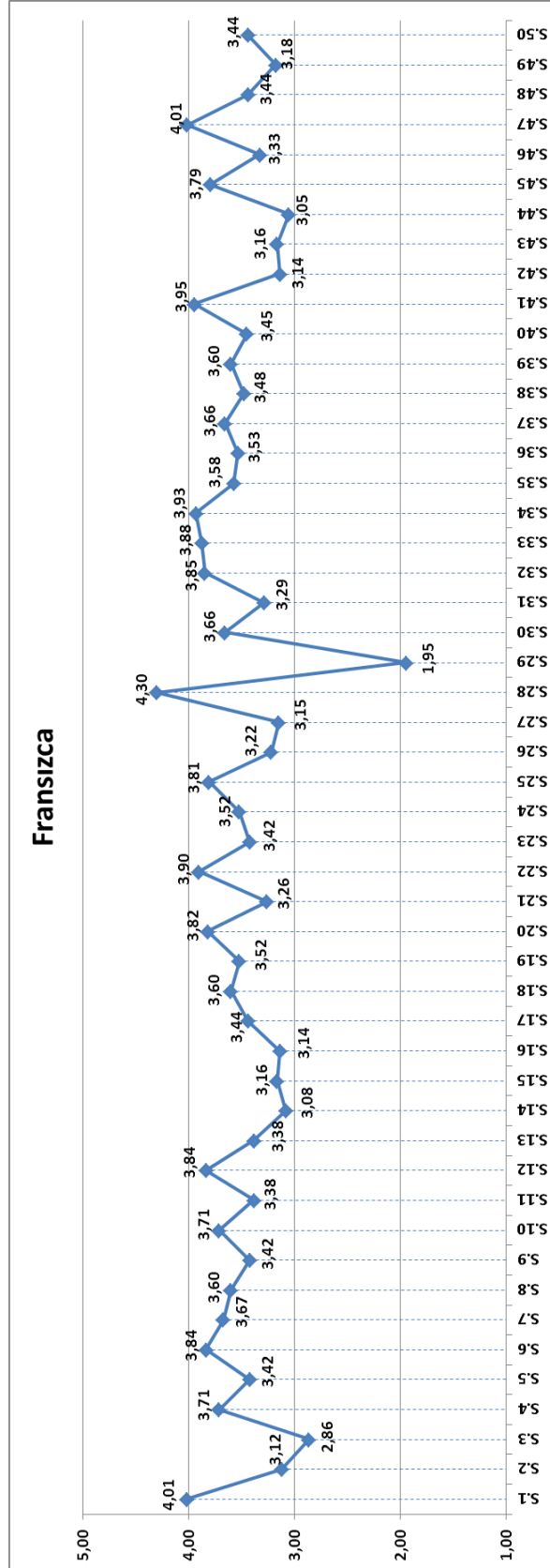
Çeviri edinci ifadelerinin İngilizce bölümleri dağılımları

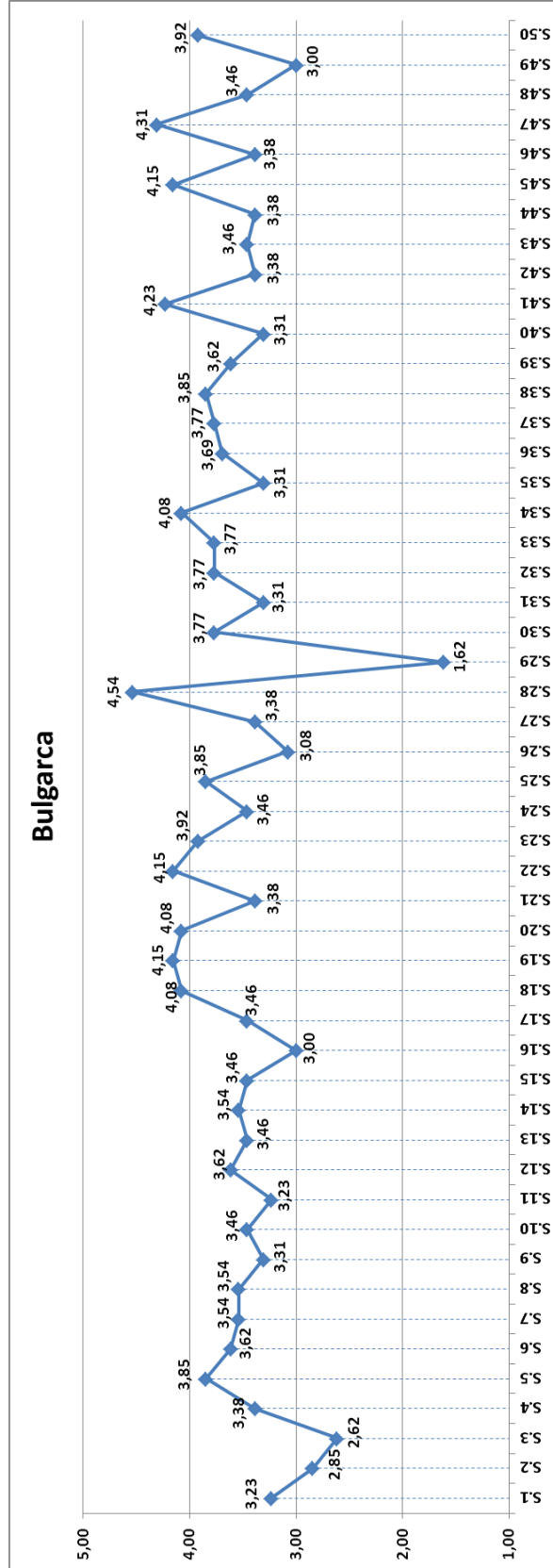
Çeviri edinci ifadelerinin Almanca bölümleri dağılımları

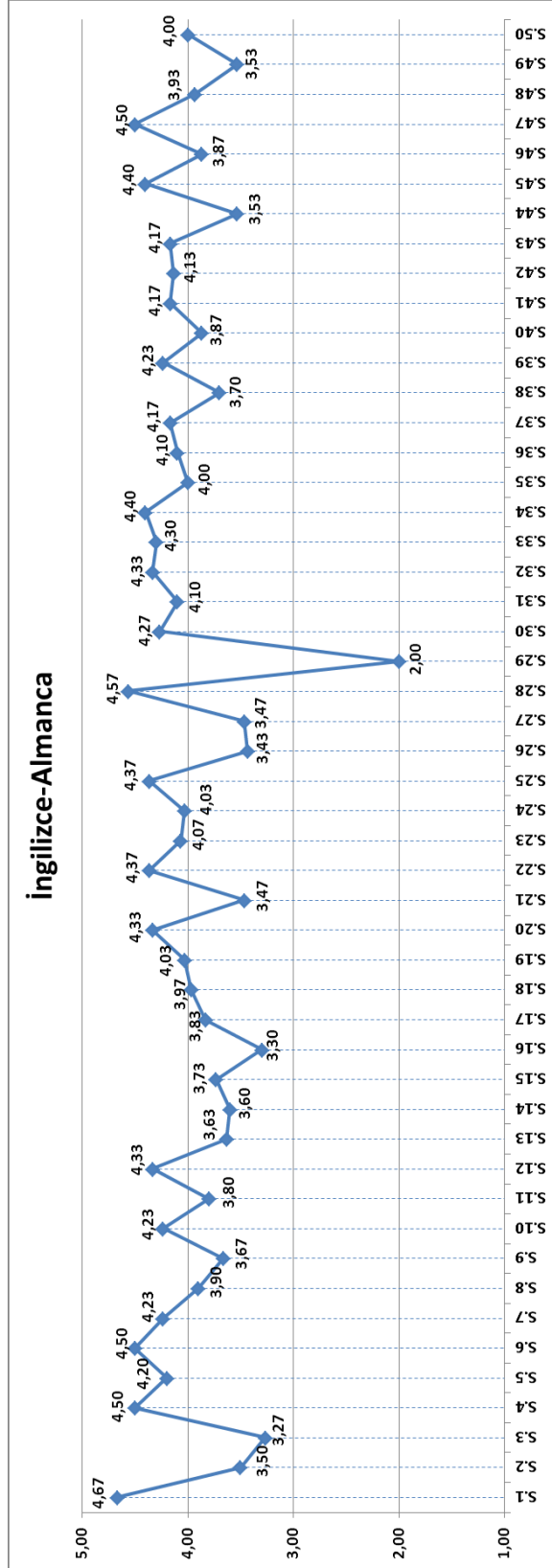
Çeviri edinci ifadelerinin Fransızca bölümleri dağılımları

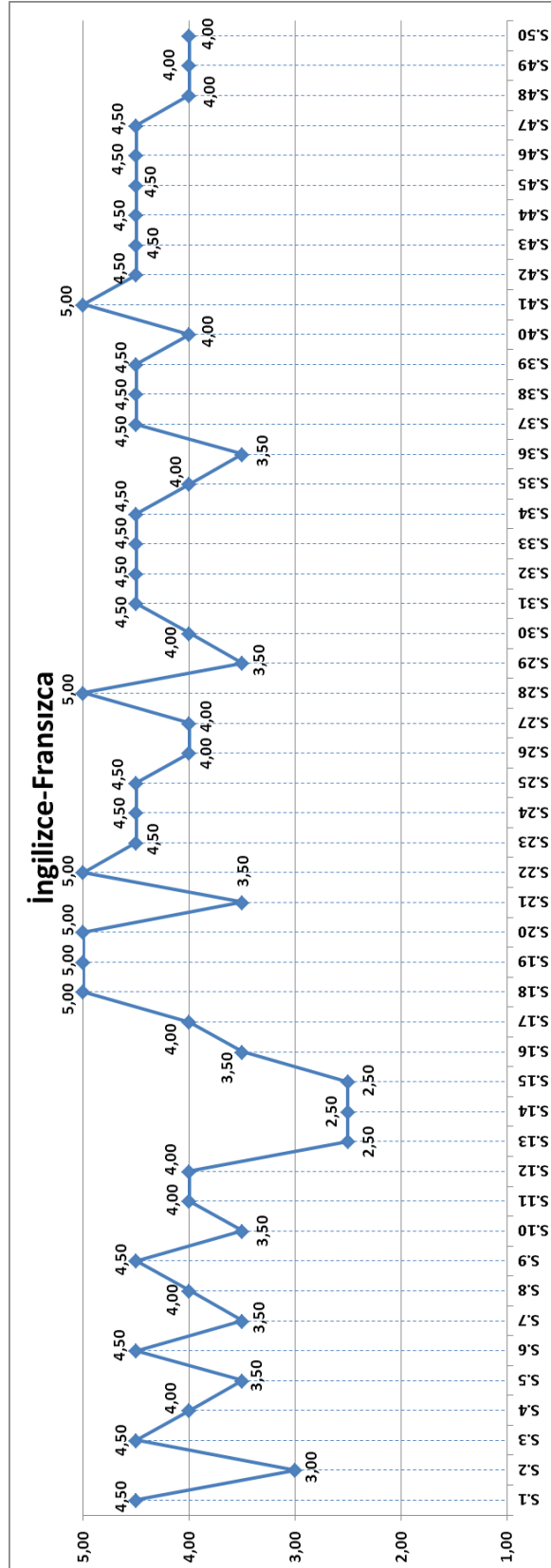
Çeviri edinci ifadelerinin Bulgarca bölümü dağılımları

Çeviri edinci ifadelerinin İngilizce-Almanca bölümleri dağılımları

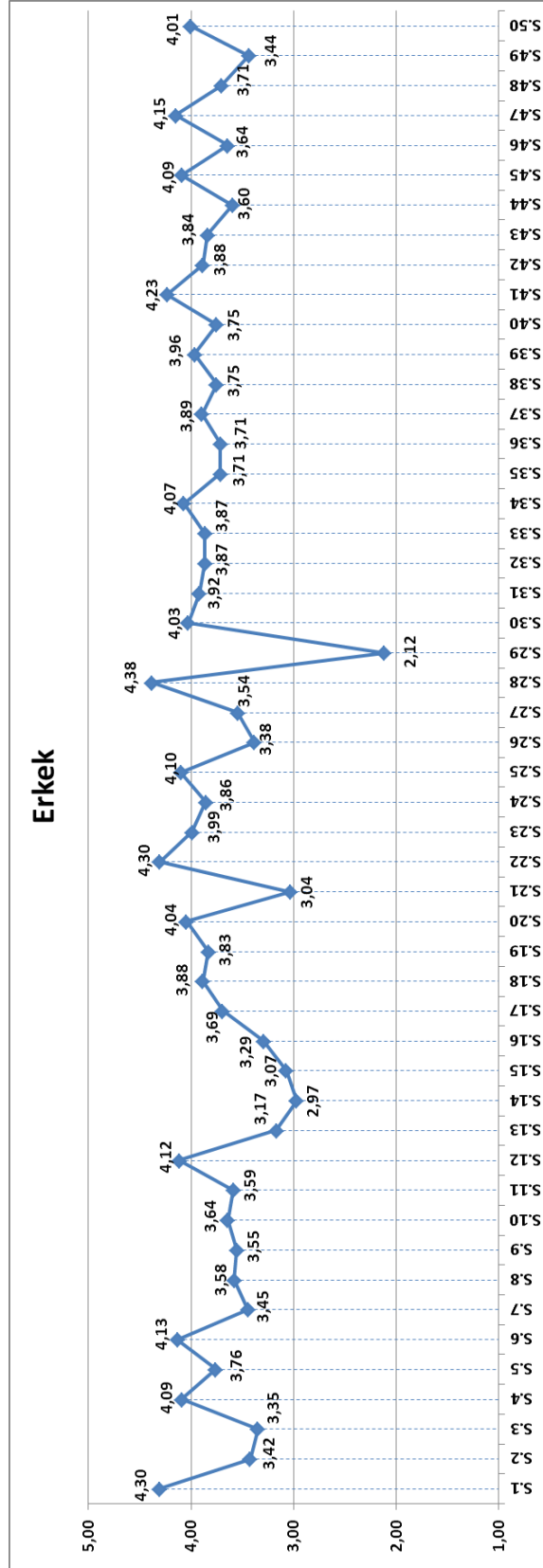
Çeviri edinci ifadelerinin İngilizce-Fransızca bölümleri dağılımları

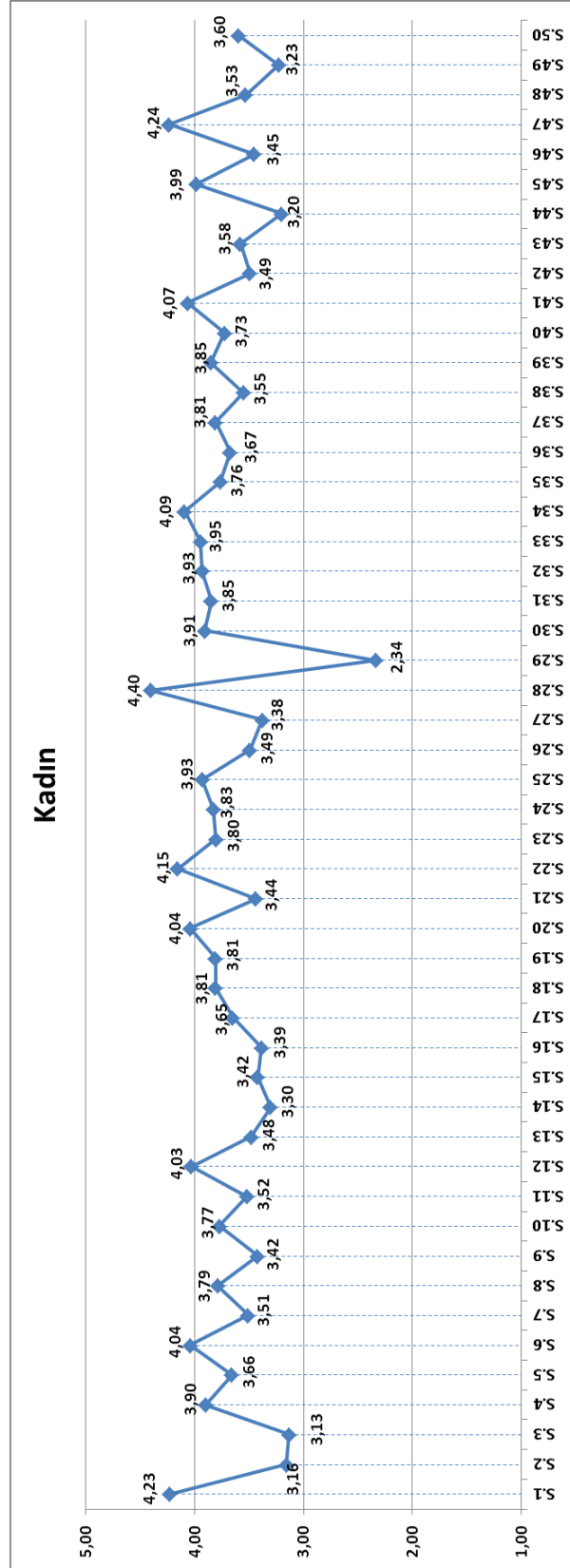
Ek 9 - Çeviri Edinci İfadelerinin Cinsiyet Dağılımlarının Tablo ve Şekilleri

Cinsiyet İfadeler	Erkek	Kadın
	Ortalama	Ortalama
S.1	4,30	4,23
S.2	3,42	3,16
S.3	3,35	3,13
S.4	4,09	3,90
S.5	3,76	3,66
S.6	4,13	4,04
S.7	3,45	3,51
S.8	3,58	3,79
S.9	3,55	3,42
S.10	3,64	3,77
S.11	3,59	3,52
S.12	4,12	4,03
S.13	3,17	3,48
S.14	2,97	3,30
S.15	3,07	3,42
S.16	3,29	3,39
S.17	3,69	3,65
S.18	3,88	3,81
S.19	3,83	3,81
S.20	4,04	4,04
S.21	3,04	3,44
S.22	4,30	4,15
S.23	3,99	3,80
S.24	3,86	3,83
S.25	4,10	3,93
S.26	3,38	3,49
S.27	3,54	3,38
S.28	4,38	4,40
S.29	2,12	2,34
S.30	4,03	3,91
S.31	3,92	3,85
S.32	3,87	3,93
S.33	3,87	3,95
S.34	4,07	4,09
S.35	3,71	3,76
S.36	3,71	3,67
S.37	3,89	3,81
S.38	3,75	3,55
S.39	3,96	3,85
S.40	3,75	3,73
S.41	4,23	4,07
S.42	3,88	3,49
S.43	3,84	3,58
S.44	3,60	3,20
S.45	4,09	3,99
S.46	3,64	3,45
S.47	4,15	4,24
S.48	3,71	3,53
S.49	3,44	3,23
S.50	4,01	3,60

Çeviri edinci ifadelerinin erkek katılımcı dağılımları

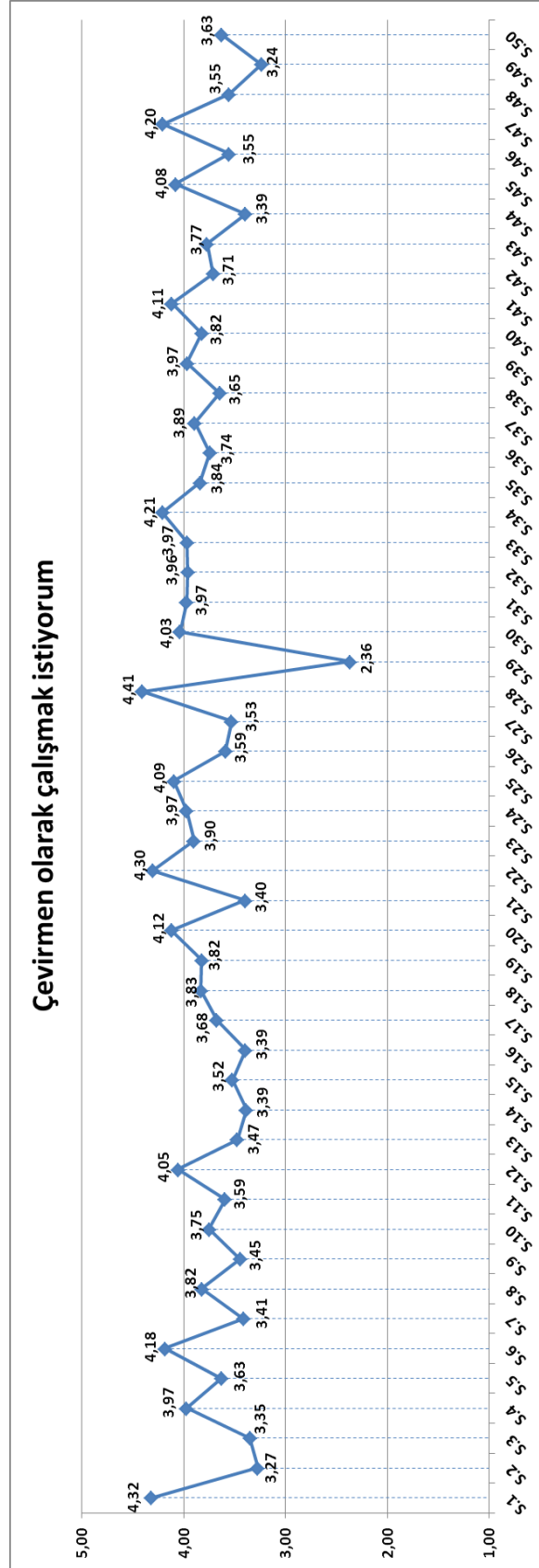
Çeviri edinci ifadelerinin kadın katılımcı dağılımları

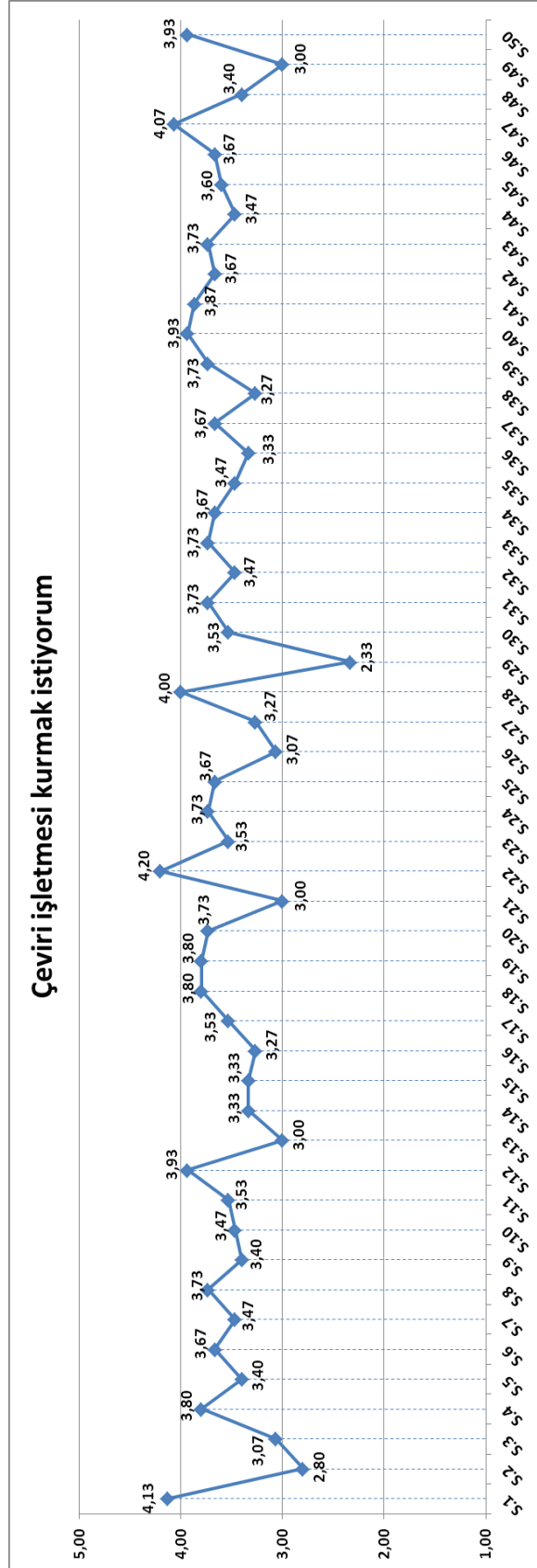
Ek 10 - Çeviri Edinci İfadelerinin Kariyer Beklentisi Dağılımlarının Tablo ve Şekilleri

Kariyer	Çevirmen olarak çalışmak istiyorum	Çeviri işletmesi kurmak istiyorum	Üniversitede öğretim görevlisi olmak istiyorum	Redaktör /editör olmak istiyorum	Çeviri alanında çalışmak istemiyorum	Diğer
İfadeler	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
S.1	4,32	4,13	4,28	4,41	4,11	4,38
S.2	3,27	2,80	3,47	3,28	3,05	3,29
S.3	3,35	3,07	3,41	3,21	2,94	3,03
S.4	3,97	3,80	4,08	3,86	3,85	4,09
S.5	3,63	3,40	3,86	3,55	3,65	3,88
S.6	4,18	3,67	4,16	4,03	3,92	4,12
S.7	3,41	3,47	3,73	3,41	3,44	3,62
S.8	3,82	3,73	3,98	3,59	3,54	3,76
S.9	3,45	3,40	3,55	3,34	3,44	3,41
S.10	3,75	3,47	4,00	3,62	3,67	3,59
S.11	3,59	3,53	3,73	3,34	3,45	3,38
S.12	4,05	3,93	4,30	4,07	3,93	3,97
S.13	3,47	3,00	3,63	3,24	3,27	3,41
S.14	3,39	3,33	3,44	3,14	2,95	3,15
S.15	3,52	3,33	3,50	3,14	3,12	3,18
S.16	3,39	3,27	3,60	3,48	3,24	3,15
S.17	3,68	3,53	3,85	3,72	3,54	3,65
S.18	3,83	3,80	4,05	3,69	3,78	3,62
S.19	3,82	3,80	4,08	3,55	3,77	3,56
S.20	4,12	3,73	4,35	4,10	3,85	3,85
S.21	3,40	3,00	3,66	3,17	3,20	3,18
S.22	4,30	4,20	4,15	4,17	4,10	4,21
S.23	3,90	3,53	4,03	3,69	3,77	3,85
S.24	3,97	3,73	4,04	3,66	3,63	3,79
S.25	4,09	3,67	4,11	3,97	3,79	4,03
S.26	3,59	3,07	3,71	3,38	3,28	3,35
S.27	3,53	3,27	3,58	2,97	3,28	3,62
S.28	4,41	4,00	4,46	4,55	4,37	4,38
S.29	2,36	2,33	2,37	2,38	2,09	2,41
S.30	4,03	3,53	4,18	4,00	3,74	3,91
S.31	3,97	3,73	4,09	4,03	3,56	4,06
S.32	3,96	3,47	4,05	4,14	3,80	3,91
S.33	3,97	3,73	4,06	3,97	3,81	3,97
S.34	4,21	3,67	4,25	4,03	3,91	4,15
S.35	3,84	3,47	3,95	3,62	3,59	3,82
S.36	3,74	3,33	3,81	3,72	3,54	3,82
S.37	3,89	3,67	4,09	3,76	3,62	3,97
S.38	3,65	3,27	3,79	3,52	3,49	3,68
S.39	3,97	3,73	4,11	3,69	3,76	3,68
S.40	3,82	3,93	3,84	3,79	3,56	3,65
S.41	4,11	3,87	4,20	4,07	4,07	4,15
S.42	3,71	3,67	3,75	3,14	3,45	3,62
S.43	3,77	3,73	3,81	3,41	3,46	3,65
S.44	3,39	3,47	3,29	3,10	3,20	3,44
S.45	4,08	3,60	4,24	4,17	3,79	4,15
S.46	3,55	3,67	3,56	3,48	3,36	3,68
S.47	4,20	4,07	4,40	4,10	4,13	4,32
S.48	3,55	3,40	3,93	3,59	3,37	3,76
S.49	3,24	3,00	3,36	3,10	3,25	3,71
S.50	3,63	3,93	3,95	3,62	3,61	3,76

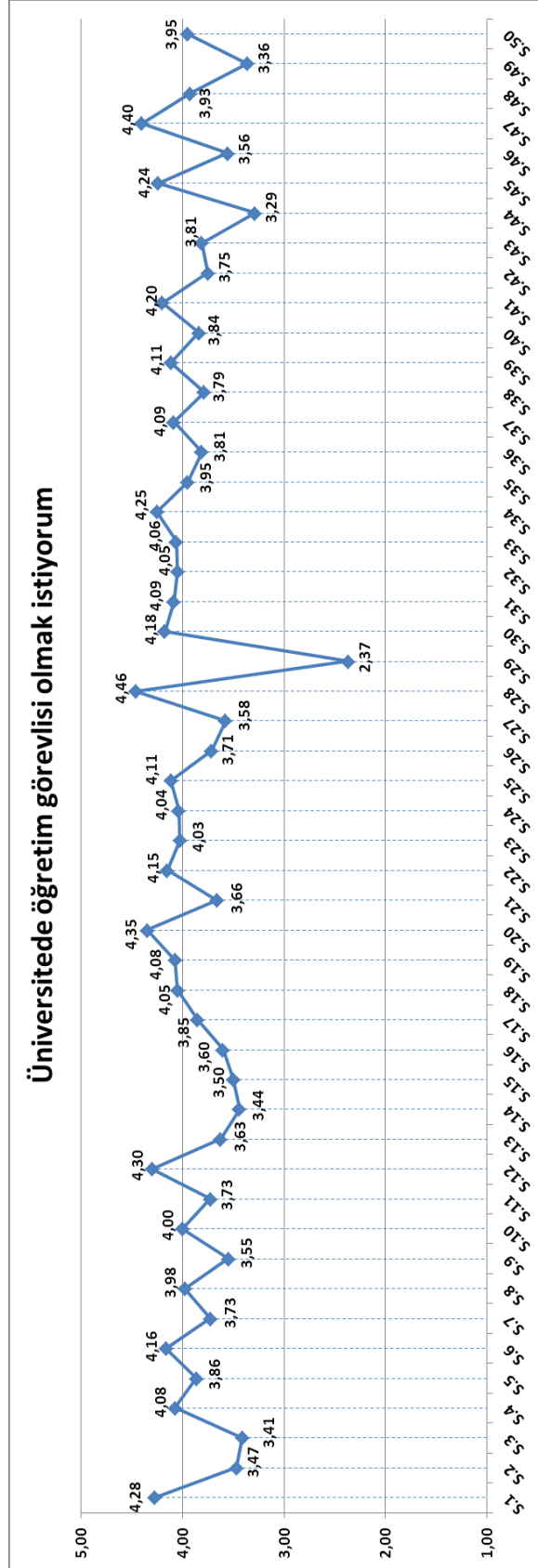
Çeviri edinci ifadelerinin çevirmen dağılımları

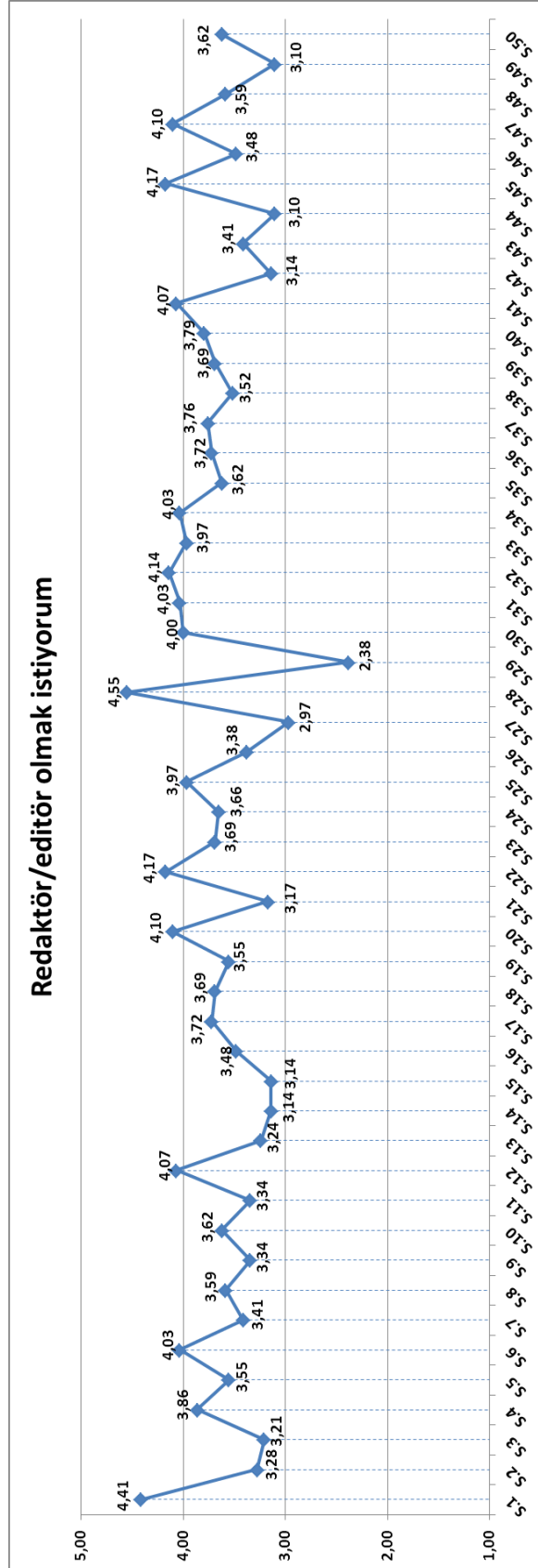
Çeviri edinci ifadelerinin çeviri işletmecisi dağılımları

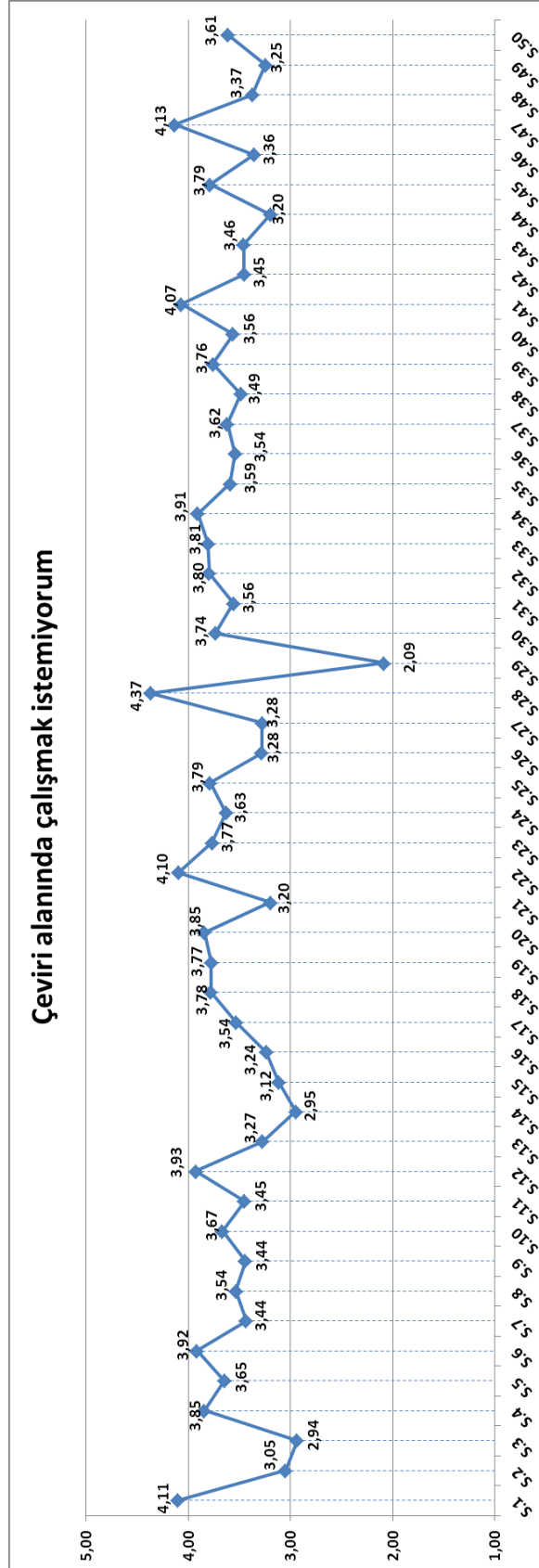
Çeviri edinci ifadelerinin akademisyen dağılımları

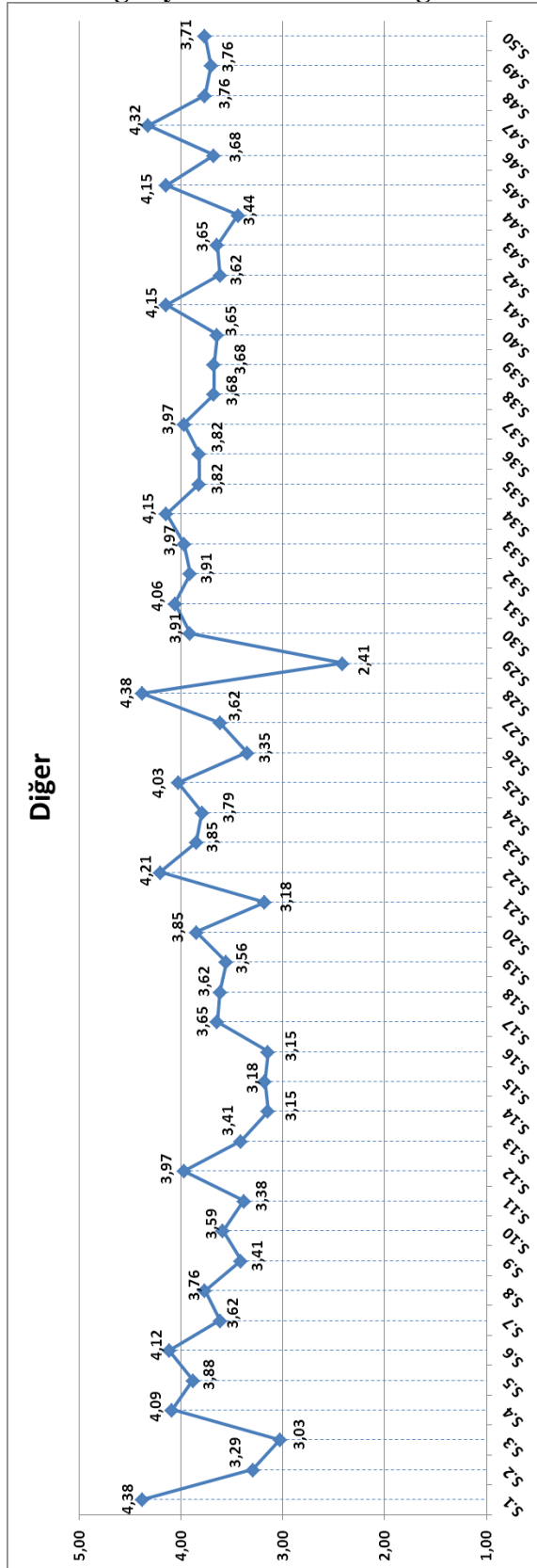
Çeviri edinci ifadelerinin redaktör-editör dağılımları

Çeviri edinci ifadelerinin çeviri sektörü dışı dağılımları

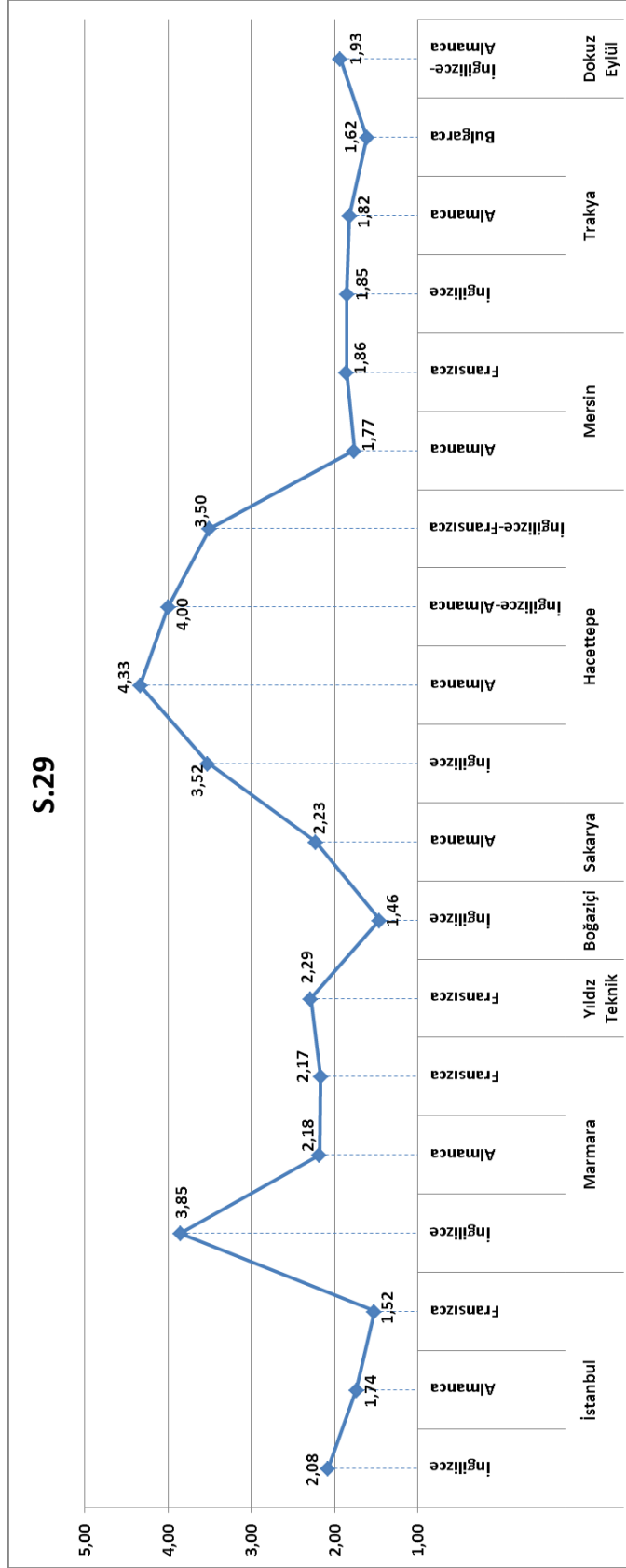

Çeviri edinci ifadelerinin diğer yanıt verenlerin dağılımları

Ek 11 - Çeviri Edinci İfadelerinin S.29 Dağılımlarının Tablo ve Şekilleri

Üniversite	İstanbul			Marmara			Yıldız Teknik	Bogaziçi	Sakarya	Hacettepe				Mersin		Trakya			Dokuz Eylül
	İngilizce	Almanca	Fransızca	İngilizce	Almanca	Fransızca	Fransızca	İngilizce	Almanca	Almanca	İngilizce	Almanca	İngilizce-Fransızca	Almanca	Fransızca	İngilizce	Almanca	Bulgarca	İngilizce-Almanca
İfadeler	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama	Ortalama
S.29	2,08	1,74	1,52	3,85	2,18	2,17	2,29	1,46	2,23	3,52	4,33	4,00	3,50	1,77	1,86	1,85	1,82	1,62	1,93

Özgeçmiş

Oktay ESER
1973, Amasya

1992 – 1996 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili Eğitimi Bölümü’nünden mezun olmuştur. 1997 – 1999 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Çeviri yüksek lisansını, 2000 – 2002 yılları arasında İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde İşletme (MBA) yüksek lisansını ve 2009 – 2013 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Çeviribilim doktora eğitimini tamamlamıştır.

1998 yılından itibaren İstanbul Kültür Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi’nde Genel İngilizce ve İş İngilizcesi (ESP) dersleri vermiştir. 2005 yılında askerliğini İzmir Hava Eğitim Komutanlığı Hava Lisan Okulu Ölçme ve Değerlendirme şubesinde yapmıştır ve Hava Kuvvetlerinde yurtdışı görevlerde bulunacak askeri personelin ihtiyaçlarına yönelik ESP dersleri vermiştir.

Dört kitabı bulunmaktadır. Bunlardan ilk ikisi çeviri üzerine çalışmalardır. Birincisi, çeviri olgusu üzerine makalelerden oluşmaktadır. İkincisi ise çeviri eğitimi ve uygulamasına yöneliktir. Diğer iki kitap, ileri düzey Genel İngilizce öğrenimine yönelik ortak çalışmalardır.

- 1- Eser, Oktay: **Çeviri de Bizim Dilimiz**, İstanbul: İlk Ekin Yayıncılık, 2006.
- 2- Eser, Oktay: **Düşünceden Pratiğe Çeviri**, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2007.
- 3- Eser, Oktay ve Dikilitaş, Kenan: **RVG (Reading with Vocabulary and Grammar)**, İstanbul: İlk Ekin Yayıncılık, 2007
- 4- Eser, Oktay, Dikilitaş, Kenan ve Zeyrek, Hasan Hüseyin: **Polish up your English**, Ankara: Hacettepe-Taş, 2007.

Christina Georgina Rossetti, John Donne, William Blake ve Charles Hanson Towne'dan şiir çevirileri yapmıştır. Türk edebiyatı, Çevirmenin Notu (ÇN) ve Havuz gibi dergilerde makale ve çeviri şiirleri yayımlanmıştır. Türk Edebiyatı dergisinde çeviri şiirlere yönelik “Dünya Şiirinden” sayfasının başlamıştır. Yazılarından bazıları aşağıdadır.

Eser, Oktay: Şiir Çevirmek, **Türk Edebiyatı**, s.55-60, Mart, 2009.
Eser, Oktay: Mobbing Kavramının Türkçe Serüveni, **Türk Edebiyatı**, s.71-73, Ağustos, 2009,
Eser, Oktay: Rönesans Düşüncesinin İlk Kurbanı, Bir Çevirmen: Étienne Dolet - İdeolojik Çeviri Kararlarına Eleştirel Kuramın Işığında Öneriler, **Çevirmenin Notu (ÇN)**, s.146-149, Mart, 2010.
Eser, Oktay: Çeviri ve Derrida: Yapıbozuculuğun Çeviri Üzerine Yansımaları, **Türk Edebiyatı**, s.72-74, Nisan, 2010.
Eser, Oktay: Sessiz Gemi’de Üç Yolcu, **Çevirmenin Notu (ÇN)**, Mayıs, 2010.